Libellus de Retardanda senectute
alias Gerentocomia senectutis

S. Augustinus. Non est harmonice compositus qui harmonia non delectatur. 109.

Galenus. Qui vult longevus esse et sanus oportet enim sibi vivere solum et ab omni necessaria occupatione liberum esse atque exercitum. 23.

Plato autem dicit Non nobis nati sumus sed partem patria partem amici sibi vendicant

GABRIELIS ZERBI VERONENSIS AD INNOCENTIVM. VIII. PON. MAX. GERENTOCOMIA FELICITER INCIPIT.

PROLOGVS.

Antiquo ac paterno oim̄ fere ꝯsēsu natura ⁊ rōe
ducente ꝯfessuꝫ est imēnso numine aliquo cūcta
disponi cui⁹ nutu sūmoto tueri seipm̄ pōt nihil. H
numen deus siue quolibeat nomine appellet̄ perfectionis
eius exuberantia oīa singulis vt decet impartit̄ ⁊ abundā
tius tribuit etsi sepenumero ineptitudine eius q̄ subijcit̄
nequeāt adipisci. Licꝫ aūt esse ipsum ⁊ viuere diuturnita
tisqꝫ vite ⁊ salutis appetentia sicuti ⁊ ꝑfectōes alie a deo
emanātes rebus nature ꝯstantibus cōicent̄ nulla bonita-
te que illis cōgruit retenta apud eū in primo reꝝ exordio
Homini tn̄ vni animantiū oīm meliori (nescio an dicam)
eius fato seu tristiori adeo īmensam parens natura dedit
viuendi cupidinem ⁊ iocunditatē eius vite comites indi-
uiduas vt vitā hāc ꝗuis temporalis sit ac labore plenissi
ma tā senes ꝗ̄ iuuenes cupiāt ⁊ hi qui miseri sunt nolint
interire etiā cū se miseros esse sentiāt. quo fit vt hoīm ple
riqꝫ senescere cupiant ꝗuis senectutem accusent adepti.
Adeo etiā blanda est spirandi ꝑ se cuiqꝫ dulcedo vt nemo
sit tā senex morte etiā in foribus deplorate iam vite exīte
cuilicꝫ interposito metu spes tn̄ adhuc annue vite non su
persit. Nō explet̄ aūt cuiuslibet hominis vita quam tan-
topere exoptant periodo equali paucis aut nullis eoꝝ ad
vltimū humane vite finem naturalem īmo vix ad senectu
tis principia ꝑuenientibus desidia nō modo ⁊ luxuria bo
nos mores (vt aiunt) vitiantibus quibus humana corpa
affligi ꝯsueuerūt verumetiam accidentibus pluribus atqꝫ
offensaculis sibi oppositis intercipiētibus prius vitā quo

rum aduentui (vt quoad fieri poteſt) reſiſtãt qui de regi-
mine ſenũ peritius negociant̃ quos greci gerentocomos
dicũt hoc eſt prefectos cuſtodie ſanitatis ſenectutis ꝑ ea
retartanda vitaqꝫ extendenda nõ vtuntur ſolũ his rebus
quibus directi ⁊ conſeruati ſenes ad vite vſqꝫ finem na-
turalem deducerent̃ quem ex eoꝝ generatiõis principijs
merent̃. difficile eniꝫ plurimũqꝫ ſenectuti noxiũ iudicat ge
rentocomia regimine ſolũ ꝯſeruatiuo preeſſe cuſtodie va
litudinis ſenũ: nã ſenectutꝫ natura frigida eſt ⁊ ſicca colle
ctiõeqꝫ flegmatici hũoris in ea etate abundãtis eſt hũida.
ſenioꝝ quoqꝫ vires indies deficiũt etatiſqꝫ ſorte ingraue-
ſcente gelido iã corpe ſenes circũſilit agmine facto mor-
boꝝ omne genus qui hoiem precipue ꝯflictantes (vt fer
tur) ſupra trecentos ſunt vt liceat fateri fere tot ſenibus
ſubire pericula ancipiteſqꝫ morbos quot numero gentes
maximus orbis habet ſicuti vetuſtiſſimo Hypocrate viro
arte ⁊ facundia inſigni Galieno, ⁊ Cornelio. Celſo aucto
ribus ex multis pauci hi ſunt diſpnie videlicꝫ. cattarri. di-
ſinterie. tuſſes. ſtrangurie. diſurie. articuloꝝ dolores. ner-
uoꝝ reſolutiões. quas paraliſes greci nõiant. nephreſis.
lytiaſis. vertigines. appopleſes. malus corporis habitus
quẽ chacheſiã greci appellãt. pruritus totius corpis. me
lancolie. nocturne vigilie. ventris humectatiões. oculoꝝ
⁊ nariũ humiditates. hebetudo. oculoꝝ glaucoſitas. vitia
auriũ ⁊ nariũ longiora. ſoluta aluus ⁊ que ſequunt̃ hanc
inteſtinoꝝ tormina. ceteraqꝫ ventris fuſi mala. Preter h
diſſolutiua thabes. appetitus deiectio. lateꝝ ⁊ viſceꝝ do
lores. branzi. corize. gibboſitas anterior poſterior ⁊ late-
ralis. obeſi deniqꝫ ſenes plerũqꝫ debilitate ſpirãdi ſtrangu
lant̃ ſubitoqꝫ ſepe emoriunt̃. Que morboꝝ ſcaturigo cum
ita in ſenectute longis morbis magis patente eueniat ab
ea ⁊ oio a cũctis langoꝝ ⁊ accidentiũ ingruentiũ gñibus

elaborandū est senes tueri cruciatus corpoꝝ eoꝝ propulsare. mortē arcere. valitudineq; secūda custodita eoꝝ senectutē (quoad fieri pōt) officio gerētocomi extendere. aduersariq; his rebus que prematurā mortē adducūt: vt valitudine inoffensa reliqua eoꝝ vite tp̄a tranquillissime viuāt. opitulaṫ aūt ꝓposito huic methodꝰ medicinalis senectutis resumptiua siue reductiua a veteribus nuncuputa. quam vt diuinū quoddā viuendi cupidini atq; iocūditati plurimū accōmodatā ꝓ viribus ꝑstat āplecti imitariq;: nā vite extendende nō paꝝ ꝓducit. Spatiū aūt vite longius nec infimū est inter ea bona que hōi natura tribuit. Qua in re satis admirari nō possum virū iure magni nōis Plinium Nouocomensem non opinasse mō nām nihil hoibus breuitate vite prestitisse melius verūetiā ꝓdidisse quo vti fundamēto nō minus admirandū tantus vir subintulit ex oibus vz bonis q̄ hōi natura tribuit nullū melius esse tempestiua morte in eaq; id optimū esse dixit ꝙ illā sibi qsq; ꝑstare poterit. hōi enim animantiū vni vita fragilior data est: ob quā pleriq; nō nasci hoie; optimū censuerūt aut q̄ ocissime aboleri. Dissona ꝑfecto hec sunt principijs nāe que ⁊ refellere interest vite humane. si eni; hō sicuti ⁊ in hoc callet animaliū genus oē natura quada; salutem non mō tueri cupit ꝑnitiēq; deuitat (vt ait Boetius) imo immensa quadā vt dicebaṫ cupidine vnus inter cūcta aiantia vitā expetat neq; vana sit hec nālis appetentia natura (vt aiunt) nihil frustra operāte rōnabile est proculdubio longitudinē vite q̄ maxime optatā: breuitatē v̄o nequaq̄ nāe humane tributis annumerandā esse. aliṫ eni; fateri cogemur bonoꝝ oīm optimū hōi natura prestitū esse priuari eo ad cuius adeptiōem nā quadā tantoꝑe laborāt hoies. ꝓ viribus incumbunt. anhelant. ⁊ nāle hoc atq; imensum hois viuēdi desideriū vanū esse ⁊ inane posteaq̄ eo bono

nature quod (vt ait ille) est vite breuitas tanq̃ naturali hominis inclinatiōi aduersanti prepedit ne finem intentū queat adipisci. Que omnia satis absurda sunt: finis enim amat⁹ et desiderat⁹ vt pfectio mouet in ipm ordinata vt perfectibilia. Friuola ergo (vt reor) imo nec natura neq̃ lege vt fas est credere asseuerāda que sic disserunt. Non itaq̃ breuitas ꝫ vite lōgitudo vt melior expetibilior ue di gnificanda est: quā vnusq̄sq̃ ꝯseq poterit si ꝯuenientia ob seruet arte resumptiua p̄monitus vsu eaꝝ reꝝ q̄bus ꝑpe ranti senectuti ꝛ cāis eā efficientib⁹ obstādo vita extēdit. Neq̃ fragilitas humana egre ferenda est quia ꝯditio ho minis suaq̃ cuiq̃ sors nascendi locū illi facit: ꝫ ꝯtinua ei⁹ memoria vita equa lanze pensanda. estq̃ ita viuenduꝫ vt non frustra se natum quis existimet.

In hac itaq̃ gerentocomia q̄nquagintaseptē capitibus partita q̄ꝫtum pusillitas intelligentie mee preuidet p̄missa theoria quadā ꝑposito vtili ꝛ idonea modū resumēdi se nectutē explicabo: non dubitaboq̃ aucte antiquoꝝ viroꝝ vti, maximeq̃ sequar ꝑ virili illustriū medicoꝝ sn̄ias sub ꝯpendio eos maxime p quos salutaris ista senibus disci plina increuit quos vel eo diligētius ꝓsequi par est vt no scat̄ qua methodo senecte retardande incūbant auctes ꝛ sn̄ias eos q̄ꝫ in hoc volumine nō ingrate nōiando. est eni vt ait Plinius benignū ꝛ plenū ingenui pudoris fateri p q̄s ꝓfeceris. Q̄d officiū hac de cā maxie suscepi q̄d pau ci e nr̄is nedū recētiorib⁹ medicis nō vtiq̃ ꝯtēnendis vel id facere temptarūt vel m̄ām late patentē aggressi angu stis finibus terminarūt leuit̄ sūma queq̃ decerpētes. Hoc v̄o opusculū nūc nōis tui auspitio incboam⁹ Innocēti pō tifex maxime vt obseruato regīne resumptiuo sospes diu turniori vite spatio in beato pōtificatus culmine ad quod meritis tuis te deus sūmus euexit vitā felicissimā ducas.

¶Tabula huius Libri.

De senectute quid sit; de eius partibus; proprietatibusque. Caput primum.

s

Enectus quam Galienus semitã ad mortem appellat; vt recte diffinitur; est dispositio quedã cõplexioni animalis annexa; actione calidi innati in humido naturali et corporũ celestiũ influxu causata: periodo mensurata qua animal decrescit ⁊ manifeste declinat. cuius pars vna senectus prima appellatur; quę in hoĩe a trigesimo vel trigesimoquinto aut quadragesimo incipiens anno fere ad quinquagesimũqñ tũ vel sexagesimũ perfici annũ perhibet̃: cuius non pcipit̃ inceptio neq̃ oĩno virtutis substãtie ne membrorũ in qualitate aut quãtitate apparet defectus aperte. propter qđ etatem hãc senectutẽ incognitã Judeus appellat; in qua Labimur occulte tacitisq̃ senescimus annis.

Jn ea enĩ adhuc neruorũ nõ euenit cõtractio; neq̃ rugat̃ pellis; nec incuruant̃ spõdiles dorsi; et oĩo in mẽbris omniomeris cõprehendi nõ põt si qđ est diminutũ: eo q̃ calidũ aliarũ etatũ antecedentiũ optime restaurat deperditũ: qđ calidũ adhuc oĩno nõ est amissũ. Est tñ hec prima senectus proculdubio etas diminutiõis. nõ solũ enĩ caliditas nãlis post tpᷣs cõsistẽdi: imo etiã quicqđ est in senib[9] tẽdẽs in viã corruptiõis incipit diminui: ⁊ ob eã cãm senẽ hoĩes corruptũ dicũt qa in via corruptiõis. nã corruptio ⁊ pcipue nãlis est in via vetustatis: vt Aristot. auctor est. Sũt tñ in hac etate vt ferũt differentie quedã sicuti ⁊ in omni medio quod est inter duo extrema. eius nãq̃ pars prima in quibusdã proprietatibus coit cũ etate proxime antecedente; quam consistentie. pulchritudinis. ⁊ floris etatem dicunt; calidãq̃ ⁊ siccã assignãt. ps ṽo eius postrema fm aliquid proprietates participat vltime senectutis que fri

g..da est ⁊ sicca essentialit̃ hũida vo accñtalit̃: est tñ ⁊ fin aliquid mediũ habẽs p̱ equidistantiã inter has duas etates quã in medio directe ↄstituũt frigidã ⁊ siccã euaporatione nãlis hũiditatis. Idcirco ↄstitutis in ea etate attribuũt constantiã: fortem apprehensiõem: sapientiã. Senes enĩ facti hoĩes prima. s. senectute ampli⁹ ⁊ p̱fectius intelligũt eo ꝙ intellectus in nobis senibus fact; p̱ficit̃ mag; . cõstantiã qdez eisdẽ accõmodãt eo ꝙ frigidũ ⁊ siccũ bñ retinet. apprehensiõez ↄsilr̃ pp̱ defectũ calidi ↄmiscẽtis op̱ationes rõnis. sapientiã vo pp̱ multã exp̱ientiã plurimorũq; memoriã frigido ⁊ sicco ↄfortatã. In senibus insuper desiere iã dissolutio iocoꝝ ⁊ venereoꝝ: pp̱ ĩmobilitatem frigidi q̃d in etate illa cõtinuo auget̃: ⁊ sicci q̃d nõ de facili mouet̃ extra seip̃m. Dicũt aũt astronomi senectuti prime dñari iouem prebentẽ nato ducatũ annis circiter duodecim: planetã futuri seculi: pacis ⁊ trãqllitatis: sub q̃ natus bonis opibus negociat̃ circa diuina. Succedit preterea huic pars senectutis alia que postrema est siue vltima senectus seu etas decrepita: quã seniũ aut senectã et finem vite vocant: differẽs a prima senectute sup̱fluitate hũida quã habet seniũ cũ manifesta corporis totius defectione Tũc enim sentiũt seniores fere oẽs imbecilliorem factam esse eoꝝ senectutem: in qua etate vt in pluribus cõtinuis ⁊ magnis longa senectus plena est malis. multa enim senez circuunt incõmoda: vt ait Flaccus. virtutis nãq; defectus in senioribus fere omibus apparet manifeste. sicuti membroꝝ actiões ⁊ passiones ostendunt: ⁊ in primis animales in eis op̱ationes imperficiunt̃ cõtinuo: ita vt puerilia amare ⁊ facere incipiãt tandem. Euenit aũt id omne vt peritiores docuere pp̱ spirituũ in eis animaliũ crassitiẽ ⁊ pigritiã qui nõ penetrãt ad ventriculũ cerebri sedẽ virtutis cogitatiue ⁊ discretiue imo remanẽt in interiori ca-

pitis cū defectu:et ob hāc cām lʒ in senibus non ꝓhibeatur apprehensio fantastica:quia tñ p̱ actū rōnis male discurrunt delirātes dicuntur eo ꝙ distempata est armonia virtutum aīaliuʒ coꝝ sicuti lyra dissona.ideo ꝛ senes appellari tradūt eo ꝙ nesciant:aut a sensus diminutiōe.emarcescūt enim tandem in senioribus intelligere ꝛ ꝯsiderare quoddā interius corrupto.s.organo fantastico.Sunt q̄ʒ seniores īmemores sicuti ꝛ pueri pp̱ fluere vtrosqʒ:hos q̄dem pp̱ augmentū:illos vō pp̱ decrementū.est nāqʒ coꝝ memoria mala ad recipiendū propter dominantes in eis frigiditatem ꝛ siccitatē.Inter tot tñ senectutis labores om̄i membroꝝ dāno maior est senis dementia: que vt ait poeta nec noīa seruoꝝ nec cultū cognoscit amici cū quo preterita cenauit nocte:nec illos quos genuit q̄s educit: nā codice seuo heredes vetat esse suos.Amplius in senioribus vt generatī sit dicere hebetiores fieri sensus: mēbra torqueri:premori visum:auditū incessum:dentes etiaʒ ac ciboꝝ instrumenta videmus: tactus quoqʒ in eis obtunditur adeo ꝙ propter eoꝝ frigiditateʒ nō sint bene sensitiui in doloribus:vt Gal.ait.Eorundē q̄ʒ visus premoriendo hebetatur:aut enim ambos perdunt oculos aut luscis inuident:auditus obtunditur vt vix cornicines exaudiāt atqʒ tubaꝝ cōcentus motus durescit.ꝛ ꝓprie decrepiti ita nūcupati:quia ꝓpter senectutem vt aiūt nec mouere se neqʒ vllū facere potest crepitū: fiunt cū voce trementia labra Minuitur q̄ʒ senioꝝ gustus: nō enim eadem est in eis vini ciboqʒ torpente palato gaudia. Senioꝝ preterea venus sopitur: nam coitus iam lōga obliuio:vel si conetur iacet exiguus cū ramice neruus ꝛ q̄uis tota palpetur nocte iacebit.Amplius fit in eis membroꝝ tremor pp̱ dn̄ium frigiditat' vt tradit Aristoteles:corporis totius longioris precipue statura torquetur:incuruatur:gibbosatur:vixqʒ ab habente

portat vt ait Gal. ita vt longa statura q̄ in iuuentute de-
cora erat in matura senectute ꝯficiatur: rugari ⁊ cōtrahi
non desinunt eoꝝ mēbra nimio calidi ⁊ humidi innati de
fectu. Tot itaq; sunt senectutis incōmoda: vt liceat dicere
Plinianū illud: Anni senecte in penā viuacis vite tpi nō
sunt annumerādi: totiens eniȝ in ea mors inuocat vt nul-
lū frequētius sit votū. Tūc enim quia longa grauis est et
inutilis etas viuere cum nequeant sit illis posse mori.
Dulce mori miseris sed mors optata recedit:
At cum tristis erit precipitata venit.
Plerisq; nāq; senioribus sic odiosa est senectus auctore
Cicerone: vt onus ethna grauius dicant se sustinere. eue
nit aūt id dū eos iā ꝯfectos senio eneruat et affligit sene-
ctus. Sūt aūt ⁊ huic etati differētie quedam: nā ea pars
que prime senectuti ꝓxima est nō tante frigiditatis ⁊ hu-
miditatis extranee existit quāta ea que morti īmediatur:
quā exitā etatem appellant. que quideȝ licȝ sit simpliciter
calido ⁊ humido naturalibus destituta: habet tñ humidi
tatem flegmaticā exterius membris adherentem ⁊ remo
lientem ea que humiditas est accidentalis frigus mortis
⁊ suffocatiōem caloris naturalis inducens. ꝑꝑ quā etiam
fit in senioribus vltima videlȝ senectute tussis vehemētia
quo fit ꝙ etsi vox in senecta exilior sit: oēs fere tñ tussiāt
senes ⁊ respirent quodā cū cantu anhelitus. cuius causaȝ
dicunt: qa eoꝝ pulmones implent̄ sup̄fluo viscoso. media
vo ꝑs huius etatis dispositiōes habet medias. hec itaq;
etas tandem suos annos vite termino metit̄. Dicunt aūt
astronomi vltime senectuti dñari saturnū planetā frigidū
⁊ siccū. dolosum. cogitatiuū. tristem. labore plenū ⁊ angu
stia. natum gubernantem ſm numerū annoꝝ eius minoꝝ
annis circiter triginta; sub quo natus plurimas patitur

3

infirmitates ⁊ tristicias: vt tandē liceat seniori q̄rulo dicē Nō sum q fuerā perijt ps maxia nři: Hoc q̄ꝫ q̄ꝺ supest lāgor ⁊ horror hꝫ: Venit eni onerata malis inopima senectus. His itaqꝫ incōmodis ꝯpulsus poeta an̄ postes īferni miserā senectaꝫ finxit dicēs: Vestibulū an̄ ipm primisq; in faucibus orci: Luctus et vltrices posuere cubilia cure: Pallentesq; morbi tristisq; senectus.

¶ De causis senectutꝭ in hoīe Cap. ij.

INter auctores ꝯuēit senectutē duplici euenire agē te: extrinseco. s. ⁊ intrinseco. Extrīseco q̄dē ⁊ p̄cipue vlī (vt et nos attingamꝰ ea q̄ astronomi de cāis senectutꝭ scrutātes non spreuerūt) a planetaꝝ videlꝫ impressiōe in corpus aialis iouis videlꝫ in prima senectute ⁊ saturni in postrema: ducentiū tandeꝫ natū ad annos fere. xcviij. et h̄ ſī anni q̄bus gubernaꝰ natus a planetꝭ a principio exitus eiꝰ ex utero mr̄is vsq; in finē vite ꝯputenꝰ. nā valde pauci sunt hoīes gymneste seu macrobij. i. annos centū transeūtes nisi cū amissiōe actuū fere oīm: quos q p̄transeunt ex saturno in ducatū lune deuenire ferūt: q̄. xxv. annis q sunt eius maiores ducit. hos aūt q centenos annos excedunt gymnestas appellat Crates p̄gamenus: alij v̄o nō pauci macrobios. Intrinsecū v̄o senectutꝭ agēs verius a medico speculabile attingēdo peritiores dicūt corpus hūanuꝫ cuius principia gn̄atōnis sunt spm̄a viri ⁊ mulieris: eo q principiū hūane sub̄e est ex sanguine ⁊ spmate: q̄ꝝ vtrūq; sub̄a est hūida fluuida ue: nō p̄ueniētia ad coagulatiōem tantā q̄n illud valde resolubile ⁊ passibile fiat pluribꝰ nocumētoꝝ spēbus expositū est: quaꝝ quedā casuales sūt ⁊ extranee illi eueniētes: q̄lia sunt frigiditas cōgelatiua: venena: ꝯtinuitatisq; solutio p̄niciosa: ⁊ oīo q̄cunq; casualiꝰ corpi hūano occurrūt vitā priuātia. inopinate eni reꝝ forme subincidūt oībus hōibꝰ: vt Gal'. ait. ⁊ hoꝝ impressiōeꝫ medicī mq; talis nō p̄hibere iubēt: nisi in vlī fortasse pre

sertim cū casualia sint h̄:postq̄ tñ impresserūt poterit ipse
eoꝝ ꝓhibere iacturā.ħ astrologus vt aiūt cū non sint sibi
talia ex euētu ħ nccia aut ad multū ꝯtingētia eoꝝ ideo va
let maximā partē ꝓhibē.astrologus eni optimus aduersa
plurima ꝓhibere poterit ꝰm stellas vētura: nā cū sciuerit
figurā regiōis ciuitatis ꝯstructe ac natalis ꝓpꝛij sup nato
ꝯtingētia perite poterit p̄sagire.hi tñ duo artifices medi-
cus vz ⁊ astronomus nāe hūane maxie hñt ꝯsulere ⁊ ꝓui
dere.Sūt ⁊ alie due nocumētoꝝ spēs vnice a medico spe
culāde q̄bus coꝛpus humanū exponit᷑:quaꝝ p̄ma est cali
ditat᷒ inate resolutio q̄ oꝛdie quodā aduenit;altera v̄o est
hūoꝛis restaurantis q̊ fouet᷑ calidū putrefactio coꝛruptio
⁊ ipsius alteratio vñ fomēto vite ꝯueniēs nō est:⁊ q̄lib3
eoꝝ nocumētoꝝ cām h3 intrinsecā ⁊ extrinsecā. he ꝯ̄ due
nocumētoꝝ spēs hoīez ad duplicē moꝛt᷒ spēm deducētes
egritudinalē vz ⁊ nālem senectutē faciūt. interimunt᷑ eniz
aīalia aut egritudie aut nā:ad nālez v̄o moꝛtē nccio ante-
cedit senectus.pꝛincipia itaq3 senectut᷒ oꝛdine euenientis
vt medici attingētes dicamus ꝙ sicuti nālis hūiditat᷒ re-
solutio facta a caloꝛe inato ⁊ ꝯtinētis.quē mūdanū dicūt
est cā moꝛt᷒ nālis ita q̄3 est cā senectut᷒ moꝛtē antecedētis
eo ꝙ ipa est via in moꝛtē vt dictū est.cū eniz vita sit actꝰ
viuētis mediāte nāli caloꝛe vt instꝛo:q̄a vita ē p̄māsio aīe
in calido nāli. caloꝛis aūt illius ꝓpꝛiū subiectū est innata
hūiditas:ex q̄ calido ⁊ hūido viuere ꝯcessum est: accidet
nccio ad nālez innate hūiditatis ꝯsumptiōez q̄ fit a caloꝛe
nāli in ea nā depascēte. hūiditate illa nō oīo absumpta ꝙ
caloꝛ nālis minuet᷑ ⁊ inde senectus subsequet᷑.cū v̄o oīno
finiet᷑ extinguet᷑ caloꝛ innatus ⁊ moꝛs illa subsequet᷑ quā
nālem dicūt:eo ꝙ a pꝛincipio euenit intrīseco ꝰm ꝙ nālis
actio et cōtinua currit inter calidū ⁊ humidū: qua moꝛte
paruis etiā passionibus in senectute aduenientibus velo-
citer moꝛi cōtingit.pꝛopter enim paucū esse calidū veluti

4

plurime euaporatum in multitudine si qua vtiq; molestia fiat particule prime que est cor cito extinguitur; quo fit vt sine tristicia fiat que in senectute mors. nulla enim violenta passione in ipsis cõtingente moriũtur: et insensibilis fit anime ablatio omnino vt Aristoteles auctor est. Et hanc mortem in quã tandem deducit seniũ thabem aut marasmonem dicunt: que proculdubio est corruptio corporis viuentis ex dominio siccitatis incontristabilis quidem eo q non fit a multa violentia propter magnam quã habẽt senes inclinationem ad corruptiõem. Euenit autem talis mors cum homo peracto etatis sue spacio vltimam processerit senectutem: tunc enim calor naturalis propriũ humidũ consumendo suipsius extinctionis (accidentaliter tñ) causa fiet humido depasto: ꝓpterea q fiet causa suipsius materiã consumendi: sicuti lampadis flãma que extinguitur propterea q suã consumit materiam. iuxta illud Senece: Qui mecũ oritur mecũ moritur; et qui me viuificat me occidit. Et hec mors que corruptio est fit per marcedinem que aduenit in senio. si ergo talis mors nõ est aliud q̃ extinctio caloris naturalis: tũc senectus est quasi arefactio eius et fere extinctio: cũ aridũ proprie id dicant quod naturalem humorem amisit. qd eni destruit subiectũ caloris innati vtputa humidũ est seniũ in habentibus animã: nã caliditas que nobis a nã indita est primũ quidem est hũida imbecillis: vt Gal. inqt. aucta vo vsq; ad ꝯsistentiũ etatẽ resplẽdet et augetur et in plurimũ attollitur magnitudinis. Hinc aũt alimẽti paulatĩ tabescit indigẽtia. et h est senectus posterius vo extinguitur oĩaria qd est mors. Recte itaq; ꝯmendat Gal. sniam Aristo. dicẽs: o q̃ bonũ fuit q Aristot. senectutẽ assimilauerit siccitati plante. et illud ideo: qm plãte dũ noue sunt et recentes: molles sunt et humide deinde quãto magis antiquantur nõ cessat videri siccitas in eis et augeri donec ad vltimũ oĩo siccentur. et hec qdem est

in eis mors ꝛ finis. moriunt̃ eni vt tradit Cicero senes si cuti sua spõte nulla adbibita vi ꝯsumptus ignis extinguit̃ ꝛ q̃si poma ex arborib⁹ si sint matura ꝛ cocta decidũt: sic vitã aufert senibus maturitas dũ ad vltimũ eoꝝ vite ter‑ minũ nãlem ꝑuenerint: q ꝓfecto nõ est aliud q̃ȝ nãlis q̃dã ꝑuẽtio ad vltimũ frigiditatꝫ et siccitatꝫ qbus aĩa ampli⁹ in hũano corꝑe ꝑsistere neqt: ad quẽ tñ terminũ vt dicebat̃ pauci aut nulli ꝑueniunt multꝫ accñtibus interrũpentibus prius vitã. qbus licȝ debilit̃ obuiari possit arte medicinali ꝯseruatiua aut resumptiua: tũ ignorãtia: tũ etiã impotẽtia Juuentũ tñ est regimẽ qđ ꝓhibẽs dñiuȝ cãꝝ siccitatẽ fa‑ cientiũ accelerare ꝯponit̃ siccitati imoderate defendẽdo videlȝ hũiditatẽ nãlem ne cito resoluta ꝯsumat̃. Jtaq̃ȝ de cãis senectutis efficiẽtibus dicta sint tãta. Eius v̂o cã mã lis extat hõ cuius ipa nedũ totius verũetiã mẽbratim est dispositio. Formales v̂o sunt q̃litas ꝛ dispositio: sunt eniȝ eiusdẽ generis etas ꝛ cui ipa annectit̃ ꝯplexio. Et qm̃ ap ꝓpinquatio morꝫ certe a senectute vt dicũt lõge abeẽ nõ põt erit finis senectutꝫ ꝯplementũ oĩm opũ viuentꝫ et p̃ci‑ pue cordis. talis aũt est caloris nãlis extinctio ꝛ mors.

¶ De causis extrinsecis vetustatꝫ et tarditatꝫ senectutꝫ in hoĩe exceptꝫ his q̃ sumunt̃ ab esculẽtis. Cap. iij.

s Enectus ꝓlongat̃ his rebus q̃ vite spaciũ extẽdũt: sicuti eadẽ accelerat̃ causis qbus celerius senescũt hoĩes. rões. n. ꝯrioꝝ sũt ꝯrie. haꝝ ãt q̃dã vl̃es sũt ab astro logo verius speculãde sicuti sunt celũ ꝛ celestes aspectus ꝛ influẽtie: ꝛ p̃cipue (astronomis asseuerãtibus) qñ pla‑ neta datoꝛ annoꝝ vite nati quẽ alcocbodẽ dicũt: aut for‑ ma: siue pater: vel nuptus beniuolo aspectu locũ vite re‑ spexerit: quẽ ꝑfice ylech dicũt: ꝛ ꝓportionat̃ matri nupte vel vxori. Minuunt̃ q̃ȝ ꝛ addunt̃ anni ipi nato iuxta suf‑ fragiũ fortunarũ vel infortunaꝝ ipsi alcocboden. Vñ fin nãs ꝛ ꝓꝓetates ducentiũ planetaꝝ fortunatoꝝ vel diffor

tunatoꝝ fit integritas aut ꝑuersio nature īferioris hūane ꝓcipue tñ ducatu iouis ⁊ solis cū venē vigorari ⁊ extēdi senectutē ⁊ hoīs vitā aiūt: fieriq; h magis in vna pte vniuersi q̄ in alia pp ducatū planetaꝝ magis vigere in vna eius pte q̄ in alia: sicuti ⁊ vno tp̄e magis q̄ alio. nā quo tp̄e capita eqnoxialiū et tropicoꝝ signoꝝ zodiaci mobilis in octaua spera directe occurrant sub capitibus p̄dictoꝝ imobilis zodiaci in nona: tūc cās ⁊ virtutes ordinate ꝑfectioriq; mō ip̄rimere in h inferiora vt vigor ⁊ lōgius vite spaciū gn̄atis p̄stet. Nō ḡ miꝝ est si in temꝑatioribus regiōibus p̄scis tp̄ibus hoīes corꝑe grādiores: viribus robustiores pulcherrimi ⁊ gigantes diuturniori vite spacio sint potiti: qd nedū lege credē fas est ꝫ etiā rōe ꝓbari pōt Cū vo p̄dicte zodiaci ad seinuicē magna distinctōe sepāt breues fiūt hoīm dies: cui sn̄ie Auicenna consentit dū inq̄t: In nulla specie viuentis sunt positi termini vite causa mãe solius: ꝫ cā receptōis lōgeuitatis est ip̄ressio a stellis donec sit vita ꝯcordās cū reuolutōe alicuius aut multaꝝ stellaꝝ. Particulariū vo cāꝝ ⁊ p̄mo extrīsecaꝝ aerē nos ꝯtinētez ⁊ periodū solis ⁊ lune assignāt. cā enī qd est esse lōge vite aīal quodcūq; auctore Aristotele: est ꝯtemꝑatū fore ad ꝯtinentē aerē ⁊ ad periodos solis ⁊ lune maxime Rōnabilr enī tp̄a oīm vitaꝝ mensurari volūt ſm nām periodi. Ad has aūt cās silitudo mediȷ̄ ꝯtinētis reducenda est q̄ minus disponēs ad corruptiōez est cā lōgitudīs vite Etenī patria p̄ncipiū est vniuscuiusq; gn̄ationis queād modū ⁊ pater vt tradit Porphirius. ꝓpt̄ qd experimento inuentū est hoīes diutius viuere in patria ꝓp̄ia tāq; eis siliore q̄ in aliena. Modus q̄z gn̄atiōis nato tribuit dies breues aut lōgos cū virtutū robore aut ībecillitate. Natos enī ex iuuenibus parentibus principalia mēbra fortia ⁊ sana nālr hr̄e: ꝯrios vo ꝯrie Damasce. scribit. ꝓpter qd p̄ceptū est. viȷ̄. politicoꝝ ab Arist. virū annoꝝ. xxxv. muli

patria prolongat vitam

erem aūt.xviij.copulari debere vt laudatior fiat ꝯcursus tū vigoris seminis: tū tpis gñatiōis ꝛ gestatōis ꝓlis. q si ꝯria hoꝝ fiāt: vt q ꝯcubitus sit intempestiuus freqūētior corpe indisposito p̄cipueq cibo ꝛ potu repleto sit natus morbosus ībecillis cito senescēs vel saltē nō masculinus. Silr mō ad vite longitudinē ꝛ breuitatē iuuare plurimū existimandū est decentē vsum sex reꝝ nō nāliū corpi hu mano ncc̄io obuiantiū ꝛ p̄cipue aeris ꝯtinētis. sunt enim hoīes hi qdē lōge vite: hi aūt breuis alteri fm altera loca distātes vt ait Aristo. q etsi lōgioris vite in calidis gētiū breuioris v̄o q̄ in frigidis: sicuti prolixior fiet sermo cū de habitatiōe senectuti ꝯducēte determinabiꝛ in sequētibus attū caliditas resoluēs ꝛ liquefaciēs humiditates calorē innatū ībecilliorē efficit ꝛ succedūt frigus ꝛ siccitas senectutis. Indecentē preterea aliaꝝ reꝝ nō nāliū admistratiōem cām esse senectutis festine ꝛ breuitatis vite sicuti ꝛ ꝯdecentē tarditatis eiusdē ꝛ lōgitudinis nō hesitandū est ꝛ p̄cipue labores modū excedentes. quecūq enim laboriosa masculoꝝ aīalia ꝓpter laborē senescūt magis. desiccat nāq labor: senectus etiā sicca est. Et huius generis sunt īmoderata exercitia precipue si ad ea sequaꝛ potus aque frigide. ꝓtin⁹ enim refrigeranꝛ viscera: ꝛ oīo vsus frequēs coꝝ que faciūt frigus dñari cū imbecillitate corpis attrahit senectutē: ꝓhibent enim virtutē nutritiuā ab opatōne sua integra. Nec minus his quietem superuacuā causam velocioris senectutis affirmant. ociari etenim et omnino quiescere senectuti perniciosum est. his enim compleꝛ magis senectutis cōplexio accidentalis: humida: aquea: humoris crudi habundantia: defectu calidi innati diminute concoquentis. Consequiꝛ preterea quietem exuberātem in senibus pigricia quedā que impotentiā denotat ad motus inchoandos: virtutes animales relaxās ꝛ ꝯplexiōem corporis ad flegmatis naturā inclinans vt ait Auicenna

ideo ⁊ velocioris senectutis est causa. Idē efficit ociositas
q̄ ex fortioribus extat cāis melancolie symboleitatē hn̄tis
cum seniorꝫ natura. Superuacuo preterea venereorꝫ vsu
hominem citius in senectutem precipitari euenit: ꝑꝑ eniꝫ
frequentiorem concubitū homines celerius senescunt: vt
inquit Hali Rodoan. Inanitione quoqꝫ corporis super-
uacua siue illa sit quaꝫ inedia causat veluti ieiunia aut fa-
mes vel sitis tolerantia: siue ea sit quā euacuatiōem dici-
mus sanguinis vel alterius humoris properat senectus.
refrigerant enim ⁊ exsiccant dum superuacant euacuatio
nes. Idem euenit etiā repletione exuberante illi opposi-
ta: defectus enim ⁊ superabūdantia ad easdem ducūt dif-
ferentias. propter quod est videre ꝙ ex repletiōe euacua-
torꝫ membrorꝫ ⁊ euacuatōne superfluitatū vt organa hec
facientia nō oppilentur neqꝫ imbecillia fiant sequitur ne-
cessario vt nō cito hō senescat vt ait Gal'. Usus ꝗꝫ inordi
natus alimentorꝫ mali succi aut tenuiū siue liquidorꝫ etiā
delicatorꝫ ꝯpositiōem rarā ⁊ solubilem humoresqꝫ fluxibi
les ⁊ tenues generantiū imbecillitateꝫ virtutū adducit et
senectutem. Uigilie etiā modū excedentes intempestiuā
senectutem adducunt: sicuti enim libidinis intemperantia
labore plurimo ⁊ vigilijs superuacuis oculus senescit: vt
Iohes Nazarenus auctor est: ita hec eadeꝫ hoieꝫ dispo
nunt in viam vetustatis ⁊ corruptionis: calorem eniꝫ na
turalem imbecillem faciunt ⁊ spiritum absumunt: corpo-
ris nanqꝫ robur nocturna vigilia minuitur. Amplius vi-
tam breuiorem facit somnus ꝓtinus subsequēs longā in-
ediam ⁊ corporis inanitionem propter humidū radicale
magis consumi ꝗꝫ corpore decenter repleto. Immodera
ta etiam anime accidentia cause sunt velocioris senectu-
tis: ⁊ precipue eorum quecunqꝫ vel corpus superflue ex-
siccant: sicut generaliter euenit motuū omniū animalium
frequentia corpus exsiccantiū. Idem efficiūt quecūqꝫ ex

eis corpus exiccāt veluti tristicia supflua. stupefacit nāqꝫ tristicia cū supuacua est ꝛ corrūpit nām hūtis. estqꝫ malū ꝯfessuꝫ ꝛ fugibile vt tradit Aristot. ipa eni nihil aliud est q̄ꝫ dolor qdam ꝓpter amissiōem alicuius boni cuius spat recupatio. vehemēte qꝫ angustia idē euenire phibēt; q̄ cū sit dolor ex amissiōe alicuius boni in cuius recupatōe nō est spes: est fortis quedā tristicia. Idē etiā affirmant ꝯtingere ingēti frequētata cogitatiōe; q̄ aduentū senectut; accelerat. Cui⁹ generis est etiā passio Hereos grece dicta id est amor grauis. ꝛ Hilischi arabice. i. amor supfluus; q̄ est ꝯtinua rei amate cogitatio p quā impio extimatiue errātis imoderatus appetitus īnascit rē illā adipiscēdi cui⁹ cā agibilia oīa alia postbitur. Cū enim in his oībus fiat vel mot⁹ vehemēs ꝛ laboriosus spirituū aut vitaliū sicuti in angustia: aut aīaliuꝫ pter vitabiles sicut in tristicia: aut ipoꝝ vnio ꝛ fixio in interioribus sicuti in forti cogitatiōe ꝛ amore supuacuo. Accidit ex hoꝝ frequētia si imoderata diu pseuerauerit ꝙ accendat cor caliditate exnea corporis exsiccatiua: ad quā tā[illegible]ꝫ seq pōt ꝓperās senectus. ingēta eni cogitatōe robur corpis minuit. Idem qꝫ fieri aiūt frequentia ire mag; modo facte q̄ furor est: furor aūt ira fortis ꝛ impetuosa agitatiōi pmixta. Nec minus etiā velocior fit senectus assiduo timore nō paruo: in his eniꝫ passiōibus fiūt consimilr alijs laboriose iordinate ꝛ repētine spirituū motiōes ad quas sequit corpis exsiccatio. in ira qdem in pmis fit spirituū ꝛ sanguis subtilioris motus ab extimis ad intima: qa ad cor vbi inflāmant coopante ad hoc fellis euaporatiōe. pp quē motū in pricipio pallescūt irati. deinde fit eorūdē vl ꝯsiliuꝫ regressio a corde videlꝫ ad exteriora. et hec est causa quare rubet iratoꝝ que prius pallnerat facies. intima itaqꝫ ꝛ extima in ira calefiunt: in timore vo fit solū violentus ꝛ inordinatus repentinusqꝫ mot⁹ ad iteriora calorē ꝯstringēs pp fugā. q̄ fit vt

timore nõnunq̃ ventres ⁊ vrine soluant: sicut ait Aristoteles. cũ supfluit vo timor egritudinẽ quã melancoliã dicũt nõ mõ adducit ⁊ frigiditatẽ: imo interdũ adeo increscit quoad patientem interimat; vt auctor est Auerrois. huius aũt causa est regressus caloris naturalis ad cor ex timore illatus. nõ sic aũt irã occidere sicuti timorẽ ꝓdunt peritiores: eo q̃ ipa calorẽ exanget in centro ⁊ circũferẽtia. In genere aũt timoris Zelotopiã etiã collocarũt plerũq̃ imaturã senectã adducentẽ: cũ ipsa timor sit quidam cõtinuus amittendi bonũ aliquod plurimũ dilectũ cũ molestia ⁊ sollicitudine.

¶ De causis velocitatis et tarditatis senectutis extrinsecis in hoie sumptis ex parte eoꝝ q̃bus vescimur.

Amplius celerius plerũq̃ senescũt hoies imbecillitate nõ modo caloris naturalis ex decursu etatiuo eueniẽte: neq̃ solũ ex iordinato regimie rerũ nõ naturaliũ quarundã de quibus in antehabitis dictũ est: verũetiã rõne eoꝝ q̃bus alimur siue esculẽta poculentaue sint nata degluriri. sicuti in p̃mis eoꝝ vsuz aiũt que attenuatiuã et exiccatiuã vires hñt corpus adurentia q̃ nutriẽtia medicinalia dicunt: ceu aromata et acrumina q̃bus senioribus ẜm viz medicã dũtaxat qua corpꝰ excalfaciãt virtutiq̃ stomachi ꝯcoquẽti opitulent. nõ aũt ẜm eam qua corpus exsiccent concedũtur. naz senectutis nutrientia humectatiua ope pretiũ est esse. simili mõ ⁊ holera ⁊ fructus hũidi putrescibiles plurimo vsu: humoris nãq̃ restaurãtis alteratio siue putrefactio ⁊ corruptio plerũq̃ senectutẽ velociorem facit: qñs calor putredinalis nãli cõmiscet ipm inficiẽdo ⁊ naturalẽ eius actionez in ꝓprio humido ipediendo ⁊ accelerando et ex ꝯñti senectutem intempestiuã adducendo. fieri aũt B

his que flegma generant crudū: aquosum ⁊ indigestū dicunt. intrat enim hmōi humor meatus nutrimenti nālem calorem per membra transire ⁊ vigere prepediens. cuius dispositiōis plurima sunt alimenta ⁊ precipue fructus humidi aquosi recentes qui parati sunt putrefactioni. cibis enim attenuātibus vt sunt herbe et interior pars fructuū arborꝝ habentiū cortices duros hoīes vesci cohibuerunt nā eorꝝ frequenti vsu celerius senescūt: vt Judeus auctor est. hi enim sunt quorꝝ aquositatem recipit sanguis: sicuti malū siue persicū cerasum ⁊ his silia. horꝝ nanqꝫ hūiditas nō facile separatur per primā aut secundā digestiōēꝫ propterea ꝯplexio eorꝝ dicit̄ fortis ita vt ptes eorꝝ substantie nō facile sepent̄ in relatōe ad humanū calorē: lꝫ absolute in relatōne ad ignē seu ad calorem eius vt calor est debilem ꝯplexiōem habeāt. Cuius ꝯriuꝫ euenit de oleo cuius tanta est partiū ꝯiunctio ⁊ fortis natura alligās vt arte ⁊ natura nequeāt abinuicem segregari. si eniꝫ oleū etiā eterno tpe feruesceret ptes nō separent̄ nisi fecales: cū tn̄ plurime sint eius partes hūide. aeree. modicū ignee. subtiles penetratiue. Alie vō viscose terrestres vt alibi speculandū est. Fructus aūt aquosi quorꝝ debilis est natura sicuti sunt ficus ⁊ vue recentes quorꝝ pars magna separat̄ per digestiōeꝫ primā a chilo in stomacho ideo ventrem leniūt nō ita sunt aquosi flegmatis generatiui: eorꝝ nāqꝫ aquositatem nō recipit sanguis. Idem aiūt de peponibus humidis a quibus pars magna segregat̄ per digestiōeꝫ secundā: propter qð vrinā mouēt. quare sanguis genitus ex iā dictꝭ fructibꝰ cā etiā extat caniciei: de qua erit sermo. c. v.

¶ De causis intrinsecis velocitatis et tarditatꝭ senectutis. Cap. iiij.

i Nter cāꝝ celeris senectutis intrinsecarū plurimas continuatos languores nō neglexerūt ⁊ eorꝝ maxie

8

stomachi maliciã presertim concoctõis eius corruptõem que qñq3 ad seniũ nõ modo intempestiue adducere; imo ꝛ ad egritudies stomachi plurimas ꝛ malignas affirmãt sicut ad epilẽsiam, melancoliãmirachiã ꝛ ad similes; imo eã matrẽ egritudinũ ꝛ originez chronicaꝝ infirmitatũ vocat Auicenna; frigus q̊3 dñans cũ imbecillitate corporis prohibens virtutem nutritiuã ab opatiõe sua integra dispositiõem senectutis ꝛ ethicã seniȷ̃ cũ siccitate adducit; velociorem aũt senectutem adducere asseuerãt; qa calidũ et hũidũ que duo sunt cause pticulares principales ꝛ intrinsece vite longitudinis in sua perfectõe ꝛ vigore nõ cõseruant neq3 decentem proportõem eoꝝ que ex decursu etatiuo determinata periodo est nata ꝯpleri longo tempore custodiũt; imo aut humidũ generãt insufficiens calidi fomentũ aut superfluũ nõ educũt aut non alterant neq3 cõtemperant; imo festinãt vel quouis alio modo impediũt. Calidũ eni et humidũ in eo ꝙ principia sunt vite conseruatiua quibusdã ꝯditõibus insigniri volunt; quod videl3 humidũ sit digestum ꝛ aereũ vt eo calidũ decenter foueatur; ipmq3 humidũ nõ facile putrefiat neq3 sit modicum ne celerius exsiccet; neue supabundãs vt decenti calido gubernet; sintq3 ambo proportiõem ꝯueniẽtem habentia cũ dominio calidi sup humidũ. aliter eni3 vel putresceret aut congelaret humidũ aut suffocaret ꝛ extingueret calidũ. Causas v̊o pticulares intrinsecas non principales a qbus potissimũ dependẽt tarditas senectutis et elõgatio vite assignarũt dominiũ qualitatũ actiuaꝝ supra passiuas et calidi supra frigido ꝛ humidi supra sicco; vite nanq3 et omnis anime operationem per calorem sicuti per ꝓprius ꝛ maximũ instrumentu3 constare quis ambiget? humido v̊o sustentari fouericq3 calorem dicũt. dominiũ v̊o passiuarum super actiuas putrefactionem adducere; sicci autem

supra humido minus constare calidum. Sunt tamen he que dicte sunt cause longeue vite coadiuuātibus causis conseruantibus ex sex rebus non naturalibus vsu moderato corpori aduenientibus, oportet aūt ꝛ preter hec cōuenientē qualitatū actiuaꝝ mensurā ꝛ passiuaꝝ ꝯcurrere necnō actiuaꝝ ꝛ passiuaꝝ inter se decentē ꝓportiōem: et amplius actiuaꝝ ad passiuas; ꝛ adhuc istaꝝ oīum ꝑcipue ad terciū qꝺ est cor. videt̄ enī vite spaciū longius ꝯsequi q̄ꝫmaxime cordis preparatiōem ꝯplexionalē occultā. euenit enī qꝫ homo ꝯplexiōis eucrate decenti vsus regimine velociori vite spacio terminabitur alio discrato aut malo potito regimine lꝫ id raro eueniat: imo nō est impossibile vt ait Auerrois qꝫ sint duo hoīes ꝯsilis ꝯplexiōis equalis eodem regimine directi: vnus tn̄ optimū finē ꝺm nature cursum ꝯsequet̄: alter vͦo mortez incurret propterea qꝫ in eo mali generabunt̄ humores mortem adducentes. ꝛ causam huius esse dicit Auerrois: quia in eius ꝯplexiōe est mala ꝑparatio fixa que causa est vt in ipso hec malicia generetur; etsi hanc preparatōem ignoremus. huius aūt ignorātie cā est quia in naturis tot sunt preparatiōes fixe qꝫ eas signis cognoscere nequeamus. preparationes aūt istas vocāt dispositōes quasdā indiuiduales materiā hāc signatā ꝯsequentes causatas ab ylech et alchocoden ꝺm qꝫ his rebus ꝯsotiant̄ variabilibus. ꝛ tales forte sunt merita quedam que vnūquodqꝫ compositū ex quattuor elementis ꝺm maiorem ꝛ minorem ꝓportiōem ipoꝝ elemētoꝝ in composito sortitur ꝛ meretur habere ab influentibus stellis fixis que species inferioꝝ ꝯpositoꝝ respiciunt: easqꝫ influunt ꝺm aptitudinem materie: forme enim dant̄ ꝺm merita materie. id vͦo quod tribuit materiā forme sub diuersitate dispositionū sicut sub diuersitate meritoruꝫ est motus celi cōmiscens vt ꝓfundius speculari potest. eo qꝫ

nihil ab reꝝ natura sine aliqua occultiore causa gignitur
His aũt oibus causis senectutẽ ⁊ mortẽ ꝑ violentiã factã
celerius adducentibus: quã mortem extinctiõem factã a
ꝯrio appellãt: eo ꝙ fit ꝑ putrefactiõem humidi nutrimen-
talis ex indecenti regimine reꝝ corpi hũano necio eueni-
entiũ: resistendũ eẽ iubẽt regimine ꝓhibitiuo generatiõis
putrefactiõis ex corpis tutela a ptãte caloris extranei in-
trinseci ⁊ extrinseci.

¶ De causis quorundã accñtium etatem senilem comitantiũ: precipue canoꝝ. rugaꝝ. ⁊ caluitij. Cap. v.

c Ani ⁊ cutis ruge sunt de precipuis accidentibus se
nectã ꝯsequentib⁹: cui etiã associat̃ ⁊ aliqñ caluitiũ
rarius tñ reliqs duob⁹: q̊ꝝ cãs scrutãtes et primo canoꝝ
dicñt ꝙ vera canities: quã canitudinẽ plautus appellat ⁊
est languor pili: fit a corpis senectute in hũc modũ decli-
nante iam ad frigiditatem corpore fit senectus: que vt au
ctor est Gal'. nihil aliud est ꝙ̃ mala dispositio frigida ⁊ sic
ca. cũ aũt caliditas ꝓpria ⁊ innata sit virtus cuiuscũqꝫ di
gerẽs alimentũ: extranea vᵒ putrefaciẽs ⁊ corrũpens ac
cidet ꝑꝑ corporis lapsum ad frigidũ ⁊ siccũ dñante frigi-
ditate nutrimentũ ꝑueniens ad mẽbra diminute a calore
ipoꝝ ꝯcoqui magnaqꝫ ex ꝑte putrefieri ⁊ corrũpi ex eoqꝫ
humorem frigidũ aquosum flegmaticũ ⁊ putrescibilẽ fieri
Vapor itaqꝫ q est materia pili a tali surgens alimento: tũ
sui viscositate: tũ caloris ꝓpellentis imbecillitate nõ de fa
cili ꝑtransit. ex longitudine ğ more in poro putrefit a cali
ditate ꝯtinentis: ⁊ cũ putrescit albicatur propter plurimũ
habere aeris interclusum ex sui viscositate: quare accidit
inde capillus canus. ideo ⁊ canities sic nuncupata est q̃si
candities a candore. Euenit aũt id oĩe in digestiõe qua-
dã: nã ea que in carnibus fit indigestio canos facit: vt tra

dit Aristot. Qd vo putrefactiōe quadam vaporis id eue niat signū esse dicunt: tū quia tectos pileis pilos et oper culis citius canescere videmus pp non pflari impediente coop tura. pflatio enī phibet putrefactōez: tū etiā: qa fiūt cani in tpib9 pmū et mag pp hūiditatē flegmaticā in mu sculoꝝ tpibus ītercepta eosdē irrorantē. vñ et hoies tales temporicanos appellāt sicut veteri sermone vulgatū est: vt est apud Alexandrū in pbleumatibus. ex mō aūt gene rationis canoꝝ cuius notio iā precessit declarāt qūo fru ctus et holera aquosa canos adducunt. dum enī sanguis permanet pinguis spissus calidus et viscosus capilli sunt nigri: cū vo ad aquositatē tendit fiūt capilli decliues ad h vt fiant cani. quare pro tardandis canis fructus repellen dos Auicenna iubet et holera humectātia et genera lact tritici aqua concoctum: pultes: potum aque plurime. do cetqz modum quo venereoꝝ sine modo vsus canos facit mouet enim superfluens humores ad extima corporis ex siccatqz vaporem calidū putridū venientem ad partez su perficiei cutis quo in loco putrescit. Quoniam autem al bedinis canoꝝ causa similis est ei que rugaꝝ cutis: quam caperatam cutem dicunt rugosam a cornuū caprinoꝝ si militudine: ideo et dixerunt qꝫ vapor subcutaneus qui in manifesto corporis existit terrestris est plurimūqꝫ naturā grossi aeris habens quem contingit aut cōgelari et tunc erit quasi glacies plana: aut non congelari et euenit eum putrefactū rugas facere ptibus subtilibus eductis. crassi oribus vo contractis per nō ꝯgelantem ʒ cōprimentē fri giditatem. corrugatio enim corporis contraria est aliquo mō glatiali congelationi: qꝫuis ruge et glaties in gñe con ueniant quo ad causam. sunt enim ex vapore in forma nō simili existente: lʒ ambo sint quoquo mō vaporis putresa ctio. pp qd recte senectutē appellauit Homer9 rugositatē

ꝛ glaciem. Consequunt̃ aũt ruge nimiã cutis exficcatões substantificam cũ frigiditate: nam adaucta ficcitate rugosi fiunt homines vt inquit Galienus: modus autez est quia siccũ est causa laxitatis ꝛ frigidũ est causa corrugationis: eo ꝙ frigidũ ꝯstringendo plicam pellis sup̃ aliã ꝯplicat ꝛ sic inducit rugas: fiũt aũt cani ꝛ ruge errore op̃atiõis virtutis digestiue tercie errantis q̃ in mẽbris celebrat̃: quoꝝ oĩm salutaria remedia suis dicent̃ locis: precipue. c. xliiij. Fit quoqꝫ a corporis senectute quandoqꝫ caluitiũ quod nihil aliud est q̃ꝫ naturalis quidam piloꝝ defectus: et magis in ea q̃ꝫ in alijs etatibus. tunc enim ex superflua siccitate in ambitu totius corporis senilis contingit etiaꝫ materiam in pilum conuertendam absumi. Fit quoqꝫ maior poroꝝ rarefactio qua retentio pili prohibet̃ cooperante ad h̃ exuberãtia siccitat̃ anterioris capit̃ p̃tis q̃ caluaries dr̃. Conseq̃t̃ aũt imensa h̃ sincipitis siccitas paucitatẽ cerebri ꝛ eius elongatõez a craneo q̃bus exficcat̃ craneũ ꝛ cutis ita vt nõ remaneat hũiditas glutinosa radicis piloꝝ inuiscatiua. mag̃ v̉o accidit h̃ in p̃te capitis anteriori q̃a passibilior tenuiorqꝫ: q̃bus reddit̃ aptior a cãis exficcantibus ꝛ resoluẽtibus in suis dimensionibus minorari. cutis etiã ibidem est craneo ĩmediatior magisqꝫ carne priuata a qua humectari deberet. minorato itaqꝫ cerebro ꝛ f̃m partem illam craneo exficcato cuti quasi arefacta cadũt pili. ꝛ per eandem causam non fit amplius eoruꝫ regeneratio: hos autem homines recaluastros appellant. Horũ v̉o trium accidentium senectutem vt plurimuꝫ comitantium ruge. ꝛ cani. seniores cuiuslibꝫ nature f̃m tamen magis ꝛ minus inseparabilit̃ afficiunt. sicuti eniꝫ in senectute canescere ita est homini propriũ vt omni ꝯueniat soli et aliq̃ñ: ita ꝛ corrugari: adeo vt nemo sit per omnes etatis gradus ad finem vsqꝫ vite decurrens nõ impeditus qui his

stigmatibus non insigniat͠.siquidem in oībus imbecillior͠i bus ꝯtinuo factis innat⁹ deficit calor:qbusdā tñ̄ celerius: alijs v̄o tardius. Jd v̄o ondunt: eo ꝙ frigidi ⁊ sicci hoīs cerebri notio est cito circa caput senes fieri oēs ideoqꝫ ca nescūt citius. qꝺ nō euenit in notionibus aliaꝝ discrasiaꝝ cerebri. Dictū est etiā homini vni animaliū canitiem in se nectute attribui: eo ꝙ solus homo inter cūcta aīalia pro prie caluescat solus ⁊ canescat: nā cerebrū qꝺ est in capi tibus alioꝝ aīalium proportione quātitatis suoꝝ corpoꝝ modicū est humidū nō plurimū: ideoqꝫ ⁊ digerens calor perfecte vincit ipm̄. Licꝫ inter cetera bruta cani aliqñ in equis appareant eo ꝙ ossa equi capitis teneriora sunt et rariora ossibus capitū alioꝝ brutoꝝ. Cuius signū esse di cūt: ꝙ modica ꝑcussione incidēte capiti equi precipue in temporibus statim emorit͠: quia tñ̄ multotiēs cani ante se nectutem eueniūt: tū longis ꝯtinuatisqꝫ languoribus: tum timore mortis horribilis: tū etiā tristicia longa: tum lapsu naturali cerebri ad frigidū ⁊ siccū: celerius enīꝫ hos sene scere affirmāt. Scribit enim Jsigonus Niceensis q̄sdam in Albania hoīes a puericia statim canos. Rugas v̄o sic euenire prodit nemo nisi forte ꝑꝑ tabem aut marasinonē: que est humidi radicalis siue substantialis consumptio vt euenit in ethica tercie speciei. ideo veteri prouerbio dictū est canos vanos esse in significādo senectutem: rugas v̄o certas. Caluitiū v̄o nō neccio neqꝫ inseparabiliter senectu tem comitat͠. est enim dare senem cui vsqꝫ ad mortem nō euenit caluitiū. propter qꝺ soli lꝫ hōi hoc accñs sicuti et cani ꝓprie ꝯtingat: nō tñ̄ omni neqꝫ semper. qꝺ facile per cipi posse docet Gal͠. nā quoꝝ cerebrū temꝑatū est hi cal nescūt nō facilius neqꝫ citius: hi v̄o quoꝝ cerebri natura ad calidū est decliuis: quoꝝ aūt cerebrū siccius est supra equalitatem breui.i. velocius calui fiunt. humidioris v̄o

ll

cerebri nõ oio: qđ si alqñ tarde tñ. ⁊ ob eã cãm inqt Gal. ꝙ cuius cutis ab ineunte etate decliuior ad siccitatem fuerit ⁊ ad duritiam: cum ad senectutem peruenerit in qua membra refrigerant oia exsiccantur arefiuntqꝫ. fiet postea cutis testea piloꝝ ortui inepta. remanet enim pellis sicuti glacies solida a frigiditate poros comprimẽte per quam penetrat nihil. Et ideo etiam resplendere aiunt caluitia sicuti specula quedam. Non sic autem euenit his quorum cerebri natura calida est ⁊ humida: imo hi non facile calui fiunt, neqꝫ similiter quorum cerebri natura frigida est ⁊ sicca: frigiditate tñ magis dominante ꝙ̃ siccitate, neqꝫ quoꝝ cerebri natura frigida est ⁊ humida.

De signis senectutẽ significantibus tam pronosticis ꝙ̃ demonstratiuis. Cap. vi.

o Riuntur cum senectute note quedam eã ostendentes ex quibus sunt accidentia senectuti propria et complicia. ducunt enim accidentia propria in cognitõem cuius sunt subiecti. ⁊ hoꝝ ruge cutis corporis ⁊ precipue faciei: et cani defectu caloris innati ex decursu etatiuo cõtingentia: que si appareant senectutis stigmata nõ modo verũetiam vexillum vẽture mortis appellant. Si caluitiũ quis incurrit ita vt etate caput eius nudetur proxima senectus est. defectus enim capilloꝝ naturalis magis circa senectutem euenire aiunt propter magis in ea etate vigere causas caluitiũ facientes. Si increscãt plurimũ qui in supercilijs fiunt pili: fiantqꝫ oculi sponte concaui senectutis indicia sunt. ait enim poeta senior factus:

Nam quos grata prius ciliorꝫ serta tegebant
  Desuper incumbens hispida silua tegit.
Ac veluti inclusi ceco clauduntur in antro
  Nescio quid toruũ vel furiale vident.

Fiunt enim quibusdam factis senioribus supercilia adeo

longa ut abradant qui latent in coniunctione ossiũ. ꝛ sene scentibus quia distant ossa penetrat amplior humiditas. Propter nanqꝫ humiditatis ꝯsumptionem ꝯiungentis ꝛ obturantis sectiones plures que sunt in ossibus supciliorꝫ fumus hinc emissus amplior pilos ꝑtendit ꝛ corpis senilis ꝯpago ut antiq quasi ruinosum ꝛ transparens reddit edificiũ ut ait Arist. Maxime aũt id experiuntur meditationibus ꝯtinuis dediti ꝓpter calorez ꝛ spũs magis in eis moueri ad ptes capitis anteriores. Quare magis egent illorꝫ tonsiõe sicuti ꝛ pilorꝫ capitis. Senectutis etiã testimonia sunt defectus opationũ alicuius pluriũ vel oim virtutũ aialium motui inseruientiũ sponte eueniens: ꝛ in potentia usus venereorꝫ spontanea neqꝫ sensata in eo solita delitia: dicente Poeta senio affecto:

Nec veneris nec grata mihi sunt munera bachi
  Jam dulces epule delitieqꝫ nocent:
Cogimur a gratis animum suspendere rebus
  Atqꝫ vt viuamus viuere destitimus:

Qui diu nature ꝓstrationem patiunt ꝯtinuamqꝫ ac sensatam virtutis resolutionem sponte euenientez his senectus instat. Quod etiam Poeta significat dicens:

Sola iacens natura manet que sponte per horas
  Soluitur: ꝛ vitio carpitur ipsa suo.

Ubi quis sponte nõ iuuatur a iuuare solitis senectus proxima denuntiat. Unde

Non totiens experta sibi medicamina prosunt
  Non egris quicqꝫ ferre solebat opem.

Si alicui sponte euenerit forme mutatio, coloris, cutis ariditas, neruorꝫ rigiditas, corpis prurigo: vt qui olim plenior ꝛ speciosior ꝛ coloratior, thabidus, deformis, decoloratior sponte fiat senectutez adesse manifestum est: Seniore dicente:

Ipsaq; me species quondam dilecta reliquit
Et videor forme mortuus esse mee:
Pro niueo rutiloq; prius:nunc inficit ora
Pallor: & exanguis funereusq; color
Aret sicca cutis:rigidi stant vndiq; nerui
Et lacerant vnce scabida membra manus:
Jam pauor est vidisse senem nec credere posses
Hunc hominem humana qui ratione caret.

Ubi his passionibus quis affligetur quas senioribus vt plurimũ euenire in prologo dictũ est sicuti sunt dispine.disurie. cattarri.strangurie & hmõi.precipueq; nocturnis vigiliis furialibusq; somnis quis premat senibus eueniẽtibus propter tristitiã quã affert eis senectus vt ait Gal.Quo in genere sunt etiã supra consuetudinem tumultuosa somnia senectus proculdubio instat:Dicente Poeta seniore:

Ipsa etiam cunctis requies gratissima somnus
Aduolat:& sera vix mihi nocte venit.
Uel si laxatos vnq; dignabitur artus.
Turbidus heu quantis horret imaginibus:
Cogor per mediam turbatus surgere noctem
Multaq; ne patiar deteriora pati:
Uincimur infirmi defectu corporis:& qua
Noluero infelix hac ego parte trahar.

Si sponte quis grauetur ab his alimentis solitis que sine alteratione notabili vim habẽt resumendi corporis vires necnõ inedia & saturitate ledatur senectus metuenda est:Dicente Poeta:

Et me iamdudum cui nulla aduersa nocebant
Ipsa quibus regimur nunc alimenta grauant:
Esse libet saturum:saturum mox esse pigebit
Prestat vt abstineam:abstinuisse nocet:
Que modo profuerat contraria redditur esca

Fastidita iacet que modo dulcis erat.
In malis iam senem esse testatur: vbi spontanea vexetur tristicia inuidendo ea quibus visus delectari cõsueuit. qđ etiam poeta sentit dum ait:
Quid ꝙ nulla leuant animos spectacula rerum?
Si sine causa cuipiam accidat lesio virtutũ exterioꝝ sensitiuaꝝ: siuẽ ablata fuerit alicuius eaꝝ opatio diminuta aut corrupta ne in senectutem de proximo incidat metus est: Poeta dicente:
Iam minor auditus: gustus minor: ipsa caligant
Lumina: vix tactu noscere certa queo:
Nullus dulcis odor: nulla est iam grata voluptas.
Ubi quis nequeat intueri obiecta visibilia parua de ꝓpe que tamen aliquantulũ distantia possent intueri: si id sine cã eueniat excepto etatꝫ defectu senectus est. debilis enĩꝫ est senioꝝ visus propter humidi paucitatem cuius cã vehementer mouetur a lumine vt docẽt peritiores. cũ ergo color in actu existens lumen habeat sibi annexũ ꝓpinquis nimis eos alterabit vt nihil aliud videre possint: remotus vo cõmensurabitur magis; quare ipressio erit imbecillior ⁊ non mansura. ait enim Poeta:
Si libros repeto duplex se littera findit
Largior occurrit pagina nota mihi:
Claram per nebulas videor mihi cernere lucem
Nubila sunt oculis ipsa serena meis:
Eripitur sine nocte dies caligine ceca
Septum tartareo quis neget esse loco.
Si cui assidue ⁊ sine causa alia oculi lacrimantur senectã adesse testatur. dicente Poeta:
Quondam ridentes oculi: nunc fonte perenni
Deplangunt penas nocte dieqꝫ suas.
Opationũ mentis lesio trifariã dicta: diminuta vꝫ: albata

13

ꝛ corrupta: alicuius precipue virtutum interiorꝫ cogniti-
uarum spontanea: ob quam senes delirantes dicuntur se-
nectutis vitium est, ait enim Poeta:

Hen lethea senū subeunt obliuia mentem
Nec confusa sui iam meminisse potest:
Ad nullum consurgit opus cum corpore languet
Atqꝫ intenta suis astupet ipsa malis.

Senectutis quoqꝫ instantis testis est mutatio morꝫ absqꝫ causa manifesta cōsuetorꝫ ꝛ precipue cum maturitate siue grauitate quadam: Sua enim vnicuiqꝫ tempestiuitas est data vt inquit Cicero. vt enim infirmitas puerorꝫ ꝛ fero-citas iuuenū ꝛ grauitas iam constantis etatis: sic senectu ti maturitatem seu grauitatem ascribunt: leuitatem autem puericie: Poeta dicente:

Exultat leuitate puer: grauitate senectus.

Stabilitas quoqꝫ ſm voluntates senectuti est propria: vt Auicenna prodit. omnia autem hec mores concernentia intelligantur qualibet etate naturam sibi propriā seruāte. Potest enim ex preuentōne ꝛ peruersione etatum quasi monstruose puer seniles mores habere: quam senilem iu-uentam appellāt: que proculdubio premature mortis est signum: vt Cato Censorius dicere consueuit: Cōflicta-ri continuatis longisqꝫ languoribus tam corporis qꝫ ani-me sponte euenientibus senectutē non metuendā modo sed timendam testatur. sicuti enim ex vtrisqꝫ continuatis nonnunqꝫ fiunt cani senectutem precipue comitantes vt suo visum est loco: ita ꝛ eisdem fit velox quasi precipitās senectus. ea propter languorem senectutem acquisitā si-cuti ꝛ senectutem languorem naturalem appellant. vnde ꝛ Poeta sic ait:

Hinc miserū scabies: hinc tussis anhela fatigat
Continuos gemitus egra senectus habet.

Hinc me solicitum torquent super omnia cure
Hinc requies animo non datur vlla meo.
Querere que nequeo semper retinere laboro
Et retinens semper nil tenuisse puto.

Nec minus senectutem expectandã imo prestolandã presentemqꝫ asseuerant: spontanea omniũ rerũ non consueta suspitione, credulitate, ⁊ delirationev erborũqꝫ copia; dicente Poeta:

Stat dubius tremulusqꝫ senex semperqꝫ malorꝫ
Credulus: ⁊ stultus que facit ipse timet:
Laudat preteritos presentes despicit annos
Hoc tm̃ rectum quod facit ipse putat:
Deficit auditor non deficit ipse loquendo
O sola fortes garrulitate senes:
Omnia nequicq̃ꝫ clamosis vocibus implet
Nil satis est horrent que placuere modo:
Arridet de se ridentibus ac sibi plaudens
Incipit ob hrobio letior esse suo.

Ubi sine causa quis a quacunqꝫ seu naturali siue nõ naturali temporꝫ anni varietate prematur hinc senectus est ita vt queruli senes dicant:

Jam pena est totum qꝺ viuimus: vrimur estu:
Ueris ⁊ autumni ledit amena dies.
Nos ledit modicoqꝫ etiam corrũpimur estu
Officiunt nebule frigus ⁊ aura nocẽt:

Et oĩno senectutis note sunt mutatio spontanea habitus gressus: coloris: vt si sponte emacuit colorem decoremqꝫ amisit. membrorꝫ ꝯtractio ⁊ decrementũ. totius corpis incuruatio: que oĩa si seniori eueniãt suspecta sua bona hẽre iam debet. si modo credimus Poete dicenti:

He sunt primitie mortis: his partibus etas
Deflu it; ⁊ pigris gressibus ima petit.

14

Non habitus non ipse color non gressus euntis
Non species eadem que fuit ante manet:
Labitur ex humeris demissa corpore vestis
Queqꝫ brevis fuerat iamodo mihi longa est:
Parua licꝫ magnū palia pondus habent:
Contrahimur modoqꝫ miro decrescimus ipsi
Diminui nostri corporis ossa putes.
Nec celum spectare licꝫ: sed curua senectus
Terram qua genita est ⁊ moritura videt.
Fitqꝫ tripes prorus quadrupes vt paruulus infans
Et per sordentem flebile serpit humū.
Hinc est ꝙ baculo incumbens ruitura senectus
Assiduo pigrā verbere pulsat humū.
Et numerosa mouens crebro vestigia passu.

Quibus oibus in senio apparentibus fere retro quasi ruina quadā senes revoluunt. fit eniꝫ eo tūc q prius senex iā senectio factus cassabundus. i. crebro cadens.

¶ De Prescitis breuitatis atqꝫ longitudinis vite. Caput. vij.

i In primis illud precipue sciendum est omnis mundane geniture sortem ex planetis eorumqꝫ signis tanqꝫ ferrum ex lapide magnete dependere: vt Ptholomeus scribit. Ad vite itaqꝫ hominis extensionem iudicādam vires aspectuū siderū ipsorūqꝫ coniunctionem in fortitudine ⁊ debilitate diligenter animaduerti iubent. Duratio enim illoꝝ ad vitam hominis extendendam sicuti ⁊ alioꝝ gn̄atoꝝ plurimū facit: lꝫ (vt lege creditur) hec illis oīmodā necessitatē nō īponant: cū eoꝝ in h̄ iferiora actio īpediri possit vł' ex libero arbitrio aut ex qualibeat alia dispositōe māe. sciēs itaqꝫ duratōeꝫ aspectuū oīm: oīmqꝫ cōiunctionū ⁊ vires oīm sideꝝ in circulo celesti exn̄tiū in p̄ma hois ꝯceptōe de breuitate aut lōgitudie vite nati aliq̄

prescire posset. vt tñ ad ea q̄ medico attinent accedamus
Dicendū q cū ad vitam extendendam plurimū ꝯducant
bonitas aspectus celestis: vsus moderatus rex sex nō na
turalium: laudatiora alimenta: ⁊ complexionis perfectio:
precipueq; influentia membroꝝ principaliū sup toto plu-
rimū est nccia et eoꝝ presertim ipsius cordis. ideo omnia
hec et maxime cordis proportiōem ꝯplexionalē animad-
uerti volunt ad significandū vite longitudinē siue breui-
tatem. ab his itaq; que rationi substantie sunt inherentia
non discedendo asseuerant peritiores: q hō in cuius cō-
plexione dñantur virtutes naturales actiue sup passiuas
cū ꝓportione actiuaꝝ adinuicem ⁊ passiuaꝝ inter se: ⁊ ea
rundem ad actiuas: ⁊ adhuc istaꝝ oium ad cor longioris
est vite: nā vt dicebat̃ hoīs vita vl̃r cordis ꝓportōez ꝯple
xionalē ꝯsequit̃. ⁊ hui⁹ dispositōis dicūt hoiez cui⁹ cōple-
xio est eucrata. hoibus nāq; plerūq; quoꝝ viscera ⁊ virtu
tes sunt fortia eueniūt egritudines ꝑniciose q̄bus prema-
turam mortem incurrūt. alij vo ībecillioris virtutis in vl-
timā ꝑueniūt senectutē lʒ regimē eoꝝ sit ꝯsile. nōnulli etiā
graui morbo vexati diu viuūt: vbi plurimi bone ꝯsistētie
moriunt̃ iuuenes. Hoꝝ aūt in vita diuersitatem varietati
eoꝝ in hac ꝯplexionali ꝓportiōe cū habundātia caliditat̃
⁊ hūiditatis ⁊ dñio virtutū actiuaꝝ ascribūt. pp q̄d existi
māt q̄ꝫplures q ꝯplexio q̄ est ꝓpria in lōgeuo vite spacio
aut in scīa medicine est ignota: aut difficile scit̃. ⁊ eā noscē
sensu est valde difficile: imo mag̃ rōe q̄ꝫ sensu ꝑceptibilis
est. ⁊ ista ꝓportio vt ait Auerrois est nāliter ignota. quid
tñ sit ista ꝓportio ꝯplexionalis in antehabit̃. c. iiij. suo di-
ctū est loco. Dixit aūt Aly Rodoan cui opīo ꝑcedēs resi
stit: q hoīs calidi ⁊ hūidi ꝯplexio decent̃ ꝯseruat̃: in eoq;
chimi equant̃: ⁊ euadit ab egritudinibus putrefactōis: et
ex ꝯñti natura est vite longioris hoīe alterius ꝯplexionis.

humidissimi enim et calidissimi auctore Gal. sunt longe-
uissimi. neqꝫ ꝓhibet vt peritiores affirmāt ꝯplexiōeꝫ vite
longioris habere opatiōes minus ꝑfectas: imo esse egro
tabiliorem ꝯplexione equali propter intempamentū in ca
lido ꝛ humido. ꝛ nihil minus sub ea plus elongari vitam
pp ab intrinseco habere cām lōgitudinis vite. quare si cō
plexio paulo in caliditate ꝛ hūiditate excedentior tēpe
rata euaserit vt aiūt a putredinibus ad quas maxime duꝫ
iuuenescit hꝫ ꝓmptitudinē fiet cā extendendi vite spacij:
ad quas tñ nō est apta ꝯplexio que media est. bone nāqꝫ
ꝯsistentie hoīes nō moriunť iuuenes pp nō hēre ꝓportio
nem illā ꝯplexionalē quā fingebat Auerrois: sed propter
peccare in eius custodia: nūc vno mō nūc vō altero. ꝛ in-
de accidere egritudines ꝑniciosas nec iudicat medicus
precise vite longitudinē: eo ꝙ nō pendet hoc solū a causa
intrinseca sed a causis ꝯseruātibus ab extra. Ordinat aūt
Aly Theoriā in hūc modū: Breuioris vite natura est hō
cuius ꝯplexio a principio est frigida ꝛ sicca. deinde sequi
tur ipm in breuitate vite homo cuius cōplexio est frigida
tm̄: deinde cuius ꝯplexio est sicca tm̄: deinde cuius com-
plexio est frigida ꝛ humida: deinde cuius ꝯplexio est cali
da ꝛ sicca: postea cuius cōplexio est hūida tm̄: deinde cu-
ius ꝯplexio est equalis: deniqꝫ sequiť eū ille cuius cōple-
xio est calida ꝛ hūida. Crassos ꝑterea valde ꝭm natu-
ram citius mori magis gracilibus Hipocrates tradit. ea
propter laudat Gal. ad vitā extendendā corpa nō multū
crassa neqꝫ plurimū macilenta: que si taliter ꝑseuerauerit
ad vltimā vsqꝫ senectutem viuent. Auerrois tñ auctor est
senes carnosos magis viuere: qm̄ cā vbertatis carnis est
caliditas ꝛ hūiditas. Amplius sexagesimūterciū ꝑcipue
vite annū queꝫ scalariū senioꝝ oīm Augustus appellauit
maxie obseruari volūt. exptū enim est in multa hoim me-

moria vt Aulus Gelius inqt:seniorib9 plerisq3 eo anno oibus cu periculo ꝛ clade aliqua venire aut corpis morbiq3 grauioris aut vite interitus aut animi egritudis. Est aut dictus scalarius quasi scadarius a scandedo.i.abscondendo:siue scalenon.i.gradatus.est enim gradus ad que ascendunt seniores oes. Adhuc hoies hntes ptes q sunt ab vmbilico inferius versus ossa pectinis maiores q illeque sunt ab vmbilico ad pectoris concauitatem vt apud malu granatum que est queda scutalis cartilago facta ad custodia oris stomachi breuis vite ꝛ cu malicia cplexois eoꝝ morbidos esse physonomi pdunt:ventres enim eoꝝ sunt frigidi propter paruitatem et strictura eoꝝ ꝛ situ: pp quod cibu cocoquere nequeut:cu decoctio calido pficiat: quo accidente supuacua plura cruda ex hoc generata in corporibus eoꝝ congerunt quoꝝ possessores languorosi sunt:eo q superuacua illa sunt morboꝝ cause antecedentes in coiunctas facile transitura. Amplius obseruatu est in curuos humeris hoies logeue ee vite. Dentiu q3 raritate ꝛ eoꝝ debilitate toti9 corpis imbecillitate ꝛ vite breuitate significare. Qd audiendu est vt in pluribus:potest nanq3 dentiu raritas vt medici aiut euenire ex paucitate materiei gnatois. virtute tn formatiua dnante q cu careat sufficienti ma eligit potius raros dentes facere no extramittendo mas in ipos vt ex ea principaliores fierent ptiu. Adhuc ex debito regimie medicinali pot cu raritate dentiu ꝛ eoꝝ imbecillitate vita ptendi. Neq3 siliter repugnat corpa celestia alicui nato annos longos donare cu raritate suoꝝ dentiu3. No aut sermonis Rasis cuius illud fuit signu est:qa ex raritate dentiu cognoscit os vtriusq3 mandibule fore depressu3 ꝛ cpactu:ꝛ p cns oe os cranei esse cpactu ꝛ no porosu3:p qd denotat humidu no fuisse obediens sufficient virtuti iformatiue capiedo extesioe3 vnde-

quaq3 ꝛ figuratõez ipius ẜm illius imperiũ.ꝑꝑ qđ accid
cerebꝛũ infirmari:eo ꝙ ſupfluũ ei⁹ et ſibi delatũ nõ poſſi
plene expirare ad ex:q̃ retẽto cũ cerebꝛũ ſit nãliter hũidũ
valde ꝛ mag' humectet inde accidit ꝓſocari ꝛ putrefieri
cito: ꝛ ꝑꝑ ꝓhibitã reſpiratiõez aſſociat calidũ extraneũ q̃
duo ſũt putrefactõis cãe ꝑfectiue. qđ aũt putreſcit nõ eſt
lõge ꝑdurationis. Hñtes ꝑterea plures dẽtes ꝑcipue plu-
res q̃3 duos ꝛ trigita:vt in plurib⁹ lõgioris vite affirmãt.
q aũt minores ꝛ ſine dẽtib⁹ vt in plurib⁹ breuioris. Auer
rois auctor eſt paucitatẽ fellis ꝯſeq bonã tempantiã ꝛ vi
te longitudinẽ. Qui ſermo apud quoſdã mirantes irridet
vt erroneus. erroris aũt cã eſt vt inqt Albertus:qa ꝯſide
rauerũt quedã aĩalia hñtia ſoleas ꝛ vngulas ſic ceruos ꝛ
hmõi q̃ felle carẽt ꝛ diu viuũt. ꝛ ſilr ꝯſiderauerũt ea q̃ nõ
hñt hmõi ſoleas ſic delphinũ ꝛ camelũ q vngulas h3. hec
eni diu viuũt. ꝛ nõ ꝯſiderauerũt alia aĩalia q̃ fel hñt ꝛ ſũt
lõge vite. ſi eni iſta ꝯſideraſſent nõ dixiſſent priuatõez fel-
lis eẽ cãm lõge vite:qa forte erit cã breuis vite ſi fel nõ ex
purget de cibo:aut ſi nõ ſit fel pungẽs iteſtina. ex carẽtia
eni vel diminutiõe fellis aut obſtructõe pori eius quẽ ad
inteſtina porrigit nõnunq̃3 cauſat colica. Recti⁹ itaq3 eſt
dicẽ epatis nãm cãm eẽ vite longitudis aut breuitat' qm̃
epar eſt membꝛũ principale in oĩbus aĩalibus ſanguinem
hñtibus. epar eni eſt membꝛũ qđ h3 talẽ ſupfluitatẽ fellis
aut caret ea ꝛ alia mẽbra nõ hñt hmõi ſupfluitatez q̃ ſunt
ꝓncipalia qm̃ neq3 cor neq3 pulmo nec cerebꝛũ h3 fel. ipoſ
ſibile eſt nãq3 vt fellea hũiditas ideo appropinquet cordi
qm̃ cor nihil taliũ fortiũ infirmitatũ pati poteſt:epar autẽ
eſt ex membris quibus indigetur vt talis ſit in eo ſupflui
tas ꝛ ideo fel accidit epati tm̃. Ferũt Cirrũmantici pre-
lõgos digitos vite breuis eſſe ſigna:ꝯtractionẽq3 lineaꝝ
apparentẽ interius ꝑ totã man⁹ palmã extenſaꝝ longeue

bis vo ꝫria breuioris. cām aūt assignāt peritiores: nā cū
iste symetrice a virtute formatiua optime perficiant in ex
tremis longe a corde distātibus: signū est ꝙ in ꝓpinquis
existens potentia multū possit super corpus influēdo vitā
vbi aūt fuerit due breues significat materia ex hūore ior
dinato ⁊ intermiato virtuti formatiue dn̄ari sicq̨ vite pe
riodū breuiorem reddi: putrescet enim ante tempus. Ui
tam q̨ꝫ fidelem ⁊ longā virūq̨ amabilē ⁊ famosum signifi
care triangulū eqlaterū in palma manus resultantē ex tri
bus lineis magnis naturaliter ibidem protractis: vꝫ ex li
nea que vadit per longitudineꝫ vole dyagonalit̄ causata
ex curuatura pollicis ad vole interiora: ⁊ ex linea q̄ ten
dit in latū causata ex curuatura indicis cū aliis digitis ad
domesticū manus incipiens a superiori latitudine manus
⁊ ex alia linea ꝯsurgente iuxta radicem vole resultāte ex
plicatione pollicis versus digitos ⁊ plicatione manus ad
interius ſm longitudinem inter auctores ꝯuenit. Huius
cām produnt: eo ꝙ haꝝ lineaꝝ extensio ꝑ totā manū ⁊ de
articulatio manifesta ostendunt materiam ex qua manus
et omnino totū corpus fuerunt gn̄ata esse sufficienter di
gestam temperatā vniformiter extensionem recipienteꝫ a
virtute formatiua sibi ꝑfecte dn̄ante: nā si virtus formati
ua sic possit partes tā distātes a corde formare ⁊ dearti
culate distinguere denotatur ꝙ eius est grandis potētia
ſup cor ⁊ alia mēbra principalia in vitā influēdo ⁊ ꝙ ma
nus apte ꝓportionant̄ cordi cū in subā etiā cordis exteri
ori sit hmōi lineales sectiōes veluti suturas īuenire: adeo
ꝙ corda dearticulosiora ⁊ sectōibus manifestioribus dis
creta insunt aīalibus mag̃ sensitiuis. tardis autem sensūs
minus sunt articulata veluti porcis: vt ait Aristot̄. talis
enim nālis potentia q̄ sic manifestat̄ in ꝑtibus vitā causat
⁊ eius ꝯtinuatiōeꝫ in longū tp̄s. Quoꝝ aures ample sunt

17. i

quos auritos appellant:stolidos esse ꝛ magne vite dicũt
Rasis ꝗz auctoꝛ est ꝙ qñ hõ ac si puer essz intuetur atqꝫ
tota eius facies ꝛ oculi ridere videnẽ letus est ꝛ diutur-
na potieẽ vita. Hec sunt que ex dictis sapientũ colligunẽ
In coꝛpibus itaqꝫ ipis aliqua longitudinis et bꝛeuitatis
vite pscita esse nõ est dubitandũ neqꝫ vana ꝛ friuola hec
censenda sunt cũ eoꝝ cãs peritioꝛes assignent. quicquid
Plinius miratus Aristoteli imponat:imo nec dicta iã si-
gna verũetiam plumbeũ coloꝛem pluresqꝫ in manu incisu
ras neqꝫ ppetuas:vite bꝛeuis signa esse.ecõtra vͦo longe
vite signa incuruos humeris ꝛ in manu vna duas incisu-
ras hñtes peritioꝛes pdidere. vt aũt iudiciũ fiat p dicta
iã signa qa sũt quedã ppꝛietates hoim sine quaꝝ noticia
non facile quicqꝫ psagiri potest etiã in futurũ:ideo vni si-
gnoꝝ dũtaxat inscribendũ esse nolũt: ꝫ quoad fieri põt ad
eoꝝ aggregationem intendendum si qñ significationũ ac
ciderit contrarietas.ipsaꝝ etiã virtutes ꝛ testimonia me-
tiri:deinde ad foꝛtioꝛes ipaꝝ declinare ꝛ eoꝝ testimonio
etiã qñ plures sunt iudicare. est enim eoꝝ signoꝝ fides ꝗ
multo sepius multoqꝫ plures senes denunciãt. Audiri ꝗz
inducta ꝛ que dicenẽ vt in pluribus. vniuersalia eniz me-
dicine ac omnia que materiã concernũt sensibilem etiã in
cõmuni verificari pdunt vt ad multũ:cũ hec ars sit cõie-
cturalis cui neqꝫ respondet plerũqꝫ non solum cõiectura
sed etiam experientia:cũqꝫ sepius aliqñ etiã responderint
interdũ tñ fallunt nos:quo fit vt magis quid quisqꝫ psua
serit sibi appareat ꝗꝫ quod euidenter ɔpererit.pp qꝺ etsi
signa sumpta ex defectione virium anime ꝛ coꝛpoꝛis spõ
tanea senectutem significent. nõ tamen necessario hec de
fectio cuilibet seni ɔtigisse ferũt. Cirrus nanqꝫ mouẽs vt
est apud Xenophontem gloꝛiabatur se nunꝗꝫ sensisse se-
nectutem suaz imbecillioꝛem factã ꝗꝫ adolescentia fuisset.

Quosdã etiã decrepitos senectus nõ eneruauit neqꝫ affli
xit. ꝓ miraculo enim ⁊ id solitariũ aiũt reꝑiri exemplũ Xe
nophilũ musicũ ducentis ⁊ quinqꝫ annis sine vllo corꝑis
incõmodo vixisse, istbec nanqꝫ viriũ defectio in senectute
sepius vt ait Cicero adolescẽtie vicijs efficit̃ qꝫ senectutis
libidinosa eni ⁊ intẽꝑans adolescẽtia infectũ corpus tra-
dit senectuti. Idẽ qꝫ iudicandũ est de his q̃ aie actiones
cõcernunt. manet enim in senibus ingeniũ dũmodo ꝑma-
neat studium ⁊ industria.

De necessario siue ineuitabili senectutis aduentu: homine per gradus etatis vsqꝫ ad mortem ordinate transeũte. Cap. viij.

Mortem beneficio aliquo natura euitari nõ posse as-
seuerãt: qm̃ nature hoĩs ꝯditio locũ illi facit. gene-
rabile enĩ omne aliqñ corrũpet̃ oĩno: iuxta illud Poete:
Ortus cuncta suos repetunt matremqꝫ requirunt
Et redit ad nihilum quod fuit ante nihil.
Propterea ineuitabile est mori: adeo vt non sit possibile
inuenire medicinã ꝓhibentem a morte vllo mõ ⁊ ꝯseruã-
tem vitã semꝑ: vt Haly Rodoan auctor est. Senectꝰ qꝫ
aĩalibus oĩbus ꝑ oẽs etatis gradus ad supremũ vite diez
ꝓcedentibus ineuitabilissima est q̃ꝫtumcũqꝫ temꝑate nu-
triant̃ ⁊ custodiant̃. senectutis eniz thabez impossibile est
deniqꝫ prohibere: auxiliari v̉o ⁊ in plurimũ extendere pos
sibile est vt Gal. tradit: nisi forte inter miracula nãe ꝯriuz
huius sit videre. ferũt nãqꝫ q̃bus in locis in die vmbre nõ
sũt hoĩes viuere ãnos centũ ⁊ trigita nec senescer̃ ꝫ vt me
dio euo mori. Omissis tñ his seu ꝓdigiosis vt ad cõfessa
transeamus verius sentiendũ est cũ Rabi Moyse ⁊ peri-
tioribus: ꝙ senectutis aduẽtus ⁊ si tardari ꝓhiberi tñ nõ
põt. q̉ꝺ multifariã efficaciqꝫ rõne astruũt ꝑitiores ex prin
cipijs nãe moniti ⁊ formati. Et in primis via sumpta ab

extrane tate ꝛ dissimilitudine nutrimenti a principio cor-
pus aialis ingredientis;qđ vtiqꝫ postq̄ꝫ adhuc mēbris in
corporatum est aliquid extraneitatis cōtinet per tempus
aliquod virtutes membroꝝ alterādo: cū omne agēs phy
sicū patiaꝛ in agendo:ꝛ oīe patiens aliquo mō agat.vir
tutū aūt alteratiōes sibi inuicē succedētes mēbroꝝ orga-
na ꝛ qualitates ꝯplexionales ꝯfundēdo et hebetādo eo-
rundē etiā virtutes ibecilles efficiūt. qbus oībus sepe ac
diu sibi succedentibus necēium est ipm membrū ꝑ seniū pu
trefactōem incurrere. Amplius ꝯpositi ex ꝯrijs quale est
aial oē miscibilia ꝯponētia segregabunꝛ aliqñ:ad seinuicē
distantia:ita vt leuia sint sursum grauia vō deorsum ante
quoꝝ segregatōeꝫ ꝛ actualē distantiā fiet ꝯplexiōis mixti
dissolutio eā paulatim eliquans : quare virtutes mixti et
presertí aiati ꝛ adhuc magꝰ ꝑfecti adqualitates incipiēt
retardari ꝛ ꝑ spaciū tpis impediri sicqꝫ incurrēt qđ seniū
dicimus. Amplius ꝛ sic arguūt:nullū gñatoꝝ aiatoꝝ etiā
si nutrimento nouissime assimilato nutrereꝛ euadere possꝫ
quin ſm naturā ad finem exitus veniēs seniū incurrat.nō
eni vniꝛ nutrimentū qualecūqꝫ fuerit nutrito nisi ꝑ calorē
membri substantiam aperientem et substantiam nutrimēti
diuidentem ꝛ per poros membri distribuentē. Omne aūt
quod sic calore sepe diuiditur necesse est aliquo substan-
tiali humido epotato inspissari ꝛ indurari ꝛ quāto magis
ipsum tanto minus est restaurationis susceptibile.necesse
est igiꝛ tandem ꝯtrahi ꝛ rigescere membrū substātiali hu-
mido educto. Amplius caliditas aeris circūdantis aialis
corpus dissoluit humidū educendo cū q̄ ꝛ calidū. quo fit
vt membra interius arida remaneant et gelida : exterius
autem humida aliena humiditate:et talis dispositiōis est
senectus vt in antehabitis dictum est. Amplius ꝛ sic ani
matum omne aut quiescit aut moueꝛ. Siquidem primū ex

quiete complexionis frigiditas invalescit inspissatq; ipius
humidū & calidum extinguitur & ex consequenti mors in
ducitur & dissolutio: quoꝝ omniū senectus est preuia. Si
vero mouetur tunc ex frequenti motu accendit calor q edu
cit humidū cooꝑante ad hoc calore etiā circundātis sene
ctutē inducēdo. Amplius nō pōt aīal vacare a motibus q
ꝑ aīales virtutes exercent: ceu sunt imaginari. sentire. co-
gitare. & hmōi; q distrahēdo spūm & calorem ad extraneū
resoluūt humidū & inducūt seniū. Amplius & sic arguūt: sic
aīal quodcūq; in sua specie temꝑatū ꝓ aliq tpe corrobo-
rat in virtute si ꝯueniētia obseruet: ita & eiusdē eodē dire
cti regimie reddit aliqn virtus ībecillior: nā queadmodū
accessu caloris nālis ad mēbra fit augmentū ita & recessu
eiusdē decrementū quo tpe minor fit in eo restauratio q̄z
resolutio nā equale est tps gn̄atiōis subalis tpi corruptio
nis & senectus q̄ recte corruptio appellat: quia semita est
in corruptōez cuius cā est defectus nāe ab intrinseco eo q
virtutes hūane tpe recessus caloris a membris incipiūt a
tota specie debilitari. ncc̄e est itaq; aīal quodcūq; seniū in
currere aliqn si ꝯueniētia obseruet nō īpeditū. His itaq;
& aliis q̄pluribus rōibus vtunt phi ad senectus ncc̄itatez
demonstrandā: vt tn̄ medico attinet alia via procedendū
est. cū eni sciaꝝ ꝑticulariū principia: q̄lis est scia medicine
credita recipiāt. ipa q̄z ars medicine eaꝝ reꝝ ꝯsideratōez
nō trāscendat q̄ mām ꝯcernūt sensibilē eo q radix oīs de
monstratiōis sensus est vt ait Gal. & in illo quod a sensu
egredit nō est medicine ꝯsideratio: nā intellectus medici
sensibilit ꝑquirit fere vniuersa. ideo senectus ineuitabilita
tē q̄tuz medico attinet figuralr tn̄ cū Gal. tali suadēt rōe
Opa nāe vniuersa ineuitabilia sunt ordinem generatiōis
ncc̄io hn̄tia: senectus aūt etsi nō sit ita sm nām sicuti ea q̄
opa sūt nāe sicuti nutriri & augeri: est tn̄ ꝓculdubio ex ne-

cessitate nature consecuta, nam senectus & quicqd eã cõcomitaẽ nãliter aduenit cũ nihil sit taz fm nãm q̃z senibus emori vt inquit Cicero. si enim senectus nõ eueniret naturalit̃ posset viuens ab ea p̃seruari sicuti et a morbo p̃seruaẽ; qđ est falsuz, ideo nccio senectus sequiẽ ex opibus nature. Quadrat itaq3 necessitas vndiq3 nullũ aĩal oĩno per decursum suaꝝ etatũ ꝓcedens vsq3 inuentũ iri posse insenescibile. Nõ imerito itaq3 Gal'. reprehendit delirũ illum phm senem qui libꝛuz edidit oñdens qualiter possit quis insenescibilis pmaneẽ ip̃mq3 tradidit cũ essz iã quadragenarius. Extensus aũt phs ille ad annũ vsq3 octuagesimũ admonitus iam vt sarcinas colligeret anteq̃z ꝓficisceret̃ e vita; vt. M. Uarronis verbis vtar; eius vult⁹ adlibuscit siue liuidus fieri incepit gracilis & siccus factus fuit adeo luridus defoꝛmis & tetrus dissimilisq3 sui arida pellis cutis; genis pendentibus; talibusq3 rugis qualis in vetula scalpit iã mater simia bucca; vt ei merito coaptareẽ facies hypocratica, nasus enim eius erat acutus, oculi concaui, collapsa tpa, frigide aures languideq3 & contracte, pulpe auriũ inuerse, cutis frontis sicca circũtensa arida. Qui senex phs derisus nõ ausus est deiceps docere; ʒ seip̃m coꝛrigens editiõem aliã tradidit quã de admirabili insenescibilitate nũcupauit; in qua dixit non oẽs posse insenescibiles pmanere sed optime a natiuitate cõstructos & ab ip̃o pꝛocuratos imortalia eoꝝ coꝛpoꝛa facere velle.

De incerto senetutis termino Cap. ix.

In aialibus sanguinẽ hñtib⁹ & gressibilib⁹ lõgissime vite hoĩez & elephantẽ dixit. hoĩs aũt de q̃ p̃ns extat sermo lz etatꝫ cursus certus sit; vnaq3 via & ea simplex Nõ est tñ certo dieꝝ neq3 annoꝝ numero p̃cise dare spaciũ vite sicuti neq3 senectutẽ nec alias etates nisi fm latitudinẽ quandã, ea eni oĩa incerta fecẽ nõ locoꝝ mõ situs

vt in sequētibus diceť.c.xv. verūetiā sua cuiqꝫ sors nascē di viuēdiqꝫ vsus vt pitiores ꝓdūt. calidū.n.nāle oio:siue etiā calido innāli ꝯmixtū diuersimode afficit humidū nāle variatū his rebus q̄s medici nāles vocāt.s.elemētis.hūo rib⁹ naturis q̄s ꝯplexiões dicūt.mēbris.virtutib⁹.opatõi bus.spiritib⁹.ꝛ que eis ꝯtinuanť. diuersificatū etiā his re bus q̄s ipi nõ nāles dicūt:aere vꝫ.cibo ꝛ potu.motu et qe te.somno ꝛ vigilia.inanitiõe ꝛ repletiõe.ꝛ accītib⁹ animi cū his q̄ istis annectunť.variatū q̄ꝫ rebus p̄ter nām ꝛ ex̄neis q̄s medici morbū.cām.ꝛ accīs morbi appellāt.Amplius sicuti fere peritiores medicoꝝ cõsensere potest vnaquecꝫ etas ꝓlõgari sicuti ꝛ mors retardari beneficio scie medicine circa corpus hūanuꝫ opātis. nõ est igiť senectu tis sicut nec alteri⁹ etatꝫ assignare terminū simplr imo nec ēt vite.q̄d de etate in p̄mis asseuerat Gal.i his verbis:ex crasi frigida senescim⁹:hi qdeꝫ celerius: alij v̄o tardi⁹ fm qꝫ a principio natiuitatꝫ ꝯtingit hře crasim vel adiunctõeꝫ vel dietā vel egritudinē vl solicitudinē vel qd tale siccati imoderate.Quidā.n.ꝯfesti post trigesimū annū hūt princi piū declinatõis.qdā v̄o post qntū ꝛ trigesimū. mutatio ēt in vnoquoqꝫ hoim cū sit diuersa nõ est possibile vt inueni ať oibus eis fm veritatē spatiū vnū q̄d sit cõe eis.multoꝝ eni hoim iuuētus ꝑuenit ꝑꝑ ꝯplexionē primā ꝛ ꝑꝑ dispo sitiões diuersas ad quas ꝑmutať corpus ꝑꝑ accītia q̄ ac cidūt ei aut ꝑꝑ mutatõeꝫ ꝯsuetudis in medio spacio inter duos terminos. Senectutꝫ itaqꝫ nullus est certus terminus.de periodo aūt seu termino vite icerto ꝯsentiūt pitio res.q eni dicunt qꝫ dies hois sunt numerati viā medicoꝝ ignorantiū sequunť vt ait Auerrois:cui ꝛ Cicero ꝯsentit in his verbis: Moriendū cert e est ꝛ id incertū an eo die iux̄ illud: Nec mors hūano subiacet ipio. Id ēt rõe astrui põt:nā vt dicebať:potest mors sicuti ꝛ senectus retardari

Qui eni3 sanatiuā ignorant dietā vt inqt Gal. decens est citius q̄3 s̄m nature rōem mori. ꝛ per oppositū diutius vi uere. q̄d profecto fieri nō posset si prefixus esset certus vi te terminus. ordinatur nāq3 dieta sanatiua siue ars senu3 resumptiua ad vitam extendendā mortem ꝛ ex ꝯsequenti senectutem retardando qua docemur calidū innatū ꝛ hu midū radicale que vite sunt principia pfectiora cōseruari ac vigorosiora ꝓportiōem eoꝝ multo tp̄e ꝓlongādo aut humidū gn̄ando sufficiens calidi fomentū educendo sup fluū aut alterādo ꝛ ꝯtempando. nec methodus resūptiua vana est: frustra. n. dicimus calciamentū cuius non est cal ciatio vt tradit Aristo. Huic tn̄ sn̄ie nōnullis auctibus op positū eius figuraliter sonantibus obijciunt. Et primo ex Aristotele dicente q̄ tempus ꝛ vita vniuscuiusq3 numerū habet ꝛ hoc determinatū. oīm. n. ordo ꝛ omne tempus ꝛ vita periodo mensuratur. periodū autem vocant tempus durationis rei que eo modo quo est determinata reuolu tionibus celi quibusdam terminatur. ꝛ pp̄ hoc dicit perio dus quasi circularis mensura a Pari q̄d est circū ꝛ yd[9] q̄d est modulatio siue ꝯsonantia. Amplius ex eodem obij ciūt dū inquit: Rōnabiliter tp̄a oīm gestationū ac vitarū mensurari volūt s̄m periodū. Adhuc inducūt verba Job dū inqt: Constituisti terminos eius qui preteriri nō pote runt. Amplius ꝛ eā que est Auicenne sn̄ia3: Unūquodq3 indiuiduoꝝ terminū prefixū hab3 q̄d in eis diuersificatur pp̄ ꝯplexionis diuersitatem. ꝛ hoc totu3 diuino prouenit precepto. Quibus omnibus resistēdo scire opor3 q̄ vite extēsio. periodus. ꝛ terminus viuentis cuiuslibet: vl' sumit penes ꝯplexionē speciei illi conuenientē: vel sumuntur pe nes modos illius ꝯplexionis specifice: vel penes modos ꝯplexionū idiuidualiū. si qde3 p̄mo mō dicendū est simpl'r vite terminos ꝛ piodū eo mō sūptos nō posse ꝓtellari sic

nec complexio illa specifica stāte vita potest pmutari in cō plexionem q̄ debet vt ꝓpria alteri spēi viuentis: sicut eniꝫ homo in elephantē pmutari nō potest: ita nec ꝯplexio illi‑us in ꝯplexionem alterius. nec termini in terminos. Cunctis nāqꝫ hoīb⁹ (qa vnā sunt natura ꝛ specie) quantū est ex pte spēi humane ꝛ ꝯplexionis illi debite quam specificam appellant ꝯuenit piodus vna. Propter qđ recte dr̄ ꝙ absolute loquendo quantū est ex pte circuli celestis hōi nō mō vez etiā ꝛ cuilibꝫ spēi ꝯpetit piodus vna ꝓpria alteri ꝛ alteri spēi. Si v̄o sermo sit de terminis vite ꝛ piodo mō secundo ꝯsideratis. Pñt vtiqꝫ vite termini ꝛ piodus ꝓlongari. potest. n. vt dicebat̄ cōplexio deterior ceu colerica in ꝯplexionem pfectiorē veluti in sanguineā aut in tpatam pmutari. quare nihil ꝓhibet terminos vnius ꝛ piodū in alterius terminos ꝛ periodū pmutari. Saluat̄ nāqꝫ humana spēs in mā cū diuersis modis ꝯplexionis eius specifice quoꝝ aliꝫ aliꝫs sūt pfectiores cū qbus maiore vite spacio est nata ꝯseruari forma specifica in mā. sumpti nāqꝫ termini mō tercio nō pñt vite termini alicuius indiuidui substātialis gn̄abilis ꝛ p̄cipue hoīs variari: nā sicuti idiuidui vnius spēi in eiusdē speciei indiuiduū aliud. impossibilis ē primo transmutatio. ita ꝯplexiōis vnius indiuidualis quā occultā dicūt in ꝯplexionē occultā alterius ꝛ terminoꝝ vite eas insequētiuꝫ ꝛ piodoꝝ in adinuicē impossibilis est pmutatio. Sunt aūt iste complexiones indiuiduales preparationes ille occulte: de quibus in antehabitis cap. iiii. ꝛ. vij determinatū est. Nec dissonant preparatiōes iste a virtutibus celestibus dominantibus nato: cū he sint vt dicebat̄ earum effectus. Rōnabile enim est ꝙ sicuti indiuidua humane speciei sub alia ꝛ alia ꝯstellatione oriuntur: sic alia ꝛ alia periodo mensurent̄. propter quod Asclipiades statuta vite spacia a stellis accipi dixit. Auctoritates itaqꝫ due

prima ex Arist. inducte audiant̃ de terminis vite ⁊ perio-
do cõmunibus latis ⁊ ꝯplexionem specificã ꝯsequentibus
Existimauit enim Arist. periodũ quam dixit determinatã
vnicuiq; speciei esse. nõ quidẽ angustã neq; precisam neq;
particularem: imo vagã ⁊ indeterminatam. Datur nanq;
temp⁹ determinatum inclusiue aut exclusiue quod debet̃
speciei humane vltra qđ nõ posset homo naturaliter ob-
seruato quocunq; ⁊ quolibeat regimine ꝯseruatiuo aut re
sumptiuo arte vel natura viuere. ⁊ tale vt recte dicitur est
minimũ tempus per quod aliquis homo nõ potest ꝑdura
re. nõ enim extendit̃ hoĩs vita vt homo est sexagesimo so
lum anno. neq; vt aiunt his tꝑibus ducentesimo protellã
tur anno. Sed inter hos duos terminos latos reperit̃ vi-
ta humana diuersimode terminata. Hunc aũt vite termi-
num homini absolute assignãt nõ autem homini inquantũ
hic homo: cuius vt sic. alia est vite ꝑiodus insequẽs eius
complexionem manifestã ceu sanguineã colericã equalez
⁊ huiõi: variabilis fm longum ⁊ breue. Alia ṽo periodus
consequens complexionem eius occultã oĩno prefixa im-
mota permanẽs suis inixa principiis scz mensure calidita-
tis ⁊ humiditatis ex principijs generatõis acq̃site ⁊ oĩno
hec periodus est mẽsurãs peruentõez naturalẽ huius ho
minis inquantũ hic homo ad vltimũ frigiditatis ⁊ siccita-
tis: q̃ periodus ⁊ vite termini illi correspõdẽs preteriri ne
queunt: de quibus due vltime auctoritates inducte acci-
piende sunt ⁊ tale ꝓculdubio est maximũ tempus ꝑ quod
hic homo inquantum hic homo cũ hac tali complexione
potest in vita perdurare.

¶ Quod Senectus dispositio quedã preter natu-
ram sit appellanda ⁊ etiã naturalis. Cap. x.

c Um corpus ab optima deficiens sanitate labat̃ vt
ait Gal'. vl' q̃a ab initio male ꝯstructus est fetus; vel

quia postea ex causa aliq̄ ad p̄ter nām puenit dispositōem vel etatis rōne hoc vltimo mō senectutem dispositōez pre ter nām dicūt. Est enim dispositio ab equalitate deficiens absolute nō mō imo ⁊ ad iuuentutē adolescentiāue relata quas qdem sequit̄ spes. ad senectutē vo mors ad eas q̄z etates nō pōt quauis via senex retrocedere lz velocitas lapsus eius vt cunq̄z possit retardari. Senectus p̄terea dis positio preter nām appellata est eo q̄ senis sanitas nō est reddēs opatiōes pfectas ea pfectiōe qua sanitas iuuenis cuius signū ē q̄a facilius sanescit vulneratus puer vel ado lescēs q̄z senior pp nālem lapsum etatiuū. Ideo puerorum sa nitas sine querela est vt ait Gal'. cū querela vo est sanitas senū. fm enim vniuersos actus nullū validū habet senex. Propter qd recte dictū est ab Arist. senectutē ⁊ oēm im potentiā imbecilles facere. Ideo eā dispositōez neutrā de cidētie nōnulli appellāt. alij languorē nālem. veteres aūt eam simpliciter etatē malā: sicuti adolescentiā etatem bonā appellare ↄsueuerūt. Absolute tn̄ senectus ē dispositio nālis qtūs ab aliq̄ principio intrinseco efficit̄. Senescē. n. fm na turā ē vt tradit Aristot. Corpus q̄z senile dū se hz fm na turā esse sanū sanitate q̄ illi debet̄ etati simpliciter. aut vt nūc dicūt pitiores. Amplius senectus est passio ex nccitate nāe cōsecuta; vt in añhabitis dicebat̄. Conseqt̄ nāq̄z actionez principiorum intrinsecorum ⁊ nāliuz: calidi vz inati in humidū radicale. Adducētes itaq̄z artē senectutis resumptiuā erit vt in pluribus sermo de senio ⁊ de fine prime senectutis q̄ ianuā iam pene vltime senectutis pulsat illiusq̄z sapit nāz. frequentiusq̄z de sene masculo ceu de nobiliori ⁊ fortiori. Est enim mulier masculus occasionatus cui in senectute morbū anatem euenire aiunt. i. morbū anū seu vetularum sicuti senium morbū senū. Mares siliter in omni aīalium specie sunt fortiores preterq̄z in pantheris ⁊ vrsis vt Pli

nius scribit. et femella vniuersaliter imperfectior est mare vt tradit Arist. precipue tamen in specie humana. imo nulla virtute videtur participare nisi qua est pia: faciliusque vitam protellari produnt in homine mare quam in femina. propter marem melius nutrimenta digerere et superuacua expellere: sicque diutius viuere. eius quoque humidum est minus aqueum et calidum commensuratum magis; quod longeue vite est causa. Et ob eam causam masculum fere semper esse longioris vite quam femina in quacunque specie nisi fuerit coitiuus scribit Arist. Coitiua nanque et multi sperma senescunt celerius. Ea propter mulus equo et asino ex quibus genitus est longioris est vite: et passerum masculi breuioris sunt vite femellis. Erit preterea sermo principaliter de sene non culpate sano. ad commensuratam enim complexionem referre sermonem dignum fecere medici semper secundum tractatus omnes et in regimine magis sanatiuo. Ex hoc. n. habiti poterit quali regimine resumenda erunt corpa senum lapsa ea nanque que nocent sanis nocent egris vt inquit Gal. Quecunque autem in hac gerentocomia adducentur extendende senectutis et vite auxilia tantum erunt vt iuuantia non piacula. vita enim non adeo extendenda est auctore Plinio vt quoquo modo pertrahenda sit.

De intentione Gerentocomi in regendo Senes. Cap. xi.

Etardandam esse senectutem secundum semitam resumptionis non autem conseruationis peritiores iubent. nam methodus conseruatiua in earum rerum administratione consistit que senectutem proprie conseruant ad eum vsque vite terminum qui debetur seni secundum eius complexionem primam. et hac via non potest vite spacium extendi vltra id quod complexioni prime debetur indiuidui: sed vitam nititur senis conseruare eamque producit ad vltimum vsque vite terminum naturalem si conuenientia obseruet. Ea propter vita conseruatiua ceu difficili non

incesserunt peritiores in regendis senibus vt in ꝓlogo dictū est. cum enim senectus frigida sit ⁊ sicca essentialiter: conseruatio aūt fiat per similia eēnt senibus approximande res frigide ⁊ sicce ad eoꝝ senectutis ꝯseruatiōēȝ quaꝝ tū̄ vtraqȝ incōueniens est senectuti ⁊ eidem q̄ȝmaxime noxia: tū̄ primo quia frigida obsunt senibus: ex eis nanqȝ cōfestim generat̄ flegma in ventre ⁊ venis eoꝝ: vt ait Gal. tū̄ etiā quia sicca non sunt senibus vnibilia. cuius signum est qđ si aliqn̄ siccis rebus ad eoꝝ sanitatis custodiā vtātur senes actu saltem esse volūt humida vt penetrabiliora fiant ꝑ meatus iā quasi a frigiditate ⁊ siccitate cōtractos. Qm̄ aūt oīs imoderata discrasia ledit̄ suo simili et iuuat̄ suo contrario vsu moderato. senectus aūt est nō mō mala complexio frigida ⁊ sicca verūetiam est magnū in corpe siccitatis dominiuȝ vt inquit Rasis; ideo senectuti p̄sunt arte resumptiua que eo clarior habita est arte sanitatꝭ cōseruatiua quo ipsa vt ita dicā paregorizando. i. demulcendo senecte resistit incremento ⁊ ita ꝓhibet acceleratiōem senectutis ⁊ mortis vltra id quod prohiberet ars conseruatiua in eodem; resistuntqȝ eoꝝ siccitati cum his que humectant: in caliditateȝ tamen plurimū non elatis. melius nanqȝ ⁊ facilius enutritur ab illis corpus senile q̄ȝuis nature senum non sint omogenea. nec est ars resumptiua senectutis illius curatiua: qui enim resumitur alio regimine indiget non curatiuo sicuti Gal. ait: nō enim egrotat. neqȝ eo qđ est sanoꝝ: nondū eniȝ est perfecte sanus. in eis eniȝ assumi nequeūt que ⁊ q̄lia assumunt̄ in sanis. neqȝ est ars resumptiua senectutis illius ꝯseruatiua: fit nāqȝ ꝯseruatio per similia resumptio v̊o ꝑ ꝯ̄ria: quo fit vt ꝑ methodū resumptiuā ꝓculdubio senectꝰ ⁊ mors possint retardari dū tū̄ post reductōēȝ obseruent̄ p̄cepta artis conseruatiue in eodem; nunq̄ȝ tamen siue paulatim siue subito omissis his

22 j

legibus resumptiua videlicet ꝛ ꝯseruatiua debere senem eo trāsire vt arbitrio suo viuat preceptū est sine illis siqdeꝫ trunca ꝛ debilis esset gerētocomia. Cōsueuit aliqñ tñ methodus resumptiua pro cōseruatiua sumi. Habet enim vt Gal'.ait restauratiua senū noīata pars medicine intentioneꝫ inquantū possibile est custodire sanitatē: quo fit vt scientia hec pars sit medicine magis tauro ꝛ veneri attributa sicuti ꝛ conseruatiua: quemadmodū ꝛ pars illa medicine que curatiua est marti ꝛ scorpioni subijci ferūt. estqꝫ sapientie pars. Primo enim medendi scientia sapiētie pars habebaẗ vt Celsus scribit. Amplius ꝛ restauratiua talis preseruatiuā dicūt quatenus a lapsu deteriori quantū natura senectutis exposcit ea duce preseruanẗ senes. Cōseruatio nāqꝫ preseruatōi admixta his corpibus debeẗ quoꝝ valitudo est culpata: quales sunt senes. Recte itaqꝫ īstruunt q regimen senectutis ꝯpositū dicunt ex cōseruatiuo ꝛ preseruatiuo sicut Auerrois ꝛ sequaces: inter q̄ hec cadit dr̄ia ꝙ vnū per simile alteꝝ vo fit ꝑ dissil'e. Scire tñ oꝫ ꝙ ꝛsi regimīe resūptiuo vita quoquo mō retardeẗ resistēdo vꝫ velocitati senectutis ꝛ oīno causis senectutem accelerantib⁹ defendendo humiditatem nālem ne cito resoluta absumatur obuiando quoqꝫ corruptiōi ꝛ alterationi accidentali q̄ a causis ꝓuenisit egris. Regimine tñ resumptiuo corpus nō tueẗ ab extrinsecis nocumētis q̄ casualia sūt neqꝫ morti nāli' obuiaẗ sicuti nec senectuti illā antecedenti neqꝫ corpus ꝑ id regimen ad vltimā vite longitudineꝫ deduciẗ q̄ homini debeẗ absolute ꝫ ad eā q̄ debeẗ huic hōi inquātū hic hō eo mō q̄ in añhabitis cap.ix. determinatū ē.

¶ De regendo Senes per vsum sex reꝝ nō naturalium in genere. Cap.xij.

Corpora senū ꝛ eoꝝ membra frigida ꝛ sicca essentialiter nō modo sunt ꝛ imbecilla: veꝝ etiam pauci san

guinis ꝛ spirituū accidentaliterq̃ꝫ humida. Hoc autē ali-
qualiter in antehabitis īnotuit: distinctius tñ in pñti causas
hoꝝ defectuū scrutando dilucidare sigillatim prestat. Est
nāqꝫ imprimis senectus frigida eo ꝙ sanguis senū in sua
nāli dispositōe ꝯstitutoꝝ lꝫ sit bonus aut ꝯmēsuratus quā-
tum illi etati ꝯgruit: nō tñ est absolute bonus ex sui frigidi
tate q̄ euenit pp̄ ībecillitatem caloris inati q̄ in senectute
iam reddit̄ impotēs adeo ꝙ minus solito in sanguinē cō-
uertit de cibo. Et pp̄ hāc cām imbecilliores sūt tres spūs
in senib⁹: vitalis vꝫ. aīalis ꝛ nālis. Priuatione itaqꝫ multi
sanguinis ꝛ spūs reddunt̄ corpa senū frigida ꝛ p̄ idem do
minat̄ eis nāe imbecillitas. Amplius ad siccitatem iam in
senibus antiquatā pp̄ causam paulopost dicendā ꝓculdu-
dio ꝯsequit̄ frigiditatis excessus. Nutriunt̄ enī mēbra ex
humore calido q̄ est sanguis. desiccatis itaqꝫ mēbris ab-
sentia nutrimēti eoꝝ siccitatē sequit̄ frigiditas. siccitas. n.
maior q̄ꝫ debꝫ cito reddit corp⁹ frigidius q̄ꝫ oportet vt tra
dit Auicēna. Q̄d aūt siccitas in hac etate dñetur facile est
cognoscere expimento sumpto a duritie ossiū ꝛ asperitate
cutis eoꝝ ꝛ iudicio habito a ꝓlixitate tpis ꝛ distātie a p̄n
cipio gñatiōis eoꝝ in quo fuerūt sperma. sanguis ꝛ spūs
vaporabilis. Causa itaqꝫ dñij siccitatis senectut; est ꝯtinu
ata in senibus iam longo tpe humidi resolutio ꝛ exsicca-
tio facta a calore nāli intrinseco ꝛ extrinseco ꝯtinentis. se-
nex enim nō est siccus vt ait Gal. nisi ꝓpter rem qua puer
est humidus: rōne vꝫ membroꝝ solidoꝝ ꝛ radicaliū iam
exsiccatoꝝ in senectute: que sunt ossa. ligamenta. pāniculi
ꝛ vene pulsatiles. nerui. tunice ꝛ carnes: q̄bus oībus s̄m
cursum nālem ꝓcedentibus in siccitate ꝛ terrestreitate vi
ta tandē ꝯplet̄. Dñat̄ p̄terea in senibus supfluēs humidi-
tas accñtalis pp̄ collectōem exuberantie supfluitatis cu-
ius signū ē: qm̄ oculi eoꝝ īcessant̄ lacrimant̄ vt inq̄t Gal.

⁊ ipsoꝝ nares implent͛ mucillagine. ⁊ ora eoꝝ implentur multo flegmate: qđ ⁊ expuunt plurimiq; tussiunt. Euenit aũt id oẽ imbecillitate nãe ⁊ calidi inati ĩ ꝯcoquẽdo alimẽ tum corpori adueniens, quo fit vt in eoꝝ corpibus supua cua q̃plurima ⁊ humores crudi aggregent͛. Frigiditatez itaq; ⁊ siccitatem abundantes in senectute ꝑ oppositã intemperantiã: calidã vz ⁊ humidã arte resumptiua docẽte corrigẽdas iubent necnõ senibus adhibere ea que adiuuãt ad seniiis corpis nutritiõem velocẽ ⁊ ꝑfectã. Deficit eni in senib⁹ digestio nutritiõi ꝑuia in duob⁹: in hoc vz ꝙ est tarda: ⁊ in h̃ ꝙ est diminuta. Causa aũt h⁹ est dñium frigiditatis in eis: q̃ inter oẽs qualitates ad oẽ opus nutricatõis ⁊ vite ꝓhibet͛ incõuenientissima. Post eã v̈o scđo loco est siccitas: ꝓꝑ qđ aduersus oẽs sic deficientes senes gerere se pro cuiusq; nã nccm est: Ante oia tñ nosse corporis senis nãm: qm̃ alii graciles, aliȷ̃ obesi sũt, aliȷ̃ calidi, aliȷ̃ frigidiores, aliȷ̃ humidi, aliȷ̃ sicci, alios astricta aluus, alios resoluta aluus exercet. Raro quisq; vt ait Celsus: nõ aliquã partez corpis imbecillẽ habet, oẽs tñ ad frigidũ ⁊ humidũ accñtale siccũ v̈o essentiale labunt͛. Instandũ itaq; est ꝓ virili ꝓhibendũq; nõ exsiccari corp⁹ senile. frigiditati eoꝝ succurrendũ ẽ vsu nõ q̃dem termanticoꝝ. i. hñtium virtutẽ calefactoriã dissoluentiũ ⁊ relaxantiũ: ꝫ excalfacientiũ calefactione equali ex cibis ⁊ potibus motu ⁊ reliquis: siccitati v̈o vsu hñtium virtutẽ malacticã. i. mollificatiuam dissolutiuãq;, necnõ vsu humectantiũ humectatiõe eq̃li, imbecillitas q̃z eoꝝ reparanda vsu eoꝝ q̃ virtutez defectã resumũt ex cibis ⁊ potibus ⁊ spẽbus exercitii ⁊ oino vsu eorum quibus toti corpori calor venisq; vires redeũt quia tñ senes sunt pauci sanguinis ⁊ spũs eosdem resumi volunt vsu earum rerum quibus augescunt illa duo. Hec aũt oia ꝯplent͛ cũ his que senectutis retardãt aduentum:

ficuti est imprimis vsus eaꝝ rerum quibus augescunt cor pora ꝛ eoꝝ robur ꝛ cautela ab his q̄ refrigerant ꝛ exsic- cant. Nam qa velocius dissoluunt̄ ꝛ extenuant̄ seniores ꝛ pueri vt ait Gal. Ideo ꝛ virtus minuitur eoꝝ cuius cau sa sicuti in pueris est humiditas aerea celerius vaporabi- lis ꝛ sp̄uum tenuitas; ita in decrepitis defectus virtutis q̄ nimia siccitate ꝓculdubio in eis est imbecillis. His itaqꜫ oibus aduersandū esse iubent frequentiore quiete. modi- ca ꝛ moderata exercitatione. balneo precipue post cibum humectāte frequentato. molli lecto. somno pleno nō tn̄ ni mis longo ita vt breues faciat tenebras. modico frigore. animi securitate siue mente qeta quā tranquillam dicunt insumptis per cibos ꝛ potiōes his q̄ nature humane plu- rimū conducūt; sicuti sunt dulcia mediocris substantie ali quantulū pinguia ꝛ precipue cocta. Coctū enim a cogen do dici ferunt qa cogendo coercet̄ vt ad vtilitatē vescen- di perducat̄. Augescunt enim corpora dulcibus ꝛ pingui bus potuqꜫ cibo frequentiore; quantū tn̄ potest concoqui ꝛ digeri; precipue tn̄ ea gn̄ari esce que veniūt ex locis fri- gidis ꝛ pluuiis ꝛ irriguis humidū efficiunt corpus. ꝛ illi- menta corporis; q̄ꝝ tn̄ vsus iā exoleait; odoribus bonis. gaudio moderato. reiteratione reꝝ amabilium cū abiectio ne ꝯtristantiū ꝛ conuersatiōe cū his quos diligunt senes; vsu enim hoꝝ generatim ꝛ mēbratim senex exhumectat̄ augescūt vires ꝛ corpulētia extendit̄ vita ꝛ oino affatim edat bibat a negociis oibusqꜫ reb⁹ q̄ solicitare animū pos- sunt abstineat senex. somno indulgeat. cruditatem euitet simulqꜫ solem ꝛ frigus. Hoꝝ tn̄ oium in reparando vires defecti senis cib⁹ precipuū quid est; eo ꝙ solus ipse pars fit nutritoꝝ corpoꝝ ipsoꝝ assimilatus substantiis. Unum quodqꜫ v̄o alteꝝ de peraccidens exhumectat quia ꝓhibꝫ velocius mēbra cōsimilia exsiccari vel quia augmentat ꝛ

superextendit humidū quod intermedijs membroꝝ regio nibus continet̄. humiditatis aūt superflue ⁊ accidentalis qua plurimū habundat morbida ⁊ languida senectus sa- lutare remediū, ꝓdūt illā ⁊ hūores crudos i senio ꝯgestos concoquēdos absumere vt corpus senile quoad fieri pōt sincerū fiat. quod vt consequantur senes tueri volunt ab opplentibus cunctis celeriter in flegma putridū conuer- siuis aquosum indigestuȝ eisdem que approximari calida flegmatis illius putridi sui multitudine senectuꝰ vires op primentis digerentia euacuantia ⁊ absumentia ⁊ oīno cū senis corpꝰ fm ipas ꝑmas ꝑticulas frigidū sit ⁊ siccū. iple atur aūt facile serosis ⁊ flegmaticis superfluitatibus ꝑꝑ virtutis imbecillitateȝ expellere eas tentandū. solidas ṽo ipsas corpis particulas quoad fieri potest decentiori mō excalfacer̄ ⁊ exhumectare. quoꝝ oīm fiet sermo signatus magis. c. xliij. Hoꝝ aūt oīm tanto magis obseruatio ne- cessaria est quanto magis obnoxia offensis senectus est. Regimine itaqꝫ ꝯmensurato ⁊ ꝯueniente reꝝ sex nō natu raliū quoꝝ administratōem docet pars illa medicine quā greci diaetetica dicunt: cū quodam discursu qſiqꝫ medici- naꝝ leuiori: sicut ea ꝑs medicine, monet quā pharmaceu ticā vocant vitam que tantoꝑe expetit̄ in hunc modū ex- tendendā iubent. ⁊ oīno meminisse sermonis Gal. in pri- mo libro sanatiue methodi. cuius verba sunt: Qui vult lō geuus eē ⁊ sanus oportet eum sibi viuere soli: ⁊ ab oī ne- cessaria occupatōe libeꝝ eē atqꝫ eucratū. In hoꝝ tñ oīm administratōe gerentocomū habendū

Haud secus instantem cupiens fulcire ruinam
Diuersis contra nititur obicibus:
Donec longa dies omni compage soluta
Ipsum cum rebus subruat auxilium.

¶De consuetudine obseruanda in
resumendis senibus. Cap. xiij.

a Ppellatiōe regiminis medicatiōem plerūqȝ intelli
gimꝰ: in qua etiā ꝯcurrit ꝯsuetudo. ideo in regēdis
senibus per artem resumptiuā ꝯsuetudini ꝑ viribus vacā
dū esse iubent: que quidem resumptio medici etiā actione
ꝯplet: cuius est oīa videre ⁊ tempare: vt ait Gal. Senes
itaqȝ ꝑ assueta studia etiā si nociua fuerit resumēdos do-
cēt a ꝯsuetis nō distrahi: neqȝ ad incōsueta transduci: naȝ
qa ꝯsuetudo vt recte diffiniūt est secūda quedā nā ex vsu
paulatim acqsita rebus nālibus annexa mediāte ꝯplexiōe
Estqȝ multotiēs ⁊ ꝯtinuo aliqd facere paulati tū ⁊ vnifor
mit seu equalr: ꝑꝑ cuius vetustatem obtinet vt dicūt vim
nāe. ideo ꝑmutādi ꝯsuetudineȝ senioꝝ nō est expiundū vt
monet Gal. Id eniȝ difficile ⁊ noxiū putāt: nā etsi in iuuē
tute fieri possit periculū ꝑmutādi ea que corpi nocēt etiā
si in pueritia fuerit assueta. tū qa eā ꝑmutatōeȝ vsu mode-
rato factā virtus fortis tolerat sine molestia. tū etiā qa in
etatibus succedentibus q p̄est sanitati adhuc incumbit vt
corpus ad meliꝰ reducat. ꝑmutare tū senem de prauis in
bonas ꝯsuetudines qa nō sine graui noxa est nō est tentā
dū: etiā si ꝯtinuo ⁊ paulatim possȝ senex a malis ꝯsuetudi
nibus distrahi. subita eni hec ꝑmutatio īanis erit ⁊ noxia
Tū defectu tpis reqsiti ad inducendā bonā ꝯsuetudinem
abiecta mala. tū etiā qa oēs habitus. mores. ⁊ vicia. callū
iā in senioribus īduxerūt: que vt aliqn leniri pnt: sic nūqȝ
ex toto finiri. Itaqȝ ꝯsuetudinē mutare molestū est: p̄sertiȝ
veterē ⁊ in senio. sicut aūt qd ꝯ ꝯsuetudinē est nocet mol
le sit seu durū: ita ⁊ assueta ex tpe multo etiā si deteriora
fuerint insuetis minus molestari ꝯsueuerunt. ⁊ ob eā cām
senes etiaȝ imbecilles factos assuetos tū est videre labo-
res facilius ferre fortioribus ⁊ iuuenibꝰ insuetis. Cuius

signū est delectatio in senibus consurgens ab eo quod cō suetū est. habituate nanq3 iam qualitat3 signū est delectari precipue rōne sumpta a consuetudine; lic3 q8 consuetum est aliqñ senes conturbare constet rōne eoꝝ que cōtinuo offerunt in ꝯsuetudine partes replentes ita vt non sit locus vacuus neq3 potentia receptiua. metiri enim volunt animalis vitam motu non modo sed ⁊ quiete languescente animali omni actu ⁊ motu continuo; quo fit vt plerūq3 assueta nō multū delectent. cuius signū est audiētes ꝯturbare; q8 frequenter dicit vt Aristo. auctor ē. v. topicoꝝ.

¶ De conditiōibus officijsq3 gerētocomi ⁊ ministroꝝ eius. Ca. xiiij.

G Erentocomū qui custodie senectut3 p̄sit eū eē oportere indicunt qui resumptiōi senectutis vnice incūbat. hic eni finis est primarius gerētocomie; quiq3 lr̄is sit aliq̄ humanitate imbutus; vt arte resumptiua monitus sit canonū diligens obseruator. sit frugi vt ad frugalitatē seruos seu ministros ꝯcitet. etate maior. huic eni3 aīo equore ministri parent; eidemq3 libentius obediunt resumendi senes. Ita tū oportet etate p̄stare vt ne pp̄ senectutē laboribus minus resistere queāt. neq3 enim senes; neue pueri vigiliaꝝ difficultatem aut laboꝝ arduitatem ferunt facile quod tamen perpatiendum est regimini senectutis incumbentibus. Eum insuper peritum esse rei tum familiaris tū etiam medice oportet. multe enim res id difficile inscio faciunt quod perito facillimū est. Neq3 tamen impare gerētocomū solū debere oport3; 3 etiā facere vt facientē ministri imitent. Estq3 methodus resumptiua sciētie medicine pars nō vulgaris vt suo dictū est loco. c. xi. ideoq3 vrinā senioris quotidie mane intueri officiū eius est. que si alba erit deinde aliquantulū citrina. aut subrubea siue ruffa vt plurimū integritatem senis boneq3 valitudinis notio erit

nā vna concoctiōem adesse: alia v̄o concoxisse significat.
Sit gerentocomus moribus preditus.exptus.lōgi vsus.
misericors.solicitus.atq̄ sedulus seniorꝝ visitator. vt his
oibus resumendi senes finem adipiscant̄ expetitū.nā gerē
tocomie finis est resumptio:senū v̄o possessio illius.senes
ad diuinorꝝ cultū inducere religio est:quorꝝ nutu vita ex
tendit̄ humana.mundiciarꝝ lauticiarūq̄ sit studiosissimus
quo in genere neq̄ ignorare eum oportere iubent quem
vite ritum resumendus senex in decursis iam etatibus sit
secutus laboriosum an quietū.cum luxu:an cū frugalitate
Ex his eniz sil̄ibusq̄ sepe resumendi noua rō ducenda est
Prouideat ne senes neue eorꝝ ministri algeant:neue exu
riant sitiantq̄.Sit deniq̄ resumptionis senectutis officio
dūtaxat deditus atq̄ intentꝰ.vnūquodq̄ enī opus perfe
ctiꝰ sortit̄ finē circa vnū itentū q̄ꝫ circa plura dicēte poeta
Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
Quecunq̄ pro restauratione senū domū inferunt̄ diligē
ter inspiciat.recipiat.custodiat.ne(vt aiunt)sumptus an
nuus mestruus fiat. q̄ꝫtum v̄o ad ea que corporis sunt sit
gerentocomꝰ habitudinis mediocris.aspectu hilaris.cor
pore mūdus.habitu ornatus.odore siue sudore nō fetidꝰ
vt his oibus senioribus sit gratior quos nunq̄ꝫ a spe extē
dende vite amoueat.mistros exerceat quos sedulos atq̄
frugalissimos hēat. ignauos ⁊ socordes sūmoueat, atq̄
cū his mares vel femine sint, soluti aut vincti comiter se
habere preceptum est; quibus imponat vt senibus resu
mendis faciles se prebeāt.quorꝝ etiā officia sint in primis
ne ꝯfundant̄ gerētocomie opa: q̄ nō oēs ministri oia exe
quant̄:nā id parꝝ ꝓducit gerētocomo:mīnꝰ mistris: mīme
v̄o reducendo seni. sic enim ipsorꝝ nemo suū propriū esse
opus aliq̄d putat cōiq̄ officio intricati laborare subterfu
giūt.q̄d etsi de numero ministrantiū in gerentocomia.alij

angustius: alij laxius constituere soliti sint. attamen eum numeri modum in ministrando senibus cōmodatissimum prodūt. quo neqꝫ nimia turba id opus ad se pertinere singuli non existimāt: neue ministrantiū sicuti decet numero iusta querela perpatiantur senes. Hunc enim ordinem nō solum concitare emulationem sed etiam ignauos deprehendere ferunt. studeant vt que gerentocomus imperitauerit fiant: neqꝫ plus sapere censeant q̄ ipsum. obsequentissimos se prebeant senioribus a quibus iussi auscultent. domi in totum aut plurimū se morari oportere persuasissimū habeant. horas resumptionis non pretereant. non sint gulosi: q̊s catilliōes seu degulatores antiq appellabāt Sint casti. continentes. neqꝫ a quouis eoꝝ cōtractari pocula vel cibos seniorū iubent nisi a ministro aut in pube aut certe abstinentissimo rebus venereis: quibus si fuerit operatus vel vir vel femina debere eos flumine aut perenni aqua priusq̄ penora cōtingant ablui mos antiquoꝝ fuit. ꝓpter q̊ pueri vel virgines ministeriū hoc esse volunt ꝑ quos parent ea que vsus postulauerit senioꝝ. Primi preterea experrecti cubitu surgant: cubicularij precipue. postremi cubitum eant. Auiꝫ seni pro reuerentia dicant: priusqꝫ disponant ea que necessaria sunt senioribus nocte sicuti ⁊ interdiu exequantur. plerunqꝫ pernoctent. cubilia eoꝝ nocte lumine priuata non sinant. tegumenta. culcitrā tomentū. mollia insternant. aulea. thoralia. ⁊ omnino peripetasmata ⁊ quecunqꝫ hmōi habent vsus rōnem ꝓ loci merito ad cultum senioꝝ parent. Senes decalcient. amiciant. vrinalia ⁊ quecūqꝫ aluo ⁊ vesice impātibus idonea inseruiūt non desint. nocte etiam nōnunq̄ surgant vt senioribus imbecillioribus si opus erit ꝑsidio sint. sint fidi vt nullius suasu eius cibi sint senibus ministratores: quē delecteron greci dicunt. i. letalis cibus. Sintqꝫ sobrij ne

temulentia aut crapula nimio somno cōgelati iussi nō audiant. sint tacitı non loquaces neq garruli & oino ad inseruiendū prompti: ab ignauia vo penitus semoti: vt nihil penitus ad extendendā vitam desit. Forme ministrorum ad gerentocomiā idonee legēde vt sint firmi ac veloces, agiles, expeditis mēbris: qui senibus assistere, inseruire, opem prebere, die noctuq valeant, quiq domū excurrere, sursum deorsum, pro rei merito queāt. Nō sint eorum opera oio sedentaria, culinā & eos qui senibus edulia parant inuisere debēt. Nō omnis apta natio: neq anglici genus hoim elationis imense: ac neq Suetij genus hoim suspitiōis ingentis ac intolerabilis, neue Illirici genus hominū praue conuersationis, nec Pānoni genus hominū italicis a tota specie aduersantiū. idonei Britones, Alemani, non nulli ex gallis, Hispani Italicis similiores, oim magis italicorum Lombardi. Ita tū obseruet vt ipsorum nemo ambro sit, i. turpis vite homo, neq cossus, i. natura rugosi corporis homo. Deniq ea officia que ministris attinēt non in totū eorum officio relinquenda sunt: sed ita delegenda eis vt identidem oculis gerentocomi custodiant. sic enim diligētiorem ministrū dicunt si meminerit ibi esse cui rō frequēter reddenda est. Si quis aūt seniorum non modo sed & ministrorum ceperit aduersari valitudine affici: vt is q̄ commodissime & celerius sanescat gerentocomi officiū est, ex cuius cura beniuolentiā nasci nec minus obsequiū ferunt quinetiā fidelius q̄ prius seruire studet qui cōualuerit cū est ei egro adhibita diligentia.

¶ De aere mag' idoneo pro vite longitudine. Ca. xv.

p

Remissa obseruatione solis & lune ↄcursus: oppositiōisq aliorum astrorum regimini resumptiuo necessaria senibus pro eorum resumptione et tutela dispositiones illas aeris que etiam certissime omibus etatibus ↄgruunt

obseruādas esse peritiores volūt. ⁊ sunt bonitas vz. clari tas. ⁊ puritas. hec nāqꝫ oīa salubritatem aeris ostendunt Aeris aūt bonitatem ⁊ claritatem dinoscere docent: si nō coinqnatus fuerit putrefactione aliqua. holeꝝ vz. stercoꝝ leguminū. aut animaliū vel cōsimiliū. a nebulaꝝ noctibus absolutus. neqꝫ turbidus sit pp stagnū proximū aut fumū neqꝫ inclusus in aliqua regiōe imo oīno sit ab infimis val libus liber: nam regio concaua altis montibus circūualla ta nullam spiratiōem suscipiens. suffocati est aeris putridi ⁊ turbidi animā tristē facientis. Puritatē vo in aere ob seruandā si non inficiat̄ euaporatiōe stagnoꝝ aut paludū neqꝫ ab antro gurgite venenosam auram suscipiat. neqꝫ a cloacha seu flumine cloacalis aut cloacaꝝ oium colluuie expurgante magnā aliquā ciuitatem siue multoꝝ hominū exercitū: nā circūfusus aer atqꝫ corrupt⁹ plurimas affert senibus cās offensaꝝ sicuti oñdere habitatoꝝ cōsiderata corpa prodit Columella si eis color sanus nō fuerit neqꝫ capitis firma sinceritas. neue oculoꝝ lumen insensuz. nec purus auditus. neqꝫ fauces comeatū liquide vocis exer cent. sicuti aūt hec noxiū aerem: ita ꝯria his benignū ⁊ sa lubrem ostendūt. Preter has aūt aeris dispositōes cuili bet etati ꝯmoditatē afferentes eo qꝛ nature hūane pluri mū ꝯducāt. aerē senibus ꝯuenientē equalem in qualitati bus primis decliuē aliquantulū ad calidū ⁊ humidū non nimio lapsu in magnis laudibus extulerunt: eo qꝛ eoꝝ la psus in hūc modū vt fieri pōt reducit̄: frigida nāqꝫ ⁊ sicca est senect⁹. Qđ si aer quolibeat alio mō in ꝯriū haꝝ dispo sitionū mutabit̄ sue opatōis ēt ꝯriuz efficiet. ideoqꝫ ⁊ ob seruari iubēt trāsitū ex salubri loco in grauē q nō oio tut⁹ est sic̄ neqꝫ grauis in salubrē. qꝛ si ab vno in aliū trāseūdū est: ex graui in eū q salubris ē pma estate. ex salubri aūt in grauem prima hieme trāsire meli⁹ est sicuti Celsus iubet.

De locis habitabilibus. climatibus. & regionibus in quibus magis tardatur senectus.

Locum habitationis senis clima simul oē & regionem ea pro resumptiōe senectutꝭ incolēda esse iubēt q̄ causis mortem velocē facientibꝰ aduersantia magis ad extendendā vitā suis dispositōibꝰ iuuant: qualia in primis nō sunt (vt gn̄atim sit dicere) ea q̄ ad septentrionem patentiora sunt in regimine senectutis: sicuti & oīo in corpoꝝ quorūcunqꝫ defectoꝝ atqꝫ imbecilliū resumptōne repellenda. Auicen. nanqꝫ autor est in locis illis ꝓpter dn̄antem frigiditatem hn̄tes ꝯplexiones debiles pati cuzem: q̄ est quedā spasmi species. Neqꝫ etiā ea loca q̄ ad meridiē sunt ꝯuersa ꝓlongande vite conducūt. in eis enim accidūt senibꝰ paralyses propt̄ catarros q̄a eoꝝ capita plena sunt. silr̄ & asma tortura. epilempsia & febres in q̄bus caliditas & frigiditas cōiunguntur. & febres longe hyemales & nocturne: eripitur nāqꝫ humoꝝ temperies in corporibus hoīm ꝑꝑ cursū proximū solis deflagrantis suo calore corꝑa exurentis. vbiqꝫ aūt vitare solis ardorē senibꝰ vtile est. Loca v̄o ad orientem patentiora ꝯuersaqꝫ vt iuuantiora pro tutela senectutis senes incolere. sunt. n. aeris salubrioris quia tenuioris tꝑatiorisue & adhuc magis si eoꝝ aspectus cū quadā interpositione a septentrione & meridie patentior fiet. Sol nāqꝫ a locis illis nō tantū recedit vt premant̄ algore. neqꝫ tantū accedit ad ea vt vrant̄ estu: eo q꞉ eleuat̄ sol in diei initio suꝑ ea loca aerē depurās receditqꝫ illustrato iā aere Et qm̄ sol q̄bus in locis mediocrit̄ calores ꝓfundit in his ꝯseruat corꝑa tꝑata. ideo euenit q꞉ eoꝝ locoꝝ incole tēꝑate sunt habitudinis. sanorum corpoꝝ. virtutū fortioꝝ. coloris albi. rubeo suffusi. raris & paucis languoribꝰ vexati. carnosi. vocis splendorē hn̄tes. mediasqꝫ int̄ graues & acutas ꝑꝑ temꝑiem humidi q̄ fiunt grauiores vocis sonitus & fer

noris quo acutiores. suntq̃ prediti prudētia. ⁊ oīo vt aiūt sunt gentes sanitatis ⁊ quietis. Accedūt post hec loca ad occidentē cōuersa in q̄bus senes vitā degere ꝓhibēt. sunt enim impurioris aeris. crassioris. humidiorisue q̄ corpori nō mō incōmodus est imo ⁊ aīe. Ingeniū nanq̃ hebetat apprehensionē obtundit. iudiciū obnubilat. cogitationes corrumpit. affectōes obliquat. Oīm aūt habitabiliū locorum: vt ad regiones descendamus: nulla ad vitā extendēdā accōmodatior oīm fere iudicio habita ē q̃ ea q̄ sub eq̄noctiali (si tñ vt peritiores putāt regio sit hītabilis) neq̃. n. sol plurimū ab ea recedit neq̃ diu morā facit in eius directo. Propter quod ⁊ celo salubri gaudet. estate ⁊ hyeme temperiem nō excedentibus. estq̃ illi equinoctiū neq̃ extremi caloris sunt dies. ferūtq̃ anno vno geminari quattuor anni tempora cum fructuum vbertate. bine enim fiūt messes sicuti bine sunt estates ⁊ adiūtiunt peritiores ꝑpetuum ei esse ver ꝑpetuosq̃ flores. salubri celo sempq̃ vernante. etsi estas in ea sit nō tñ estus. īmo aeris dispositio semꝑ similis nullo sensibili nocumento impediti. Ad eas gentes q̄ eam regionē incolūt nō adeunt exangues morbi. nō egra senectus vt Lactantius tradit. quoꝝ memoria ⁊ oēs dispositiones nobiles sunt ⁊ silēs. Accedūt post hanc climata ⁊ regiones alie quoꝝ dispositio a tꝑamento illo labit̄ quaꝝ que ad caliditatem decliues modico tñ excessu magis ad frigiditatem declinantibꝰ laudatiores produnt. in eis enim melius diuturniorīq̃ tpe calidū ⁊ humidū q̄ principia ⁊ causa vite sunt conseruant̄ ⁊ ex ꝯñti vita magis extendit̄ q̃ in frigidioribus qualia imprimis sunt plurima idie loca quā a meridiano mari ad ortū solis vsq̃ porrectā scribūt. a septentrione vō ad montē vsq̃ caucasum ꝓuenire. ab occidente aūt indo flumine claudi qđ rubro mari excipit̄ refertā insulis auro ⁊ argento fecūdis. ar

boꝝ fructibus nunq̃ȝ carentem. binas messes estates ⁊ hyemes. cinamomũ. piper. calamũ aromaticũ ⁊ ebur dare. ibiq̃ȝ aureos montes esse quos adire ꝓꝑ dracones ⁊ gryphos imensoꝛũq̃ȝ hoim monstra nõ posse diuus Hierony. narrat. cuius supioꝛ pars oꝛientalis pꝛimo metiť climate inť eqnoctialem ⁊ tropicũ cancri sita: quoꝝ incolis saturnũ dñari astronomi tradunt. ideo longe sunt vite ita vt eorum plures non moꝛiantur nisi exita etate affecti. Refert enim Jsigonus cirnos indoꝝ genus annis centenis quadragenis viuere. Sunt ⁊ in india gentes pandoꝛe appellate in conuallibus site: quas ducentos annos viuere ferunt in iuuenta candido capillo qui in senectute nigrescit Neq̃ȝ caldea regio oꝛientalis hoc in loco silentio pꝛetereunda est que a septentrionali parte arabiam claudit ad ꝑsicum sinum extensa: in qua naturas vigoratas fuisse, pro phetias ⁊ scientias inuentas peritioꝛes tradunt. Albumasar enim. iiii. introductoꝛii auctoꝛ est: Noe pꝛophetã venerandum coꝛruptionem ⁊ frigiditatem aeris fugientem ex mõtibus armenie in qbus requieuit archa mense septimo (vt ait Moyses. viii. geneseos) in caldeam aerem querẽs calidũ se transtulisse. Caldeam incoluisse parentes ꝑmos vsq̃ȝ ad Abꝛaham qui ibideȝ oꝛtus indeq̃ȝ ad terram pꝛomissionis a deo eductus est: eosq̃ȝ longissimo vite spacio vixisse idem scribit Moyses. Quoꝛum annoꝛum numerositas etsi suaderi quoquo modo possit: tum ex perfectione complexionis: decentiq̃ȝ regimine vite eoꝝ. Tum ex bonitate alimentoꝛũ ante diluuiũ. Tũ ratiõe laudati aspectus siderum regioni illi dominantiũ: attamen quia nullis documẽtis vt ait Aug. in experimentũ venire potest pꝛo miraculo habenda est ad magis videlicet fundandam in coꝛdibus fidelium mũdi creationem: quã (vt Rabi Moyses auctoꝛ est) pagani pꝛo magna parte negabant. Non

enim ante diluuiũ fuerunt omnes vite longissime: sed so-
lum hi de quibus sacra meminit scriptura. Lamech enim
pater Noe cõcurrit in vita cum ipso Adam: Abrahã etiã
quem principalem extitisse in predicatione fidei tradunt
erat annorum. lxiii. quando mortuus est Noe. ꝛ ita testi-
moniũ creationis mundi ex longitudine vite illorum satis
continuatũ esse produnt a tempore Ade: ad tempus vsqꝫ
Abrahe. Quod autem regio illa cum adiacentibus locis
extiterit sapientũ auctor est Hieronymus. vnde ꝛ magi id
est sapientes quos ab oriente in Bethelen xp̄m adoratu
ros venisse fide tenemus ex arabia oriũdi extiterũt. Tem
peries aũt regionum illaꝝ cũ aliquanto ad calorẽ excessu
ꝯtingit rõe velocioris incessus solis sub eqnoctiali ꝛ eius
ꝑmutatõis ab eo in ꝑmo climate maiori cũ velocitate eue
niẽtis, refrangit̃ q̃ꝫ vehementia caliditatis regionũ illarũ
ventoꝝ q̃ꝫpluriũ afflatu aerẽ ꝯtemꝑantiũ refractiõesqꝫ ra-
dioꝝ solarium cohibentiũ cooperante ad idem efficiundũ
vapoꝝ eleuatoꝝ ex maritimis multitudine ex amnib⁹ seu
lacubus, nec minus rõe signoꝝ celi vlium toti climati pri-
mo dominantiũ quibus omibus euenit vt qua dispositiõe
lederent̃ extranei ea ĩnoxia sit indis primũ inhabitãtibus
clima. Est aũt indoꝝ talium color croceus, aut fuscus, vt
ea q̃ corpi sunt adducamus, non niger sicuti ethiopum in
secũdo degentium climate qui magis meridionales sunt
illis, ideo caloris impetu vehementiori sunt illis nigrio-
res. Sũt post clima primum cum suis complicibus regi
ones alie a peritioribus astronomorum medicorumqꝫ ac-
cõmodate pro vite longitudine laudatiores: quas geren
tocomo eligere prestat: sicuti he que site sunt in extremi-
tate climatis tertij ꝑtranseũtes inde ꝑ quartũ ꝛ ꝓprie vt
Cõciliator inqt regio illa q̃ int̃ chindiã q̃ ex opposito Cõ
stantinopolis est sita ad orientem cõuersa ꝛ inter choum

Concurrentia
Adam
Lamech
Noë
Abraham

Adiecerunt aũt ⁊ ꝑitiores his regiões nõnullas climatis sexti ad vitam extendendam iuuantiores sicuti ⁊ in eisdez corpora magis eucrata est inuenire: ceu greciam q̃ apud grecorum illustres medicos eucrata censetur. eucratissima tamen Hypocratis patria. est autem grecia climatis eiusdem in quo ⁊ Roma totius orbis terraꝝ omnisq; regionis olim fines possidens in medio quasi sita cũ adiacẽtibus regiõibus italia etiã annumerata inter meridianas gentes que ad axem meridianũ ꝓxime sunt et eas qui in secundo degunt climate; quibus pressis calido vrente ꝓꝑ festinã humidi naturalis consumptionez accidit seniũ trigesimo eoꝝ anno vt Auicenna auctor est: qui ꝑfecto breuissimus est hũane vite periodus. hi sunt ethiopes quoꝝ vt Plinius tradit pars quedaz locustis tm̃ viuit fumo et sale duratis in annua alimenta qui quadragesimũ vite annũ non excedunt. crispo capillo. colore nigro. quoꝝ dentes candore nitescunt. breuioribus corporibus. oculis nigris. cruribus validis. atq; impetu solis sanguine exiguo. ideo ⁊ timidiores sunt ardores ⁊ febres sustinẽtes. Estq; italia media alia ex pte inter eos qui septentrionales partes ⁊ frigidiores extreme incolunt: sicuti sunt gẽtes in septimo ⁊ vltra morantes climate: vt que polo artico ꝓxime sunt que absunt longe a meridie; quibus velox accidit mors non mõ violenta ꝯtingens a putrefactiõe probibitaq; transpiratione que est ab opilatione; verũetiaz mors nãlis ꝯsumptiua. calor enim nãlis frigidiores regiones inhabitantiũ ad interiora propulsus intima corporis penetrat inuiscaturq; humido cui nimiũ depasto euenit corruptio ex consequenti viuentis interitus. neq; abundantia humidi q̃ ex pinguedine eoꝝ dinoscit᷑ ad eoꝝ vitã extendendam auxiliatur; quinimo aduersatur; quia aqueus nõ aereus cordi neq; calori proportionatus. Breuiori etiaz

vite spacio degunt septentrionales propter vite regimen inordinatū qbus peculiare hoc inest vt sint voraces.crassi.corruptas.turpes τ brutales facies hñtes. suntqꝫ gentes imanibus corporibus. cādido colore, directo capillo τ ruffo. oculis cesijs aliqñ glaucis.vocis sonitu grauiori sanguine multo.moribus siluestribus. mente stupida. vsu rōnis carētes. Infuse enim sunt gentes ille; vt ait Victruuius crassitudine celi obstante aere humoreqꝫ refrigerate. nam sicuti acutiores efficit calidus aer nō oīo vstiuus hominū mētes; vt in Hispanis est videre; ita eꝯrio refrigeratus plurimū tardiores ardores τ febres raro sustinentes sanguinisqꝫ abundātia resistunt ferro sine timore. Qua de re audaces sunt τ viriles de seipsis plurimū ꝯfidentes.qn imo nulla fere rōne ducti eoꝝ ferocitate plurima temere aggrediunť τ oīo est gens viroꝝ infrena qbꝰ in scelus oē ruit fas; ita vt etiā corporibꝰ humanis vescanť. Huius generis Scythas esse tradūt siue parthos. Exñte itaqꝫ Roma cū adiacentibꝰ regionibꝰ vt latina.etruria . campania cui peculiariť ascribiť eā hře campos toto anno vernātes imo τ tota italia q̄ mediū quasi teneat climatū habitabiliū ad septētrionē tñ magꝭ declinās que regio salubrior est q̄ꝫ meridiana vt ait Marcus varro. Erūt ꝓculdubio tpatissime ad vtrāqꝫ ptem corpoꝝ mēbris aiorumqꝫ vigoribus longiorisqꝫ vite in italia gentes. Quā rem exempla plura certā fecere. M.enim valerius coruinus romanus centū annos impleuit; τ ex feminis Terentiā Ciceronis ferunt centū τ septē annos impleuisse. Quippe inť septentrionales meridianasqꝫ ab vtraqꝫ pte mixtionibꝰ tpatas τ inuictas laudes hꝫ italia ꝯsilijs refrigens barbaroꝝ ferocitatē meridianoꝝqꝫ cogitatōes τ versucias vt nulla ex pte laudibus italie certent ; ita curā rerū humanaꝝ agens deus monarchiam Romanā egregiā temperatāqꝫ regione col-

locauit:vbi vt inquit V. inius saluberrimi colles. flumen oportunū quo ex mediterraneis locis fruges deuehūtur. quo maritimi cōmeatus accipiunt. mare vicinū ad cōmoditates. nec expositū nimia propinqtate ad pericula classium externarum regionū. italie mediū ad incremētū vrbis natum vnice locū. vt infestis oibus ppulsis diuturniori vite spacio tranquillissime potiref:qbus est humani generis salute preesse. Nō soluz aūt dissiles regiones ad vite longitudinem breuitatēqz ab inclinationib⁹ celi disponunt:imo et regio eadē influxus celestis occasione. aquarum. ventorum. montiū. aut aliorum consimiliū dissimilit disponit ad vitā extendendā breuiandāue:quo fit gentes diuturniori tpe viuere in locis quibusdā sexti. imo et climatis principij septimi et in montanis precipue regionib⁹. Auic. nanqz auctor est qp morātes in locis habitabilib⁹ altis sani sunt et fortes laborē multū patientes diuqz viuūt. Ea nāqz loca vbi celi status viuidus ventosusqz est afflatu ventorum salubriū (vt decet) euentant. et eorum precipue q̄ patentiora sunt orientalib⁹ ventis:tecta vo ab occidentalib⁹ et meridianis dūmō nō sint alia id impedientia ceu paludes et valles proxime. et cetera psilia. His itaqz in locis eleuatis ac patentibus aeris puritate. claritate. frequentiqz innouatione a putrefactiōe preseruati tarde senescūt hoies:sicuti in nōnullis locis italie experimenta et exempla id notū fecere ceu Parme. Placētie. Fauentie. Bononie. et in collibus earum. in Riperia quoqz lacus bennaci in agro veronēsi: cuius aer saluberrimus vrbi verone inter reliqua diuū munera tributus est:nec minus Bergomi patrie in qua longeue vite homines q̄plurimos est inuenire. Fert quoqz et flexulis pstitutōem aeris vite hoim longitudini plurimū accōmodari. et Bononie vita humana ab antiquis traditū est nō modice extendi. Plinius enim auctor est Titū fallo-

nium Bononiẽsem centũ quinquaginta vixisse annis qđ ꝛ in aliis italie ꝛ regionũ aliaꝝ locis contingit: sicuti ꝛ in regno Galitie ferũt ꝛ Valẽtie. Refert quoqꝫ Linconiensis circa quendã polũ incolas montanos vniformi ꝛ regulari radioꝝ solis reflexione aerem ad equalitatem ducente seniores iam factos nimia vite longitudine tedio affectos amnẽ secus montem morituros sponte insilire. In tiuoli quoqꝫ montis cacumine qđ vocãt tepsim hoĩes centum quinquaginta annis viuere Mucianus auctor est. Item ꝛ in insula taprobana vitã hominũ centũ annis modicam dicunt. quinĩmo in ea insula longissimã vitam sine vllo corporis languore traduci Artemidorus tradit. Obseruandũ tñ est qđ Columella de salubritate regionũ prodit: vt cũ sint quedã loca q̃ solsticiis minus ꝯcalescant sed frigorib⁹ hyemis intolerabilit̃ horrent sicut thebas ferũt boetias. sintqꝫ q̃ tepeant hyeme: sed estate seuissime candent vt affirmant euboĩcam chalcidẽ. petatur aer calore ꝛ frigore tempatus qui fere medios obtinet colles. quod neqꝫ depressus hyeme pruinis torpet. aut torret estate vaporibus. neqꝫ elatus in summo montium perexiguis ventoꝝ motibus aut pluuijs omni tpe anni seuit. Hec est medij collis optima positio ad vitã hoĩs extendendã aptissima. cuius frons ad orientem equoctialẽ directa sit: in qua ad estiuos tempandos calores ꝛ amenitatẽ locoꝝ plurimũ ꝯferunt. salientes riui quos dulces in medij collis locum positũ p aquagia. i. aqueductus ducere vtile est si loci ꝯditio patiat̃. pp qđ laudate sunt vrbes amneses. i. ppe amnẽ site: qđ etsi a mari lõgo poti⁹ ĩternallo q̃ꝫ breui resugisse p loci salubritate p̃stet. Attñ accedũt post h̃ loca ĩ medio collis sita ad vitã extẽdendã loca maritia ꝛ ĩsule ĩ qb⁹ hĩtantes lõgioꝝ vite sũt hĩtantib⁹ ĩ agrestib⁹ vt ĩqt Auer. sicuti ꝛ aĩalia marina lõgioꝝ vt ferũt vite sunt q̃ꝫ agrestia.

Propter qd laudauerunt quidā in vite longitudine terrā calidā mari vicinā humiditate et caliditate aeris illius sicuti est Venetiarum vrbs italie preclarissima. Euenit aūt id vel salsedinis rōne hoim corpa a putrefactione preseruantis. vel maritimarum regionū equalitatis rōe. quarum cōplexio proculdubio vt verius putandū est cū Auic. est equalis in calido et frigido. decliuis tñ ad humiditatē deducto quocunq prauo ventorum afflatu vaporumq qualitate aliqua detestabili cū alijs consilibus: sicuti vicinitate paludis a qua aīalia infestis aculeis armata gignunt q in nos dēsissimis examinibus inuolāt. Hinc etiā pestilēs virus insurgit. hinc natritiū serpentiū infectio qbus oibus sepe cōbunt ceci morbi quorum causas neq medici pspicere queūt vt ait Moderatus. Qd aūt insulanorum extendat vita exemplo Gorgie siculi cōfirmari pōt q centūocto vt aiunt annis vixit.

De priuatis mansionibus resumptioni senectutis accōmodatis.

Mansiones senū pro eorum resumptione ceu cubicula et bibliothece et q easdem hñt vsus rōnes eas eligendas iubēt q sicut salubri regione ita saluberrima parte regionis sint cōstitute vtpote ad orientem spectantes nō oino conuerse ad meridiem septentrionem neq ad occidentem aeris sint salubrioris. liberius expirabilis. nō cōclusi. neq testudinate fornicibusq cōtecte et multo minus subterranee quarum aer crassius est et humidus pectoris et cordis cōstrictionem capitis grauedinem. pigritiam. somnolentiam obtusionemq sensus efficiens cum anhelitus induratiōe respiratōisq difficultate qua plurimū cōtingit vocis amissio. Amplius priuatas senum mansiones patentes valde quattuor angulis orbis illaudarūt: quāuis ad orientem cōuersas laudarint. quattuor tñ ventis patentiores vt detestabiliores repellātur quas conflages appellant. i. loca

in que vndiq3 confluũt venti, nam ꝛ estate calide cum ex cessu, hieme v̂o frigidiores precipue si eleuate fuerit, quo fit vt neq3 a frigore defendãt senilia corpora, neq3 a cau mate, incumbendum tñ est vt aprice sint ita ꝙ sol ꝛ orien tales venti eas adeant; vt mansio leto fruatur aspectu, est enim sol aeris rectificator ꝛ vite cõseruator bonus; eo ꝙ non est vita viuentiũ preter deũ nisi per solem ꝛ lunã vt ait Albumasar in Sadan; imo sol nubila humani animi se renat vt Plinius scribit, Aerem mansionis eucrasiam ha bentem in lumine ꝛ calore aptissimũ predicãt, sic eni mul cet ꝛ temperat senectutis languorem, lumen nãq3 exube rans sui caliditate corpus relaxat vt ait Gal', Aer v̂o fri gidus ꝛ obscurus cũ excessu corpus ꝯstringit, eas quoq3 mansiones albarij operis nitore decorari iubẽt; vt calica te sint, i, calce polite, Pro tutela itaq3 senioꝝ nãe frigide in tempore anni frigido ꝛ in regionibus ꝯsimilibus; preci pue tñ montanis; mansiões priuatas hibernas sic parari volunt vt possit eas hiberni solis totus prope modũ cur sus hilarare, pauimẽtis opportunis instrare vtpote ligne is asseribus esculeis aut laricis vel alijs ꝯsilibus; vt in ca liditate temperate dispositioni veris assimilent, excitãt, n, virtutes sopitas algore; quia tamen sitim inducunt vt Al buchasis tradit; faciuntq3 descendere cibum indigestum aere septentrionali rectificande sunt, Si tamen habitatio nem huic oppositam senem habere contingat aerem mã siõis illius lectisternijs ad idem appropriatis docent mu nire aut igne rectificare ex his rebus que aerem mode rate calfaciendo ꝛ siccando flãmam inducunt non fumo sam cum puritate; ceu sunt vites sicce, laurus, libanus, cu pressus, olea, Purgare quoq3 aerem loci illius; fumigijs ex ligno aloes, thure, mirra, storace, iunipero, et similibus simplicibus ꝛ cõpositis hieme precipue, Estiuas v̂o mã

siões orientē solstitialē ꝛ ptē septentriōis aspicere. hostia ꝛ fenestras patefacere vt perflatus quoqꝫ aliquis accedat. testatiū pauimentū. tessalatum. aut sectile constituere. marmora vel tesseres aut scutulas accipere quibus equale reddatur angulis lateribusqꝫ coniunctis. aut si hec desint supra marmor tusum sternere: aut arena cum calce inducta leuigare: aut ambricibus asseribus ꝛ tegulis interponere neqꝫ irrigare. cubile ṽo aut lectum senis in ea parte mansionis locari qua liberius aer ingredi ꝛ egredi possit: super quo sandallos. rosas. aut virentes plantas odorem ferentes suauem sternere. ꝛ omnino strata eoꝝ indumenta ꝛ sedilia aromatizare. hec enim redolentia mansionis aerem rectificant. cerebri vigorem adaugent. odoratui delectationem inferunt cum iuuamento alioꝝ sensuū. aduersanturqꝫ vaporibus malis aerem inficientibus. Uariantur autē hec ꝑm quadripartitas anni varietates. ideo si adaucto frigore opus sit senem calefieri igni non multum proximū fieri neqꝫ iuxta illum longo tempore morari precipiunt; maxime autem cibo sumpto ꝛ facie igni opposita: nam senis iam imbecillioris spiritus magꝭ resoluūtur. digestiua impeditur. hebetior fit visus. exacuitur sanguis. vt plerūqꝫ vertigo inducatur: sed dorso igni opposito moderatum vsum ignis eidem iniungendum. immo ad oculoꝝ senis custodiam aliquid inter ignem ꝛ senem calfaciendum ponere. Et adbuc magis cellulam parare que a camino biberno tempore calefiat vt estiua fiat: que eo salubrior erit biberno saltem tempore quo in abdito ꝛ cōcamerato loco posita erit cū absentia ignis: in qua senem bieme ꝛ estate ꝑfricari postqꝫ egesserit salutare affirmant Estiuo autem tempe mansiones senectus exposcit in quibus quotannis estiuet que amena sint: nam estiua locoꝝ amenitas a mollibus ꝛ delicatis hoibus cuiusmodi sunt

senes etiam vmbrarum opacitate queri solet vt hibernaȝ faciant mansiōem. Euitāda tamen maxime sunt loca grauedines destillationesqȝ concitantia: sicuti auctore Celso est habitare edificio lucido per flatum estiuū hibernū solem habente. meridianus sol. matutinum ⁊ vespertinū frigus. aure fluminū atqȝ stagnoꝝ. nubilo celo soli aperienti se committere ne modo frigus modo calor moueat. magisqȝ grauibus locis hec seruanda sunt in quibus etiam pestilentiam faciunt. His enim modis adiutorijs ⁊ cautelis olim directus Antiochus medicus vt est apud Galienum: octogenarius supraqȝ in finem vsqȝ peruenit illesus sensibus ⁊ membris integer omnibus. Loca insuper huiusmodi omni stercore ⁊ mucore liberanda esse; bonisqȝ odoribus suffienda: ne quem redoleant fetorem siue odorem fetidum acorem ue iusserunt peritiores. Rabi Moyses auctor est prestans esse odorare flatus columbarum ⁊ eas cohabitare in mansionibus hominuȝ: quia tuentur ex hoc ab egritudinibus neruorū. a paralysi. tortura oris. spasmo. ⁊ tremore. Obseruetur tamen ne fimus colūbinū in his congeratur: quia putrefacit atqȝ inficit aerem.

De temporibus anni resumende senectuti conducentibus.

Accidunt aeri mutationes nonnulle accidentales: quas tempestates appellant, ex quibus senectuti perqȝ vtiles sunt equales siue frigide seu calide: decliues tamen magis ad calidum. pessime vo eisdem sunt que variant maxime. saluberrimi quoqȝ q sereni sunt dies: meliores pluuij qȝ tū nebulosi aut nubili. In quibus omnibus nō solum interest scire quales dies sint: ȝ etiam quales ante pcesserunt. Fiunt ⁊ preter has aeri mutationes alie naturales

iuxta quadripartitas anni varietates:quaꝝ principiū sumitur a transitu solis de quadratura in quadraturam sui circuli: quas veluti ꝓcipuas in resumptiuo regimine maxime obseruant:nam inter mutationes omnes que ex stellis fiunt cum ille sint maxime que imprimūt a suoꝝ circuloꝝ quadraturis in corporibus viuentiū alteratione͂ grādem inducūt. Inter quattuor itaqꝫ anni tempora sic partita pro resumendis senibus quoꝝ vt dicebatꝛ calor innatus paucus est cum superflua humiditate accide͂tali estatem salubrem produnt:cuius dies primus est in tauro ad septem idus maij:dies habens qnqꝫ ⁊ nonaginta vt. M. Varro tradit. melius enim in ea se habent senes sicuti et iuuenes in hieme: nam senioꝝ natura frigida calore iuuatur estiuo. quod experientia probat Auicenna in his verbis: Videbis in estate senes ⁊ qui eis assimilantur fortiores. frigus enim inimicum est seni ⁊ tenui;licꝫ prosit iuuenibus ⁊ omnibus plenis. erūt aūt estatis dies tanto senectuti magis ꝯducentes quāto venti fauonij magꝭ ꝑflabunt. Hiemem inimiciorem senectuti tradunt cuius dies primus est in scorpione ad idus. iiij. nouembris dies hn̄s nonem ⁊ octuaginta. que si multaꝝ fuerit aquaꝝ generat in eis cattarros. Autumni v̄o principiū ad tutelā senū nō repellūt. estate enim ⁊ in autumni prima parte senes optime se habere inter auctores ꝯuenit; licꝫ eiusdem fine͂ ceu senibus noxiū damnent. nam ⁊ si autumnus senectuti nāe vtcūqꝫ assimiletꝛ;simplr̄ tn̄ malū est oībus tꝑibus pestile͂tiꝰ effectiuūqꝫ acutaꝝ egritudinū et mortaliū. oī etate. omiqꝫ nature in omni regione incōmodū sine ꝯditione blasphematū veluti periculosissimū;minus tn̄ calidis ⁊ hūidis nā Est aūt autūni dies p rimus in leone ad septem idus sextilis dies habens nonaginta vnū. neqꝫ dictus est autūnus quia augeatꝛ salus; sed qꝛ tūc maxie augeanꝛ hoim opes

agroꝝ fructibus collectis. Uer autem senibus non adeo rebelle sicuti hyemem arbitrantur; siue veris naturam calidam ꝛ humidam dicamus; vt philosophoꝝ plures docuere. siue nature temperate decliue tamen quo ad eius principium ad humidum non longinquum ab equalitate vt medicoꝝ nonnulli. siue ponatur nature equalis eo ꝙ temperiem ꝛ fortitudinem afferat operationibus virtutis nutritiue ꝛ calori innato omniqꝫ operationi; humano corpori saluberrimū: ita vt opportunissimū quoqꝫ curationi tempus vernū feratur: nō equale tñ ſm proportionē qualitatū primarum. diem primū veris esse in aquario ad septem idus februarij scribunt; diesqꝫ habere vnum et nonaginta.

De ventis eligendis ad idem.

Quia venti aeris dispositiones variant non modo; immo ꝛ hominem diuersis alterationibus afficiunt. ideo pro tutela senectutis etiam vsum eorum diligenter obseruari iubent; nam orientales ventoꝝ eo ꝙ sunt in calido ꝛ frigido equales si per loca virentia ꝛ depurata per aquarumqꝫ decursus transitum habuerint sicuti alijs etatibus ita ꝛ senectuti aptissimi sunt. spiritus enim multiplicant ꝛ resumunt. verum quia obtalmiam generant ꝛ corizam auctore Albuchasi; cum aqua florum ceu rosarum aut violarū eorum amouetur nocumentum. occidentales vero quia alicuius sunt equalitatis in calido ꝛ frigido si ad septentrionem erunt decliues in resumptiuo regimine precipue in vere non illaudantur; nam virtutem digestiuam excitant. sunt enim occidentales venti humidiores parū orientalibus; quia septentrionales orientis non adeo maritimi sicuti occidentis. est autem illorum ventoꝝ transitus per mare. Tum etiam quia sol eos suo diuersificat motu.

Assimilanturq; in pluribus dispositionibus veri. sicuti.n. tempore veris aerem ad temperantiam quandam ꝛ salubritatem ꝑmutari cōtingit: ita ꝛ flante vento occidentali ꝛ precipue zephiro collaterali fauonij: qui magis alijs veri assimilatur eo ꝙ serenissimus ꝛ delectatiōem inferens. nam mitis zephirus reuehit frondes quas spiritus boree aufert vt inquit Boetius. Quia tamen occidentales vēti frigus inferunt ꝛ tremorem cū rebus excalfacientibus eorū nocumenta deleri iubent. ventoꝝ aūt meridionales nature calide in secundo: sicce vͦo in primo. Si ꝑ laudatā regionem transitū habuerint pro resumēdis senibus precipue decrepitis frigide ꝛ sicce nature in autūno et in regione septentrionali laudauerunt peritiores. iuuamentū enim afferunt pectori. veꝝ quia aerem grauiorem reddūt aures tardant. capitis dolores mouent. aluū soluunt. totum corpus efficiūt hebes. humidum. languidum. sensus perturbant. caliginem inducunt ꝛ pigriciam. vtile auxiliū est aqua rosacea ꝛ canphora eoruz nocumentis resistere. differunt tamen pro natura locoꝝ regionūq; forte ventorum effectus: precipue varietate montium super quos fit ventoꝝ transitus: tum occasione aeris. maris. stagnoꝝ. paludum. vallium. ꝛ consimilium: Tum etiam ratione locorum que sunt deserta siue adusta fuerint siue non adusta. ratione etiam propinquitatis ꝛ distantie illius loci a quo oritur ventus. ideo contingit ventoꝝ naturas in locis diuersis plurimū variari. propter quod ferunt ventum fere vbiq; a mediterraneis regionibus venientem salubrem. a mari grauem esse alteriusq; operis. austruz quem Rome ventū maritimū dicunt apud nos: nam ꝯturbat ꝛ pluuiosum reddit aerem. ideoq; austrū appellari volunt qa hauriat ventos. attrahit eni nubila ꝛ aquas: plurimaꝝq; egritudinū est cā. Apud vͦo Scotos. Datios. ꝛ Noroegias

salubris serenat. Quare hic ventus pro tuenda resumendaqꝫ salute Rome detestatur. in illis vero regionibus forte cōmendatur. Simili modo ⁊ boreas nobis ⁊ illis oppositum operatur. quorum omniū causa videtur: quia ventus a veniendo dictus sit: aut quia sit vehemens ⁊ violentus continue quanto magis procedit motu suo depuratur ⁊ subtiliatur, cum autem incipit grossus est ⁊ turbidus exhumectatiuus. nos autē magis quam illis austro appropinquamus. magis vero distamus a septentrione a quo boreas effluit: illi vero ecōtrario. Scio vicū quendam Bononie meridiei quasi ortogonaliter expositum: cuius incole defectū auditus patientes fere omnes sunt surdastri. nec mirum: nam austrini flatus auctore Hypocrate grauant auditū.

¶De vestibus idoneis regimini senectutis.

c Altum vestitumqꝫ esse senem: tum vtiliter: tū etiam delicate: munitumqꝫ diligenter a ventorum frigore et pluuia pro conditione temporum gerentocomi officium est: que omnia prohibere poterit. tum vsu pelliū quibus manice vestesqꝫ duplantur: tum vsu indumentorum confectorū centonū modo aut sagarum cucularum. tum etiā tegumētis capiti ⁊ vniuerso corpori accōmodatis senes obtegēdo velandoqꝫ ne ventorum afflatu aerisqꝫ intemperie intima corporis introeuntiū alteratiōibus ledant: neue perfrigescāt. quod si fiet nullus dies tam intolerabilis est quo nō sub diuo morari siue moliri aliquid possit senex. Horum aūt differentiam pro conditione nature senis necnō ventorum regionū climatūqꝫ. aeris constitutionū. temporum anni ⁊ similiū metiri opere preciū est: nā temperatū senem natura sanguineū seu colericum estate subuculam vltra: qua nullo tempore senex priuetur estiuo siue hiberno aut inter hec medio. veste linea ceu sufficiēte ad eius tutelam velandū precipiūt Lini enim natura frigida est ⁊ sicca indumētaqꝫ ex eo fa-

cta omnib⁹ aliis frigidiora minusq̃ corpori adherētia Albuchasis prodit, etsi Auerrois lini naturā dicat equalem que eo erūt corporis caliditatem contemperantia cohibebuntq̃ cutis corporis condensatōem absq̃ tamen impedimento exitus vaporum per poros cutis quo prestantia erunt candore molliciaue. Unde ⁊ linū a greco dici ferūt quod est linariū siue ꝙ sit molle ⁊ lene. quo in genere etiā sunt vestes ex bysso facte que est genus lini candidissimi ⁊ mollissimi. aut genus serici grossioris. Habite quoq̃ sunt in genere eodem: quas vestes bissinicas appellant: bombicine vestes ad luxum feminarum inuente tellarum aranearum modo texte: quas vt Plinius tradit Pamphile Platis filia inuenit prima. nō fraudanda gloria excogitate rationis vt denudet feminā vestis bombicina. Delicatiores tamen molliores splendidioresq̃ senū veste sericea bombice intercluso indui volunt. sunt enim delicati quasi luxui dicati; nam tempatior est linea veste quia non tanti frigoris. minoris etiam caloris bombicina sola. quapropṫ nec sanguinem inflāmat neq̃ extuare facit; senectamq̃ custodit a ventorum impetu. Gloria autem sericee vestis super eam que linea est ex hoc dinosci potest; quia serico augescit corpus redditurq̃ lenius. virtus naturalis defecta ⁊ eius operationes reparantur. memoria increscit. eoq̃ nigram colerā educi de cassula cordis Rosarius auctor est Contingit tamen sericeas vestes in calore ⁊ frigore plurimū variari; nam earum quecunq̃ ex serico fiunt nō villoso quas rasas Plinius appellat; minus excalfaciūt. Pannorum enim pili eo ꝙ corpori plurimū vniantur ⁊ adhereāt sunt cause excalfactōis. Quo in genere habite sunt citrose vestes que concrispe sunt ad similitudinē citri. Vestes bombicine leniunt ⁊ calfaciunt; filius nanq̃ Serapionis auctor est bombicem calidum ⁊ humidum esse atq̃ in

dumentis aptum eius caliditatem ꝛ humiditatem ponũt in gradu p̄mo. ꝛoio vestes ex serico ꝛ bombice factas calidas cum temperie. has vo que ex panno fiunt plano nõ lanuginoso siue veleroso ꝛ lineas frigidas. Idem iudicandum est de quocũqꝫ panno qui cũ texitur rarus remanet. hyeme senem precipiunt tegẽdum veste lanea: aliis nãqꝫ est calidior. nature enim ponitur calide in gradu. ij. humide vo in principio gradus primi. quia tamen asperior senem delicatiorem sericea veste vilosa densa ꝛ radiosa ceu laudatiore tegunt. Indumenta lana ꝛ serico contexta calida sunt ꝛ sicca ad gradum vsqꝫ secundũ excalfacientia senioribus nature frigide hyeme ꝛ in locis montanis vt iuuantia laudata. Uex quia inflãmationem inducunt cum his que fiunt ex lino moderantur. His itaqꝫ vestib⁹ senes indui volunt precinctos nonnunqꝫ fluxiore cinctura. aliquando vero restrictiore vt earum leuiores oneribus estiuis. que vero grauiores hyem tresistant. quo tempore altriplicibus imo quaternis etiam tunicis ꝛ subucule thorace laneo ꝛ femoralibus ꝛ tibialibus muniri senes iubent. Nec alienum putetur hec vestium varietas: intantũ enim a lorica gerenda discessere mores sicuti laute inqt Plinius vt oneri sint etiam vestes. Pelliciee vestes in natura diuersitatem habent ꝯm varietatem nature animaliũ quorum fuere pelles: quibus vti oportet in resumptiua senum Pellibus enim animalium nonnunqꝫ lanea indumenta sericeaqꝫ duplant̃ noibus grecis indicanda quia nr̃is maiore ex parte in vsu non fuere ideo nomen dare ijs defuit cura. ex quibus omnibus corpori humano ad excalfaciendum aptis laudate sunt magis. Eius animalis quod castoreum medici vocãt. alij hyenam. alij fybrum pellis eo qꝫ vehementer excalfacit. Post eam vulpina que leuior ꝛ indumẽtis aptior acuti tñ caloris est illatiua: etsi pleriqꝫ

eam noxiam prodant laudantq3 ouinā magis. Pellis vō leporina senioribus plurimū accōmodatur: nam excalfacit ꝛ corroborat senum corpora ꝛ iuuenū. ꝛ auxilium prestat egritudinibus iuncturaꝝ. neruis opem prebendo. Cō simile iudicium est de pellibus cuniculina. dossexꝝ. varri. ꝛ armerinoꝝ. paruꝫ differentibus in excalfaciēdo fm tamen magis ꝛ minus. nam cum caliditate eorū parum ab equalitate declini eis inest leuitas ꝛ lenitas. temperatis corporibus conuenientes. Pelles vō animalium que vulgo dicuntur zebellini. maturelli seu fouini. hec enim duo animalia fales ꝛ meles dicunt. similit̄ ꝛ lincis. ꝛ leopardi in precio sunt ꝛ aliȷ̄s (precipue vulpinis) laudatiores. Agninas vires corporis augere renibusq3 accōmodari ferunt. Rabi Moyses autor est ꝙ approximatio ad corpora gattoꝝ flatus ꝛ pelles ptisim consumptiōem ꝛ matiem inducunt Tradunt quoq3 (si tamen id fides nō respuit) ꝙ induere calciamentū pedis dexteri prius sinistro preseruat (si credimus) lꝫ sit mirum dictu a dolore splenis.

De lecto senibus conueniente.

Lecto leni ꝛ molli senē reduci sicuti ꝛ per eundē cū aliȷ̄s cor. epar. ꝛ vniuersum corpus exhumectari indicūt. Molle enim cubile pinguedini atq3 corpulentie cōfert. Erit aūt ad hoc lectus accōmodatior penniceus qd̄ tomentū dicūt: sicuti ꝛ mollis culcitra. eo eniꝫ delitie hūani generis ꝓcessere vt sine hoc instrumento durare ceruices ꝛ corpa nō possint. ꝛ perfectior si ex pennis cigni. postea anatis vel anseris. deinde bombicinus magis ꝙ͂ laneus. cuius stragola sit sericea siue lanea sicuti sunt ea in q̄bus figmentis liciorū contexte fiunt imagines. aut bombicina variata tn̄ in lenitate ꝛ grauitate sicuti exposcit anni tempus ꝛ senis natura cum aliȷ̄s ꝯsiderandis. adeo enim passibilis est aliqn̄ senior ibecillior fact⁹ vt querulus dicat

Mollia fulcra thori duris sunt cotibus equa.
Nec min⁹ varietas bñda erit in auleis in thoralibus ⁊ in lectisternijs quibus instrari solent cubilia lino eis interdū precipue estate que peripetasmata greci vocant ⁊ sunt vela que extenduntur ad occludendū ⁊ ornandum locū. que oia instituēda sunt pro loci merito ⁊ pro fortuna senis resumendi. aliqñ vero sericeis. purpureis. cocco. grana siue chesmes hyeme. excellens enim est virtus serici: nam ⁊ in caliditate ⁊ siccitate gradus primi illustrat ⁊ splendidam efficit spirituū subam cum quibus silitudinē habent q̄ʒ maximā. visui ⁊ memorie subuenit. estqʒ adiumento spiritui q in epate existit: cuius signū est qa sericū pinguedini ꝯfert.

De exercitijs bone valitudini senectutis conducentibus. Cap. xvi.

q Uantum conferat exercitium resumptioni senectutis eius ostendit iuuamentū in conseruatione sanitatis eueniens que post corporis senilis reductionem pro extendendo vite spacio est necessaria: ita vt conseruande sanitates mirabilis causa existat exercitium vt ait Auerrois Ante cibi igitur potusqʒ vsum quibus resumitur senectus exercitio ⁊ quiete eam regendam precipiunt; ita vt exercitatio semper cibū antecedat. nam quia exercitio calor innatus excitatur quo digestio perficitur. decet vt alimentū sumendum preueniat calor innatus excitatus nō sopitus Habundantibus itaqʒ in senio supfluis imbecillitate digestiōis eoꝶ precipue tñ tercie q̄ in mēbris ꝯplet̃ egēt senes eaꝶ euacuatōe eo q̄ membroꝶ nā nequit opationes suas pficere cum presentia superfluoꝶ in eis. tum quia calorē innatū obtundūt. tum etiā quia nutrimēto aduersantur ne ad mēbra distribuatur. ⁊ hec euacuatio accōmodatissime exercitio ꝯpletur magis q̄ʒ attenuatiuis cibis ⁊ farmatijs. sic nanqʒ natura exercitio ceu instrumento idoneo propel

lit ad cutem superflua vt inde per poros corporis expellantur vel saltem ad expulsionem preparentur: nam sicuti docēt peritiores medicorum euacuatio eorum humorum qui ad partes cutis declinant cum sint tenues et egressui parati aptissime exercitio, balneo, et frictione completur: que oīa etsi saluti senū q̄ maxime conducant curandum tamen est vt temperata sint, moderata, et equalia ne innatus eorum calor extinguatur. sic namque equant et temperant senum corpora facilemque efficiunt superfluorum exuberantiā et disponunt corpus nutritioni. colorem viuificant cum nitore et rubedine: eo quod sanguinem propellunt ad extima cum dilatatione et sparsiōe. Inter hec tamen omnia exercitij potissime gerentocomus sit bonus mensor diminuat potius q̄ augeat ne senes ad malum deueniant et vt suorum corporum vires longo spacio perseuerent: laboribus onerosis quos erumnas dicunt non exerceantur. Cum itaque exercitiorum plura sint genera senibus adhibenda pro viribus cuiuscunque et pro opibus ita vt fortiores senū in primis per apprehēsiones et ambulationes exercendos indicunt: non tamen vehementer: nam sicut optimū constructiōe corpus in iuuētute ad vniuersos vehementissimos labores aptū est: ita ad vniuersos moderatos in senectute: vt liceat id Celsi obseruare: Tanque contra morbū sic contra senectutē rō valitudinis hūda exercitatiōibus modicis vtendū. Exercitiorum vero gnā resumptōi senū apta suauia, debilia, et leuia ēe prestat: multifariā tamen variata, quedā enim ex eis corpi vniuersaque debent, que cōmunia dicuntur eo quod vniuersum corpus cernunt: sicuti sunt suspensiones, i. vehitiones seu gestatiōes, quarum cū plura etiā gnā ea leuissima est qua inundationibus et in cunis, stando, iacendo, sedendo, aut naui, vel portu vel fluuio, aut in alto vehuntur, mari, vel lectica, aut scamno Acrior vehiculo, lecticis, aut planstris, fortior adhuc

deambulatio, vehe mētiores ⁊ nō debiles venatio. ludus parue pile que intendantur ⁊ lenianť ꝓut exposcit oportu nitas, quecūq; tñ ex eis eliguntur pro tutela senectutis sint gaudiū ⁊ letitiā afferentia. Si itaq; senibus plurimū defe- ctis deambulatio, venatio, aut pile pue ludus erit diffici- lis aut impossibilis eqtatōe eosdē ꝯmode exerceri ꝑcipiūt est enim exercitiū illud moderatū satis quo coequaťmo- tus totius corpis stomacho ⁊ coxis vt ferť vtilissimū. pre cipueq; eqtatio muli aut mule: nam vterq; sexus viā recte gradiť vt ait Columella. ⁊ terrā cōmode ꝑscindit: lʒ cli- tellis aptior mulus: illa vo agilior. cuius agilitate comite frugalitate aut parsimonia dimissis maiori ex pte eqs gēs sacerdotū negociis curialibus incumbēs mulis rome fre- quentius vtiť. Quod si ea adhuc magis senib⁹ sit diffici- lis aliqua vehitione siue gestatiōe exerceri: imo ⁊ necessi tate vrgente lectica aut sedili siue arcera eosdem portan- dos lente atq; īminute. sic nāq; senior ille Antiochus me- dicus seipm exercebat: qui vt Gaľ. narrat longam abiens viā infirmos visitaturus qñq; portabať sedili: nōnunq; au tem eqtabat. Est aūt arcera plostrū tectū vndiq; ⁊ muni- tum quasi archa quedā magna vestimentis instrata qua nimis egri aut senes portari cubantes solebāt. Si aūt ni- hil hoꝝ fieri poterit nimia senis imbecillitate lectū suspen di ⁊ moueri iubent. Quod si id etiā fieri nō possit vni pe- di lecti funiculū subiicere atq; ita lectum huc atq; illuc ma nu impellere sicuti precipit Celsus. Talem enim reuolu- tionem in cuna aptā ꝓdit Auic. in regimine eoꝝ q imbecil les sunt: sicuti conualescentes ⁊ senes q sedere ⁊ se moue re nequeūt: nam si suauis fuerit somnū allicit. vētositates discutit, obliuioni succurrit. desideria ꝯmouet ⁊ excitat na turā. Sunt nanq; hec ⁊ ꝯsilia a gerentocomis blandimen ta excogitata ita vt etiā suspendanť lectuli snioꝝ quorū

lactatu aut morbos corp extenuarēt aut somnos allicerēt. Si vo nullum horp pmode fieri poterit senes pfricari semel aut bis: ita vt frictio resumptioni apta exercitij gerat vicem: metiēda tñ quantitate et qualitate. que si vices habuerit interpositas mollibus pannis aut manibus senibus plurimū adiumenti dicūt: nā sine oleo facta excalfacit. exsiccatqȝ senes nature humide hyberno tpe et in regione septentrionali vt Albucbasis tradit. discutit enim et liquefacit supfluentes humores, poros aperit. membra solidiora efficit, auxiliaturqȝ ad expulsionem corp que in tercia digestione supersunt. Quia tñ hothor generat cū balneo esse contemperandā. Frictio vo cū oleo facta exoleuit nostris tempibus vsu frequentiore: lȝ defectis senibus aptissima sit si eo tempore quo exercitiū cōuenit fiat. Erit autem id aut mane: nam matutinū exercitiū vel deambulatio corpa tempat atqȝ infundit vt Theodorus priscian[9] ait: capiti multum pdest oculis et oibus sensibus et ventrē facilem efficit. Aut saltem pueniēs exercitij hora erit corpore ente depurato superfluis in interraneis ab intestinis videlicet et vesica expulsis, neqȝ exñte cacochimia in partibus iterraneorū et venarum quam exercitiū per corpus diffundat, cibo preassumpto iam cōcocto in stomacho, iecore et venis: pperante iam alterius cibi tempore assumēdi. quam rem ex signis coctionis in vrina apparentib[9] in substātia et colore dinoscendam docēt. quod si senex defricādus manibus lenib[9] tergatur agiteturqȝ multis et varijs sibiinuicem obuiantib[9] sitibus vt ad oēs musculor ptes pueniat, aut molli mādili pfricet fm vniuersum corp[9] pstari plurimū ferūt; laudarūtqȝ qp supabundāti oleo oliue dulci calido vel in sole vel ad ignem cutis circumfundat vt durities remolliatur et superflua discutiantur reddaturqȝ frictio velocior et mollior atqȝ tensiones exoluātur: sit tñ fri-

ctio illa mollis & suauis qua cutis depsek.i. manibus mollis & tenuis reddatur vt duritiem nõ inducat. vtilissimum enim est vti oleo oliue: nam senibus iuuamentum affert & precipue extenuatis vt tradit Auerrois propter imbecillitatem virtutis attractiue que in mẽbris est: dũmodo eius statio super membra sit quoad fiat alimenti ad membra attractio & nõ vltra: nam longa illius mora super membra plurimum dissoluit & corpus alterat. Mandilia preterea huic frictioni accommodata mollia & lenia parari volunt ne eorum asperitate corpori obuiantia carni nocumẽtum inferant: eosdemq; senes decentiori modo perfricare. Si enim parum durior frictio fuerit laboriosa erit. si võ mollis nil plus operabitur sicuti neque breuis omnino. multa vero euaporat: & omnino vehemens fricatio spissat. lenit. emollit. multa adimit corpus. auget modica: que inchoanda est a summa imprimis incipiens parte ad inferiora declinãdo. deinde ab infimis ad summa. ex latere ad latus & ex transuerso ad transuersum frequentanda vt vndequaq; fiat pororum apertio. Quotiens autem senex pfricandus sit numero finiri et determinari non potest vt Celsus inquit. Id enim ex viribus hominis colligendum est. Etsi senex perinfirmus est: potest satis esse quinquagies. si robustior potest ducenties esse faciendũ. inter vtrũq; deinde prout vires sunt. quo fit vt etiam minus sepe in muliere q̃ in viro: minus sepe in puero vel in sene q̃ in iuuene manus dimouende sunt. Si vero senex tandem per q̃ imbecillis effectus predictis exercitiorum modis nequierit exerceri motibus apprehensionis: id est animalibus magis q̃ predictis exerceri iubent. commode enim exercet clara lectio vt Celsus ait. Cicero quoque auctor est Seniorum corpora exercitationum defatigatione

ingrauescere. animos vo se exercendo leuari. Que aût & quales sint animi exercitatões in sequentibus notum fiet capite. xlij. Sût preterea & alia exercitiorum genera sumpta penes diuersitatê particularum corporis. Cuilibet enim mêbro precipue organico ppriû debet exercitiû: de quib9 habenda est rõ in resumptiua senû. Pectus nãq pulmo. collum. vula. lingua & os voce exerceri petunt: nõnunq magna aliqñ graui. qñq acuta & inter has interdû mixta. nã colori splendorem afferunt hec & pectus perpurgât vt est apud Auicen. Manuû aût & pedû exercitia non sunt res ignote. Dorsum stando exercet. est enim dorsum pars eu corporis q est deuexa deorsum. Uisus obiecta visibilia minus q mediocria intuendo & cû ordine intuendi res luminosas leuiter. Auditus sonos acutos nõnûq vo magnos auscultando. & ita de dentibus & psilibus. Quod si ptingit aliquã istarum partiû imbecillã vitio aliquo affici: vt pedes podagra. manus ciragra. sup quos ex callo nõnunq quedã tubercula innascunt. varicib9 crura. nasus polipo & ita de psilibus. succurrendû est parti maxime laboranti nequaq vexãda. Senex enim cuius regimini in hoc ope innitimur ille est cuius pars corpis viciosa est nulla. Temperatiores itaq senû exercitijs tempatis tã aie quas apprehensiones dicût q etiã corporis & mêbrorum oim reducendos precipiût. Tpati aût exercitij iuuamentû est augmentû prebere in spiritib9. supfluitates mêbrorum nutritiuorum expellere. aut resoluere. substantiãq mêbrorum molliorem efficere. Neq omittant q si cuipiã seni capilli sunt. eos quotidie pectere vtile est. precipue cû is experrectus est mane fm aluum vesicãq prius purgatus. Aristo. eniz ad Alexandrû auctor est frequentatões pectinis super caput vapores auertere visum impediêtes ne eidem obsint: attrahereq vapores ad superiora atq remouere a parte

oculi tradit Auicenna, quare quotidiano vsu atq multo
tiens caput pectere senectuti idoneũ est; nã caliginez ocu
lo[rum] & cerebri detergit; eaq virtutum cognitiua[rum] organa
depurãdo celeritatẽ intelligendi, acumẽq discendi efficit.

¶ De Balneis.

b Alneũ sicuti & exercitiũ in resumptione senectutis
perq utile perhibẽt; nã eo calor innatus nõ minus
q motiõibus viuificat; magisq alijs exercitijs moderato
eius vsu corpus exhumectat. balneo tñ p̃cipue aque dul
cis: quod lauacrũ appellant. Cũ enim balnei nomen di-
ctũ sit a. valaneyom. greco a valo quod est imitto ꝯmun e
sit balneo aereo resolutiuo sudare faciẽti & lauacro exhu
mectatiuo de quo p̃ñs extat sermo. illud proprie in regi-
mine senum laudat quod lauacrũ dicitur; & tale dicũt esse
corpus liquidũ circumferentialiter corpori occurrẽs. q̃d
si aque fuerit dulcis calide liberius senibus concedũt; nã
calida lauatio pueris & senibus cõueniens est; vt ait Cel
sus; nõ tñ ĩmoderata eo q si balneũ feruens fuerit sicuti
balneũ quod caldariũ appellãt. queãdmodũ & oĩo virt[us]
aqua[rum] dulciũ caliditat[is] nimie vires h[abe]t calefaciẽdi; nõ aũt
humectandi; ideoq senectuti non est idoneũ. Si ṽo bal-
nei caliditas sit vt oportz calfacit & humectat cũ equali-
tate senioribus vtilis; nam ea exhumectant; & eo[rum] corpa
quasi renouantur. pori aperiunt. deterguntur sordes con
gregate. repletio minuitur. discutitur ventositas. somnus
prouocatur. lassitudo tollitur. appetitus excitatur. lauda-
tior pro tutela senũ frigide nature & humide hyeme & in
regiõe septentrionali vt est apud Albuchasim. nã flegma
in eis extenuat. eaq augescunt corpora. vrinã mouet. pru
ritum & scabiem delet. reuma & cerebri cattarrum digerit
Q̃d si lauacris oleum adhibitũ sit. calefacere. infundere.
atq ventrem procurare maxime si oleo aqua misceatur

auctor est Theodorus priscianus. Si vero balneum tepidarium fuerit corpus īfrigidat et exhumectat cui peculiare est tueri corpus senile ab hemoroidibus vt inquit Judeus. quinimo adeo excellens est lauacri calidi et humidi cum equalitate virtus in regimine senectutis, quod vt omittā id auidissima hoim cupidine institutuȝ esse calidis corpꝫ et siccis nō mō vtile prodant: verūetiam sitibundos non siti bundos efficere: insitibundos vero sitibundos. operatur eniȝ balneū fere sicuti et vinū. neqꝫ est necessitas lauacri solum ad refrigerandū calidū vel excalfaciendū frigidū: verum etiā ad dissoluendū. sudorem inducendū. exsiccandū. et exhumectandū. ideo ferunt quod balneū et temperata potio iuuāt cām et ꝯrium cause. Horā aūt introitus lauacri solum pro resumenda senectutis dispositione naturali eligendaȝ volūt completa cōcoctione cibi in stomacho et epate. tūc enim cibus iam cōcoquitur in venis et alterius cibi hora instat. Si vero preter intentionem resumendi senectutē etiā ad augendā corpulentiā et pinguedinē vertatur intentio horā introitus lauacri ꝯuenientē illico post saturitatē. nā vt ait Auic. ieiunos et vacuos balneum exsiccat. extenuat. et debilitat. saturos vero īpinguat: ꝓpterea quod humidū ad exteriora corpis trahit. verum tū opillat eo quod sui cā a stomacho et ab epate nutrimentū ad mēbra trahitur nō ꝑcoctū. laudatius est itaqꝫ vt lauacrū ingrediantur in fine digestiōis prime ante aduentū inanitiōis: nā sic ꝓfert pinguedini mediocri augende. senes forti et veloci exercitio ad ingressum balnei coercendos iubent quoad ꝯplete quiescant. cumqꝫ balneantur quietos et tacitos esse precipit Celsus cum dimissione operationū omniū: et alium infundere aquaȝ super eos subsequentibus frictionibus. Multiplicatio aūt numeri vsus lauacri variatur in senectute prima et postrema nam seniores non plurimū defectos necessarium erit ter

Nota de balneis ingrediendis.

aut quater in mēse vno, propter pauca exercitia balneare Senes vͦo primos in longiori spacio. dictum autem est se nioribus nō plurimuʒ defectis: nam imbecilli ⁊ prostrato valde balneū prohibet. propter quod distinguūt seniū in ptes tris: in quaꝝ pͥma senior nō remoueat a domesticis ⁊ ciuilibus officijs; neqꝫ a cōi ꝯuersatione. in secūda vͦo q̄ satis longa est senecta necesse est seni vt dirigat sicuti et puer. in tercia aūt eo ꝙ ipē est ꝯplementū senij cū qs pue nerit sustinere neqt lauacrū die quolibet. In balneo itaqꝫ habenda est viriū ratio. neqꝫ enim ꝯmittēdus est senex vt ꝑ estū aīa deficiat. sed maturius balneandus. auferēdus. curioseqꝫ in vestimētis inuoluēdus vt ait Celsus: vt neqꝫ ad eū frigus aspiret. ⁊ oleo inungendꝰ. ⁊ ꝓprie senex de crepitus nāe sicce in estate. exhūectat eni eo decent ꝑser uatqꝫ ab apostematibus. ⁊ fit eius habitudo viuida: q̄ vt nimiū nō leniat cū sandalis ⁊ aqua rosea aspgi. postea ci bo eundem resumi iubent: vt obseruet qđ dr: Dū balne ati fueritis comedite senes. aut somno eundē reficere: nā dormire post balneū saluti hoīs nedū senioꝝ ꝯducit; adeo ꝙ nihil est (vt aiunt) in ꝯcoquēdo aut dissoluendo qđ cō coqui aut dissolui debet magis prestans somno post bal neū. In cuius vsu meminisse oportꝫ ordinis q̄ viuens vte bat Tilephus grāmaticus. q vt est aqud Gal. sese custo diēs valitudine ꝓsperrima vsus fere centū vixit annis. is enim hieme bis in mense se balneans; quater vͦo estate; ter vͦo in medijs hoꝝ temporibus. quibus diebus non balne abat horam circa terciam inungebatur breui cum frictiōe deinde condro cocto in aqua mel cōmiscens crudum q̄ꝫ optimū vescebatur vt sufficiente ei prima hora. prādebat aūt ⁊ ita septima hora; vel celeriꝰ aliquātulū. holera qdē prius: deiceps vͦo de piscibꝰ vel gallinis gustās. ad vespe rā vͦo solum panem comedebat insundens in vino mixto

Balneo particulari alicui membro appropriato sicuti ne cessitas. cõsuetudo. ꝛ fortitudo virtutis exposcit vtendũ est sicuti lauacro capitis aut pedum. itaqꝫ cerebro vtile la uacrum fit in sene consueto lauari ex aqua virtute ꝛ for ma calida ꝛ sicca ꝓcipue ex decoctõne assarri. cãmomille sticados. lauri. ꝛ foliculoꝝ sene. cerebro enim robur ꝓstãt ꝛ neruis: ĩmo ꝑm oẽm administrationis moduꝫ addere in visum. audituiqꝫ subuenire Mesue auctor est: q̄bus eget morbida senectus. frequens fomentatio pedum senibus pro eoꝝ reparãda memoria ꝛ visu plurimũ deseruit: ido neũ ad id tempus est hora eundi cubitum stomacho ieiu no. ea siquidem cõcitatur somnus. cerebrũ ꝛ sensuũ instru menta subleuãtur. vapores ad superiora ascendẽtes euo cat nisi sit quod prohibeat. Rasiõe quoqꝫ barbe senio sub ueniendũ esse precipue tamẽ eis senibus quoꝝ natura est frigida ꝛ humida hyeme atqꝫ in regionibus septentriona libus auctor est Albuchasis. ꝛ vt de opportunis resum ptioni senũ conducentibus omittatur nihil: obscenaꝝ etiã partiũ cura habenda est vt omni spurcitia amota munde custodiantur: incisionem quoqꝫ vnguiũ precipue digitoꝝ manuũ precipiũt quidam curiosi dierũ obseruatores fieri die iouis: nam ea die si incidanť eaꝝ prohibetur disruptio Cautũ tñ est ne fiat luna existente in geminis. digitoꝝ ṽo pedũ ab vnguibus resagamina amouere prohibent luna existente in piscibus precipue mercurio aut ioui ꝯiuncta.

Radenda barba senibus est.

unguium abscisio

astrologia

De quiete

Senioribus quos virtutis imbecillitate motus tor quet quies suauis plurimũ prodest: quã vt in ambu bitis dictũ est subsequať frictio equalis quãtitate ꝛ quali tate cũ oleo facta: nã eo velocior ꝛ mollior fit frictio ten sioneſqꝫ exoluũtur. eã aũt q̄etem pro senibus laudãt natu re ꝓcipue calide poros hñtibus latos estate vehementer

calida ꝛ in regiõibus calidis que moderata est. pbet nãq iuuamentũ angustie pectoris eorꝫ vt ait Albucbař. qa tñ qes modũ excedẽs flegmatꝫ ẽ effectiua cũ motu ꝯtempeř nõ eni indigẽt senes oĩmoda qete. cuiꝰ cãm dicũt eẽ eo ꝙ eorꝫ frigꝰ calore idiget q motu ꝯpleř. flabellari. n. gliscit se nile calidũ sicuti paucũ exñs vt ꝯforteř ꝛ mãe dñeř. magne aũt flãme nõ egẽt flabrãte sed sibipis sunt sufficiẽtes ad hoc vt saluenř ꝛ mãe dñenř. ꝛ oĩo qetis ꝛ exercitij in regimine resumptiuo rõ hñda est vt neq intermissus exer citatiõis ordo senem affligat: qa nimis ociosa vita senibꝰ vtilis nõ ẽ: ne nimio excci. io celerrĩe senescãt aut egrotẽt.

¶ De esculentis poculentisq in regimine senectutis laudatis in genere. Ca. xvij.

p Ost sermonẽ motus ꝛ qetis seniorib⁹ appropria torꝫ: ad obseruatiões cibi eorundẽ ꝛ potꝰ deuenien dũ ẽ. siqdẽ exercitiũ corpi inanitiõez affert. inanitõi aũt de beř refectio q̃ cibo ꝯpleř. Resoluit aũt exercitiũ senes ap petitũq in eis ꝯcitat. alimenti necessitatẽ prenunciantem Et qm̃ ordinari cibũ ad corpis integritatẽ reparandã do cẽt: veluti augẽdo ea q̃ augeri pñt aut amissum ex dissolu tiõe corpis quoad fieri põt restaurãdo pcipue si alimentũ erit nullo pacto corporis alteratiuũ carensq oĩ qualitate superflua nature dissona sicuti acredine. ponticitate. acui tate. ideo pro resumptione senũ in administratiõe eius nõ nulla obseruare gerentocoĩnũ iubẽt. nã cibũ ꝯ potum di stinctũ nõnullis ꝯditiõibus dotatũ eẽ oportꝫ. ꝙ vꝫ sit lau datioris alimẽti in laudatũ sanguinẽ natus cõuerti. cuius laus pcipua ꝯsistit in eo ꝙ facile ꝯcoctiõi obediat: celeri usq descendat. qꝺ qdẽ sufficienř ꝯpleř viscositate ꝛ crassi tie modũ nõ excedẽtibus. nã sicuti nimia viscositas cibũ p venas capillares ꝛ angustos corpis meatus cohibet ad extrema corpis vehi. ita moderata cibũ disponit vt mem-

bꝛis ꝑfectius inhereat.glutinet̃.tardiusqȝ dissoluat̃. Im-
moderatã q̊ȝ cibi crassitiem pꝛo resumptõne senectutis q̄ȝ
maxime dãnauere. nõ eniȝ põt senile calidũ paucũ existẽs
alimentũ sube crassioꝛis imutare.illaudat̃ tñ eiusdẽ tenui-
tas nimia: euapoꝛat nãqȝ celerius ex membꝛis. mediocre
v̊o alimentũ in mõ sube coꝛpi senili (vt decet) robur p̄stat
nam pꝛoximũ est vt sanguis fiat. eoqȝ tres nutricationis
actus ꝑficiunt̃. adhesio vȝ. vnio. ⁊ assimilatio. nec minus
ad laudatũ alimentũ exigit̃ modica eius sup̄fluitas cõcur
rente familiari ⁊ innata senilis coꝛꝑis virtute illi specie ⁊
numero ꝓpoꝛtionali.cuilibȝ enĩ sp̄ẽi alendoꝝ aĩaliũ deter
minatũ ⁊ ꝓpꝛiũ nõ mõ accõmodat̃ alimentũ nãe tm̃ rõne
sicuti calida ⁊ hũida hũane nãe: frigida ⁊ sicca iumentis.
aut totius sube rõne: quã virtutẽ occultã appellãt. sicuti
bobus oꝛobus. asinis gramẽ. camelis sqnantũ. suibus glã
des. verũetiã ⁊ indiuiduo signato. eoꝝ eniȝ nedũ sanoꝝ in
eo q̃d est abhoꝛrẽ talẽ cibũ aut eundẽ appetere est indiui
duoꝝ eiusdẽ sp̄ẽi varietas nõ parua. verũetiã languentiũ
ita vt q̄ secũdis aliqñ frustra curat⁹ ẽ: ꝯrijs sepe restituat̃
cuius rei euẽtus rõem sumũt ex astrali fatalitate. Dicunt
nanqȝ astrologi ꝙ cum pꝛefuerint planete mali in ascen-
dente natiuitatis alicuius delectabitur dñs natiuitatis in
rebus insipidis ⁊ amari sapoꝛis.ecõtrario v̊o a natiuitate
dispositi erit delectatio in rebus odoꝛis laudati ⁊ ceteris
his similibus: Ea v̊o alimenta que his ꝯditionibus dispo
nuntur in regimine senectutis sunt humida ad aliqualem
caloꝛẽ decliuia: nã celerius ad mẽbꝛa vehunt̃ ⁊ in subam
senioꝝ ꝯuertunt̃ ꝑꝑ senectutis naturã esse siccã ⁊ frigidã.
ex his enĩ resumpti senes diuti⁹ viuũt vt in añ habit. c. xij
determinatũ est. hoꝝ tñ alimentoꝝ in caloꝛe excessuȝ grã-
dem caueris ꝑitioꝛes. Gal. nãqȝ auctoꝛ est ꝙ lõgeua coꝛ
rectio eoꝝ q̄ exsiccata sunt existit ꝑ humidũ; estqȝ minus

fallax; q̄ p frigidū. studuerūtq̄ vt resumēdo℞ senū alimēta saporosissima ⁊ bene olentia sint. sic enim nāe hūane et p̄cipue senio iā affecte sunt gratiora; ⁊ ea p̄sertim que ad aliqualem dulcedinem sunt decliuia: qbus tū neq̄ ieiuno stomacho neq̄ post cibos exhiberi; ꝫ medijs mēsis Theodorus iubet; nā dulcia oīa inflatiōem prestant indigestionesq̄ ꝓcurāt. Nec minus delectat̄ hūana nā reb⁹ bene olentibus: eisdem enim reparatur q̄ maxime. ideo dixere q̄ odor bonus est anime cibus; quia spiritus viuificat vitamq̄ extendit; sicuti in libello de morte Aristotelis narratur cuius vita prolōgata est odore pomi. Refert quoq̄ Cōmentator Alexandrinus mirabile quid de Democrito qui cum decessurus esset vitam hanc deridens: festiuitas quedam celebranda erat solennis in Aldiris ciuitate in qua erat. Aldires autem cum eum rogarent non decedere nē ciuitas in festiuitate epularet̄: rñdit Democritus ad quot vsq̄ dies vultis vt expectem? q dixerūt ad tres vel quattuor vsq̄ q sunt festiuitatis. tūc p̄cepit Democritus vas mellis attici afferri ⁊ ip̄m quattuor odorādo diebus viuens pmansit. Alij vo referūt Democritū p̄cepisse furnū aperiri in quo panes coquerent̄ ⁊ ita ex panis odore permansisse. Plinius quoq̄ auctor est ad extremos fines Indie ab oriente circa fontem gāgis astomo℞ gentē eē sine ore; alitu tm̄ viuentē ⁊ odore quē narib⁹ trahunt. nullū eis cibū. nullūq̄ potū. tm̄ radicū flo℞q̄ varios odores siluestriū malo℞ q̄ secū portāt lōgiore itinere ne desit olfact⁹; grauiore paulo odore haud difficult̄ exaīari. Ex q̄℞ multi laudauerūt ꝑitiores carnem galline ⁊ ꝑdicis. extremitatesq̄ capra℞ iuuenū. hec nāq̄ aptissime stomacho ꝯcoquenti obediūt quia leuia sunt ideo ⁊ in sanguinez in epate ⁊ venis faciliores sunt ꝯuersiōis. assimilatiōisq̄. mēbro℞ sube senis. ⁊ fecem educūt ꝑui fetoris vt Auic. ꝓdit

Odor est ... abs ...

Democritus vixit quousq; voluit.

Abdera patria Democriti.

ꝛ oĩo ea alimenta ſenibus opem ferũt quoꝝ pauca q̃titas plurimũ nutrit: ſicuti panthonomaſiā vitellos ouoꝝ ſorbiliũ. ꝛ teſticulos galloꝝ. ꝛ carnem laudatoꝝ aĩalium preci pue edoꝝ ꝛ vituloꝝ paruoꝝ lactantium. ꝛ carnem agnorum annualiũ. columboꝝ. ꝛ turturũ iuuenum. ꝛ triticũ ab extraneis rebus purgatum inter auctores ꝯuenit ꝛ eſt panis laudati artificij: res quoqꝫ dulcedini attinētes nãe cōuenientis. ꝛ vinũ odoris boni: quoꝝ oĩm in ſequentibus ſermo fiet. Qꝫ ſi ſenior in multos annos iam ꝓceſſerit imbecillior factus eũ liquidioribus cibis ꝯcoctionis celeris reficiendũ iubent ſicuti ſorbitiōibus. iurulentis potōibus. pulloꝝ coctionib⁹. iuſculis. ꝛ hmōi. Qꝫ ſi iteꝝ adhuc magis ſenioris vires erũt defecte alienũ nō eſſe affirmāt vt eius ſint alimenta ſicuti patientiũ ethicā ſenectutē. humectantia vꝫ ſubſtātifice (ſic enim appellāt medici) facilis penetratōis. celeris deſcenſus. qbus nō ieſt viſcoſitas: ſicuti aqua carnis tam ꝑ ꝯſumptionē facta aut ſublimatōeꝫ ſeu expreſſionē carnis aĩalis volatilis aut peditantis ad equalitatem decliuis humane nãe ꝯformioris: oua ſorbilia recentia ꝛ trementia. vinũ q̃ꝫ ſubtile coloris aurei bonũ ferens odorē q̃titatis tñ parue. nam ſenect⁹ minus ceteris etatibus eget cibo: qa eius calor eſt paucus ꝛ ꝑuus. parua re indigens ad hoc vt ipſo viuat ꝛ eo foueaṫ. eius tñ alimentũ ſit forte. i. plurimũ alibile. ſic enim virtus mēbrorum ſenis nō oneraṫ. Sicuti aũt his iādictis alimonijs reficiendos ſenes docuere: ita eꝯrio cautũ eſt ne ſenioꝝ alimentũ ſit delecteron. i. letalis cib⁹ vel potus. neqꝫ deiſperion. i. q̄ facile corrumpaṫ in cibis. neue gñis eoꝝ que nigrā colerā ſeu flegma inducũt: ꝛ oĩno neqꝫ calida acuta exſiccantia via ſaltem nutrimenti. ſicuti ſunt quecunqꝫ aceto ꝛ ſale condita ſunt. ꝛ aromata acuta ꝛ calida vſu imoderato: imo in vſum ſenectutis nō veniant niſi via medicine

al's enim vitam quã gerentocomus extendere studet per arté resumptiuã breuem faceret. Amplius preceptũ est respuendũ esse alimentũ quodlibet putrefactõni attinẽs: etsi sit pax: simili modo quodcũqꝫ pcoctũ infrigidatr vel odore quolibeat modo alteratũ ⁊ oẽ acetosum: nã ex ipso aceto fit seniũ vt inqt Auic. Qđ si vescat senex salita carne aut ferina aut pisces dure carnis esum talẽ melonibꝰ ⁊ cucumeribꝰ corrigi volũt. si vo condita sale ⁊ aceto ex ɔ̃rijs Qđ si gerentocomo constet senem esse cachochimũ. attenuatiuis dũtaxat alimonijs refici quibus purgatis nutriri humectantibus cũ parum attenuantibꝰ. Siqua vo intempantia inde eueniat tutiorem aiũt eam esse in potione q̃ꝫ in esca. qđ si in esca fuerit vt ide nauseauerit stomachꝰ ⁊ ppꝛie ex crassis nutrientibꝰ ab eox esu coerceri. nam fastidiũ tale dolores iũcturax ⁊ renũ. dispniã. podagrã. duriciem lyenis. iocinerisqꝫ. morbos melancolicos ⁊ flegmaticos hereditare facit. Damnauerũt pterea pitiores varietaté ferculox in eadé mensa ⁊ eox pcipue q̃ appetitus sũt incentiua qbus vescunt crebro hi quox gula indomita est atqꝫ vallata. quox vsum diffugiẽs Augustꝰ cesar cenã ternis solũ ferculis. aut cũ abũdantissime senis prebebat vt Suetonius auctor ẽ: ⁊ adhuc magis si fercula fuerint ex virtutibꝰ ɔ̃rijs ɔdita. ĩpediũt. n. virtutẽ stomachi ɔcoquẽtẽ ab amplexu ⁊ retẽtõe cox. quoad ɔplete ɔcoquant: tũ qa occurrẽte illox postremo primũ iam ɔcoq incepit quo fit vt alimẽti ptes in ɔcoquendo nõ assimilent. tum ẽt qa diuersox sapox voluptuosa blãdimẽta titillãte iã gula appetitũ excitãt adeo vt stomachꝰ ad plura sumẽda q̃ꝫ necesit alliciat imo plura q̃ꝫ concoq possint. qđ qdem nõ fieret si paucioribꝰ vteret cibis. deficeret nãqꝫ celerius appetitus. tũ etiã qa alimẽta varia in eo qđ vnũ eox facilis reliquũ vo ɔcoctõis difficilis ɔueniente mẽbꝛox nutritionez

ferculorum varietas plurimas fugienda.

impedit. nam cū vnū prius altero concoquat facta eorum adinuicē mixtione accidet vt cū cibo ꝯcocto ꝑcipitet indigestum vel saltem corrumpatur si in stomacho permāserit quoad fieri deberet coctōis ꝯplemētū. tū etiā q̄a nutrimētoꝝ varietate auferꝰ coctiōis ꝑfectio: nam senex ad potū frequentius inducitꝰ ꝯcoctionē impedientē: sicuti aque bulientis feruor impeditꝰ olle feruescenti crebro aquā infundere vt ait Rainaldus. tū vltimo q̄a longa mora in ferculoꝝ ꝯmanducatōe tp̄s intercipitꝰ. inter primū ⁊ postremū. pp̄ q̄d euenit q̄ inchoata cibi p̄assumpti ꝯcoctione posterius aduenientis cibi cruditate impeditꝰ. Si itaq̄ȝ in oī etate cautū est a crebro vsu varietatis multitudinisq̄ȝ ciboꝝ incarcerāda q̄ȝto magis in senectute. ne dū senectutē ꝓlongare intendāt ante vltimū vsq̄ȝ vite finē nālem deficiant. Q̄d si varietate ciboꝝ vti senes ꝯtingat ordo obseruetꝰ vt humidū ⁊ lubricū sicco ⁊ stiptico an̄ponatꝰ. ⁊ sapor dulcis acetoso. ⁊ frigidū calido. ⁊ ecōuerso. ⁊ crassuȝ subtili vniatur. obseruandū q̄ȝ est vt in vltimis mensis p̄cipue in fine vescantꝰ senes aliq̄ stiptico veluti coriandro zucaro cōdito. piro. cidoneo. ⁊ ꝯsilibus vt eis ꝓhibeatꝰ vapoꝝ ascensus ad cerebrū.

¶ Quotiens senes reficiendi sint in die.

q Uoniā aūt plurima in dando senib⁹ cibo discrimia repiuntꝰ ideo p̄ceptū est reꝝ nālium ⁊ silr nō nālium rōnem nō mō h̄ndam esse in regimine senectutis veꝝ etiā numeri alimonie dande qualitatū ⁊ q̄ȝtitatū ciboꝝ: quoꝝ tū q̄ȝtitatē metiri nō est facile. Auer. nāq̄ȝ auctor est q̄ regimen senū ex p̄te cibi ⁊ exercitīj sicuti ⁊ aliaꝝ reꝝ sex nō nālium latitudinē h̄et ẜm magis ⁊ minus in pluralitate ⁊ diminutiōe annoꝝ. Imprimis itaq̄ȝ id scire oȝ senib⁹ nunq̄ȝ vtilē esse nimiā satietatē. oīs. n. repletio ꝓxima ē effusioni. sepe eisdē inutilē eē nimiā abstinētiā eo q̄ pueri ⁊ senectu

te ꝯfecti minime inediã sustinent. ideoqꝫ gerentocomũ di-
ligentissimũ esse oportere circa esculenta poculẽtaqꝫ senio
ribus adhibẽda: ita vt viuatiores senum tardius. raris. ⁊
multꝭ cibis reficiant̄. pticio enim cibi nõ ꝯuenit nisi senib⁹
⁊ nã imbecillibus. His vͦo q in prima sunt ꝯstituti senectu-
te calidi ⁊ humidi. laudatioris habitudinis: carnosi vz. dẽ
si. ⁊ ꝯpacti. lati pectoris. atqꝫ setosi. iocineris ⁊ vẽtris lau
datoꝝ. sanguine decent̄ repleti. neqꝫ occupationib⁹ extra
neis ꝓpediti hũtibusqꝫ ea q̃ ad vitam sunt necessaria in lo
cis. tꝑibus. ⁊ ꝯstitutionib⁹ temperatis. q̃ꝫtitatem cibi mul-
tam vt sufficientẽ. vt oĩo affatim edant bibãt. rarius tñ eo
ꝙ in eoꝝ vẽtre ⁊ venis sunt hũores crudi supuacui ꝯco-
coctiõe egẽtes. His vͦo oppositi senes cũ amplitudine po
roꝝ. humorũqꝫ tenuitate. ptius ⁊ frequẽtius resumendos
sicuti bis aut ter interdiu. Hoꝝ aũt medios ter biduo resi
cere. in qb⁹ virtute prius ꝯseruata. etas diligẽtissime aiad
uertenda. est enim sublimior intentionũ ea q̃ a virtute su-
mit̄ vt ait Gal. in significatõe aũt virtutis nccia est cogni-
tio etatis. ꝓpterea cũ seniores in annos multũ ꝓcesserint
imbecilliores iam facti citius. spissis. ⁊ breuib⁹ cibis nutri
ant̄ vt celerius ꝯcoquant̄. neue eoꝝ paucus calor multo
cibo confundat̄. ⁊ oĩo ꝯm concoctiõis fortitudinẽ atqꝫ im
becillitatem alimentũ eis parciendũ paulatim vt bina aut
trina refectõe: imo ⁊ ãpliori numero ĩ die nãli ꝯm exigẽtiã
resumant̄. nam eoꝝ natura (vt tradit Gal.) est sicuti lucer
na parata extinctioni q̃ cum fere extinguitur paꝝ oleo re-
paranda est. qm̃ nimio celerrime extingueret̄. ideo senect⁹
vltima plurimũ defecta paꝝ ⁊ tãtillũ cibi expostulat. neqꝫ
ad cibum assumendum inducit. cibus itaque non mul-
tus quidem sed sepe tamen. nocte. ac die dandus vt nutri
at neqꝫ oneret ex infimissima materia stomacho aptum.
nam imbecillis hominibus rebus infimissimis opus est.

si enim breue quid debito transgrediant senes in quātita-
te & qualitate alimonie ledunt nō par. quā rē recte obser
uauit Antiochus medicus q senior iā factus ibecillior ter
in die reficiebat: sicq; tranquillissime senuit. His vō obser
uat9 ꝯsuetudo nequaq; est post hūda: nā si hō in aliis eta-
tibus eā obseruat: quāto magis in senectute: in qua etate
nequaq; senes a consuetudine sunt retrahendi. de cuius
cā suo visuz est loco. c. xiij. Tantā. n. vim h3 qd ꝯsuetū est
in regēdis corpib9 hūanis vt abusus corꝫ qbus vescimur
epotamusue currens tñ cursu ꝯsuetudinis mag9 sit eligē-
dus veluti incolumior oī tpe tueri salutem vsu meliori: si
in ipm pcipue fiat subita mutatio. Pluries q3 reficiēdos
seniores iussere in tenui caelo q3 in denso: pluries estate
q3 hyeme: pluries exercitatos q3 iexercitatos: pluries tenu
ibus refectos cibis q3 crassiorib9: Sepe quoq; in eis seni-
bus magis necessariā esse cibi festinatiōe3 q minus inediā
tolerāt. hi vō sunt ad quoꝫ stomachos sensibiliores de-
clinat colera ex consuetudine etsi modico & crassiori cibo
eos refici laudatū sit. Amplius & his senibus q victū ma
nibus queritāt nutrimentū addendū eē est res nō ignota:
ad quos tñ pñs nostra nō se extendit gerentocomia: nam
Hi malunt tenui contenti viuere cultu.

¶De hora resumendi senes
per esculenta poculentaq;

s Icuti longiorem inediā nullo mō senioribus indi-
cendā esse inter oēs auctores cōuenit. ita & oppor-
tuniorem horaꝫ educandi senes eligendā esse pceptū est
eā que est post completā concoctiōem prius assumpti ali-
menti que cognosci potest in senibus quibus viget nālis
cibi cupiditas quando indigent: eo q tunc etiā appetunt
& simul stomachus sentit venas sugere. Sugunt vō vene
qñ ab eisde3 membra inanita ad se attrahūt nutrimentum

qua euacuant. Euenit aũt id quando innatus mebrorum calor subam cox resuoluens restaurationis indigentiã fa-scit, id vo omne fit vt nutrimento τ calore pdurent in esse nam tunc aucta restaurationis necessitate virtutes mem-brox nãles nutritioni inseruientes ad opus fortiores siũt sicuti etiã euenit in aliis nãlibus virtutibus que necessita tem aliquã assumentes operant vehementius. Propter qd in resumptiuo regimine magis q̃ȝ in conseruatiuo pre-ceptũ est vt senex cuius appetitus oĩno nõ est ablatus nõ edat nisi post desideriũ: neqȝ in hoc tardandũ cum feruue rit desideriũ nõ mendo um. sunt enim vt dicebat senes τ infantes τ oĩo imbecilles de gñe illox q inediã nõ sustinẽt in diei itaqȝ initio sicuti hora diei. ij. vt Auic. visum est: aut hora tercia vel qd longius est quarta vt Gal. pdit exerci tio τ frictione ꝯuenientibus supfluitatũqȝ cõium expulsio ne premissis senex reficiendus est. Horã vo diei. vij. prece dente etiã aut frictõe in balneo vel q̃libeat alio exercitio il li etati cõgruo ad insumendũ prandiũ moderatũ eligendã volũt. extra enim nõ prandentiũ celerius senescunt vt Pli ni⁹ affirmat aucte Hypocrat. sintqȝ ea hora in vsu aliqua ex his que ventrẽ subducũt, de qbus in sequentib⁹ fiet ser mo cap. xl. In cena aũt q̃ interdũ exigua pdesse cõsueuit precipue oculo τ cerebro egrotatiuis exñtib⁹ sit senis ali mentũ laudatũ vȝ euchimissimũ non facile intus vitiabile seu putrescibile: sicuti est caro gallinax cũ eius decoctõne simplici. semperqȝ vtile est senem post cibũ ꝯquiescer. neqȝ animũ circa aliquid plurimũ intendere, neqȝ deambulatio ne q̃uis leui dimoueri sed leni confabulatione demulceri Euenit tñ multifariã refici senes fm tpm anni varietatem necnon dispositiones ꝯtinentis nos aeris. nã estate loca vmbrax opacitate siue quo libeat alio modo tepidiora τ diei hora min⁹ calida idonea sunt. calor. n. extrinsecus in-

natū calorē senū imbecillem facit sicuti Auer. tradit. quē-
admodū ꝛ sol ignē cū sibi apponit qui tñ accendit ꝛ vigo
rat cū in vmbra reponit. quo tpe occasione eadē precipi-
unt alimēta senectutis subtrahi cū declinatione coꝝ ad te
nuitatē. ideo cautū est in tpibus anni calidioribus ne sit in
vsu caro aialium crasse sube. suntqꝫ ꝯcessa olera ꝛ gña la-
ctis eduliaqꝫ aceto coriandro atqꝫ vua acerba ꝯdita. Se-
nioꝝ vō qbus appetitus oio ablatus est sicuti plurimi coꝝ
reperiunt q gustare pñt nihil. quoad fieri pōt excitāda est
coꝝ sopita siue ablata appetētia; q̄ sicuti ꝛ alimēti delecta
tio in regimine senectutis nequaqꝫ est negligenda. nā eo
alimentū est laudatius quo sapidius. qa stomachus ꝛ vir
tus nutritiua vehement illi initunt. ꝛ magis etiā si lauda-
tioris fuerit sube. delectatio nāqꝫ cibi tāti vigoris est in nu
tritiua senioꝝ qꝺ oblatis stomacho alimētis duobꝰ qꝺ eo
rū minoris erit iuuamēti sapidius tñ eligendū magꝭ ferūt
minus sapido. etsi sit maioris iuuamēti. int plura tñ eustbo
macha tū simplicia tū etiā ꝯposita appetitū ꝑcipue a cā fri
gida excitātia. de qbus suo dicet loco. c. xxxvi. In vsu se-
nioꝝ quoꝝ appetitus fere est ablatus ꝯfectionē hanc con
coctōis vim reparantē salutarē scribūt. q̄ recipit cinamomi
electi dragmas. iij. galange semuntiaꝫ. aque rosacee odo-
ratissime vnciā vnā. zucari tercie decoctiōis q̄ꝫtum expe-
dit fiat ꝯfectio q̄ ꝓculdubio in excitando appetitū preci-
pue vtilitatis est si ex ea insumant senes. Horā itaqꝫ defe-
ctoꝝ senū sic indispositoꝝ iuxta coꝝ ꝯsuetudinem statuen
dam iubēt. eosqꝫ reficer priusqꝫ manifeste inaniant. coꝝqꝫ
refectionis multiplicationem metiri ſm virtutis indigen-
tiā. eis tñ alimentū ita moderate exhibere vt stomachus
tensionē nō grauet. imbecilli q̄ꝫ coꝝ stomacho obseruatio
magna nccia est. vt qꝺ etas detrahit cura gerentocomi re
stituat. est quippe senioꝝ vis digestiua sicuti ꝛ appetitiua

imbecillis adiutorio egens.pepticoꝝ vsu.i.q̄ digestionem
faciũt precipue cũ eius corruptio mr̄ sit egritudinũ ⁊ ori-
go cronicaꝝ infirmitatũ vt ex Auic. in añbabitis.c.iiij.de
terminatũ est.Seniori itaqꝫ q paꝝ cōcoxit quietē indicũt.
q v̄o nō ꝯcoxit ex toto quiescē.neqꝫ labori se.neqꝫ exerci-
tatōi.neqꝫ negocio credere.At p̄ter hec ad reparationem il
lius antidotũ in p̄cipuis medicaminibꝰ hētur ꝙ a peritiori-
bus excogitatũ est.si enim fama nō oīo ꝑditur quā popu-
li multi famāt vt ait Aristꝫ . q̄to magis ea quā sapientes
plurimi.⁊ ne auctem huic remedio vilitas adimat Galie-
ni in libro.v.de simplici medicina verba sunt hec:Ego q-
dem nō scio rem magis vltimā in adiuuando stomachum
sup digestionem cibi q̄ꝫ corpus hoīs qd occurrit ei ⁊ tan-
git ipm de foris.Quidā ergo hoīes applicāt se ad pueros
in nocte amplexantes eos inueniũtqꝫ ꝑ id iuuamentũ ma-
gnũ valde.qm̄ caliditas illa q̄ stomacho occurrit ex corpi
bus illoꝝ pueroꝝ ꝓpria est caliditati nāli ⁊ plus ꝯueniēs
ei.sit tñ puer ꝓpinquus ad hoc vt polluat vt Auic.ꝓdit.
q in eadē sn̄ia est cũ Gal. neqꝫ sit puer is cui adueniat su-
dor neue sit cũ eo de anhelitu extuatio:⁊ sunt quidā hoīm
q amplexant catulũ canis aut cattũ masculũ nigrũ. q̄ qdē
res stomacho admodũ ꝓdest.Seniorib' p̄terea quoꝝ den
tes ad cibũ ꝯmāducandũ atqꝫ ꝯterendũ sunt potētes p̄ce
pert alimēti ꝯpletā fieri masticatōem.ea nanqꝫ cibo acqrit
aliq̄ digestio.soluit aluus:sicuti ex cibo iminuto astringit.
ꝑꝑ qd in simplicibꝰ euenit ꝙ oē fere alimentũ qd dentibꝰ
fractiōis est difficilis digestionis etiā est tardioris.Si v̄o
senior dētibus careat ne frangēdus misero gingiua sit pa-
nis iermi alimētis liqdis reficiat vel saltē ꝯminuant artifi
cio aliq̄:neqꝫ igluuiose deuorēt. nā cibũ voracit deglutitũ
ipfecte senioꝝ stōacbꝰ ꝯcoqt.celeriusqꝫ senescũt.cuiꝰ signũ
ē qa raro ē vidē hoīes voraces ad nālē senectutē ꝑuenire

Raros dentes habentes breviores sunt vite.

⁊ hanc vnā causa⁊ assignāt pp quā habentes raros dentes breuioris sūt vite vt frequenter. qm̄ aūt oīa regimini resumptiuo via alimonie ⁊ via medicine accōmodata proprias facultates habent sepeqȝ simplicia opitulanť sepe mixta nō alienū videť noīa ⁊ vires ⁊ mixturas eorum in sequentib⁹ adducere.

De cōmoditatibus vini in resumptione senectutis. Ca.xviij.

d Esiderat q̄ȝmaxime resumptiuū regimen singularez vini exhibitōem. nam vt decēs fiat alimonie in ventre ꝯmixtio: eiusdēqȝ per mēbra delatio senectuti subueniendū esse voluere liquore aliquo sine masticatōe deglutibili. magisqȝ illi q̄ȝ alteri etati. nam pp meatus nutrimenti in senioribus a frigiditate ⁊ siccitate eē ꝯtractos non sunt senibus sicca vnibilia nisi hūectenť actu vt penetrabiliora reddāť. qđ si talis liquor cū his etiā erit vires hn̄s resumptiuas eo accōmodatior quo in regimine senū vtendū precipiunt. cedat aūt hoc in loco cibariaticon oīs siue potus q̄libet qui loco vini sumiť ceruisia sit siue q̄cunqȝ alter. nā nullus est liquor aut succus tantū roboris nobis efficiens magisqȝ hūane nāe accōmodatus ad id operandū q̄ȝ vinū Duos ꝓdūt pitiores liq̄res corpib⁹ hūanis gratissimos foris olei. int⁹ vini: ⁊ eius potissime qđ ex succo vua⁊ matura⁊ expressum est: eo ꝙ esculētis est bonus penetrator delatorqȝ in omne corpus quo gaudet nā humana q̄ȝmaxime precipue senio ꝯfecta cui perq̄ȝutile est vsu moderato. nam sicuti pueris vinū pniciosissimū iudicať: ita senib⁹ amicissimū vt Gal. tradit. sanguis enim. caro. atqȝ inatus calor vino augescunt. iuuaturqȝ natura in suis opatōibus eoqȝ virtus ꝯcoquens fit fortior ⁊ facilis supuacuo⁊ expulsio ⁊ egressio. vrine ⁊ sudoris excitatio. somnus inducit. q̄bus oīb⁹ reficiť virtus. bona valitudo. ⁊ crassities se

oleum et vinum vite humane comodissima.

nectusq tardat. q si vinū iuuenibus quorū calor est fortis non concedat nisi paruo vsu: alimonie dūtaxat cā. seniori bus tñ tantū vini ad bibeat quo reficiantur vires nō opprimantur. nam vini calor seniorū calorem imbecillem reparat: eo augescunt calor. et vires calor toti corpi venisq vis redditur sanguis et color. Ideoq et vinū sic dici ferūt quia potatū venas sanguine cito repleat. frigiditati senectutis contra operat victoria resumptiua. operatq in eisdem sicuti et medicina: nā vinū calore suo nō mō senectutis imbecillitati aduersatur imo et eius hūiditate: eo q ipsum calidū et humidū graduāt sorbitiōibusq humectantibus cōnumerent. exsiccatā atq arefactā membrorū senis subam cuiuscūq nāe extiterit pp etatē exhūectat et celerius reparat: imo et optimū adiutoriū perbibet senibus calidis et siccis: nā colerā in eis ad vias vrine ducit vt facilius per vesicā expellat. Frigidis qz et humidis: nā viscositati flegmatis aduersat spm scindendo et maturādo: suoq calore resoluendo. Frigidis similit et siccis: eo q humorē melancolicū vt celerius faciliusq labat disponit. eius caliginē siue turbulentiā remouet. calidis vo et hūidis sanguinē splēdidiorē efficiēdo et depurādo. Plurie asit cū sint alimētorū spēs in resumēdis corpibus defectis vices vini supplētes vino tñ imbecillius et tardius efficiūt. oīm enim velociter et subito nutrientiū est vinū (vt aiūt) adeo q nō est adhuc compertuz quod vicem vini gerat in letificando aīam vt Auic. auctor est. si enim vinū laudatū fuerit vires corporeas senectutis nō mō corroborat: verūetiā et aīe: nam letari et gaudere facit: adeo q putātur ridere sine causa cū tñ ita non sit: quia non est impressio (vt ait) sine impressore. efficit autem id spiritum copiosum nature et substantie equalis generādo vehemētis luminis et splendoris: quo fit vt aīam cuius ipse spiritus est instrumentū ad hilarita-

tem ⁊ leticiam disponat q̃maxime. ⁊ oĩno vinũ modicum auxiliatur: copiosius v̈o nocet neruis sicuti ⁊ oculis. stomacho est salutare. ciboꝝ appetentiã excitans. tristiciã auferens. vrinam ⁊ algorem propulsans. somnũ concilians. vomitiones sistens. vitia exterminans. animã ad virtutes alliciens. vertit enim eam sicuti Ysaac israhelita tradit ab impietate. auaricia. sup̱bia. pigritia. timore. desidia. taciturnitate. ⁊ ignauia. ad pietatẽ. liberalitatẽ. humilitatẽ. solicitudinez. audaciã. astutiã. facundiã ⁊ ingenium. Ruffus q̃z auctor est persas disputare aut cãs rei scibilis p̱ collatõez rõnis venari siue ꝓcessu consiliatiuo rẽ publicã ordinare volentes, vino semper vti solitos pcipiebantq̃ꝫ id esse aĩe ad ea p̱agenda salutare remediũ; tũ eius vires reparãdo: tũ etiã rectitudinẽ ⁊ veritatẽ ostendẽdo. Helenos quoq̃ꝫ versus ꝯposituros ac musicis armonijs lusuros vino vsos esse. comperientesq̃ꝫ experimento ⁊ rõne coꝝ mentes celeritate intelligendi ⁊ acumine discendi habiliores ⁊ solertiores fieri. vimq̃ꝫ rõnalez augeri. faciliusq̃ꝫ de potentia in actũ prouehi. Sicut aũt vino moderato vsu epoto corporis ⁊ anime vires augescunt adeo q̃ꝫ ascblipiades vtilitatem vini equari vix deoꝝ potentia posse pronunciauerit. ita excedens modũ sup̱flue insumptũ virtutũ oĩm ⁊ aĩe ⁊ corporis inconfessa dãnatiõe est. hinc cerebri epatisq̃ꝫ vicia vt egritudines etiã adducat que sunt in vltimo frigiditatis vt ait Gal'. apopleses. paralyses. subeth. lytargiã. epilẽsiã. spasmũ. tetanũ. hinc neruoꝝ defectus. implet enim vinum neruos eo q̃ꝫ calidũ est: magisq̃ꝫ calefacit quo merati⁹ est citoq̃ꝫ perforat corpus maxime si tenue fuerit. hinc pallor ⁊ gene pendule. oculoꝝ vlcera. tremule manus effundentes (vt aiunt) plena vasa. furiales somni. inquies nocturna. ex ore halitus fetidus. hic senioribus rigor plurimus:

quia eorum calor naturalis congelatur et extinguitur vt multo vino superatus; sicuti et flamma ignis multis lignis solet extingui; et lucerna multo sibi apposito oleo. tum etiam quia seniorum corpora et cerebrum sunt defecta cum neruorum malicia quo fit vt eorum natura imbecilli nocumentis vini resistere non valente longe minus senium vini quantitatem tolleret quam iuuentus. magis etiam leduntur seniores ieiuni ex multo vino; nam sicuti Plinius tradit; vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. cum tamen Tiberio Claudio principe ante hos. xl. annos institutum fuerit vt ieiuni biberent: potusque vini antecederent cibos externis quibusdam artibus atque medicorum placitis nouitate aliqua sese commendantium gloriam hac virtute parti querunt. quam rem damnauit et Celsus dum ait: Extenuat corpus vini non perfrigidi ieiuno potio in consuetudine adducta. celerius enim spasmum et mentis desipientiam adducit; sicuti docet Galienus. Quantum vero ad ea que sunt anime non est ignotum superuacuum vini potum hominem interdum ad mentis peruersionem lumen rationis extinguentem vim irrationalem anime augentem deduci; quam ebrietatem dicunt. ascendens enim fumus crassus crudus a vino eleuatus ad cerebrum defertur quo meatus eius opplentur. et ex consequenti fit nonnunquam eius partis anime qua sapit et intelligit obumbratio atque operationum animalium perturbatio; quo fit (vt aiunt) quod corpus permanet veluti nauis sine nauta: et militia sine ductore. Id vero omne aptissime fit in homine cerebri imbecillis: nam signum fortitudinis cerebri est non ledi a vaporibus vini vt est apud Auicennam. Euenit autem effectus vini epoti multifariam fieri secundum multitudinem aut paucitatem vsus eius eiusdem et bibentis aliam et aliam naturam. propter quod ferunt

Vinum ieiunis non est bibendum

vinũ infrigidatos occupans taciturnos et sobrios primo efficere:paulo plus epotũ loquatiores.plus autez adhuc sumptũ rethoricos ⁊ audaces. adhuc magis iniuriosos. Amplius maniacbos. multũ vo amplius stupidos ⁊ epilenticos:ita vt anginã vinariã ppatiant.i. vino suffocent vinũ tiriace magne assilauẽ eo q ipz ꝯria ẽ nã algẽtes calefacit.calfactos refrigerat.siccatos infundit. humectatos siccat: vt liceat fateri Plinianũ illud: Neq viribus corporis vtilius aliud q̃ vinum:neq aliud voluptatibus perniciosius si modus absit.

¶De vino eligendo in resumptione senectutis.

In magnis laudibus pro resumenda senectute id vinũ est qd ex signis equalitatis in eo apparentibus natura temperamento accedit. Qd dinoscendũ primo ex pte coloris docuere.si heluolũ.i.medij coloris int ruffum ⁊ albũ fuerit seu citrinũ.aut rubeũ.odoratissimũ.clarũ:qd appellant subtilis substantie.calefacit enim membra senis ⁊ vrinã mouet serum sanguinis perpurgando.qd quanto calidius ⁊ magis diureticũ tanto laudatius iuuãtiusq in resumendo senes.tale vo inueniat gerentocomus vt mediũ inter nouũ sit ⁊ antiquũ: eo q vinũ nouũ senibus inutile perhibet. nam ⁊ si calidũ sit in gradu primo quia tñ feculentum.vaporosum.atq ventosum est inflat sicuti et mustum ⁊ id vinũ cui nihil etatis accessit: vt Celsus ait: ⁊ oĩno tortiuũ vinũ.i.nouissime expressum ⁊ mustũ omne stomacho inutile:licz venis iocundũ sit:celeriusq inebriat propterea q eius pars aquea magis est penetrans: imo ⁊ ad eam passionem perducit quã dasinteriã epaticam dicunt.vinũ vo vetus caliditatẽ ⁊ siccitatem hz ad graduz vsq terciũ:q etsi eo minio fiat inflatio attñ est senio q̃ maxime noxiũ.sensus enim excitat: quod senibus vehement

obest narrat Gal'.cuiusdā notarij seruū fuisse qui domino quotidie cum alio seruo ad balneū eunte ad domus custodiam remanens aliquando sitibundus neqꝫ aquā ad sitim eius sedandam inueniens vinū vetustissimū plurime quātitatis bibens iuigil penitus fact⁹ ⁊ exinde febriens mentis alienatiōem incurrens mortuus est: vinū aūt quo antiquius eo magis damnatius, etates tū eius in climatibus diuersis multifariā variari euenit: hispani nanqꝫ vetus vinū non dicunt nisi quod anni vnius aut medij saltē fuerit ꝯsecutū sicuti Cordubensis Auerrois prodit. alij vō duorū ⁊ amplius. qꝫ si cum his oībus formā purā ⁊ lucidā habuerit eius a fecibus perpurgationem ostendens coloris albi aut rubei vel subrubei clari seu citrini senectuti perqꝫ vtile affirmāt: nam colores hi equalitatis nature vini notiones sunt: ⁊ magis si odoratissimū fuerit aromaticitati attinens, cuius verbi notio suo dicetur loco. ca. xlij. Tali itaqꝫ vino vt optimo stomachus perpurgat abstergiturqꝫ virtus eius cōcoquens reparat, cordi audacia prestatur. calor naturalis viuificatur. virtusqꝫ corroborat. Acuti ēt odoris existens vinū senibus non prohibuerūt etsi vinosum siue meratius sit presertim si citrinū fuerit lucidū atqꝫ anni vnius: senioribus precipue quoꝝ frigida est natura verno tempore in regionibus septētrionalibus limphatuꝫ tamen. Amplius etsi vinū dilutius pueris conueniat: senibus tamen meratius aptū est. dilutū enim vinū est aquosum oīo siue natura tale siue cōmixtione plurime aque. et oīo vinū insuaue quod Lucilius crutium appellat senibus est inutile quoniam frigidum est atqꝫ inflans stomacho noxium. laudatius tamen vinum esse confiteor cuius natura ad equalitateꝫ declinat: ita vt neqꝫ nullaꝝ viriū sit neqꝫ ingentium etiaꝫ meratio eligibilius in senectute: siue natura tale sit seu aque cōmixtione. Sit postremo vinum

non ostendens in se aliquem excellentem colorē quo ceu signo in calore aut frigore humiditatis aut siccitatis eius significet discrasia. Ex his tamen vini conditionibus nulla est qua magis dinoscantur differentie eorum proprie quibus iuuamentum nocumentū ue in senibus percipiatur q̄ȝ ex saporis genere substantie virtutisq̄ȝ eorum. vinum enim sui colore in sene operatur nihil; quinīmo coloris vini notio longe imbecillior est ea que saporis et odoris: quia colores non sunt nisi in superficie colorati. ex odore consimiliter: et si non nihil: paruȝ tamen imprimit vinū in senibus vi alimonie. neq̄ȝ ex tempore licȝ eo iudicari possit super proprijs vinorum differentijs vt super substantia et virtute. sed ex sapore plurimū: nam ex stiptico ostenditur siccitas ex amaro caliditas. ex dulci autem licȝ non ostendatur intemperies caloris aut frigoris: tamen dulcedine vini crassities ostenditur: a cuius vsu nisi mouende alui causa senes quoad fieri potest cohibendos iubent et presertim si nigrum fuerit ante cibum non modo imo neq̄ȝ multo magis tempore alio: quia nullū pāchimeron. i. substātie crasse vtile est senibus vt Galienus tradit: nature ponitur calide in secundo: sicce vero in primo. iecur. lyenē. et renes opplet: licȝ pectus et pulmonem depleat humoris est heterogenei celerius alijs permixti putrescibilis ad naturam colere conuersiui: imo eodem aliqui hidropici fiūt: alij vero lytiasim incidunt (si magis modo sit in vsu) nisi seniores fuerint nature frigide. hyeme. et in regione frigida. quibus aliquando vina nigra et rubea panchichina splendida tamen. i. perpurgata nō negarunt. Estate autem senibus cōcessere potionē q̄ȝ dilutissimā vt et sitim tollat nec corpus incēdat vtile est itaq̄ȝ eo tempore vinū album et aquosum aliquantisper. est enim tenuitati et simplicitati. i. equalitati caloris propinquius: quod si per tenuem fistulam epotet

prodest ad sitim extinguendam. Et iam laudarunt id vi-
nũ quod ad terciam eius partem aqua rosacea fuerit cõ-
mixtum, anime hilaritatem ⁊ spirituũ dilatationem presta
re produnt, viribusq; stomachi auxiliari. neq; ebrietatem
inducere, neue cerebrum percutere. laudatissimamq; tra-
didere seni defecto mixtionem hanc que recipit vini oriẽ
talis aurei vnciam vnam aque rosacee ⁊ buglosse vniuſ-
cuiusq; earum semunciam ex quibus fiat mixtio vsui reser
uata horarum decem spacio vel quasi postea eam epota-
re imbecillum senem iubent. Generosa vina in regimine
senum Galienus scribit ex italicis imprimis phalerna salu
bria corpori nec in nouitate nec in nimia vetustate, tibur-
tina, signina; que aluo cite maxime conducere indubitatũ
est. ⁊ adhuc magis nobilitauit surrentina in vineis tantũ
nascentia. neq; enim stomachum implent, neq; caput ten
tant, stomachi ⁊ intestinorum rheumatismos cohibent, in
ueterata tamen: id est nouitati non accedentia: nam noua
existentia neq; in reditionem incedunt neq; vrinam mo-
uent; imo longo tempore in ventre morantia tormina ef-
ficiunt. His omnibus Adriana, Sabina, Albana, neruis
vtiliora. Gabiana, ⁊ Trisilina, ⁊ quecũq; circa Neapolim
⁊ Tussiã fiũt; p̃cipue que Trebiliana dicunt̃ nequaq̃ bibi
iubet. Hoꝝ itaq; vinoꝝ nouitati nõ multum accedentium
moderatum vsum senibus quoꝝ cerebrũ imbecille est con
cedũt. habentibus vero cerebrũ forte phalerna: nam ad vi-
ctum optimũ fert vinũ phalernus vt ait. M. Varro. reti-
cis q̃z vinis in agro Veronensi sit aliqs honos; quibus
maxĩe delectari solitũ Augustũ cesarẽ Suetonius auctor
est, phalernis tñ nõ a Virgi. postbabit ⁊ surrentinis que
q̃a ꝯualescentibus maxĩe p̃bate sunt pp tenuitatẽ salubri-
tatẽq; Tiberi⁹ cesar dicebat ꝯsensisse medicos vt nobili-
tatẽ Surrentino darẽt ideo ⁊ senibus concessere cũ eoꝝ

& conualescentū idem sit regimen resumptiuū. eligendū tm̄ est ex eo minus asperū: nā id aluū astringit. Ex grecis v̄o lesina ꝯmendauit: quorū oīum virtus eo firmior erit (vt Celsus ait) quo ex bono solo magis q̄ȝ tenui. & ex temperato celo magis q̄ȝ ex nimis humido aut nimis sicco nimiūq̄ȝ aut frigido aut calido nata fuerint: quos int̄ cibos bibere p̄stat tam in resumptiōe q̄ȝ ꝯseruatione. sic enim magis ꝯducit volentibus corp⁹ augere. aut aluū mollire vt Plinius tradit. Vippā q̄ est panis vino infusus senectuti resumende nō ꝓhibent. Gal'. nanq̄ȝ Tilephi grāmatici regimen ꝯmendat in. v. libro sanitatiue Methodi: q̄ ad vesperā solū pane vescebat̄ cum vino mixto infundēs: q̄ fere centū annis vixit. Est nāq̄ȝ senectuti apta nam caliditate & humiditate sua frigiditati & siccitati senectutis aduersa tur etsi stomachū refrigerare magis q̄ȝ vinū videat̄. Accidit enim id eo q̄ vini humidū pani imbibitū in vippa plu rib⁹ stomachi ꝑtib⁹ adheret. quo fit vt magis saluet̄ actua lis frigiditas ꝑꝑ quam videt̄ refrigerare & humectare magis. vinū v̄o per se absq̄ȝ infusione eius in pane nō sic pari etibus stomachi inherēs celerius transit excalfacitq̄ȝ. Q̄d etsi vippa eo mō laudata sit: vappā tm̄ illaudarūt q̄ est vinum vile q̄d vigorem amisit vi eius euaporata. Senes na tura seu quauis alia causa vinū nauseantes idromel vice vini epotare iusserūt. est enim potus stomacho vtilis. cibi appetentiā efficit. sitim sedat. egritudinibus frigidis & proprie cerebri neruorūq̄ȝ quibus plurimū crutiatur senectus auxiliū prestat. purgatq̄ȝ senioꝝ pectus a flegmate crasso. renibus vtilis. calculū ꝓhibens in eis fieri. neq̄ȝ aqua mul sa hoc in loco silentio iuoluat̄: nā ad vitā extendendā auxiliari plurimū tradūt. Plinius. n. auctor est multos senectā longā mulsi tm̄ vsu tolerasse neq̄ȝ alio vllo cibo. celebri pollionis Romuli exemplo quē centesimū annū exce-

dentem cū diuus Augustus hospes interrogaret: qua nā rōne maxime vigorem illum animi corporisq́ꝫ custodisset: ille respondit: intus mulso, foris oleo. Conficit aūt mulsa ex vino ⁊ melle: seu vt alij ex aceto.

¶De aqua eligenda in regimine resumptiuo. Ca. xix.

a Quam in senectutis sicuti ⁊ aliaꝝ etatum regimine ingressum habere Gal. tradit: quod tamen nō contingit de vino, cibo, gymnasijs, vigilijs, somnis, ⁊ venereis que non oībus sed alijs ⁊ alijs apta sunt etatibus, ideoqꝫ dicta est aqua quasi qua viuamus quam via potus solaꝫ in regimine resumptiuo damnauere sicuti omnino in regimine quorumcūqꝫ natura frigidorum: mixtam tamen vino, zucaro, aut melle viaqꝫ cibi senectuti conducere affirmant: q̄ si leuissima sit ⁊ clarissima neqꝫ in gustu neue odoratu vllam penitus apparentem qualitatē impresserit epotanti delectabilis celerius dum epotatur infima petēs ab hypocūdrijs discedens grauitatem frigiditatēqꝫ de quibus sit curandum nō adducens hanc talem laudatissimā predicant regiminiqꝫ senectutis plurimū conducentē: nam alimentū senioꝝ liquefacit, attenuat, rectificat, penetratōem facileꝫ sui humiditate eidē prebet, eius frigiditate caloris nālis aut accidētalis acumen siq̄d in senibus sit compescit sitim ⁊ cordis incendiū extinguit: quibus oībus confessūꝫ est eam nāe in actōibus eius esse adiutricem. Erit aūt talis aqua imprimis nō quidem stagnās, nam eam pestilentem dicunt q̄ in palude semper cōsistit: lꝫ hyberno tpe edomita hymbribus mitescat quo effectu dinosci potest aquā celestem maxime salubrem q̄d etiā venenati liquoris eluit pnitiē, neqꝫ pigra, q̄ merito damnat̄: neqꝫ glatiei aut niuis q̄ potanda nō est ne (vt ait Plinius) penas montium in voluptatem gule vertamus; neqꝫ de metallis originē sumat: nisi forte ex auri siue argēti minera extiterit oriunda.

Sed pluuialem aquam quam celestem vocāt salubritati
corporis accōmodatissimā inter auctores conuenit preci
pue si fictilibus tubis in contectam cisternam deducatur.
sic enim potui probatissimā ferunt. Deinde fontanā fon-
tium orientalium ⁊ eam precipue que coloris est perspi-
cui nullo aut sapore aut odore vitiata q̃ etiam frigus tem
pore suo mulceat estatisqꝫ moderetur incendia ex terra im
primis pura non plurimū substantie crassioris, neue are-
nose, neqꝫ plurimū mollis vel limose: sed mediocrem inter
hec veluti suauiorem leuioremqꝫ celerius permutabilem
a calido in frigidum ⁊ econtra laudatissimā affirmāt. De-
inde eam que scaturiens e montibus orificia per saxa pre
ceps deuoluitur que difficilius interius vitiat̃. Post au-
tem fontanas accedunt magnorum amnium aque fluuia-
tiles non parum etiam laudate precipue detecte ⁊ euenta
te velociter fluentes. que etsi a radijs solis purgent̃ ma-
gis ꝗ̃ fontane ita vt partes crassiores ab exilibus magis
segregentur. quia tamen diuersarum substantiarū sunt eo
ꝗ per loca transeunt difformia quas etiam multi ingredi
untur riuuli nec fieri pōt quin estate aque plurime in hos
amnes fluant. tum hymbrium. tum etiam niuium in cacu-
minibus magnorꝫ montium liquefactarum: quibus cū tur
bedine fiunt impure, cuius signum esse dicunt; quia eis
quoad fieri potest puris ⁊ mundis collectis reseruatisqꝫ
apparet in fundo vasorum pars residens arenosa siue fe-
calis earum denotans impuritatem, quod etsi semper in
requieta aqua crassamen aliquod in imo reperiatur mi-
nus tamen ⁊ rarius in fontanis iam dictis euenit. Ea pro
pter aquam fluuiatilem eo impuriorem putant quidā quo
magis ab eius exortu elongatur: quibus alij resistunt pu-
tantqꝫ flumina quanto distantius fluunt tanto eorū aquā
reddi laudatiorem, tum quia plurimo motu agitatur dis-

rumpiturqꝫ. tum etiam quia sic subtiliata depurat̃ magis.
Huic autē proxima est aqua putealis collina vel que nō
in infima valle reperitur. Aquam salubrem a vitiata dino
scere docent imprimis leuitate: vt si leuis fuerit quod pon
dere apparet. Ex his autē que pondere pares sunt eo me
liorem q̃ꝫque esse dicunt quo celerius ꝛ calfit ꝛ frigescit.
quoqꝫ celerius ex ea legumina percoquuntur. vel si in va
se eneo nitido sparsa maculam non fecerit. aut si decocta
eneo vasculo arenam vel limum non reliquerit in fundo
vel si colore perlucido carens musco ꝛ omni labe pollu-
tionis aliena fuerit. vel si linteoli duo mundi aut portiun-
cule bombicis infundātur in aquis duabus eam leuiorem
affirmant cuius linteolus vel portiuncula madefacta cele
rius exsiccatur. lautior remanserit. minorisque ponderis.
Vitiose tamen aque remediū est per collaturam aut per
decoctionem ad dimidias partes eam ducere. quo modo
etsi fiat quarundā tenuiū partium aque resolutio attñ per
decoctionem illā rarefit dissoluit̃qꝫ pars crassior aque q̃
rōne frigoris aque congelata erat vel saltem propellit̃ ad
fundū sequestrata a partibus crassioribus. vel quod per-
fectius est per sublimationom vt docet Auicenna rectifi-
care. Salubris v̄o aqua ex se sufficiens nullo horum eget
sicuti aquas que sunt Rome Commentator Alexandri-
nus magnis laudibus predicat. Aquam tamen coctam sa
luti corporis plurimū mederi Theodorus Priscianus
scribit. Signa autē discratiua salubris a vitiosa aqua pre
ter iamdicta ab incolarum etiam salubritate sumenda es-
se docent: vt quia bibentium fauces pure non sint pul-
moqꝫ ꝛ torax non sine offensa saluo tamen capite: nam si
vitiato capite ad pulmonem vel stomachum morbi cau-
sa decurrat culpandus potius est aer. vitiosa quoqꝫ aqua
sui frigiditate tempore longo in hypocundriis moratur

rugitũ.gurgulatiõem.inflationem ⁊ nõnunꝙ̄ tormina ad ducit.stomachi vim minuit.concoctiõem impedit.adiuuat cibũ ad exitũ adiumento multo. salubrem v̓o aquam con traria his efficere aiunt.

¶De Pane. Ca.xx.

P Anem veluti fundamentũ alimentoꝝ fere oĩum hu mane nature peritiores putarunt ideo ⁊ sic appel lari:quia cũ omni cibo apponatur vel ꝙ oẽ aial eum pe tat.cuius vsum in regimine resumptiuo imo ⁊ ꝯseruatiuo nequaꝙ̄ omitti iubent:⁊ presertim eius qui ex nõ vitiato fuerit semine.nullũ aũt inuentũ est exͥmẽto ⁊ rõe ducẽti bus laudatius vt ex eo fiat panis saluti hoĩs ꝓducens ꝙ̄ frumentum sicuti greci ⁊ barbaroꝝ plurimi iudicarunt vt Galienus ait. ipm̃ enim cunctis granis est magis alibile cuius nãm calidã in gradu primo ponunt.equalẽ tñ in hu mido ⁊ sicco.sanguinem dans ceteris granis tempatiorẽ Est nãqꝫ boni succi triticũ.mali v̓o panicũ.miliũ.legumia imo ⁊ bordeũ ipm̃. cũ tñ bordeũ magꝭ ceteris granis fru mento contendat.panez etenĩz ex bordeo astringere ⁊ re frigerare Theodorus Priscianus affirmat: eũqꝫ antiqͥs vsitatũ vita damnauit quadrupedũqꝫ tradidit refectibus vt Pli.tradit. Paniceus q̊z panis damnaẗ etsi ita dict⁹ sit quasi panificiũ qa multi ex eo vice panis nutriãẗ. Nos tñ in hac gerẽtocomia vt resumendoꝝ senũ curatores nõ vt veterinarij panificij gñã distiguem⁹. frumẽto itaqꝫ glo ria daẗ:qꝺ etsi ꝗqꝫ ex frumẽtꝭ panifitia sunt gñis sint valẽ tissimi vt ait Celsus.i.plurimũ alentia:valẽtius tñ ex fru mentis est.spissum.cõmassatũ.vt vix dẽtibus diuidaẗ. me diũ inter albedinẽ. ⁊ rubedinez.magnũ. pingue.sufficientẽ recẽs: nã nouitati ꝓpipinquius celerius pinguedini atqꝫ corpulentie confert vt Auicenna prodit:licz recens illico duz colligiẗ alimenti fit viscosi crassi. ⁊ flegmatici iecoris

⁊ fere totius opilationes adducens. Antiquū quoqꝫ plu-
rimū damnauere veluti ficcioris deteriorisqꝫ alimēti. sit in
super plenū. ponderosum. maturꝫ ꝯdecenter. de sana mes-
se collectū. diligentia ꝯseruatū. ⁊ ab extraneis purgatum.
laudatiusqꝫ collinū ꝙꝫ campestre. nam colles robustius lꝫ
minus reddūt triticū. M. varro autor est ad victū optimū
frumentū campanū agrū ferre. Panis itaqꝫ ex frumento
tali nō indigentiā salis fermentiqꝫ ꝯmassatōis ⁊ coctionis
bn̄s. colore candidus. pondere leuis. suba nō compactus
figure mediocris. effimerinus vel triduanꝰ dūtaxat. is est
quem optime pręparatū Gal. vocat. in quo ꝯsenserūt periti-
ores precipue tū Auer. ꝙ melior ex cibis terra nascentibꝰ
nālibus hoibus est triticū artificio pręparatū. nam celerius
digerit sanguinem cū splendore equalitati ꝓpinquū imo
optimū certitudinalit̄ intermediū iter crassum ⁊ aquosum
vt Gal. ait nām panis triticei ita ꝑparati calidiorē ponūt
ꝙꝫ tritici. vires roborat quo veluti optimo eos q tranquil
lam ducūt vitā. quorūqꝫ digestio est defecta vt seniorꝫ refi
ci iubent. neqꝫ fermentū a feruore dictū in panis ꝯpositōe
omitti volunt. nam eo sufficiente valentior censet̄ paniqꝫ
dat̄ aereitatis dn̄ium ⁊ exinde spongiositas ex qua facilꝰ
celeriusqꝫ digerit̄ veluti magis ꝑmutabilis. tum humidita
te. tum etiā leuitate aerea. ideoqꝫ rebus aluo impantibus
panis fermentatus anumerat̄. Sal ꝙꝫ decent̄ pani admi-
sceri precipiūt. nam sui caliditate ⁊ siccitate humidū absu-
mendo aqueū exuberās paratū ebulire ⁊ putrescere a cali
do ꝯtinentis subintrante quod foras expirat saluat impu
tridū. eūqꝫ leuiorem magisqꝫ digestibilē ⁊ sapidiorē affir-
māt fermentiqꝫ coniunctōeꝫ rectificare. Qꝫ si fermenti ⁊
salis parꝫ habuerit neqꝫ decent̄ coctus fuerit viscositatē ⁊
crassitiē adducere. si vo pluri eo abundauerit in refectiōe
senectutis veluti nimiū exsiccantē repellere iubēt. lauda-

runt quoq3 ad panis pfectionem vt elaboratus sit p commassationẽ diligẽtia ꝛ studio. nã crebra ꝯmassatio ꝛ lõga in panis ꝯpositione post decoctõem cum fragilem reddit humido ablato. nec decentẽ panis coctionẽ negligendam voluere vt nec vstus sit qa aluũ sistit. hũc panẽ nauticũ dicunt cuius virtus in hoc augeẽ si bis coquaẽ. neue diminute decoctus: nã lentorẽ siue tenacitatẽ ꝛ viscositatẽ ex humore pcedentẽ atq3 crassum dat alimentũ. Actu q̃3 calidũ damnauere qa sitim adducit suiq3 vaporosa humiditate stomachoinnatat vt Auic. tradit. quo fit vt celerius saturet l3 velocius digeraẽ tardeq3 ẽ stomacho descendat Color aũt albus ꝛ leuitas panis puritatis notiones sunt. suba v̂o nõ compacta conuenientis ꝯmassationis magnũ ꝛ crassum multe medulle plurimũ alibilem ferunt aluum soluere: pauce aũt pax. aluum constipare. egestionem tardare: forme vero medie potestatis medie veluti laudatiorem ꝯmendarũt ꝛ oio panem illius forme qua calor ignis ad vniuersas panis ptes pcoquendas vniformiẽ pcedit. partes panis corticales oio phiberi. pax nutrire. difficulter digeri. humidũ egestionis exsiccare. ventrem ꝯstipare medullã cõsimiliter se solã suo humido crasso ꝛ viscoso inflare. humidũ flegmaticũ dare. pane q̃3 azimo nequaq̃3 senes educare iussere. ferunt nanq3 eum difficillime digeri. minime nutrire. tardissime egeri. opplere ꝛ inflationes adducere. oi deniq3 nãe aduersari operarijs ꝛ messorib⁹ exceptis. Ex his aũt intelligi potest quecunq3 aliũ panẽ q̃3 ex tritico repellendũ veluti facile intus corruptibilẽ sicut hordeaceũ. siliginaceũ. fabiceũ. castaniceũ. orobiceũ. sorricium. miliaceũ siue paniceũ. ꝛ ꝯsiles atre bilis gñatiuos ꝛ pastiliũ gñã: sicuti bucellatũ panẽ qui exsiccat ꝛ corpora extennat vt Theodorus priscianus ait. ꝛ pane3 picentem ꝛ ꝯsiles ope pistorio factos ꝛ si valentissimi sint sic q᷒ ex

frumento a die melle ꝛ caseo ꝯstat frequentiori saltem vsu nequaq̃ȝ in regimine senectutis recipi debere; exceptis sorbitionibus. pulticulis. lagano. amilo. ptisana q̄ quia res lenes sunt ꝛ boni succi senioꝝ esu idonea censent: q̄bus ꝛ simulā ꝯnumerare precipiūt. ea siq̄dem laudatior est ex tritico tuso ꝛ ad ꝑtes minimas ꝓximo facta vt media sit inter farinā ꝛ farrem adoreū. panis ex ea laudatissimus habit⁹ est eiusq̄ȝ simule eduliū siue iurulenta potio est magis alibilis ꝛ laudatior ea q̄ ex amido imo quolibeat alio de genere farinaꝝ: regiminiq̄ȝ resumptiuo accōmodatior.

¶ De carne laudatiore in regimine senectutis: ꝛ imprimis quadrupedum placidorum Cap. xxi.

Carnem etsi a creando dicta sit non considerauerūt in resumptiua methodo nisi quaten⁹ via nutrimenti ad senem resumendum refertur esui eius apta. ꝛ eam proprie que in animalibus sanguinem habentibus reperit: cū ꝛ sanguis carnis vera materia sit; etsi latiori notiōe in animalibus sanguine carentibus caro .i. proportionale proprie dicte carni reperiat. Est aūt caro talis vt peritiores affirmāt: cibus humanū corpus reꝑans ꝓpinquus magis vt nutriturus sui conuersione fiat sanguis cūctis nutrientibus valentius. i. vehemētius nutriēs. plus. n. alimēti est in ea q̄ȝ in vllo alio. vires corroborās. pinguedini ꝯferēs. cuius determinatōem vt frequent eoꝝ aīalium generatim ꝛ membratim quoꝝ caro esui humano ꝛ precipue seni cō mensurato vel illi ꝓpinquiore congruit omissis nō conuenientibus in hac gerentocomia adduci iussere. Pertinet enim ad rem senectutis ꝓprietates aīalium nosse. hoꝝ vō quedam sunt terrestria. alia aerea. quedam aquatilia. Ab aīalibus itaq̄ȝ peditantibus imprimis exordiri volunt ceu a ꝑfectiorib⁹ magisq̄ȝ in vsum cedētib⁹ quoꝝ nō ꝑue sunt

vires ꝛ differentie. tum ꝯm partes. tum etiam ꝯm quedaꝫ in ipsis ꝯtentoꝝ ꝛ generatoꝝ quoꝝ sunt oua. lac. sanguis caseus. butirū. non enim oīa hec easdē habent vires sicuti neqꝫ aīalium partes. Aīalis peditantis domestici caro in regimine senectutis in precipuis laudibus habita est que- cūqꝫ nāe humane vicinioꝛ existit. facilioꝛis digestiōis atqꝫ optimi sanguinis gn̄atiua. multifariā partita iuxta varieta tem aīalium quoꝝ ipsa est caro. naturaꝝ earundē. etatum coloꝝ. sexuū. habitudinū. tp̄m. locoꝝ. pascue. decoctionuꝫ. modoꝝ. ꝛ assationū. ad seruationes ipsaꝝ post occisionē aīalium: nam carnē aīalis coloꝛis varij etsi minoꝛis sit ali menti coloꝛis tn̄ rubei vel nigri in oī specie aīalis ad esum venientis sapidioꝛem ꝓdunt q̄ꝫ albā: q2 rubedo nigredoqꝫ caloꝛi attestanť: q cum abundās fuerit ꝯm nām in mēbꝛis coꝛpis digestionē ꝑficit ex qua etiā caro esui sapidioꝛ red diť leuioꝛ ꝛ suauioꝛ. carnē q̄ꝫ aīalis infantie ꝓpinqoꝛis humidioꝛē affirmāt. ꝛ eoꝝ q̄ ad augmentū tendunt perfe- ctioꝛem: q2 oīum crescentiū caro melius concoquiť lꝫ mi- nus alimenti prestet sicuti quadrupes aīal oē si lactās est vt Coꝛnelius celsus tradit. aīaliū quoqꝫ nāe sicce veluti hircoꝝ ꝛ capellaꝝ quecunqꝫ etate minoꝛa sunt sicuti edo rum senectuti magis ꝯducere. nam fetus oīs natura hu- midus quo partui ꝓpinquioꝛ eo deterioꝛ: ꝛ quo ꝓpoꝛ- tionabiliter remotioꝛ eo laudatioꝛ. Ꝯrium apparet in eo q̄ natura est siccus: ea ꝑꝑ carnē veteris ꝛ ꝓpinqui partui aīalis illaudarūt. masculoꝝ carneꝫ ea q̄ feminaꝝ vt in plu ribus laudatioꝛem ꝑdicant. nam oīs feminea caro sangui nem dat malū excepta carne capꝛina: quā ea q̄ hircoꝝ mi- nus damnauere: idcirco ꝛ gallinā plurimi auctoꝝ magis q̄ꝫ galliū laudauere: quod etsi castrati aīalis vtriusqꝫ sexus tam volatilis q̄ꝫ peditātis melioꝛem nō castrati ꝓdiderūt carnem. attn̄ q2 caloꝛ innatus per castratiōem remittitur:

Indeq3 euenit animal id magis saginari pinguedinē qua dam stomachi concoctioni onerosa. ideo plurimoꝝ nō castratoꝝ caro in regimine resumptiuo laudatior habita est q̄3 castratoꝝ. ⁊ medii in pinguedine ⁊ matie laudatiore: nam caro permacra precipue domestica est mali succi lic3 minus stomacho inepta q̄3 pinguis. Omnis caro salsa et noua vetusta valentiore est: ⁊ vernalis autumnali: ⁊ ferina eoru3 que in desertis habitant animaliū pluris melioris ue alimenti domestica eiusdem speciei, minorisq3 superuacuitatis: cum tamen placidi animalis caro sit humidior Om̄e eni3 ferū animal domestico leuius: ⁊ quodcūq3 humido celo q̄3 quod sicco natū est iudicatur vt Celsus ait Et quo pascua fuerit natura ⁊ forma specifica animali cōformia eo carnem illoꝝ animaliū magis cōmendant q̄3 si alimentis nutriant̄ oppositis. quoꝝ v̄o pascua montana sunt liberi aeris herbaꝝ redolentiū vt serpilli, origani, mētastri, pulegij, polij, sileris, abrotani, ⁊ consimiliū: carnē ea que est animaliū quoꝝ pascua vallosa sunt, paludosa, lutosa, vel cenosa, laudatiorem affirmant, humidiora q̄3 estate laudatiora habent̄ sicuti sicciora hyeme. ⁊ omnino alia ⁊ alia alijs ⁊ alijs temporibus ad victū meliora vident̄. horū itaq3 elixa carne potius q̄3 assa vesci iubēt ceu senectuti magis conducente: nam quecunq3 assantes vel frigentes comedunt̄ siccius corpori dant alimentum, que v̄o in aqua decoquuntur humidius, que aute3 in olis in medio hoꝝ sunt vt Galienus tradit. Consimiliter quecunq3 vino condiuntur exsiccant ⁊ nutriūt calefaciuntq3, oxizama v̄o nutriunt competenter sed minus calefaciunt. Carbones autem sale condite ⁊ cocte minus nutriūt ⁊ corpora desiccant atq3 extenuant lic3 ventrem sufficienter procurent vt Theodorus Priscianus scribit, horum autem elixa laudatiora sunt in regimine senectutis, ideoq3 qa caro

omnis iurulenta rebus calefacientibus annumeratur. recipiūt enim elixa ab aqua humiditatē que elementoꝝ est humidissima. resumptio autem fit per humida vt innotuit quare vt magis apta magisq̄ alente carne elixa vescēdū esse precipiunt: qḋ etsi res eadem magis alat iurulenta q̄ assa: magis assa q̄ frixa: attamen elixā in regimine resumptiuo magis laudarunt. iurulēta vel elixa caro pinguis alvū senioris mouet. Si carne animalium magnoꝝ corpoꝝ presertim extenuatoꝝ senes vesci contingat elixam saporibusq̄ maceratam ꝯdiendā iubent. atq̄ priusq̄ percoquatur post interfectionem aliquo tempore adseruari mensorem temporis illius hyeme interdiu animalia deambulātia iugulari precipere ante eoꝝ esum. sic enim cōminuibilis magisq̄ digestibilis. estate vero interfectoꝝ in aurora animaliū carne post solis occasum vti. A quadrupedibus itaq̄ domi nascentibus quia valentissimi generis sunt incboare visum est.

¶ De carne Edina.

e Dum lactantē in climatis sexti regionibus cunctis placidis peditantibus quoꝝ caro ad esum hominis venit pro resumptione senū sicuti ⁊ conualescentum preferunt. vtrorūq̄ enim est eadem ars reductiua: nam cum corpora perpessa egritudines ⁊ precipue prauas dū iam conualescunt consimiliter senibus disponantur ideo eisdem adhibere cās enutrititiuas resumptiuasq̄ easdē iubēt: qua ratione Galienus in quinto libro sanatiue methodi compulsus: carnem edinam non inutilem seni affirmat veluti eā que est equalis: edi precipue maris quadraginta dieꝝ etatem nō transcendentis nullā in seipso malicie admixtionē hñs: eduli inq̄ quē lactantem hyrcoꝝ alij vocāt non femelle: quia ipsaꝝ ⁊ mariū plurium annoꝝ carnē veluti difficulter digestibilem ⁊ mali chimi damnarunt: s; maris

edi parui carnem ab edendo dicti cuiuslibet alterius domestici peditantis laudatiorem saporis iocunditate. nutrimento. digestione. boniqꝫ ꝛ tenuioris sanguinis generatione. cõmuni fere omniũ consensu confessum est: licꝫ Celsus suillam leuissimam dicat: grauissimam vo bubulã. edinam carnem frigidam edendam esse Auicenna iubet: propterea ꝙ sic eius quiescit vapor. in climatibus tñ calidioribus sicciorib[us]ue agninã laudatiorẽ prodidere edina.

De carne Agnina.

a Gni annualis carnem non lactantis in grege exercitati neqꝫ in stabulis studiose semine lini aut ei[9] farina vel quolibeat alio modo inpĩguati pro regimine senectutis post edinam ꝑeligi volunt: nam etsi agniculi lactantis carnem veluti humidissimã. viscosam flegmaticãqꝫ dãnauerint: non lactantis tñ agni precipue annualis etiã nõ castrati arietis exercitati vt dicebatur laudauere. Auicenna auctor est agnina carne vescendũ esse calida: sic enim magis ꝯmendat̃: qa ipsius vt ait malus odor resoluit̃.

De carne castratoꝝ Arietum.

i Ubent quoqꝫ hac vesci senes si coꝝ sit castratoꝝ q mediocris fuerit pinguedinis in salubri aere nutritoꝝ in pascuis: q̃s pastiões. M. Uar. appellat: saxatilib[9] ꝛ montanis. decliuis enim paꝝ est ab equalitate. tenuior. leuior ꝛ sapidior. econtra disposita: namqꝫ aduersari humori melancolico affirmant.

De Uitulina.

h Anc quoqꝫ recipiũt in regimine resumptiuo si tauri iuuenculi seu lactantis vituli fuerit pinguis a partu distantis vnius duoꝝ aut amplius mensiũ triuꝫ tpe ꝛ oĩo a diebus q̃nquaginta ad centũ vsqꝫ. ꝓbet nãqꝫ nutrimen-

tum senecte plurimū idoneum: estq; digestiōis facilis san- guinē laudatū dat. est enim priuata lentore illo & frigidita te qua abundat bouina seu vaccina: eo q vitulus nature ponitur par distantis ab equalitate calide & humide. vi- tulam vo etsi in actiuis equalitati forte magis accedat. humiditate tamen & lentore senibus non ita aptam pnū- ciant. Uterq; vitulus & vitula a viridi etate dicunt: itaq; edina sicuti vitulina motu modico vtētes & senos vtilius vescantur.

¶ De Carne ferina ferar peditantiū pecudum: & in primis de Capreoli Dāmeq; carne. Ca. xxij.

e X quadrupedibus feris lz robustior cibus sit q ma- ius q̄ōq; aīal ē vt Celsus ait: ex eorūq; oī carne hu mor gnetur melācolicus vt dicūt: in regine tn resumptiuo qa boni succi est oīs venatio mīmeq; inflās quorundā eor carnē nō phibuere: ceu capreolinam iuuēculi capri quem adolescentulū gazelar vocat Auic. lactantis siue a lacte exeuntis. est nāq; eius caro oī alia siluestri tempatior. seni bus vtilis. fragibilis magis. facilisq; ɔcoctiōis. neq; super flua pinguedīe nauseatiua. saporis delectabilis & oīo lau- datior ea q placidor. In eisdē q̄z laudibus habita est ca- ro apri iuuenculi aut cicuris pollutioni ppinqui: nā cū fe ra dicta sit qa desiderio suo ferat nāli quadā libertate. mo tu ɔtinuo & labore hor aīaliū sanguis mag depurat. atte nuat. apiunt pori a qbus ppellunt supflua. Carni capre- oline peculiare h inesse pdit Judeus: q vires aīe corro- borat eius aqua p decoctōez vel sublimatōez extracta ca sui virtutis subito & sincopi ex nimia purgatiōe euenienti vnice medetur. Caprarum tn siluestrium maiora sicciora sunt minoribus & ventrē instringunt vt Theodor Pri- scianus narrat. propter quod et in regimine resumptiuo

damnantur sicut τ ceruina caro.

¶ De Aprina carne.

i Uuenculi apri aut cicuris.i.bigeneris aialis ex apro τ scrofa domestica nati carnem in regimine senectutis recipi preceptũ est.est siqdez alibilis plurimũ neqȝ etate sua qua proximus est aper natiuitati est digestionis illius difficilis qua aper iã etate prouectus neue cũ sit aial ferinũ tante extat humiditatis quãte sus domesticus quã tumcũqȝ iuuenis siue ꝓuectus.ꝙ si aprinã carnem magis alibilem ceruina atqȝ caprina maioꝝ aialiũ magisqȝ exsiccare Theodorus Priscianus scribat.id omne intelligendum est de carne aproꝝ ꝓuectoꝝ.

¶ De Carne Testudinis.

i Ndigentibus resumptione salutaris habita est testudinis caro plurimũ alibilis: tũ quia eius supflua in extrinseca ꝓpellunt: tũ etiã quia testudo ꝯposita est ex materia cui equaliter quattuor elemẽta grauia vz τ leuia sunt intermixta sicuti Ysaac prodit. etsi mixturam talẽ nõ eã dicant sicuti que corporis humani cuius precipue minimũ vnius alterius minimũ contangit.sed elementoꝝ in testudine mixtio est quedã partiũ iuxtapositio:pinguedini τ restaurationi extenuati τ imbecillis corporis plurimuz idonea si vt decet percoquat.eius enim alimentum simile est alimento galline aut qualee.

¶ De Cuniculina carne gliris τ Spirioli siue Pyroli.

n Eqȝ prohibent in regimine senectutis carnem cuniculoꝝ in siluis seu nemoribus degẽtiũ sub terra fossa latere solitoꝝ. vnde τ foramen sub terra occultũ cuniculum appellant.quem quidam lepusculũ dicunt: alij cunicũ.M.Uarro cuniculũ appellat similem nostro lepori ex quadaz parte sed humile quod in Hispania nasci ꝓdit

Hoꝝ itaqꝫ carne conuenienter nutritoꝝ ⁊ pinguiū aliquā do senes vesci iubent. verū quia viscosum dat alimentum sicuti ⁊ eretij caro. vrsi. ⁊ gliris. ideo vsu frequentiori eam damnauere. Gliris vō ⁊ spirioli carnem etsi animalia sint latantia semifera de muriū genere non plurimū ad esum venientia non omnino illaudrunt: ex copia eoꝝ frequentius eis vescuntur Carinthie incole. gliris tamen caro superflue est vnctuositatis: quas pingues facit somnus: naꝫ gliscere est crescere. nauseam enim adducit magis in vsu etsi sit humida qꝫ ea que spirioli ⁊ sapida cuius suauitate olim censores in cenis eas ademerunt non alio modo qꝫ cōchilia aut ex alio orbe cōuectas aues vt Plinius prodit. spirioli vero caro dulcis est. esui delectabilis. eius cibi poma sunt ⁊ nuces

De Leporina carne.

SEniores nature frigide hyeme ⁊ in regionibus frigidis carne leporina vesci ea precipue que iuuenuꝫ ⁊ adolescentum lepoꝝ est sagacitate canū ⁊ venatiōe captaꝝ iubet Albuchasis. in media eniꝫ materia numeratur lepus. i. mediocris alimenti: ambabusqꝫ qualitatibus frigiditati ⁊ accidentali humiditate senectutis aduersaẗ. estqꝫ ad euchimiā laudatior ea que ouina et bouina imo ⁊ ea que iuuenū hircoꝝ aut capraꝝ vt tradit Jsaac. ea propẗ siccas naturas expetentibus dare precepit. his vō qui tenuem seruant dietaꝫ veluti contrariā damnauit. Leporis nām calidā ⁊ siccam ꝓdit Albuchasis. frigidaꝫ vō ⁊ siccā Auicenna. aluū sistit. grossiorem dat sanguinem. magisqꝫ alia carne in melancoliā est ꝯuersiua. vigilias adducit vt Albuchasis tradit: licꝫ Cato somnos fieri lepore sumpto in cibis arbitretur. Usum itaqꝫ leporis in regimine senectutis nec omnino laudarunt neqꝫ omnino dānarunt: qc-

quid de ea opinetur Martialis qui inter quadrupedes lepori primam gloriam ascripsit. ventrem leporinam carnem instringere, membra desiccare, et vrinã mouere Theodorus Priscianus scribit.

De carne salita.

c Arnis salite esum et precipue elixe non prohibuere sicuti neqꝫ pisciũ salitorum si ad maciem declinis sit, cibi appetentiam efficit, vires stomachi corroborat p̄cipue concoctã sale modico eam stomacho aptissimã dicunt, similit̃ sicut perne, offelle, succidia, tomacine, q̃ apud alios tomacula. et tanace edulia sunt ex carne porcina similit̃ et petaso quam coxam cum crure porcino salitam dicunt; et cetera que huiusmodi habent vsus rationes.

De carne volatilium et in primis placidorum. Ca.xxiij.

v Olatilium fere omnium caro esui humano idonea generi peditatium relata siccioris alimenti est. neqꝫ enim vesicas ad vrinas segregandas concessas habent volatilia vt Theodorus affirmat. neqꝫ salivas emittunt. est quoqꝫ paucioris tenuiorisqꝫ alimenti virtuti stomachi ꝯcoquẽtis magis apta; ita vt oẽ aucupiũ oẽmqꝫ venationẽ rebus stomacho idoneis annumerent minimeqꝫ inflantibus; vtranqꝫ etiam assam vel elixam celeriusqꝫ descendere ferant. cuius naturam equalem dixere quia caloris imbecillis; licet tamen ad calidum si eius lapsus aliqualis Horum autem omniũ quecunqꝫ in media sunt specie valentior est caro eorum que pedibus magis q̃ꝫ que volatu nituntur; et eorum que volatu findunt firmior; et adhuc eorum que grandiora sunt q̃ꝫ que minuta vt ficedula et turdus. Et caro eorum que in aqua non degunt leuiorem cibum prestat q̃ꝫ illorum animalium que natandi scientiaꝫ

habent (vt Celsus tradit) et volatilia castrata aialib⁹ ambulantibus vtiliora dixerunt et placidorum aialium quecūq3 pastionibus campanis alimentū venantur laudatiorez q3 eorum q̄ inclusa pascunt in cassula aut ornithonostion q est locus ad pascendū gallinas. tum continuo eorum exercitio. tum quia escaz queritāt que ad eorum victū est sufficiēs. horum vo omniū quicunq3 anteq3 pennas emittant caro generat humores qui intus facile vitiant stomacho nauseaz adducentes. volatilium placidorum esum in regimine resumptiuo elixorum laudarunt: nam humidius corpori dant alimentum: et adhuc cōmendatiorem eorum aialiū carnem dixere que nec in palludibus neq3 stagnis aut fluuijs degūt et siccata omnia recentibus laudatiora sunt vt Galienus qunto de regimine sanitatis.

¶ De carne Gallinacea.

P Alli gallinacei carnem pinguedinis mediocris vociferare incipientis: neq3 adhuc coeuntis et similiter galline q̄ nondū peperit inter oia placida volatilia in regimine resumptiuo laudatior censet. Est enim nature temperate. celeris concoctiōis. facilisq3 cōuersionis in laudatum sanguinem. paucarum superfluitatum. aluū molliens. appetitū corroborans. Auerrois auctor est carnem pulli mira quadā proprietate humanā cōplexionē et humores equare senibus frigide nāe hyeme et in regione septentrionali nō modo verūetiā oibus etatibus naturisq3 vtilissimā: licz minus alimenti prestet quo tenerior pullus cohortalis est Preferūt nōnulli gallos gallinis. alij econtra et earum presertim nigras eligere iubet Mesue. alij vo nigras aut flaui coloris. albas aūt vitādas qa molles et minus viuaces et glocietes similit. neq3 enim in colerā neq3 in flegma cōuerti pdunt precipue si fuerit galline caro sane et pinguis nondū fete iuuenis. nondū annicule neue bime sed pulla-

stre: imo ꝛ meliorez arbitrant̃ cuiuslibet alterius volatilis carne in equando ꝯplexionem humanā: qua siqñ assa vti libuerit laudatiorem q̃ in ventre agni seu edi assat̃ Auic. tradit: nam sic eius humiditas conseruat̃: qḋ etsi gallinas educare nulla mulier nesciat easqꜫ pingues facere fartoris officiū sit nobis tñ in p̄senti dixisse satis sit ꝙ galline aptissime saginãt̃ eas in tenebris farina aut hordeo semicocto nutrire. Gallos castratos quos nōnulli capones. alij papones dicunt. Columella v̄o inqt mares gallos seminares capi noīe vocari: cū sint castrati libidinis abolende cā. Hos itaqꜫ quolibeat modo appellent̃ si fuerint pinguedinis mediocris escam libere queritantes oībus volatilibꝰ salubriores dicunt. imo ꝛ gallinaꝝ etiā carne laudatiores tum bonitate nutrimenti. tum superfluoꝝ paucitate. Defatigare eos ante interfectionem iubent vt eoꝝ caro sic fiat magis digestibilis ꝛ cōminuibilis.

¶ De carne Columbina.

Caro pulli columbini volatui ꝓximi seipso escā queritantis levior est ea que est columborū volare impotentiū quibus inest caliditas ꝛ humiditas superflua q̃ gravitate atqꜫ impotentia volatus eoꝝ dinosci potest quā amittunt volare incipiētes. quo tempe quia eorum caro celerius digeritur eaqꜫ virtutis atqꜫ spirituū robur augescit: ꝛ eoꝝ precipue qui nobiscum cohabitāt ꝛ nutriuntur citiusqꜫ ad augmentum veniūt seniores nature frigide hybernis mensibus in regionibus presertim niuosis resumendos iubet Albuchasis. etsi Theodorus palumbū mansuetum ventrem stringere: magis tamen alibilem scribat. eos v̄o qui in nemoribus degunt sicciores esse alimenti cum glandibus nutriantur senioribus nature frigide ꝛ humide temporibus ꝛ regionibꝰ humidioribus vtiles ferunt. Mirum quid de proprietate columborum siluestrium adole-

scentium ad membra mollificata relaxataqꝫ confirmanda, imo ꝛ ad tremorem totius corporis emendandū ꝛ eorum maxime q(vt aiūt)trahūt post se crura ꝛ pedes, ad eosqꝫ qui sensu ꝛ motu priuant̄, quorūqꝫ loquela intersecta est, ꝛ ad reparandū corpora euacuatione plurimi sanguinis inanita ꝛ refrigerata; aduersari tñ produnt natura colericis ꝛ calidis cerebro ꝛ oculis, emigraneā adducē, ꝑcipue eoꝝ colla ꝛ caput assa cerebro hūano inimicari, ꝛ in hac sentētia conuenere Rabi Moyses, Albuchasis, ꝛ Auenzoar. Emendantur nocumenta hec si aceto ꝛ coriandro aut agresta ꝛ medulla citruli eorum condiatur caro.

¶De Turturis carne.

p Eritiorū plurimi cū Auic. carnem turturis ea q̄ aliorum volucriū laudatiora putant, tū alimenti tenuitate bonitateqꝫ, tum etiā quia mirā(vt dicunt)ꝓprietatē habet in acuendo ingeniū, augendo imaginationem, memoriam ꝛ oīo virtutem sensibilē corroborādo, q̄ oīa tutele senectutis plurimū ꝯducūt precipue qa senectutē ipsam matrē siue obliuionis domū appellāt. Euenit aūt vt ita apud eos ꝯmendetur forte qa in regionibus illis in quibus laudatissimā arbitrant̄ ita bonus sit eius vsus. aliȷ̄ volucrium plurimorū carnem ei q̄ turturis āñferunt. Turturē gradu arūt calide ꝛ excellentis sicce nature laudatiorē tñ ferunt eius carnem ea q̄ columboꝝ. Laudatissimā pullorū turturis saginatorū ꝛ eorum precipue q in nidis vltimo remanent in regimine senectutis ceu idoneā recipi iubent; ad saginā veluti idoneā nō veterem turturē eligas sed nouellam vt que circa mensem cum iam ꝯfirmata est pullicies.

¶De carne volatilium ferarum ꝛ imprimis de Fasianina. Ca. xxiiȷ̄.

e Tsi placidorum volatilium caro fere plus alimenti afferat ea que ferarum sue humiditatis atqꝫ laboris

temperie: attamen quarūdam ferarum carnem ea que domesticarum preferunt eo magis: quia boni succi sunt oēs aues que ex media materia sunt sicuti Fasiani: quā laudatiorez ea que pullorꝫ gallinarū produnt, nam fasian⁹ a fascide insula grecie vnde primū asportat⁹ est appellat̄. quē gallum siluestrez Auicen. vocat natura est caliditatis temperate: lꝫ nature sicce atqꝫ ventrem stringere Theodorus ferat quo iuniore ꝛ pingui senes ꝛ conualescentes vesci volunt. Sunt enim fasiani gallis ꝛ gallinis natura propinqui valde speciei fere eiusdem: lꝫ eisdem sint aeris alimentiqꝫ siccioris ꝛ exercitij amplioris. Albuchasis auctor est carnem fasianinā portitoribus atqꝫ operarijs noxiā ꝛ presertim his qui ponderibus grauioribus onerati defatigantur: neqꝫ sanos ea vti expedire ꝛ eos precipue qui motu plurimo vtuntur.

De carne Perdicis frankelini. Starne. Coturnicis.

b Orum volatilium natura ad seinuicem ꝛ cum ea q̄ fasianorū propinqua est valde: quorum omniū caro si ante confirmatā pulliciem illorū fuerit qui tardius a nido discedunt senes sicuti ꝛ conualescentes vt alimēto laudatissimo resumendos iubent. nā in qualitatibus actiuis natura sunt equalia: minoris tamen siccitatis q̄ꝫ in pullicie confirmata. in ea enim etate sicciores sunt perdices vt Theodorus ait Priscianus. iuuencule tamen ex eis laudatum sanguinem prebent paucarum superfluitatum. celeris digestionis. Galienus auctor est digestibiliorē esse carnez volatiliū aialiū ꝛ maxime ꝑdicū. frankelini. colūbe. galline ꝛ galli. Ideo ꝛ qdā ꝑdicem oīm volatiliū ad resumendū magis idoneā ꝓdūt. alij v̄o eā q̄ ē starne quā dicūt esse aial magni corpis veluti anserē griseū vl' cineritij color⁊ n̄ āt id aial ꝑuū i tuscia ꝯptū aluū sistēs. post eā v̄o coturnic⁊

carnez a vocis sono sic appellate auis perdicis maiuscule cōsimilis fere coloris. rubeis pedibus et rostro. vnice laudat Albuchasis in resumptione seniorum nature frigide hyeme et in regionibus montanis nature equalis cum aliquanto lapsu ad calidū licz modico substātie tenuioris atque euchime sanis et neutris corporibus cōducere produnt. calculū cōminuere. Quod si Plinius scribat coturnici veneni semen gratissimū esse cibum ideoque eas damnatas esse mēnsis: simulque propter cōmicialem morbū despui suetas quē sole animaliū sentiunt preter hominez. Alij vero ex eorum esu tbetanū et spasmū timeri velint: non quia eleborū mō cōmendant sed quia eius substantie inest virtus hec imo ceteris volucribus deterior sicuti nec alimēto nec digestiōi cōmendentur: audienda esse hec omnia ferunt peritiores de aue parua hortigo seu quiscula nuncupata q̄ etsi auium saporosiorem dicant deteriorem tamen alijs arbitrantur. Usum carnis qualee cum sit nature calide et humide nō omnino damnauere precipue in regimine resumptiuo seniorum frigide et sicce nature in autūno et in regionibus frigidis. pinguedini confert. estque plurimū alibilis. nauseam tamen adducit plurimo esu.

De Auiculis et Ficedulis precipue.

a Uicule in rubis degentes sicuti sunt ficedule. philomene. tremule. alaude: quas zorag. arabes appellāt finci. et consimiles: quarum rostella tenuiora sunt: nā quarum grossiora gustui admodū non sunt grata imo amara fellis forte magnitudine si pingues fuerint senibus vtiles esse Albuchasis tradit precipue his quorum natura frigida est: et magis elixas seu amigdalino oleo recenti conditas et pipere: sicuti laute Poeta his verbis iubet:

Cerea que patulo lucet ficedula lumbo
Cum tibi forte date datur si sapis adde piper.

precipue hiberno tempore in regione septentrionali. Earũ tñ alimentum minus siccare atq; ventrem procurare Theodorus priscianus scribit. esseq; veluti imansinum. modicum. et aereũ. celerius euaporatũ euolare ferũt. nature ponuntur calide et sicce; quo fit q̃ cõcurrente etiã ad id efficiundũ sua leuitate via alimenti insumpte ab hoïe nature calide in colerã plurimã vertant̃. volatiliũ ꝑo alia frequẽtiori vsu in regimine resumptiuo illaudant̃: nisi forte rõne quarũdã proprietatũ cuius causa senio conformes sunt. Scribit enim Rabi Moyses carnem pulloꝝ ancipitris et noctue sapidã esse: vires animi corroborare melancolie melancolice ascendẽti et permixtioni rõnis et mentis vtilem.

De partibus animalium tam peditantium q̃ volucrum in resumptione senum laudatioribus. Cap. xxv.

c Ognitio proprietatum particularũ (vt membratim determinemus) put in vsum senectutis via nutrimenti occurrunt) eoꝝ aïalium quoꝝ sermo iam precessit. tum in regimine conseruatiuo: tum etiã resumptiuo perq̃ utilis habita est: nam quelibet particula aïalis ad esum veniẽtis presertim sube passibilis atq; transmutationi obediens confert mẽbro hoïs illi consimili. cuius gratia ferunt q̃ vesci vberibus proprie ouium et capraꝝ cum lacte in eisdem cõtento conducit ad lactis exuberantiã. tum similitudine. tum etiã proprietate in eisdem compta. Laudatiorem itaq; sicuti et sapidiorem carnẽ ossi circũpositã eligendã iubent. et dextri quidem lateris magis q̃ sinistri vicinitate epatis q̃d cũ sit caloris naturalis basis vehementius influit in particulam sibi propinquiorem eã nutricatiõi habilem efficiẽdo q̃ in remotã. anterioꝝ particulaꝝ carnẽ posterioribus q̃a calidiorem coctionisq; facilioris anteferũt. et cordi vicinioꝝ eã q̃ distantium veluti temperatiorẽ: nutrit̃. n. caro il-

lis venis vicina sanguine virtute iecoris ꝛ cordis perco-
cti,non sic aũt illa que est partiũ a medietate vmbilici ad
caudũ vsqȝ positarũ.His primã dixere earum partiũ que
dorso sunt proxime.tum suo motu.tum qa soli exposita ea
que prima est ventri quiete sua atqȝ influxu solis priuata
Et circũferentie cutisqȝ aĩalis primã veluti apture ꝛ po-
ris affinã.ea q̃ in visceribus adherens magis ꝯmendarũt;
ꝛ carneȝ pinguedine intersectã.tum qa stomacho salubris
tum qa sanguinẽ dat laudatioreȝ.boni enim succi sunt oĩs
pinguis caro:oĩsqȝ glutinosa vt Celsus tradit. Nimis tñ
pinguis ventrem lenit ꝛ paꝝ alit,velociusqȝ in colerã ꝛ fu
mũ conuerti ferunt etsi celerius digeraẗ;carnem mediam
in humido ꝛ sicco sicut illa q̃ pinguedine est priuata vt co
xaꝝ qa cum sapiditate eius nutrimenti fere equalis dige-
stionis bone affirmant;presertim si aĩalium fuerit quoꝝ na
tura est equalis sicuti edi ꝛ tauri iuuenculi lactãtis. Lau
darunt insuꝑ carnem caꝝ partiũ q̃ cuti ꝛ ossibus circũpo-
nitur plurimũ tñ a fundamento caloris nãlis nõ remotaꝝ
si ea caro tenerior fuerit pinguedinisqȝ mediocris.est nãqȝ
sapida ꝛ digesta satis. tum ꝑꝑ multitudinem suꝑfluitatuȝ
ab ea dissolutaꝝ e poris cutis egredientiũ per sudorẽ. tũ
etiã ꝑꝑ collisionem q̃ euenit ab ossibus eam carnẽ ꝯfrican
tibus.Carnem tamen natum deteriorem arbitrantur car-
ni pingui eamqȝ digestionis nõ bone ꝛ mali chimi calidio
rem ꝛ crassiorem pinguedine.Jlioꝝ q̃ȝ carnem malã esse
affirmant;deteriorem tñ eam q̃ est natũ. sunt enim ilia mo
tui supposita cũ super ea voluamus nos. nõ sic aũt nates
q̃ dicte sunt quia eis nitimur dum sedemus.Carnẽ virgu
latã pinguedine(dñante tñ in ea carne)esui sapidam ꝛ nu
trimentum prebere fere equale. Particularũ inter cere-
brum ꝛ cor positarum carnem alimentũ vtile predicant.
purgaẗ enim a suꝑuacuis calore nãli cordis cui vicina est

bono etiã sanguine nutrit virtute cordis ꝛ epatis ꝓcocto
Eam q̃ est partiũ mobiliũ vt lacertoꝝ in regimine senectu
tis laudarũt. tum qa in humiditate nõ superfluit. tum etiã
quia in fluxum sanguinis ab epate ꝛ spirituũ a corde susci
pit est saporis boni digestioni obediẽs. Carnem ꝑticulaꝝ
posterioꝝ pulloꝝ ad adolescentiã tendentiũ qa sube mol-
lioris laudatiorem putãt ea q̃ partiũ anterioꝝ est. tum qa
masticationi nõ ita apta duritia sua: prodeunte tñ eoꝝ eta
te ꝯ̃rio est. huius causam dixere: qa ꝑtes posteriores pul
li sicuti pedũ ꝛ coxaꝝ quibus eoꝝ corpus oẽ sustẽtat atq̃
defert. neruose sunt ꝛ ligamentales ideo ꝛ sicce q̃ tñ in ꝓ
cessu etatis indurant magis. Anteriores aũt qa ex humi-
do viscoso crudo nõ decenter digesto ad spiritualiũ mem-
broꝝ eoꝝ volatiliũ tutelã nõ sunt a principio decent dige
ste. ꝓdeunte tñ etate vincente calido ꝛ epotato humido
rectificant a calido nãli ipsius pulli.

¶ De Musculis siue Lacertis.

a Omittũt veluti idoneã regimini resumptiuo carnẽ musculosaꝫ ꝛ rubeã pinguedine nõ plurimũ ꝯfusam neue oĩo ab ea denudatã aĩalium precipue peditantiũ: nã sanguinem dat paucaꝝ suꝑfluitatum: ꝑtium tñ musculi me lior est caro q̃ in medio eorum est. nam quia extremitates musculorum desinunt in cordas neruose sunt esui non ita apte sicuti medĳ musculi.

¶ De Cerebellis.

c Erebrũ volatiliũ qa nõ plurimũ humidũ laudatius habitũ ẽ eo q̃ᵭ q̃drupedũ. oĩm tñ volatiliũ aũferũt cerebꝝ pulloꝝ starne ꝑdicꝫ ꝛ ꝑcipue galline cui peculiarit attribuũt eo cerebri humani subãm icrescẽ. exacui igeniũ. Idẽ ferũt de eo q̃ᵭ galli ꝛ turturis: nã robur p̃bẽt virtuti (vt aiũt) rõnali. Quadrupedũ cerebrũ damnauere quia frigidũ ꝛ hũidũ cũ excessu ẽt grãdiori: stomacho inimicũ.

nam ipso remolit̄ et relaxat̄. appetitus aufertur. tardius di
gerit̄. estq̄ mali et viscosi chimi. Id v̄o omne audiri volūt
de eo quod est quadrupedū magnoꝝ corpoꝝ nature neq̄
equalis neue nature humane conformis. nam suillū cere-
brum preferūt ei quod est alioꝝ quadrupedū domesticoꝝ
deinde edi et lactantis vituli: q̄a in reparatiōe spirituū pre
cipue aromatibus et sale p̄ assationem conditū: sicuti et id
quod est galline recipiendū iubet Gal̄. Quadrupedū q̄z
ex agno precipue et edo cum petiolis totū caput aliquāto
q̄z cetera membra leuiora sunt: adeo vt in media materia
poni possint vt Celsus auctor est. Id tñ q̄d ferarū q̄z q̄d
placidoꝝ aīaliū est laudatius: et precipue leporinū in cura
tutelaq̄z neruoꝝ q̄z maxime idoneū. Capit̄ aūt p̄tes alias
lis et quibusdam musculis tp̄ib⁹ adiacentib⁹ et mica exce-
ptis in regimine senectut̄ nō receperūt: nisi forte he par-
tes que glutinose sunt et leues sicuti in petiolis capitulisq̄z
edoꝝ et vituloꝝ atq̄z agnoꝝ.

¶ De Pulmone.

e Sum pulmonis non oīo damnauere in regimine re
sumptiuo. tū q̄a est digestiōis facilis celerius de sto
macho exiens. tū propter bonitatē et raritatē substātie sue cū
sit veluti cordis flabellū. grece enim pleumo dicit̄. laudat̄
presertim q̄ inter quadrupedes lactantis est edi. alioꝝ v̄o
aīaliū inutilem q̄a pauci alimenti ad flegmatis nām decli-
nis: eo q̄ accidentali cōplexione frigidus et humidus. cō-
plexione v̄o radicali calidus et siccus habitus est.

¶ De Testiculis.

h Os qui volucrū sunt et precipue saginatoꝝ atq̄z pin
guiū senibus nāe frigide hyberno t̄pe et in regiōe fri
gida magis q̄z peditantiū cōmēdat Albucasis. et magis
q̄ galloꝝ vociferare incipientiū. sunt enim laudatissimi ali
menti. deinde q̄ perdicū sunt et fasianoꝝ: nā calide sunt et

humide nature boni ⁊ plurimi alimenti, paucaꝝ superflui
tatum, digestiōis celeris, in regimine corpoꝝ neutroꝝ et
oīno imbecilliū laudatissimi. Testiculos aīaliū non coeū-
tiū preferūt aliqui eis qui sunt animaliū coeuntiū: tū quia
humidiores hūiditate aerea quia minus distantes a prin
cipio ortus eoꝝ: ideoqꝫ ⁊ nature hūane magis ꝯueniētes
Alij vo ꝯmendarunt magis eos qui coeuntiū sunt aīaliū:
quia exercitio plurimo per coitū melioris alimenti reddū
tur sicuti oīo exercitata membra: nisi esset ꝙ ex coitu sicci
ores ⁊ terrestriores fiunt plurima calidi innati ⁊ spirituū
resolutione in coitu eueniente. Testiculos peditantiū fre-
quentiori vsu prohibuere propter crassitiē substātie eoꝝ
exceptis testiculis eoꝝ quadrupedū que adhuc lacte nu-
triunt: sicuti de pubis porci. i. lactantis qui prohibitus sit
pubes fieri quos ad virtutis defecte repatiōē etiā in sin-
copi ex subtilitate humoꝝ ꝯtingente post eos qui galloꝝ
sunt elixos poti⁹ q̃ assos Gal. in magnis laudib⁹ ꝑdicat.

¶De Vberibus.

v Bera etsi pleriqꝫ nāe frigide ⁊ sicce via nutrimenti
graduauerint multitudine neruoꝝ in ipsis existen-
tiū: plena tamen lacte iuuencule animalis primi partus: si
bene digerant aromatibus condita recipiēda aliqn̄ in re-
gimine resumptiuo iussere. propinquū enim alimentū dāt
ei quod est carnis.

¶De Pedibus ⁊ Tibijs.

b As quadrupedū ptes ēt laudauere ꝑcipue q̄ agno
rū ⁊ edoꝝ sunt: ⁊ anteriores presertim: nāe sunt cali
de ⁊ hūide, celeris ⁊ facilis digestiōis, vicina enī sunt fon
ti caloris q est cor: ideo posterioribus grauiorib⁹ ⁊ frigidi
oribus anteriores leuiores calidioresqꝫ ꝑferūt. eaꝝ q̄ꝫ ptē
interiorē quā domesticā dicūt pti exteriori quā nūcupant
siluestrē laudatiorē, motus. n. in his pedibus ⁊ cruribus

interiori q̄ȝ exteriori pti magis innitit͛.que ptes etsi paruȝ alimēti afferāt ob eaꝝ matiē ꝛ extenuatōeȝ:sanguinem tn̄ prebent laudatū viscositati attinentē.non crassum.ꝛ paucaꝝ supfluitatū.bone digestiōis.boniq̄ȝ chimi viscosi non crassi vt Auic̄.tradit.quaꝝ laudū notio est velocitas iflacriōis ipoꝝ p̄cipue pedū ꝛ dissolutiōis dū pcoquunt͛.aluū molliūt sui viscositate:quare eaꝝ esum nōnunq̄ȝ in regimine resumptiuo postq̄ȝ in aceto premacerate fuerint excitāde appetentie cā ꝯcessere.quo in gn̄e vngulas q̄ȝ ꝛ trunculos.rostra.aures precipue suū veluti glutinosas.leues. stomachoq̄ȝ idoneas recipi volunt.

¶De Jecore Uentre ꝛ Lyene.

l Jcet boni succi sit oē iecur:tn̄ sapidi⁹ habitū est pinguis anseris seu anatis iecur p̄nutrite lacte ꝛ pasta alioꝝ q̄drupedū nō mō imo ꝛ volatiliū oiȝ.deide pinguioris ꝛ iuuenis galline p̄cipue si galline nutrimentū fuerit farina tritici ꝛ ficus sicce cū lacte dissoluta.alimētū aiūt p̄bere euchimū plurimūq̄ȝ mansiuū in repatōe virtutū cordis Peditantiū v̄o iecur duritia sue sube oio fere dānauere: excepto eo q̄ͦ ē lactātis porce nō deterie.i. macilēte imo piguioris p̄sertim cū ficubus nutrite: q̄ͦ n̄re etat͛ romani epar latinatū appellāt vtilissimū arbitrant͛ in regine ēt resumptiuo corpoꝝ tabefactoꝝ in magnis laudibus habitū Alioꝝ v̄o peditātiū nequaq̄ȝ:nā hūoreȝ dat crassiorē tarde digestiōis tardiusq̄ȝ ad venas penetrās.ventrē volatiliū prestantiorē eo q̄ͦ est peditantiū plurisq̄ȝ nutrimēti q̄ȝ pulmo ꝓdūt:ꝛ anserinū laudatiorē aliis sicut ꝛ iecur eius dē copiosa aialis illi⁹ hūiditate.post quē accedit gallinace⁹.sunt enī duo hi melioris nutrimēti ꝛ plurimi vt refert Auic̄.p̄cipue si iuuenis anseris fuerit aqua ꝛ sale decēter pcocte.nec silētio iuoluendā voluē interiorē pelliculā ventris gallinacei medicine tn̄ poti⁹ via q̄ȝ cibi vino arōatico frequētius lota fumo exsiccata ꝛ in puluerē redacta:nam

stomacho discreto vnice auxiliat. Lyenez aialiū ad esum humanū venientiū frigide ⁊ sicce nãe ꝓdūt. crassuz ⁊ ma luz alimentū ꝑbere. mali succi. tardeqꝫ digestiōis existere. suillū tñ min⁹ alijs dānauere. stomacho eni sui ponticitate ⁊ stipticitate vtile. ꝭm semitā itaqꝫ medicatōis ꝯcitāde ap petētie cibi grā in regimine resumptiuo rariori vsu recipi- endum.

De Alis.

a Lam tū labore tū motu fere ꝯtinuo alijs volatiliuz partibus testiculis exceptis in regimine resumptiuo laudarūt magꝭ: nā qa ala auis in aera leuat frequēti eius exercitio supfluis ab ea dissolutꝭ reddit saporosior ⁊ dige stiōis celeris in regine senū ⁊ ꝯualescentū laudatissima ⁊ precipue ea que est galline atqꝫ anseris ⁊ auium pingui- um. non eni fuit ala leuior ꝑcipue anseris nisi rōe frequē- tie motus ⁊ exercitij ei⁹. iunioꝝ ꝗ alā his q̄ adolescūt lau datiorē dicūt: alimenti tñ pauci: caliditatꝭ debilis. eq̄litati vicine. magꝭ tñ eā ꝑtē q̄ ale ꝯtinuat quā pulpā albā dicūt hec nāqꝫ si galli castrati fuerit plurimū ē alibilis: ⁊ adhuc magꝭ ea q̄ galline sapida magisqꝫ hūida: saluata in singu- lis eoꝝ parilitate. etatꝭ. hītudinis. pastionis. locoꝝ. tēpoꝝ ⁊ ꝯsimiliū. q̄ꝝ esum regimini resumptiuo idoneū ꝑdicant.

De Collo.

c Ex auib⁹ collū sic̄ ⁊ ale recte senib⁹ sicuti ⁊ infirmis annūerant vt Cel. ait. oīm tñ gallinaceū magꝭ ꝑci- pue crasse ⁊ piguioris galline. alimētū. n. bonū dare ferūt nimio suo motu sic̄ ⁊ de ala dictū est. post gallinaceū anse rinū laudāt. frequētiorē tñ eoꝝ esum ꝓhibēt: nā difficilis digestiōis sunt eaꝝ viscositate sic̄ caput ⁊ cutis illaudata. Zoar auctor ē collū sic̄ ⁊ caput ꝓprietatē hr̄e in faciendo cecitatē: si tñ his ꝑtibus ad esuz veniētib⁹ vti libuerit que crassi ⁊ viscosi sunt alimēti excitādi appetit⁹ cā vel calorē remittēdi eas vt laudtiores aceto ꝑmacerādas iubent.

De Cauda.

b Hanc nature calide ponūt: cuius esus senibus aliq̄ñ non obessz nisi stō. ichbo fastidiū afferret: qua si vesci ꝯtingat orepticoꝝ esu. i. eoꝝ que fastidium auferunt edendam iubent.

De Medulla.

e Am que vituloꝝ ⁊ ceruoꝝ est cūctis vt alibilē magis anteferūt. est enim multi nutrimēti si digeraṯ: qa tñ stomacho iutilis est appetentiā deijciēs, stomachū perturbās eā frequētiori vsu ꝓhibuerūt. edendā iubēt pipib⁹ ⁊ senibus ꝯditā. Inṯ q̄s spinalē medullā mag̃ laudauere pinguedie eni mime ꝑticipat ꝑꝑ hoc ꝙ elongaṯ a cerebro nauseam defugit: que si bene digeritur alimentum nō paucum dat corpori vt Galienus scribit.

De Adipe ⁊ Pinguedine.

b As ꝑtes calidas ⁊ hūidas ad gradū vsq̧ secundū graduauere quaꝝ he q̄ aīalis ad equalitatē tendēt; ꝯmendarūt mag̃ si vt decet ꝑcoquanṯ eas senib⁹ nature p̄cipue frigide ⁊ sicce hyberno tp̄e in regionibus septētrionalib⁹ vesci iubet Albuchasis: qa tñ nauseā faciūt sic ⁊ vnctuosa reliq̄ cū salsis ⁊ acutis edenda precipit: naȝ hec ad eaꝝ crassitiē attenuandā auxilianṯ. ferūt medicoꝝ illustres hoꝝ alimentū inutile ⁊ paucū. cibū eniȝ subleuāt. dānauereq̧ nimiū eoꝝ esuȝ nisi modice ꝭm mensurā qua delectet. q̄ꝺ qa pinguedis alimentū vaporosuȝ ē. vnctuosuȝ. pluriū suꝑfluitatū: ideo carnē pinguedine intermixtā quā virgulatā dicūt laudatiorem ferūt, si tñ vesci ꝯtingat bis membroꝝ ꝑtibus q̄ frigidū viscosum ⁊ oppilatiuū alimentū prebēt mixtiōe alicuius eoꝝ que scindūt atq̧ attenuāt emendari ceu͠ aceto ⁊ aromatibus preceptū est.

De Seuo lactante ⁊ subgulari.

a Nimula appellaṯ subgulare lac apud nostre etat;

Romanos;cuius esum sapidū esse nō est dubiū;licz dige-
stionis difficilis cū sit de genere carnis glādose in regimi
ne resumptiuo non abijciendum omnino.

De Sanguine.

l Icet sanguis ex greco ideo dictus sit quia vegetet
ꝛ sustentet:latine vō sanguis dici ferūt quia suauis.
tñ vi alimonie cibis officiētibus sanguinē annumerāt.dif-
ficilis enī digestōis est ꝛ in supfluitates ꝯuersiuus.pauci
alimenti.magisqꝫ esse delectamentū nutrientiū nos q̄ȝ ipȝ
alimentū Gal'.scribit.oī tñ sanguine peditantiū ꝓcipue le-
porinū laudauere.Gal'.auctor est eū esui sapidissimū existi
matū multo etiā magis q̄ȝ gallinaceū ac colūbinuȝ q̄ȝtum-
cunqꝫ boꝝ fuerit saginatoꝝ.

De Piscibus. Ca.xxvi.

a Limentū qđ ex piscibus est nequaq̄ȝ eo qđ peditā
tiū ꝛ volatiliū anteferendū est;imo neqꝫ sine ꝯditōe
senioribus ꝯcedendū.frigida enim ꝛ humida est pisciū na
tura: etsi eoꝝ aliq natura sicciores sint alijs sicuti scorpi⁹
conchilia.dracō.ꝛ glaucus.vt Theodorus Priscianus
ait.a quoꝝ esu quia flegmaticū dāt alimentū calidā ꝛ sic-
cā hñtes naturā atqꝫ extenuatos estiuo ꝓcipue tpe ꝛ cali
dā incolentes regionē arcendos nō esse Albuchasis au-
ctor est.paꝝ dāt alimēti.atqꝫ corpi immansiuū aquosi san
guinis respectu tempati. Int' pisces min⁹ noxios arbitrā
tur eos q recentes sunt quoꝝ ortus in pelago aut claro
fluuio ꝛ petroso;nā hoꝝ pisciū esus alioꝝ ꝯpatiōe sangui
nē tempatū dare ferūt int' crassum ꝛ subtile. quoꝝ adhuc
q int' saxa editi sunt q̄ȝ q in arena;ꝛ q in arena q̄ȝ q in limo
leuiores Celsus ꝓdit. quo fit vt ex stagno vl' lacu aut pa
lude ꝛ sordido loco cenoso ue; sicuti gues aut gubiones
ꝛ loco herbas malas hñte vel flumē eadē gña grauiora
sint,leuioraqꝫ in alto q̄ȝ q in vado vixit. In magnis tñ lau-

dibus habiti sunt inter saxa editi ita vt Gal'. ꝓdat eoꝝ ali
mentũ nedũ bene digestibile sed ⁊ saluberrimũ sanguinem
dare mediũ ꝯsistentia: vt q nõ oío tenuis ⁊ aquosus neue
sufficiẽter crassus. magꝭ alibiles atqꝫ equales: celerioꝛisqꝫ
digestiõis eos dicũt. aluũqꝫ mouere sicuti ⁊ saxatiles oẽs
teneros pisces. hi sunt quoꝝ caro mollis est ⁊ fragilis. sa-
poꝛis suauis. a viscositate ⁊ crassitie imunis. ⁊ oío ab odo
re graui ⁊ putrefactiõe. quoꝛũqꝫ caro nec dura est nec sic
ca. nõ pinguis. neqꝫ mucillaginosa. neue viciato sapoꝛe af
fecta. talibus itaqꝫ ꝯditiõibus insignitoꝝ pisciũ esuꝫ nõ mi
nus defectis sicuti sunt senes ⁊ ꝯualescẽtes quã sanitateꝫ
custodire expetentibus atqꝫ exercitio deditis ꝓ viriũ etiã
roboꝛe laudarũt. Jd vͦo oẽ adhuc magꝭ ꝯsequi affirmãt si
pisces hi ꝑter iã dicta quãtitate etiã mediocres fuerĩt me
dij inter teneros durosqꝫ pisces: vt mullus. ⁊ lupus: boni
eniꝫ succi sunt. qui neqꝫ minutissimi sint: quos apua appel
lant: imo neqꝫ parui: nã etsi melioꝛis carnis iudicenꝰ ⁊ di
gestiõi magꝭ obediẽtes. stomacho minꝰ noxij. celerius tñ
intus vicianꝰ vt Gal'. ait. detestanꝰ ⁊ magni ab equalitate
plurimũ decliues: eo ꝙ crassuꝫ pꝛebẽt alimentũ. suntqꝫ cõ
coctiõis difficilis. stomacho etiã noxij. etsi nõ celerius in-
tus viciabiles. hoꝝ vͦo medios qui ab vtraqꝫ extremitate
q̃d laudatius est assumũt in magnis laudibꝰ hẽre: lꝫ mi-
nꝰ alimẽti ꝑstent: sic oío media etas piscis q̃ nõdũ summã
magnitudinẽ impleuit. ouificare incipiẽtes alijs anteferũt
nõ eni pinguedie sicuti neqꝫ matie exuberãtibus afficiunꝰ
Squamosos ꝯsilr his q squamis carẽt: nã eoꝝ caro pur-
gata est a sup̃fluis q̃ nã in squamas ꝯuertit. q tñ tẽpestati
bus ⁊ fluctibus cedunꝰ solidioꝛes carnes hẽ ⁊ digestibi
les Theododoꝛus Priscianꝰ ꝓdit. auratos pisces neqꝫ
solũ auratã purã aut scarũ ꝫ etiã loliginẽ. locustã. polypũ
inter oẽs pisces minime intus vitiari Celsus auctoꝛ est.

De Marinis Piscibus.

Licet ex tota rerum natura dānosissimū ventri sit mare vt Plinius pdit, tot vz modis, tot mēsis, tot pisciū saporibus, cuius pcia capientiū periculo fiūt, maritime qz piscine potius marsupiū exinaniāt qz repleāt vt M. Var. ait, attū vt gerentocomo attinet pitorum snia est pisces marinos calidiores esse his q aquarum sunt dulciū, illis tū minus hūidos minusqz viscosos ⁊ pingues; quos in regimine resumptiuo imbecilliū corporum qualia sunt corpa ꝯualescentiū ⁊ seniorum auctore Gal. oīo nō repulerūt: pcipue si saxatiles extiterint. carnis eteni sunt tenuioris, sapidiorisue, ꝯcoctiōis facilioris, minus tū alibilis, celerius in sanguinem temperatum non turbidum, neue crassum, imo tenui infuso propinquū conuersiue. velociusqz a membris nate dissolui, est tamen tardioris exitus a stomacho ⁊ intestinis sue viscositatis paucitate: sicuti ex multis cōmendarunt triglias quas veneti barbones dicunt. cuius iecur (vt Galienus ait) admirati sunt leccatores delectationis gratia. alij vero mullos quorum natura siccior est et vrinam procurant. Arbores quoqz quos superiorem etatem scaros appellasse puto vulgo fragolinos dicunt. auratas: quarum natura siccior est ventrem constringens. interiora vero eius ventrem deducunt. folia. pasceres. sgombros. parmulas. ⁊ pelamidem a luto nomen trahentē que vt ferunt primo cordile est mox cū annū excesserit tynnū vocant. tynnus siccat ⁊ mediocriter ventrem deducit. sunt ⁊ huiusmōi generis pisces muscatelle dicte: quos oēs salitos Gal. laudatiores pdit. polipū et sepiā leues. neqz ventrem procurare neqz nutrire. oculis obscuritatē adijcere Theo. Pris. ait. viscella vo eorum ventrē deducere, ideo sepiarum atramentū rebus aluū mouentibus Celsus annumerat; eos q magnorum sunt corporum dānauerūt.

De Piscibus aquarum dulcium.

m Arinos pisces ab his qui aquarũ sunt dulciũ ita distinguunt. fluuiatiles et oio nõ marini odoris grauioris esse feruut plurimarum et tenuiũ spinarũ: eos qui in pelago oriunt aquas dulces subintrantes incolunt alijs asserunt: sicuti lupos. spinolas. sturiones et psiles. oẽs enim marini congaudent fluuijs vt ait Gal. in regimine tñ senectutis cancros rotũdos fontales: et pcipue eos q forma molles sunt molechie appellatos seu cõpatres in pcipuis laudibus habuere: presertim in lacte longo tpe infusos et coctos aut in aqua hordei. isti enim carni alimentũ prebent ethicis etiã et consumptis q maxime idonei sunt: nam eis auget corpulẽtia. celerius conuersiui. siccitati senili aduersant. quorum plurimi etiã in maritimis reperiunt. Cancros vero quorum cõis est vsus nisi forte de gñe mollechiarum fuerit prohibuere. siccãt eni3 l3 vrinã pcurẽt vt Theodorus priscianus auctor est. siue marini fuerit pui aut magni q locuste appellant quicq3 sicci sunt. siue aquarum fuerint dulciũ dure digestionis. quos tñ si aliqñ vesci libeat delectationis cã vino condiri siue aqua mediocrit salita additis menta. petroselino. et aromatibus: ablato prius intestino fecẽ deferente per mediã caude extenso. Post cancros pisces petrosos quos Celsus saxatiles vocat senes vesci iubent. l3 eos rebus mali succi (iniuste tñ) annumeret. oẽs enim lapidosi magis sunt pingues et salubriores: sicuti truta et timalus. vt plurimũ tñ fontani aut fluuiatiles et horum preci pue marsones: nam eorũ caro tenuioris est sube nõ pluriũ superfluitatũ. respectu aliorũ celeris digestionis. sanguinẽ dant tpatum in modo sube: puta qa neq3 tenuiorem neue crassiorem. Deinde alatia seu alosia: quã quidã lupum tyberis arbitrant: eius enim suba multũ est fragilis esui apta et sapida. in regimine resumptiuo oio eam repellendã pro

bibuere, quorum sapidissimorum prouentum habet tyberis famosus italie fluuius, vrinam enim et ventrem procurat vt Theodorus priscianus ait. Neque pretermitti voluerunt piscem carpionē recentem pcipue: cuius raritas supra eius bonitatem inter ceteros pisces pstat eidem pcipuā auctez atque nobilitatem. hic enim piscis eorum iudicio q piscium natu rarū curiosi sunt idagatores vnice in lacu benaco in agro Veronensi peculiari quodā nature munere reperit. piscis inque laudatissimus aquarū dulcium piscium, paucarum superflui tatum, difficult putrescibilis: qd eius decocti diuturna ostēdit reseruatio. Ferunt q3 intestinis huius piscis nihil nisi arenam aureā reperiri: denotans hunc piscem circa minerā auri in profundo lacus benaci nutrimentū sibi venari. Post illum themalus: cuius bonitas crescit nimio sui exercitio quo mucillagine priuatur barbus siliter et capitanus quem cauedanum dicūt: quorum copiam hēt Rhenus Bononiensis fluuius, deaurata truta et spinosa . accedēs quippe ad carpionis nām, tum figura, tum etiā alimento. de qua sermonē videt fecisse Gal. dū inquit q fluuius q noiatur Nar incidens in tyberim multo meliorē piscē hz eo q fm tyberim, ab altis qdem montibus et fontibus purus perseuerat. fluxū habens precipitē et acutum vsque ad tyberim vbi nusque neque modicū stagnizet. Et lucius fontalis aut fluuiatilis laudati fluuij quem regem piscium aquarum dulcium appellāt sicuti delphin maritimorū, hunc et trutā pisces velocissimos predicant, plurimi exercitij: ita vt truta per rupes aquarū ascendat descendentium. Nec pretermitt voluerunt piscem ingeniosa gula laudatissimū lāpredam quam oculatā appellari creditum est laudatissimi alimenti nō mucillaginosi neue superfluitate participātis plurima qa ex humore saxorum in fundo aquarū existentiuz alit sugendo veluti hirudo siue sanguisuga. in eius stoma-

cho nihil corpulenti inueniri phibent. eiusdem generis pisces in pelago atq3 in aquis dulcibus ortum habent quorum marini alijs eiusdem etiā generis fluuiatilib⁹ anteponunt: inter quos salmo pisciū omniū esui sapidissimū predicant assatū ⁊ precipue salmonē fluuiatilem in eqtania marinis etiā oībus preferri Plinius auctor est. replere q̄3 interdū lacus soliti sunt antiqui ↄuectis marinis piscib⁹ ita vt lupos ⁊ auratas lacus etiā ꝓcreauerint ⁊ alia hmōi genera dulces aquas tolerantia. Eadem q̄3 aquatilia genera alibi ⁊ alibi meliora esse ꝓdunt; sicuti lupos pisces in tyberi amne inter duos pontes: de quibus est precipue sententia. M. varronis in his verbis: Ad victū optimu3 fert piscem tyberis. Sed inter eos precipuū locū lupus tenuit ⁊ quidē his qui inter duos pontes captus esset: hūc nonnulli eū piscem quem Arabes sabor: greci vo cobensi. i. labrachi vel laurachi: Genuenses louatiū siue loratiū: Veneti variolum: Romani spinulam. quā Gal'. inquit se non vidisse natā in aquis dulcibus: vidit tñ eum ex mari superuenientem fluminibus aut stagnis. alij luciū. quidā sturionem arbitranṫ. alij tñ qbus veritas magis applaudit alosiam siue alatiā. aut chiepam vulgo dictā. Eum lupū precipue quē tyberis aduerso torrente defatigasset vt Columella ꝓdit. ferunt enim eū piscem quē alatiā dicūt vermiū stimulo ⁊ pruritu quos in capite hēt aduerso torrente e mari in tyberim natare vt fragore vndarū eum stimulū a se repellat. sicuti aūt is piscis melior in tyberi q̄3 alibi: ita ⁊ rumbus rauenne. murena in sicilia. elops rhodi ⁊ alia genera siliter. Ostreas humidas stomacho idoneas leuiter ventrē ⁊ vrinā ꝓcurare Theodorus ait: l3 oēs fere cōcule maximeq3 earū ius coclea ⁊ conchilia queq3 etsi minie inflēt tñ aluo impant atq3 imbecillissima mā sunt. i. minimi alimenti aut minimū alibilia imo ⁊ mali succi oēs pisces g

ex tenerrimo gn̄e sunt ⁊ q nimiū duri. virosi.limosi qꝫ in nimiā magnitudinē excesserūt vt Celsus docet.

¶De Piscium partibus.

i Laudarūt cūctas pisciū ꝑtes pinguedini attinētes lꝫ gustu sapide sint.nā eaꝝ pinguedine alimentū dāt sube viscose a stomacho ⁊ ītestinis lubricās. difficilis penetratōis.facile intꝰ vitiabile.q̄ ſm primū qdeꝫ esum mox celeriꝰ nos replēt subuertūtqꝫ appetitū:ita vt deiceps diebus pluribꝰ nō tollereť pisciū esus vt Gal.ait.p̄cipue si pisciū magni corpis ꝑtes fuerint.quoꝝ oim eas ꝑtes magꝭ dānauere q̄ veluti pinguiores vmbilicares sunt. auriculares siliter:atqꝫ oculis pisciū ꝓpinqores: ita vt vmbilicalē ⁊ pisciū capita oio repudiarint:nā alimentū dāt stomacho ināatans.tū vnctuositate.tū etiā viscositate digestiōis difficilis. quod ad fundū stomachi descendens eius vilos emolit qbus relaxatis celerius nutrimentū eijciunt.quo fit vt eoꝝ esu plurima causeť lienteria. Pisciū ꝑtes grandiorū p̄cipue q̄cunqꝫ mobiliores:sicuti cauda.dorsū ⁊ ale.puriores carnis.minoris pinguedinis. digestiōis celerioris. nutrimentiqꝫ laudatioris affirmant. Partes v̄o ꝯrio mō dispositas ꝯrio mō arbitrāť. Caro pisciū caude.alis ⁊ ossibꝰ dorsi vicine a capite ad caudā vsqꝫ ē sube mollioris. digestōis facilioris.boni chimi aliaꝝ partiū ꝯparatione. perficitur enim earū nutrimentū motu fere ꝯtinuo. ossium q̄ꝫ frictio crebra eaꝝ partiū q̄ ossibus sunt vicine fragilitateꝫ. mollitiem ⁊ saporositatē eis p̄stat. Lateꝝ v̄o ⁊ costaꝝ iudicium medium esse inter id quod caude ⁊ alaꝝ est ⁊ eius quod est vmbilici bonitate viscositate ⁊ mobilitate. Piscium oua carne eorundem difficilioris digestionis ꝓdūt. Piscium conditouras multifatiā variari cōtingit alij nāqꝫ elixari volūt.alij frigi.alij assari. acetū tn̄ scindendo pisciū aduersať viscositati.aromata v̄o frigiditati.

De Piscibus salitis.

s Icuti pisces recētes qa corpa infundūt regimini resumptiuo accōmodant: ita q̊z aliqñ ⁊ saliti: quia ſm tñ semitā potiꝰ medicatiōis quia natura sua que calida ⁊ sicca est flegma quo plurimū abundat morbosa senectus dissoluit siue liquefacit p̄cipue senioribus vtiles sunt nāe frigide ⁊ humide hyberno tp̄e in regionibus meridianis: Quia tñ nimio frequentioriq̧ eoꝝ vsu pruriginem ⁊ morphea nigrā adduci impetiginem ⁊ scabiem pitiores ꝓdūt eos vescendos iubent cū vino rubeo ⁊ mellito quoꝝ laudatiores arbitrantur eos qui nouissime saliti sunt: his vō ꝓximi qui termino quo saliti sunt vicinant̄ magis. deinde ꝗcūq̧ aceto ⁊ aliȷ̄s ad ꝯdienda cibaria aptis ꝯdiunt̄. oua aūt tarica q̄ vulgo corrupto tñ vocabulo botarica appellantur damnauere nisi subducendi alui causa: sunt eni vētris lenitiua sicuti ⁊ capparis vt Auic. refert.

De Lacte ⁊ in primis mulieris hominis. Ca. xxvij.

n Ec q̧ voluerunt regimen senectutis carere humano siue muliebri lacte etate exite precipue affecte plurimū idoneo. Cum eniz lac sit humor superuacuus. colore albus: nā leucos greci: albū latini dicūt: duplici decoctiōe in mām is gñatus. equalitati vicinus. frigiditati tñ ⁊ hūiditati attinens. resumptioni defectoꝝ ⁊ senum corporum plurimū salutare. nutrit enim leui bono ⁊ facili nutrimento. restaurat ⁊ reparat eorum corpora. eoq̧ corpulentia augescit. et colorem vltimo viuidum efficere ferunt: precipue muliebre humanum cum zucaro epotum. ⁊ omnino (vt Marcus Varro auctor est) lac omniū rerum quas cibali causa cupimus liquentiū maxime est alibile. humores viciatos corrigere cum ventris subductione adeo vt in thabidis nihil melius lacte opari videat̄ Gal. affirmat

optimi nãq; chimi est bonũ lac fere oĩm quecũq; comedi mus. corrigit obliuionem siccã ꝛ frigidam. tristiciam. ꝛ ali enationem: ita vt senioꝝ aliqui lactis esu ꝯtinuo inoxij et cũ vtilitate maxima in longos annos processerit adeo ꝙ lõgius centũ annis vixere. Jn cuius vsu nõnulla obserua ri senectuti conducentia iussere. tum ex parte resumentis lactis. tum etiã ex parte resumẽdi senis. cũ enim imprimis lactis sub̃a composita sit ex parte aquea serosa nature siue calide ꝛ sicce aut frigide ꝛ humide ꝛ ex parte crassa terre stri ꝛ caseali nãe frigide ꝛ sicce: etsi dũ viridis est ꝛ mollis ad humiditatez declinet. ex parte quoq; butirosa aerea na ture calide ꝛ humide. illud est laudatius quod inse ꝓpor tione quadã decenti tres habet sub̃as dictas. nam etsi lac celeris sit digestionis: celerioris tñ id in cuius compositõe pars tenuior alijs dñatur: tardioris ṽo in qua pars terre strior. Qđ aũt ex generibus lactis aeri attestat̃ est medio cre ꝛ melius in quo aquositas ꝛ caseitas erũt equales ꝛ oĩo oĩbus laudatius est muliebre humanũ oĩ alio tꝑatius cũ sit supfluitas tꝑatioris aĩalis magisq; hũmane nãe sĩle dulcius alibiliusq;: ṗcipue si lac fuerit mulieris etatis. xxv vsq; ad. xxxv. annos. hanc enim etatẽ iuuentã sanitatis ꝛ complementi ꝓdidere. ꝛ adhuc magis si mulier fuerit co loris boni. musculosa. solidioris carnis non pinguis. neq; oĩo extenuata. nam lac tale sub̃a ꝛ qualitate tꝑamento vi cinũ arbitrant̃: precipue si albedinis fuerit vehemẽtis eq̃ lis essentie qđ super vnguem figit̃ distillatũ ꝛ nõ fluuidũ vehement̃ albũ: ita vt neq; declinet ad fuscedinẽ. viredinẽ citrinitatem neq; ad rubedinẽ. odoris suauis absq; decli natiõe ad acredinẽ ꝛ ponticitatẽ. sapore dulce in q̃ amari tudo salsedo aut acredo nõ appareãt. mediũ inter subtile fluuidũ ꝛ crassum caseatũ. cuius partes sint sĩles nõ multe spume distans a tꝑe q̃ mulier q̃ aborsum facere nõ ꝯsueuit

peperit masculum partu ꝯm nãle tp̄s requisitũ mense vno cũ dimidio vsq3 ad bimensem. Mulieris aũt lactantis regimen equale iussere. tum p exercitia. tum per esculẽta po culentaq3. vsum venereorū3 eidem oĩo abstulere. Lactis vsum laudauere mox cũ ab vberibus mungit̃: ne quolibet mõ ab aere imutet̃ afficiaturue. Sic eni3 Emisero ⁊ Irroditus lac dignificãt in resumptiuo regimine vt Gal'. ait nam siquis absq3 abominatione imponat os muliebri mãmille sugatq3 nihil eo magis idoneũ scribunt. Senẽ aũt cui lac ꝯcessere cerebri nõ egrotatiui esse volunt. amplaꝝ tñ venarũ. cuiusq3 viscerum decursiones sint faciles. cuiq3 lactis qualitas nã est ꝯueniens. hypocundriorũ fortiũ opilationibus inhabilem. fortis istimbrie. ieiunũ. superfluitatibus cõmunibus depositis. exercitio aliquo preeunte. nullo extraneo sapore in ore apparente. post cuius assumptionem quietẽ imponunt ne corrumpatur aut accescat. somnum tamen prohibẽt alteriusq3 alimonie vsum quoad assumptũ lac descenderit.

¶ De lacte quadrupedũ resumptioni senectutis idoneo.

Lac oẽ nutritoriũ esse excepto bubulo qđ grauis est digestionis instringẽs ventrẽ Theodorus priscian⁹ refert: recipit tñ diuersitatẽ. ⁊ tale brutoꝝ aĩalium lac ꝯm aĩaliũ species: etatem. q̃titatem. vtpote: qa puum. magnũ aut mediocre. ⁊ ꝯm formã: si carnis lenis mollis aut dure. pinguis aut macillẽte. ⁊ ꝯm colorẽ: vt qa albũ aĩal aut aliũ hñs colorẽ. Attñ post lac humanũ ꝯmẽdarũt magis ⁊ simplicit̃ lac aĩalis illius cuius tp̄s pregnatõis ꝓximũ est tpi pregnationis mulieris hoĩs: sicuti vaccinũ. in resumptiuo tñ regimine lac illius aĩalis in precipuis remedijs habitū3 est cuius natura hõi plurimũ ꝓportionat̃ correspondẽter in spẽ sua sil'e illi. ⁊ odor quidẽ carniũ aĩalis significat̃ sup

bonitate lactis ⁊ sanguine eius ⁊ salubritate elongatiōeq̃ aut ppinquitate ad nām humanā. Quo fit q̄ lac illi⁹ animalis laudatius putent cuius carnibus vescuntur hoīes ferū sit siue placidum aīal: sicut sunt capra ⁊ danula. lз vt maxime alibile ouilū. inde caprinū. pingue. niueumq̃. M. varro ꝯmendet ⁊ vtrūq̃ leue atq̃ ventrem ꝓcurare. Asininū v̄o plus ceteris nutrire. ventrē purgare. ꝟ vires multum acquirere Theodorus ferat. estq̃ asininū tenuius ⁊ aquosius ceteris: cuius causa est crassities substātie asine lactantis que alimenti sui partem terrestriorem ⁊ crassiorem retinet pro sui nutrimento eo q̄ sit conueniens nature sue crasso nutriri cibo. Asinino itaq̃ lacte maxime sine periculo ad esum venire putauit Galienus etsi continuo eo quis vescatur: nam minus fallax alijs est. celerius aluū subducit etiam sine pane esum. minime ventosum est. neq̃ in ventre caseatur: precipue si cum sale ⁊ melle edatur. caprino tamen quia crassitiei extat medie vti iussere cum addere oportuerit vt magis alibili. minusq̃ aluum molliente. ⁊ omnino cum maxime alat lac humanum quodcunq̃ mox caprinum ceu stomacho vtilissimū laudauerunt: q̄m fronde magis q̄ȝ herba vescitur capra: etsi lac rebus stomacho alienis annumeret Celsus. Quoꝝ oīm eo lac iuuātius p̄dicant quo aīal cuius est lac in iuuenili etate erit cōstitutū: ⁊ precipue vernū eius lac eo q̄ aquatius est estiuo ⁊ tpatius lacte alioꝝ tp̄m anni sicuti ⁊ ver aliarū ptiū anni saluberrimū affirmāt. lз q̄ƀ melius est illud lac sit q̄ƀ est in medio estatis vt Auic. auctor est. veꝝ tn̄ timetur in ipso q̄ calor ip̄m conuertat postq̃ȝ potatū fuerit. illud v̄o nō timetur in vere. Partui tn̄ plurimū vicinū dānauere nam id indigestū ⁊ aquosum ferūt pp̄ coaceruatos humores in venis cōib⁹ vberibus ⁊ matrici a p̄ncipio ꝯceptōis Qƀ v̄o q̄draginta aut q̄nq̄ginta dierū spacio distās a tp̄e

iam ortoꝝ aialium superfluo illo prius coaceruato iam cōsumpto remanet sube humide naturali humiditate, equalis, laudate, facilis digestionis, incōuertibilis in viciatoꝝ humoꝝ putredine: ꝑcipue si eo vescat senex inculpate sanus. Neq; cognitionem pastionis negligi voluere: nā virtuti lactis pascua aialiū quoꝝ est lac plurimū ꝯducit. Gal' auctor est aialia scamoneā pascentia vel titimaloꝝū aliqua purgatiuū hēe lac. ꝑꝑ qd grauiter olens lac, accidū, ⁊ austerū, in pastionibus illaudatis sile fit fere continuo nature herbe qua vescit aial cuius est lac, quo fit vt lac aialis recentes herbas pascentis aluo magis imperet q̄ȝ pascentis herbas siccas. Ea ꝑꝑ vt laudatius fiat lac caprinū laudat pastio lentisci, vnde Democrit⁹ medicus (vt est apud Pliniū) in valitudine considie. M. Seruilij ꝯsularis filie omnem curationē austerā recusantis diu efficaciter vsus est lacte caprarum quas lentisco pascebat: nō ergo grauiter olentes, accidos, neq; austeros plurimū operepreciū est esse cibos aialium quoꝝ lacte vt optimo esuri sunt senes quo fit vt Gal'. rōem loci ꝯsiderans lac Stabij castri prope vrbem Romā in magnis laudib⁹ habuerit, tū eius ꝑfectione qua oē lac ꝑcellit, tum etiā q̄a eminentis est loci ⁊ sicci aeris, tum etiā q̄a pastiōes laudate sunt inuātes. Senex aūt cui lac via alimenti ꝯcessere sit nō febriēs, neq; eius fluat vent, neue imbecilli capite ⁊ doloroso, neq; reumatizante; q̄ȝuis ſm semitā medicam lac nōnunq̄ȝ cattaris conferat eos remouēdo, neq; sint eius hypocondria subrugitantia, suspensa, decliuia ad inflationē, nam lac rebus inflantibus annumerat ita vt pauci sint qui ex illius esu inflatiōes nō ꝑpatiant. Dānauere q̄ȝ lac in vsu resumptiuo eoꝝ senum q̄bus a tota suba est abominabile ⁊ noxiū eisq; quoꝝ natura frigida est, venasq; hn̄tibus angustas, nam si senibus his morbis lāguentibus lac ꝯcederet eoꝝ capi-

tibus eēt inutile neruis atq3 egritudines neruoꝝ frigidas ꝛ flegmaticas patientibus tenebrositatem ꝛ visus cecitatem adducens:imo plurimus lactis vsus pediculos efficit. Gal'.auctoꝛ est senem interdū tp̄e longo lacte dietatū dentes oēs perdidisse: facile enim reddunt̄ dentes ex lactis vsu putrescibiles coꝛrosi:quo fit vt gingiue mollianẗ propter quod cautū est ad istius nocumenti pꝛobibitionē mellis aliqd lacti cōmiscendū esse: nā eo reddit̄ lac magis abstersiuū partemq3 lactis casealem dentibus circumplasmatā abstergit. Neq3 ignotū est lac frequentioꝛi eius esu oppilationes venaꝝ mesaraicaꝝ inducere,longeuoq3 eiusdem esu lapides in renibus efficere, ꝛ vt oīo sit dicere lac ꝛ lacticinia queq3 facile intus vicianẗ: ita vt Gal'.id esse vnā ex rebus cito mutabilibus pꝛodiderit.si eni3 caloꝛem inueniat plusq3 opoꝛtet celerius in fumositatē ꝯuertitur.si v̄o minoꝛē ad acetositatem transducitur. propterea non simpliciter esse boni chimi quinimo euchimos vtentes eo cacochimo efficere.

De Caseo.

Caseū a coeūdo dictū simplicit̄ in regimine resumptiuo illaudarūt:siue ex lacte fiat q vere caseus nūcupat̄:siue ex sero ꝛ est recocta siue laur vt ait Albuchasis: aut floꝛidū lactis.vlliter eni3 pessimū ꝓnuntiarūt.stomacho onerosum atq3 alienū.inflatiuū facile intus viciari.digestionis difficilis.in vijs iecoꝛis residentē opilatōe3 illaꝝ efficere.mali succi esse pꝛecipue veterem:recentē v̄o mollem pꝛesertim nō salitū.vicinū posuere frigiditati ꝛ humiditati quasi pꝛimi gradus.alij v̄o eius nām a secūdo ad gradu3 vsq3 terciū ꝓduxere,ceteris est magis alibilis, ventrē exhibectās absq3 vllo stomachi nocumēto;quē qa boni succi est senibus nāe calide ꝛ sicce in regionibus calidis atq3 estiuo tp̄e ꝯcessere,caseus enim hic quē viridē dicūt,i.re-

centem mollem nō salitū, eustomacū esse, pinguedinisq̧ cō
ferre affirmāt, carnes replere, sanguinē laudatū dare alibi
lē magꝫ in corpe nō residere; pcipue si ex lacte fiat a quo
nihil aut parū butiri extractum sit, etsi antiquus aridus
ecōtra ventrē mollire; lꝫ elixus aut assus aluū instringat;
Gal'. eū caseū in magnis laudibus hꝫ quē greci oxi gala-
ticū dicūt. i. accidi lactis. oxigala eniꝫ grece est lac aceto-
sum apud pergamū grecie a q̄ Gal'. extitit oriūdus ꝛ eū q
ꝑm adiacētes illi regiōes delectabilissimūq̧ esui iudicatū
ait. stomacho innocuū. ceteris caseis difficult' minus dige
stibilē ꝛ ptrāsibilē. neq̧ cacochimū. neue grossi chimi. qꝺ
quidē oīm caseoꝝ cōis est accusatio. ꝛ forte hic case⁹ est
q recens extēdende vite retardādeq̧ senecte plurimū cō
ducit. tradūt eniꝫ Zoroastē in desertis caseo vixisse annis
xx. ita tempato vt vetustatē nō sentiret. Optimū eū caseū
Gal'. pdit q apud diuites Rome magne existimatiōis ha
bet batyncitū noīe. nec mirꝫ q laus caseo det Rome vbi
oīm gentiū bona iudicant. eū caseū nōnulli bubulū dicūt
quo manu presso frequētius vescebat Augustus cesar vt
Suetonius auctor est. nō qdem salito ꝛ sicco qa cacosto-
machus est nature calide ꝛ sicce ad gradū vsq̧ terciū. ar
dorē inducēs. vl' forte his caseus bitinius est corrupto vo
cabulo batyncitus nūcupatus q ex trāsmarinis fere in glo
ria est sicuti refert Plinius. nō eniꝫ tāte incolumitatis eē
bubulū caseū q̄tidiana docet expientia; cū sube sit viscose
digestiōis difficilis; lꝫ esui sapidus. caseū aūt recentē eo re
gimini senectutꝫ idoneū magꝫ iudicarūt q̄ ex lacte senectu
ti magꝫ ꝯformi ꝯpositū ē cū aliis nō postbitis ꝯditiōibus.
M. Var. auctor est maximi cibi eē caseū bubulū lꝫ difficil
lime trāseat. secūdo ouilū. mimi cibi ꝛ q facillime deiiciat
caprinū. ¶De Butiro.

n On repulerūt esuꝫ butiri in regine resumptiuo. Al-

buchasis.n.id senibus nāe sicce hyberno tpe ꝛ in regione meridiana ꝯcessit::nā ipm ē nāe calide ꝛ hūide in.i.plurimū alibile laudato alimēto in sanguinē laudatissimū ꝯuer siuū ꝑcipue in senioribus si cū zucaro aut melle edat: imo amigdalis additis ꝑdictꝫ cattarrū maturare aiūt.laus aūt butiri dat ouino hyberno ꝑcipue tpe nō rancido neue sali to vsu tñ moderato. ei⁹ nāqꝫ esuz supfluentē hūiditatē ad ducere excedentē nec nō flegmaticas egritudies neruos remollire.caputqꝫ euaporatiōe opplere.stomachū hebeti orē efficere.eidēqꝫ noxiū dixere eo ꝙ villos eiusqꝫ asperi tatē remollit.appetitū deijcit sic̄ ꝛ oleū ꝛ vnctuosa queqꝫ nā mollificāt.orificiaqꝫ venaꝝ q̊ ad eaꝝ suctionē corrum pūt:qa opilatiōe facta in meatib⁹ nequeūt vene sugē ideo cū reb⁹ stipticis edendū iubēt.butirū epotū veluti oim ve nenoꝝ tiriacā predicāt. ¶De Cremore lactis.

p Ars illa lactis quā pastores caput lactꝫ dicūt.Ara bes ṽo adoq.illustres latinoꝝ cremorē lactꝫ appel lāt.cuius esuz in regimine resumptiuo laudatissimū ꝓdūt Est.n.alimōie sapidioris ꝛ laudatioris alijs ꝑtibus lactis maxie alibilis ꝑsertim zucaro ꝛ pineis ꝑparatis ꝯdita. cu ius gr̄a in magnis laudib⁹ est mixtura q̄ recipit cremoris lactꝫ ꝑtes tres olei amigdalaꝝ dulciū recētis.ʒ.ij.pineaꝝ triduo ꝑparataꝝ in saba.ʒ.iiij. ꝯq̄ssent oia actu frigida in mortario tpe lōgo ad ꝯuenientē vsqꝫ spissitudinē. ex oib⁹ aūt lactꝫ ꝑtibus colastrā in regine resumptiuo dānauere. Est aūt colastra ꝑma ꝑs spōgiosa ꝛ dēsa ipi⁹ lactꝫ.excitat eni colerā ꝛ ē lapidis gn̄atiua quā tñ si ea aliqñ in vsū ve niet cū zinzibere feniculo ꝛ petroselino ꝛ aniso cuz multa zucari quātitate supasperſis vescendā iubent.

¶De Ouis volatiliū. Ca.xxviij.

l Audatiora oībus alijs habita sunt in regine resum ptiuo non mō verūetiam simpliciter oua gallinacea

recentia. post ea oua eaꝝ auiū laudata sunt que cursu gal
line ꝓcedūt sicuti fasianaꝝ. hoꝝ eniꝫ volucriū oua in vsuꝫ
senū veniētia aliꝭs preposuerūt. deinde nōnulli ordinarūt
in bonitate ea oua que calandraꝝ sunt sicuti Albucbasis
ꝛ ea que perdicū in regimine p̄cipue senū tempatoꝝ ver-
ni tpis fine ꝛ in regione tempata. sunt eniꝫ ouis gallinaꝝ
tenuiora ꝛ paucioris nutrimenti. Jsaac ꝛ Rasis perdicū
oua ꝛ galline ceteris affirmāt esse laudatiora precipue si
animaliū fuerint iuuenum habitudinis carnose masculisqꝫ
succūbentiū; nā semis masculi calor naturalis ouo prebet
vt sit laudatioris alimenti ꝛ substātie. concoctiōisqꝫ facili
oris; precipue si aues oua parturiētes in laudatis pastiōi
bus degāt. ꝯueniente alimēto enutrite; vt tritico. hordeo.
milio ꝛ ꝯsilibus; nā talia caliditatē hn̄t vehementē. odor
qꝫ eoꝝ oī caret acrumine; vn̄ facilioris fiūt digestiōis. alia
vo oua sicuti paruaꝝ auiū atqꝫ magnaꝝ edenda non esse
nisi medicine cā Rasis ꝓdit; exceptis his q̄ testudis ouis
galline plurimū similibus cerebrū roborātibus. morbo vt
aiūt caduco medenꝰ. Qui nām graduarūt multifariā aut
ꝙ frigidior sit paꝝ corpe tempato; eo ꝙ ouū refrigerat re
frigeratione equali sicuti ꝛ exsiccat desiccatione non mor
daci. aut ꝙ ad equalitatē sit tendēs ꝙ vt verius creditur
albus tn̄ oui liquor qᷘ albumen appellāt ad frigiditatem
vitellum ad caliditatē; ꝛ ambo hūida ꝛ p̄sertim albumen;
nā vitellus mediū fere in hūido ꝛ sicco sicuti in calido et
frigido magꝭ tn̄ decliuē ad calidū affirmāt. est eniꝫ facilis
inflāmatiōis vnctuositati attinēs. est itaqꝫ ouū ꝛ precipue
vitellus eius humane nature plurimū cōformis. celerius
in sanguinem subtileꝫ ꝛ clarum quo nutritur ꝛ roboratur
cor cōuersiuus. paucaꝝ superfluitatum. celerius plurimū
afferens alimenti; imo optimū alimentoꝝ corporis huma
ni in regimine resumptiuo laudatissimus si recentis oui

fuerit tremuli in aqua feruescente per elixationē vt decet cocti abiecto cortice. sic enī a superuacuis melius expur gatur ouū vt spuma indicat apparēs. vapores resoluunt. cortice eorū exitu non impedito. ideoq magis alibilis est vitellus q̄ alio modo; licz ouū durū valentissime materie esse dixerit Celsus. molle vo aut sorbile ibecillissime. stomacho tamen idoneū. minime inflans. Albumen aūt diffi cile digestibile eē Gal' affirmat. propellit eni vitellus oui festinanter ad cor vt inquit Auic. opem ferendo in dissolutione et diminutione cardiaci sanguinis quare ad virtu tis vitalis robur vitellū oui recipiendū iubent; nā sanguinem dat temperatū multa℞ viriū aliqn̄ vicem carnis gerē tem. propter quod in regimine carnosioris hois et pingui oris plurimū damnauere. oua vtilia sunt asperitati pectoris et gutturis. raucedini vocis ex caliditate. et stricture anhelitus. sputo sanguinis. asperitati meri. tussi et pleuresi ethice. intestino℞ atq stomchi mordicationi. ardori vrine et vlceribus renū et vesice. vitellum eius mederi precipue si sorbetur crudus scribit Auicenna. et proprie sorbilia ex eis mollia et tenera que abula dicuntur; nam vt Serapio inquit ouū adheret partibus illis et remanet ibi veluti em plastrū. et vt omnino sit dicere nullus est alius cibus qui in egritudine alat neq oneret simulq vini vsum et cibi ha beat vt Plinius tradit. Ex figuris ouo℞ laudatiora affir mant quecunq paruula sunt. longa. noua.

De Oleo. Ca. xxix.

Oleum est succus oliue cuius effectum fertit similez esse ei quez dat butirū si laudatū fuerit oleum. ideo hoc sicut et illo in regimine resumptiuo vesci iubēt. Laudatius oleum est recens; nam vetustatem oleo tedium af ferre aiunt. plurimūq etatis annuo esse. succūq primū q ex oliua cruda nondū incoate maturitatis. quod eniz ex

imaturis precipuū est ōfatiū dictum quia sapore prestan tissimo.imo ꝛ ex ea primā vndā ꝓli laudatissimā: ꝛ vul- go principatū in hoc q̄ȝ bono obtinuisse italiā toto orbe maxime agro venafrano eiusq̄ ꝑte q̄ licinianū fundit oleū Plin. ꝓdit. M. tñ Var. in libro rex hūanax ad victū op timū ferre oleū agrū Casinatē ait. Tiburtinū vo Rome vt optimū etate nr̄a est in frequētiori vsu. Verone aūt id qđ in oliuetis montis diui Leonardi legit. qđ eo prestā- tius quo dulcius. omni carēs acrumine. eius nā equalis est ad calidū ꝛ humidū decliuis. hūane nāe ƀm eius sub- stantiā idoneū: p̄sertim epati quo eius augescit suba atq̄ corpulētia: ꝓcipue si oleū sit ex carnositate oliuax matura rū expressum ossibus abiectis: corꝑibus tñ sanis sine que rela Onfancinū ꝯmendatius ad roborandū stomachū et sapidius: qa oleū mali succi ē vt Celsus tradit. stomacho alienū. emollit ꝛ relaxat stomachū. atq̄ appetitum deijcit sicuti vnctuosa queq̄. cū rebus stipticis vesci volūt. acu- tū aūt ex eo grauis odoris ꝛ saporis ꝑtibus acutis in eo dominātibus cū notabili ad caliditatē declinatiōe ꝑ lotio nem crebrā corrigendum.

De Sale. Ca. xxx.

s Al in regimine resumptiuo laudatius marinū. albū diaphanū. equale in ꝑtibus suis. sub radijs solarib⁹ ꝯflatū eligi volūt. cuius nāȝ calidā ꝛ siccā ad gradū vsq̄ terciū posuere. ipm̄ eniȝ senioribus nāe frigide ꝛ hūide hy berno tp̄e atq̄ in regione septentrionali ꝯcessit Albucha sis. vtile ē virtuti stomachi digestiue. facilēq̄ p̄bet cibi de scēsuȝ ad fundū stomachi cū supuacuox egressu. ei⁹ vires sunt absterḡe. resoluē. ꝯhere. exsiccare. inflatiōes discutē. appetitū ꝛ digestiōeȝ repare. Vex qa his q̄ excedūt cor- pus sal ꝯnumerat̄ paucū eius esum: ꝛ qa etiam cerebro ꝛ visui nocuū est eo loto ꝛ torrefacto senes vesci iubent.

¶De Aqua salsa.

b Anc nōnulli calide nāe ꝛ hūide affirmāt: vł q͂a actu ꝛ formalit̄ talis est; aut q͂a ab ex̄ corpi hūano occurrens ita sentit̄. alij tñ eā calide ꝛ sicce nature graduarunt vsq͂ ad. ij. ꝛ hoc virtute eius atq͂ effectu: q̄ si fluēs neq͂ amara fuerit aluū soluit: quā senibus nāe frigidis ꝛ humidis hyberno p̄cipue tp̄e in regiōibus frigidis vt iuuantez Albucha. cōcessit: q͂a tñ aluū soluit. demū v̄o ꝯstipat atq͂ exsiccat eius frequentiorē vsuz dānauere: imo neq͂ s̄m se mitā alimonie sed medicine tm̄. Auic̄. auctor est q̄ ip̄a extenuant̄ corpa atq͂ exsiccant̄. sanguis corrūpit̄. prurit⁹ ꝛ scabies gn̄antur. Ipsa v̄o vt lauacrū ab extra occurrēs exsiccat ꝛ excalfacit sicuti vllter lauacrū maris salsum aut aquaꝝ sulphureaꝝ aut aluminosaꝝ vt Theo. Pris. dicit.

¶De his que sumunt̄ ex terra editis plantis in vsuz senectutis veniētibus; Oleo excepto de quo suo visum est loco. ꝛ in primis de Melle. Ca. xxxi.

m El non vere est de genere alimentoꝝ que solum ex plantis sumuntur; neq͂ solum ex animalibus, sed ab vtroq͂ eoꝝ discretiōez pati Auic̄. affirmat. fit eniz sup plātaꝝ folijs, non tñ est eaꝝ succus, neq͂ fructus, neue pars; ʒ eiusdez gn̄is cū rore occulte sup flores ex alto cadente ꝛ sup reliq̄ q̄ colligunt apes. ꝛ vere est vapor q eleuatus ꝯuertit̄ ꝛ maturat̄ in aere; q͂q͂ tandē ꝯdēsatus nocturno tempe mel factū cadit: cuius natura calida est ꝛ sicca ad gradū vsq͂. ij. nō tñ plurimo excessu: de cuius genere sunt plurime ex speciebus manne in vsuz medicoꝝ venientes cuius roris q̄d crassum siue densum et manifestū est colligūt homines, q̄d v̄o occultum est rarū siue tenue apes. ꝛ hec pars tandem facultate ꝛ exercitio apū mag̃ elaborata calidior est ꝛ siccior in gradu. ij. parte tenuiori eiusdez

acuminis aliqd acqrens ab apum natura a qbus denoīari
dicūt. nam melissa grece apis latine. Acumen aūt illud do
cent remouere per lotionē eius plurima aqua ꝑmixti atq̄
in ea percocti quoad eius cessauerit spuma q̄ cōtinuo ab
eo auferenda est. sic enim Gal'. mellis inflationē viscidiaq̄
docet auferre fieriq̄ tenuius atq̄ humidius neq̄ amplius
aluo plurimū imperare. eius dulcedinem minui celeriusq̄
edentiū se corpa ꝓforare. velocit' nutrire. pectoris asperita
tē lenire. vrinā adducer'. ⁊ oīo ad distributōem alimoniaq̄
magis idoneū effici. His itaq̄ mel dotibꝰ insignitū in regi
mine senectutꝫ ceu vtilissimū recipi iubēt hyberno ꝑcipue
tp̄e. atq̄ in mōtanis regionibꝰ nō minus q̄ȝ cunctis nā aut
egritudini frigidis: adeo vt senes eo vtiliter vti posse ⁊ co
cto ⁊ anq̄ȝ coquat' ēt cū pane Gal'. affirmet. est qppe senio
pulcrimū salubre qa magis alibile in cuiꝰ nāȝ celerius ꝯuer
tit' cuius vires sunt. sanguinem laudatū nāe equalis cū fa-
cilitate ꝓbere. orificia venaꝝ aperir'. humiditates dissoluē
easq̄ ex ꝓfundo corpis euellere. cacochimiā corpoꝝ scin-
dere. expurgare. per poros cutis expellere. venaꝝ sordes
optime detergere. putrefactionē ⁊ corruptionē carnis ꝓ-
hibere. oculoꝝ caligini aduersando mederi: lȝ rebꝰ stoma-
cho alienis annumerari debere Cel. visum sit: laudatiꝰ oī
alio melle ē vernale. ad rubedinē decline. ex fauo sumptū.
ope apū flores amigdalinos pascētiū elaboratū. vere dul
cedinis. cū aliq̄li acuitate. nā mel sardū ideo amarū ferunt
qa ex copia absinthij apes eo vescunt' qd̄ si mel cū alijs ēt
erit gustu delectabile. odoris boni. colore paleari. clarissi-
mū. visu penetrabile. cuiꝰ liquor sit medius int' grossum ⁊
tenue. nō viscosus. q cū distillat' vnitus descēdat. absq̄ sci
sione ⁊ ꝑtiū sepatōe. in aq̄ decoctū eo mō minoris calidi-
tatis effici atq̄ abstersionis mordicatōisue. ceteris tpati-
uis. saporosius. ⁊ humidius. ⁊ mel atticū. i. regionis sicilie

precipue laudauere grecorum auctores. M. tamen varro ad victum optimum ferre mel agrum tarentinum affirmat. quod si haberi non possit alio vtendum est non grauis odoris neue cere qualitate in eo sensibiliter et multo magis neque alterius extranei apparente Repellendum quod acuti est odoris: quod viscidum appellant. i. mordicatiuum linguam pungens: ita vt sternutare faciat. venenum. n. est cuius odor solus virtutis rationalis operationem aufert alienationem atque sudorem frigidum adducit. quanto magis commanducatum. eius curam ferunt esse salitos pisces et mellis aquam epotam cum vomitus citatione. Consuetum est mel absque aqua per coqui continuo ab eo spumam auferendo sicque minoris redditur acuminis. cuius virtus vicina est ei quod aqua concoquitur vrinam tamen non mouet neque aufert. sic enim sese regebat senex ille Antiochus medicus grecus panem edens cum melle attico sepissime quidem cocto rarius vero crudo vt Gal. scribit. condita ex melle virtute mellis fere iudicari volunt.

De Zucaro. Ca. xxxij

Zucarum arundinis in magnis laudibus habitum est in regimine resumptiuo veluti nature humane gratissimum tot modis tot conditeris. Id saccaron Plin. appellat. cuius caliditas minor est ea quam mellis est apum. minorisque abstersionis atque acuitatis. eiusque naturam calidam in principio gradus primi decliuem ad humiditatem gradus primi posuere. laudatum est ex eo quod albissimum est in regimine resumptiuo in omni tempore atque in omni habitata regione precipue quod resultans est ex decoctione arundinum ex quarum meditulio conflatur et est succi illius pars prima laudatissima post infrigidationem collecta zucarum dicta taberzet siue caphiti. Eius vires sunt sanguinem non malum dare. corpus depurare. renibus atque vesice conferre. ipsumque esse propinquum cibo et in eo esse aptionem et abstersionem Auic. auctor est. et omnino in suis operationibus melli apum attinet. Quod etsi sitim adducat et coleram excitet sicuti et mel apum: minus tamen

eo plurisq3 alimenti esse affirmāt cuius noticia vsuq3 fre-
quentiore caruerunt prisci grecoꝝ peritiores melle apum
magis vtentes. Cū granatis muzis zucaro vesci precipit
Albuchasis ne sitim neue colerā ꝯmoueat. quod si coqua
tur ⁊ despumet̄ caliditatem extinguere. sitim. tussim. egri-
tudinesq3 stomachi. renū. ⁊ vesice sedare affirmat.

¶ De Cana mellis.

e A est arundo cuius nodi ꝓpinqui sunt. ex cuius me
ditulij succo dū in vasa reponit̄ liquor emanat subti
lis dulcissimus qui mel cane dicit̄ ad modū quo ex vuis
nondū calcatis humor effluit. Deinde ex hmōi canaꝝ de
coctōe eis in frigidatis colligit̄ zucarū albissimū. Postea
ꝑcoquit̄ secundo ⁊ exprimit̄ ⁊ q inde fit panis zucari dicit̄
Tercio puluis ꝯsurgit citrinus q ex zucari vlteriori deco
ctōe in colore intendit̄. Hec itaq3 cana mellis ex qua tāte
virtutis ⁊ p̄stantie humane nāe accōmoda alimonia simul
⁊ medicina effluit plurime est succositat ⁊ dulcedinis hu
morē affert tꝑatuz. regimini resumptiuo perq̄zutilē p̄cipue
senib⁹ nāe frigide in oī tꝑe quo cana mellis reperit̄ ⁊ in oī
regione. quia tñ ventositates adducit cū decoctōe aliq̄ re
rū calidaꝝ ventositati aduersantiū corrigendū iubent.

¶ De Penidijs.

p Enidijs nōnunq̄3 senectutē refici p̄ceptū ē quoꝝ na
tura calida est ⁊ hūida sanguinē dāt tꝑatum egrota
tiuo ⁊ tussienti pectori vtiles sunt. aluū lubricādo soluūt
laudatiores sunt quecūq3 ex puriori fiunt zucaro. principa
tūq3 in h obtinēt q̄ ex portugalia deferūt̄. ¶ De Cādis

s Unt ⁊ hi tꝑate caliditatis humidi tñ in. ij. gradu
quoꝝ purioribus diafanis atq3 leuioribus senes tē-
peratos in oī tꝑe ⁊ in oī regione refici iubent. canne pul-
monis mirū in modū idonei sunt. quia tñ stomacho cole-
rico aduēsant̄ cū fructib⁹ muzis eos edēdos Albu. p̄cipit:

De hortensibus oleribus siue nascentibus plantis. Ca. xxxiij.

a Appellatõe oleris Arabes herbas ꝛ fructus q ex lignea planta nõ oriunt intellexere. latinoꝝ tñ vsus ẽ vt herbas solũ. quaꝝ oĩm imbecillissima est mã. refrigerãt aliq̃ quoꝝ pcipue crudi caules assumunt: vt intubus ꝛ lactuca. dare paꝝ sanguinis oĩm oleꝝ cõis fere est accusatio adeo vt ɔfessum sit minus decẽ dragmis sanguinis ex decem oleꝝ dragmis fieri. cuiꝰ ɔ̃rium est videre in eo qđ ab esu carnis euenit sanguine. Ideo vsum oleꝝ in regimine resumptiuo nõ simpliciť sed cũ ɔditione admisere. nã quecũqꝫ ex eis vires attenuandi hñt sanguinẽ senũ vt adurat disponũt quoꝝ frequentiori esu ꝛ iflatões fiunt ꝛ eũ morbũ q Tyberij cesaris pncipatu irrepsit quẽ colũ dicunt ꝛ est dolor colicus. digestio ipediť nisi sit aliqđ acutũ ex eis sicuti origanũ recens qđ calfacit ꝛ vrinã pcurat. ꝛ nasturtiũ qđ calfacit ꝛ desiccat sic̃ synapis. scindit scisione forti ꝛ adurit. cũ aqua calida bibitũ soluẽ nãm ꝛ vẽtositates intestinoꝝ discuteť Auic̃. auctor est. hec eni ꝛ silia ab hac operatiõe deficiũt. eisdem deniqꝫ intercipiť minuiťqꝫ vita. crassa v̄o ex oleribꝰ sanguinẽ dant flegmaticũ nec minus vires corpis opprimũt: q̃a tñ quedã senectuti opitulanť fm semitã saltẽ medicatõis aut p̃seruatõis a morbo sicuti sicla q̃ lenitiua est. ꝛ apiũ cuiꝰ semen ꝛ folia etsi nõ soluũt in radice tñ est solutio vt Auic. scribit. ꝛ poroꝝ aliqd cuiꝰ parũ in p̄mis mensis aluo imperat. ideo de eis agendũ est in hac gerẽtocomia. Oleꝝ itaqꝫ q̃ hortẽsia sunt sic̃ q̃ p agros cura agriculture nascunť aliqñ laudatiora alijs eiusdẽ spẽi oleribꝰ p tutela senectutꝭ hẽnť humidiora atqꝫ frigidiora. alia v̄o eratica siue siluestria q̃ꝝ ortꝰ atqꝫ vsus fm plurimũ est ecõtrario. Quorũdã quoqꝫ eoꝝ pluris alimenti est in folijs sicuti lactuce. aliorum v̄o in radicibus sicuti rape

quedam acuta, alia prouocantia. queda; nullã hax viriũ habentia. Ea q̃ acuta sunt in regimine senectutis fm modicũ medicine potius q̃ alimẽti mõ laudauere. quox etiã olex quedã sunt cuius radix esui est apta eiusdẽ semẽ aut germen siue folia via alimenti aliq̃ñ nõ sunt in vsu. Olera vehementiora effectu viribusq; in frigidis locis ꝛ in aqlonis ꝛ siccis esse ferũt. ꝛ qa nõ ẽ difficile cognitu eas scire q̃ gerẽtomie attinẽt ꝯtẽplari volẽtibus dinoscant exẽplo Antonij Castoris cui summa auctas olim erat int̃ Romanos in arte medica: q vt Pliñ. scribit plurimas in ei⁹ hortulo herbas alebat centesimũ eius annũ excedẽs nullum corpis malũ expertus ac ne etate qdẽ mẽoria ac vigorẽ cõcussis. Adducam⁹ itaq; ꝛ nos q̃cunq; eox lõga expientia efficaciora inuenere pitiores regimini resumptiuo inseruientia: ꝛ hortensea precipue a radicibus exordiendo.

De Radicibus in genere.

r Adices fere oẽs ꝛ p̃cipue olex reb⁹ stomacho alienis ꝛ inflãtibus annumerant veluti idigestibiles et turbatiue aliax partiũ plãte comparatõe sicuti Gal. visum est, colligũt eni; in seipsis humorem plurimũ indigestum. eo q in radicibus collectus hũor finẽ supioris digestiõis expectat. In eis itaq; hũoris plurimũ illaboratũ eẽ rõi cõgruit hũano corpi ab his alimẽtũ humidũ ꝛ turbatiuũ derelinq: qa tñ eax qbusdã cõis est vescendi vsus in resumptiuo regĩne easdẽ ꝯcoctiõe aliq̃ aut ꝯdimẽto vel q̃libeat alio mõ p̃parãdas iubẽt.

De Rapis.

r Apã a rapiẽdo dictã. i. ꝯprehendẽdo ferũt. de cui⁹ genere etiã naponẽ ꝛ rapunciliũ Cõciliator scribit mediam esse inter bonitatem ꝛ maliciã ponunt. calidam in fine gradus primi: humidam vero in gradu secũdo: qa cruda dura est ꝛ inesibilis mali succi: eã bis ꝑcoqui aqua prima et secunda abiectis, demũ vero cum pinguissima

carne iterum elixari iubẽt. Sic enim nõ minus aliqua homogenearũ plantarũ alibilem Gal. prodit. nam duritia sua sube temperatᵉ laudatum ⁊ valentius atq́ȝ mediocre alimentũ prebet regimini resumptiuo: nõ oĩo noxium. ꝓprietatem enim miram habere ad visus ꝯfortatiõem atq́ȝ oculoꝝ illuminationem ferũt. Rape vsus in alimonijs nostris pluribus modis ꝯmendarũt ita vt assam eam laudatiorem elixa affirment: nam quecunq́ȝ humidiora sunt non amplius humectari volũt. sicuti enim corpora lapsa per contraria regi oportet: ita ⁊ alimenta cõditurís ⁊ preparatõibus oppositis parari: vt calida frigidis. ⁊ frigida calidis. humida siccis. sicca humidis. Rapas itaq́ȝ sicuti ⁊ pira ⁊ suillam carnem cõmendatius assari. legumina ṽo ⁊ leporinam carnem elixari volunt. Meditulium folioꝝ rape ꝑcoctũ esu datũ vrinã mouere filius Serapionis scribit. Rapam ṽo corpori vaporem mouere. ventrem procurare. partum expellere. nauseamq́ȝ prohibere Theo. prisc. scribit:

¶De Rafano satiuo siue Radicula ⁊ Armoratia.

b E radices in regimine senectutis q̃a mali succi sunt medica nõ aũt alimenti causa concedẽde: sunt senibꝰ nature calide ⁊ humide ad concitandũ vomitũ precipue frigido tp̃e ⁊ in regiõe septentrionali dari iussit Albuchasis. nam in eorũ stomacho diu morantes eructuatões mouent. inflationes vomitionesq́ȝ efficiunt. flegma viscosum scindunt. idq́ȝ ad os stomachi subleuãt. quare stomacho sunt noxie. calide cõplexionis. graduãtur in. iij. sicce ṽo in ij. ex eis grossos hortenses atq́ȝ recentes eligendos iubẽt in postremis mensis raphano senem aliq̃n vesci vtile est nã ventrẽ emolit. Ideoq́ȝ ⁊ rebus aluũ mouentibus radiculam Celsus annumerat. descensum alimenti efficit. sensus attenuat. vrinam concitat. cõminuit atq́ȝ eijcit calculos. ⁊ precipue eius vt aiunt folia.

❡De radicibus Acruminum.

a Crumina cum tria ponant̄ genera. porrū. cepe:cū
qua ⁊ ascaloniā siue bullum annumerat̄ ab oppido
iudee nominatū ⁊ putat̄ philistim: a quo ⁊ Herodes asca
lonita. ⁊ allium. omnia mali succi sunt. Porri naturam a
porrigēdo se dicit: calidā in.iij.siccā in.ij.aut in fine.iij.po
suere qa somno aptum scribunt.eiusqꝫ alimentū firmius q̄ꝫ
quod lactuce. cucurbite. ⁊ asparagi vt Celsus tradit. ad
esum senectutis laudauerūt: ⁊ precipue qa mali succi est.
dolorem capitis.dentiū. ⁊ gingiuaꝝ.tumultuosa somnia.
caliginem oculoꝝ efficiens raro parū eius conditū almu-
ri ⁊ oleo in primis mensis cōmanducatū. ventrem eniꝫ sti
mulat.aluum emollit.vocis splendorem affert. thoracem
⁊ pulmonē purgat.hemoroydibus medet̄.Quia tn̄ acutū
est atqꝫ inflationes efficiens renibus ⁊ vesice vlceratis cō
trarium ad eius esum id bis elixare iubēt ⁊ proiectis aqs
illis in aquā frigidā infundere:sicqꝫ eius nocumentū ⁊ in-
flationem auferre. Cepam ꝯsimiliter calide nāe ad finē
vsqꝫ tertij ad quartū vsqꝫ gradū humidā in.ij.eam preci-
pue q̄ alba est.antiqua. ⁊ succosa.ꝑmutatis aquis in qbus
infundit̄ cū aceto ⁊ lacte senibus nature frigide hyberno
tp̄e ⁊ in regione septentrionali Albuchasis concessit: de-
coctā precipue. Eius radicem ideo dictā cepā:qa nō aliud
sit q̄ꝫ caput.scindit enim meatus venarum aperit. vrinam
mouet.oxirema sedat q̄ est eructuatio acetosa.appetitū ex
citat.supficiem corporis rarificat.sudorem concitat. aluo
imperat.venerem stimulat.nec tn̄ sit nō alibilis.etsi eo lau
datior habeatur quo pluribꝰ aquis ꝑcoquitur demūqꝫ cū
pinguissima carne ⁊ aromatibꝰ condiat̄.Quia tn̄ tumultu
osa somnia adducit intellectuiqꝫ noxia est:humores vitia
tos in stomacho efficit.saliuā adauget. in pluribusqꝫ sene-
ctuti aduersat̄.q̄ꝫuis in paucioribus eidē ꝯueniat.Eam in

regimine resumptiuo frequentiori vsu repellendā iubent. bulbos calefacere. et flegma p ventrē deponere Theodorus pdit. sunt tñ mali succi. Alliū sic dictum qa oleat vt fert. Consiliter si modici fuerit acuminis aceto et oleo cōditum Albuchasis senioribus pcessit cōplexionis frigide hyberno tpe et in regionibus montanis. excalfacit enim et exsiccat in. iij. gradu ad. iiij. vsqz: eo tñ decocto via potius medicine qz alimenti vti volunt: ita vt ipm tiriacā eorū q nāe sunt frigide dicant. calorez nāqz adducit vlceratiuū et vsti uum putat. humores crassos et viscosos pcipue frigidos extenuat atqz discutit. ventositates repellit. Est enim alliū mäliter ventosum et si effectiue sine virtute ventositatis sit remotiuū. aluū mouet sicuti et cepa. eo vermes ptinus emoriunt. voci splendorē affert. guttur abstergit. oculis tñ ptrariū est. odor eius profilaticū est collo suspensus sicuti Theodorus priscianus scribit. Est aūt profilaticū custoditiuū siue preseruatiuum vt Alexander. c. de epilensia. Nimio tñ vsu capiti est onerosum. sodā efficit precipue senibus calide nāe. pectori languido et tussi antique medet. optimū adiutoriū est morsui venenosorū et precipue rabidi canis. aquarū vitia emendat. A ptinuo tñ horum eduliorum esu quecūqz viscidiora siue pungitiua abstinere precipiūt. solū enim his qui ante flegmaticū humorē seu crudū aut viscosum collectū habuerint idonea talia iudicanda sunt vt Gal. ait.

¶ De Pastinacha Bautia et Carioto.

Pastinachā ideo dictā (vt aiūt) qa pcipuus pastus sit hois senectuti idoneā pdūt. et his senibus pcipue qz nā frigida ē et hūida hyberno pcipue tpe et in qūis regiōe calide. n. sunt i gradu. ij. hūide vo in. i. senē manifeste excalfaciūt aliqd aromatizitat hñtes. vrinā mouēt. vētrē emolliūt. attenuatiue sunt. oīm laudatiores sunt. cariote rubee psertiz dulces. tpe pcipue hyberno. quarū tñ alimentū minus ē eo qz raparū. digestionē retardāt ideo pluria pcoctiōe

corum nocumentū corrigendū aiunt. Bautia siue pastina cha siluestris vrinā mouet plurima egens percoctione po tius in vsū via medicine q̄ȝ alimenti veniens. Cicuta mi nor plurimū silis bautio in forma quā vulgares maiuculā appellant: oīo tñ dissilis v̄tute quia stupefactiua repellen da est in regimine nō resumptiuo mō sed ī quolibeat alio corpori sano conueniente.

¶ De Enula.

r Adicem hortensis enule nouam ꝛ fragilem sensibus nature frigide hyberno tp̄e ꝛ in regione frigida da ri preceptum est. nam digestioni opē prebet. iecoris ꝛ sple nis opilationes aperit. orī stomachi robur prestat; preci pue humoribus repleto. descensū cibi p̄ intestina adiuuat. ventositates discutit. iram atq̄ȝ tristiciā aufert. pectus mū dificat. vitijs pulmōis medetur. suspiriosis asmaticq̄ȝ q̄ȝ se nibus sicuti ꝛ hyeme est maxime familiare vt inquit The odorus. venarū suꝑflua per vrine meatus educit. Ferunt vinū cum ea arte conflatū inter salutaria remedia ad ea q̄ dicta sunt optimū adiutoriū esse. Radicem enule calide ꝛ sicce complexionis graduarūt in. ij. gradu. cuius imodera to vsu corrumpitur sanguis ꝛ minorat̄ sperma. etsi eadem radix rob condita aut obsonijs mixta in regimine resumpti uo laudata sit.

¶ De Intubo erratico siue Cichorio.

i Ntubum erraticū in egypto cichoriū appellāt. eius radix nō minus ad esum venit q̄ȝ folia. ꝛ id spēm di cunt siluestris endiuie querelis epatis s̄m oē genus mor bi lapsi renibusq̄ȝ opitulatur. eorū opilationes aufert. colo rem laudatū efficit. stomacho idonea est lȝ rebus acribus annumeret̄ in regimine resumptiuo senū p̄cipue calide ꝛ sicce nāe estiuo tp̄e atq̄ȝ in regionibus calidis concessum; decoctū precipue. quod lȝ refrigeret eo q̄ nāe frigide gra

duatur caliditati tñ attinet. quã rem eius amaritudo testatur. minusq; calfacit q̃ cardus. ⁊ epati prodest vt Theodorus Priscianus ait: Huius oleris tum folio℞. radicu℥. germinũ. tenero℞. stipitũ. cũ augent ad seminis emissionẽ. Tũ etiã flo℞ plurimo esu gaudet Roma orbis terrarum quondã cephas. terra vt ait Plinius oĩm terra℞ alumna cũcta℞ gentiũ in toto orbe patria facta.

¶ De Buglossa grece. i. lingua bouis q̃ dr̃ borago siue eufrosinũ. i. bone leticie.

b Ec olera nõ minꝰ floribus q̃ folijs ⁊ succo ⁊ adhuc p̄stantius radice in vsum senectut; laudarũt. vires eni; hñt calefactorias ad mediũ vsq; gradus primi. exhumectãtq; in fine primi gradus. humidior tñ borago est q̃ buglossa. ab ea nõ distãs nisi sicuti hortẽse ab erratico siue siluestri. cuius succo depurato vinoq; ꝯmixto potui dato canos retardari faciemq; detergi ferũt. ꝯpertũ tñ est boraginem plurimũ in ventositates ꝯuersiuã: quã rem multitudo eructuationũ quas mouet eius plurimus esus oñdit. Buglossam itaq; senectuti mag; idoneã scribũt: nã cordi leticiã affert. virtutẽq; vitalẽ repat ad cuius ꝯfortationez ꝯplexiõe ⁊ ꝓprietate simul opari Auic. prodit. adeo q͏ in omni cordis passiõe ƀm oẽm ipsius modũ administratõis a spiritu vitali sepãdo vapores turbidos ⁊ melancolicos mirã virtutẽ hr̃e inter auctores ꝯuenit. cuiꝰ radix cortice nõ lota alijs eius ptibus veluti iuuantiorẽ Judeꝰ p̄ponit nã sua peculiari ꝓprietate aiam vt aiũt dilatat. humorem melancolicũ exterminat. deletq; passiões inde eueniẽtes. ferũt q̃; eã vino ꝯmixtã in ꝯuiuijs leticiã adducẽ. de qua Plinij verba sunt hec: Precipuũ est buglosse q͏ in vinũ deiecta animi voluptates auget.

¶ De Melissa.

n Eq; voluere regimẽ resumptiuũ hoc genere oleris

carere:nam etsi calfaciat atq3 siccet ad gradū vsq3 secundū:eidē3 tñ inest proprietas mirabilis cordis atq3 animi epatisq3 voluptates augere:tum ꝓprietate:tum etiā complexione, depuratq3 spiritus ⁊ sanguinē3 q in corde sunt a vaporib⁹ melācolicis, apitq3 cerebri opilatiões, digestiói opitulat᷑, melancoliamq3 absumendo mentem atq3 animū leticia replet.

¶De Menta.

m Odicū hortensis mente quā ⁊ sisimbriū dicūt in regimine resumptiuo ꝯcesserūt, eiusq3 nā3 calidā ⁊ siccā dicūt ad gradū vsq3.ij. suoq3 odore animū ⁊ sapore auiditatē in cibis excitare scribūt, digestiõe3 adducere, singultū remouere, vomitiões cohibere precipue ab humorib⁹ frigidis eueniētes, ⁊ oĩo stomacho subuenire, ita vt grato odore mensas percurrat in rusticis dapibus vt ait Pliñ. venerē ꝯcitat, plurima tñ mente q̃titas esui data hũores incrudat nimia humiditate sui. eā solam nõ edendā iubēt: nā pruritū adducere aiunt peritiores.

¶De Saluia quam herbarij elelisphacon grece vocant.

s Aluiā hortēsem regimini resumptiuo accōmodarūt eo ꝙ senioꝝ ventositates repellit, visceꝝ opilatiões aperit ṗcipue ab humoribus flegmaticis euenientes cerebru3 ⁊ neruos stomachum atq3 intestina corroborat:nam ipsa calide ⁊ sicce nãe ad gradū vsq3.ij. ponit᷑ sui aliquali stipticitate exsiccat sufluū qđ de hũoribus est in eis:cu3 vino nõ admiscendā eē preceptū est: nam vino ꝯmixta celerius ebrietatem adducit sicuti Auicenna prodit.

¶De Rosmarino, Maiorana siue Sansuco, Ruta, Apio, ⁊ Petroselino.

h Js oleribus senes vesci volūt vi tñ potius medica q̃ alimonie, calida eni3 sunt ⁊ sicca in fine grad⁹.ij.

vsq; ad.iij.calefactiua atq; siccatiua absumptiuaq; atq; at tenuatiua humiditatū flegmaticaꝝ quibus plurimū abundat senectus. Rosmarino quem latini ab effectu herbam salutarem vocāt. alij vō deudro libanū siue libanotis dicūt. flagrat eni; olibani odore quo ante vsum thuris placare deos solitos antiquos scribūt. peculiare est corize frigide ex cerebro eueniēte subuenire. ventositates fugare. vrinā citare. opilationes lyenis iocineris ꝛ intestinoꝝ apire. dapibus ꝯmixtū nāz exhilarare. a venenorūq; nocumēto tueri. Maioranā q̊z calide ꝛ sicce nāe ad gradum vsq; terciū acutā cū fortitudine. apitionē p̄stare. opilationibus cerebri ꝛ epatis. virtutē hr̄e attenuatiuā atq; dissolutiuaz posuere p̄cipueq; doloꝝ inflationū ꝛ humiditatū cerebri. Rutā etiā ꝛ p̄cipue hortensem cuius ortus est iux̄ arborē ficū dū viridis est nature calide ꝛ sicce in.ij.graduarūt: l; dū inarescit ad terciū vsq; gradū ꝑueniat. eā l; mali atq; acris succi sit ꝯcesserūt senioribus via poti⁹ medicine. h; nāq; vires scindendi. dissoluēdi. carminādi venas depurādi. digestiōi subueniēdi. alimēti appetentiā efficiēdi. ea ꝑꝑ ꝛ vires stomachi repandi. lyeni q̊z idonea est. angustie pectoris medeṫ; paralesi ꝛ neruis refrigeratis. visum perficit atq; acuit. ex ruta. rosa. feniculo. berbena. ꝛ ceridonia fit aqua que lumina reddit acuta. Petroselinū qd̓ q̄si petre apiū appellāt a petra ꝛ selino quod est apiū calide ꝛ sicce nāe poniṫ ad gradū vsq;.ij. diureticū est. vētositates discutiens. ꝛ digestiōez ꝑficiēs. eius p̄cipue foliū l; radix preci pue cruda difficulter digeratur. esum petroselini cū lactucis senibus nature frigide hyberno tempore atq; in regione frigida concessere non minus q̄z apiū hortensem sicuti opilationū aperitiuū. vrinam adducit etsi ventrem instringat. nimius apij vsus stōacho noxiū ꝓhibeṫ eo ꝙ attrahit mās acutas aliunde ad stomachum vt Ruffus auctor est

quia tñ capitis dolorem adducit cũ lactucis edendũ Albuchasis iubet eius esum ꝓhibere tꝑe quo aialia veneno sa mouenẽ nã meatus aperiendo prebet iuuamentũ vt venena ad intima corporis penetrent.

¶De Ozimo.

o Zimũ ⁊ precipue citratũ nõ minus q̃z gariofilatum cuius folia parua sunt q̃uis a crisippo veluti inutile stomacho. vrine. atq꞉ oculoꝝ claritati. grauiter increpetur; tum etiam quia insaniam (vt ait) efficit. senioribus tñ nature frigide in regiõe septentrionali secuta etas alacriter defendẽdo concessit: via tñ potius medica q̃z alimonie gr̃a. nature calide in gradu primo: sicce v̾o in eodẽ vl' in. ij. posuere ꝓprietate sua tum folijs: tũ etiã semine. cordi leticiã afferre. adiuuari ad hoc efficiendum aromaticitate quadã ⁊ stipticitate tenuitati associata Auic. scribit. ozimũ plurimo vsu ꝼm semitã alimẽti repulerũt: eo ꝙ rebus acrib⁹ annumeraẽ atq꞉ aluũ mouentibus suꝑfluitateq꞉ humoris qui in eo est sanguinem dat turbidũ ⁊ melancolicũ venarũq꞉ inflationẽ ⁊ capitis dolorem lz eius esu odoratuq꞉ cerebri ⁊ nariũ opilatõibus. hemoroidib⁹ ⁊ cardiace passioni mederi affirment.

¶De Serpillo ita nuncupato q̄a eius radices longe serpant.

a D moreta siue ad intinctus idoneũ est serpillũ regimini resumptiuo: nam natura sua calida ⁊ siccca in gradu. ij. appetentiã cibi excitat vrinã mouet ⁊ oĩo stomacho ⁊ cerebro caliditate sua stipticitate. atq꞉ arõaticitate vtile produnt.

¶De Bleta.

b Litem betã siue bletã nõ aũt blitũ a saporis stupore ita nuncupatũ. siclã intelligi volũt q̃ si hortensis fuerit nõ erratica tꝑe p̄cipue hyberno in regiõibus siccis

senes quoꝝ intestina siccca sunt vesci precipiũt: nam licet nature calide ꝛ sicce in primo ponaꝛ; ea tñ q̃ alba est quaꝫ candidã dicũt ad frigidũ declinat. ideo rebus refrigerãtibus annumeraꝛ. est tñ virtutũ ꝯpositaꝝ lenitiua, ventris abstersiua. pungitiuaqꝫ virtute eius banracbia. atenuatiua ꝛ dissolutiua. eius succus magis q̃ꝫ suba ventrẽ subducit; ideo rebus aluũ mouentibus annumeraꝛ, que lꝫ mali succi sit parũqꝫ alibilis sicuti ꝛ olera queqꝫ. firmior tñ censetur q̃ꝫ lactuca, cucurbita vel asparagus sicuti Celsus scribit; edendã eẽ p̃cipiũt vt aluo impet paꝝ decoctã: naꝫ plurimũ decocta aluũ astringit. quia tñ blitis sanguinẽ vt aiũt ꝯburit cũ aceto ꝛ sinapi edendã eẽ precipit Albucbasis. vt v̄o stomacbo lassitudinẽ nõ adducat siue mordicatiõem cũ dulcibus ꝛ aromatibus ꝛ lacte amigdalaꝝ.

De Anetbo.

a Netbũ viride ꝛ molle qa sui succo stomacbo idoneũ est lꝫ sui suba mali succi sit, renib⁹ q̃ aduerseꝛ. inflationes leuat. rebus aluũ mouentibus annumeraꝛ. bũores frigidos calfaciẽdo maturat. aluũ ab intraneis vicijs purgat. lenit. eius tormina sedat. somno est aptũ. singultũ de repletõe ꝯpescit. abominatiõeꝫ tamen imo frequẽtiore esu visus ibecillitatẽ. nauseã. ꝛ vomitũ p̃cipue eius semen adducere fertur. ideo si cũ limoncellis edaꝛ senibus nature frigide byberno tempore atqꝫ in regione frigida vtilẽ Albucbasis prodit. eius naturam calidam ꝛ siccã ad gradum vsqꝫ secundum. alij calidam in fine secundi; siccã aũt in fine primi effirmant.

De Feniculo. Aneso. Ferula. ꝛ Carduo.

f Eniculi vsus frequens babetur in regimine sanitatꝭ non minus seminẽ q̃ꝫ radice ꝛ folio eius; p̃cipue tñ bortensis dulcis vsum in regimine resumptiuo laudãt. ca

lide ꝛ sicce nature ponitur ad gradū vsq͡ȝ secundū: licȝ caliditati magis attineat q̄ȝ siccitati. quod licȝ mali succi sit sicuti ꝛ anesum vt Celsus inquit: inflatiões tamen leuat. opilationū aperitiuū. visum acuit caliginem oculoꝝ detergens: ꝛ pꝛopꝛie eius semen. scribit Plinius feniculū serpentes nobilitasse gustatu senectā exuendo: oculoꝛūq͡ȝ aciem succo eius reficiendo. vnde intellectum est hominū q̄ȝ caliginē p̄cipue eo releuari. ideoq͡ȝ ꝛ feniculū dici q̄a eius thyrsus ꝛ radicis succus acuat visum. stomacho pꝛeterea nauseā perpesso subuenit. vꝛinam mouet. lapidem in renibus cōminuit. Est quoq͡ȝ in genere feniculi siluestre quod hippomaratiū siue myrseneū vocāt ad oīa vehementius feniculo hoꝛtense. Anesum earundē virtutū est cū foꝛtitudine ꝛ acuitate. eius naturā calidam in pꝛimo: siccā v̄o in tercio gradu ponūt. oꝛis tn̄ halitū iocundioꝛem facit feniculo: imo vino collutū vultū iunioꝛem vt aiūt pꝛestat. pꝛecipuū putatur ad ructus singultū inbibere. somnū concitare si potetur. calculos cohibere. inflationibus stomachi ꝛ intestinoꝝ toꝛminibus ꝛ celiacis mederi. vomitões sistē precoꝛdioꝝ tumoꝛes. ꝛ pectoꝛis vicijs. neruis q̄ȝ vtilissimū. lassitudinis auxiliū viatoꝛibus spondere Plinius affirmat. Ferula q̄ȝ vescunt̄ q̄ȝplures cuius caules decoctos stomacho idoneos scribunt: licȝ plures sumpti capitis doloꝛē faciant. ferulam toꝛminibus mederi aiunt. Hoꝛtensia carduoꝝ sunt in frequenti esu artichiochi vulgo appellata. folia eoꝝ decocta spinosa cacumine stomachū coꝛroboꝛare. odoꝛem bonū oꝛis efficere. ꝛ calculos ꝯminuere. auctoꝛ est Auic. vuluis quoq͡ȝ si credimus etiā cōferre aliquid traditur vt mares gignantur sicuti scribūt Chereas Ateniensis ꝛ Glaucias qui circa carduos diligētissimus fuit. cardua excalfacere ꝛ vꝛinam pꝛocurare Theodoꝛus Priscianus scribit.

De Eruca.

e Rucā quasi vticam appellāt eo q ignite sit virtutis quā nō oīo illaudarūt in regimine resumptiuo: siue hortensis fuerit siue erratica: sm tñ semitā potius medicine q̄ alimenti. quā nature calide posuerunt in. ij. sicce vo in primo. aperitiuā et lenitiuā. ad alimenti digestiōem plurimū auxiliari. solam tñ non esse edendam quia mali succi est atq acris. dolorem capitis adducit. lactuca tamen. endiuia. et portulaca. hoc vitiū remouent ab ea. tanta est suauitas eruce in condiendis obsonijs vt greci eā euzomon appellent. Nasturtiū eruce plurimū est viriū ꝯsimiliū.

De Sinapi: quā ita appellari ferūt quia folijs napi similis est.

a Lbuchasis auctor est sinapim eius semine senioribus nature frigide et humide in regionibus montanis hyberno precipue tempore plurimū idoneā: nā lz mali succi sit atq acris: tamen quia eius natura calida est et sicca ad gradum vsq quartum. flegmatis est scisiua attenuatiuaq. cerebrum ab humiditatibus depurat. aperitq opilationem collatorij ita vt nihil ea magis in nares et cerebrū penetrare asseuerent. ieiuno esa intelligēdi acumen efficere aiunt. melleq cōmixtam antiquā asperitatem cāne pulmonis auferre. lyenem attenuare. stomacho vtilissimam contra omnia eius vitia. pulmonibus quoq excreationes faciles efficere. cibo sumptam suspiriosis dari. aluū molire. vrinam mouere. quia tamen via alimonie humores efficit malos ideo sm semitam medicine potius q̄ alimenti sinapis parū in regimine resumptiuo vesci iubēt: sicuti et oleū cunctis que acuminis aliq habent acuitatē sinapis rob siue defrutum aptissime refrangit.

¶ De Senatione siue Cressone.

e Erbam hanc Arabes pupillam oculi nuncupāt. alij erucā aque aut apiū aque: calide ⁊ sicce nāe ponitur ideo calfacit ⁊ dissoluit. vrinā citat. calculos in renibus ⁊ vesica ꝯminuit: in regimine resumptiuo nō est repellenda. eam comedendam elixam aut crudam Auic. iubet. vlceribusq; intestinoꝝ remedium esse.

¶ De Lactuca.

h Ortensem lactucā amplam lacte carentem alimentum ꝓprie iuuentutis esse scribūt eo ꝙ frigida sit ⁊ humida ad gradū vsq;. ij. hūane nature refrigeratrix absq; malicia. Attū quia inter olera ꝯnumeratᷣ quibꝰ est exiguū sanguinem dare atq; cacochimū: lactucā plurimū quidez ⁊ nō cacochimū nō tū euchimū sanguinem dare Gal. tradit. Unde ⁊ idcirco lactucā aiunt nuncupari qa lac plurimū dat mulieribus. aut qa lacte abundat. in regimine resumptiuo nō oīo illaudatur: lȝ rebus acribus annumeretᷣ sicuti ⁊ oleꝝ pars maxima. est tū stomacho idonea ⁊ somno apta. nam sicuti colerizante ventre superiore iuuenibꝰ refrigerandis admittitᷣ: ita ⁊ eam elixā vt laudatissimā ad senectutis vigilias coercendas recipi iubent. Frigiditatē lactuce ea q̄ lacuū est assimilarūt. frigiditas nanq; lacunalis remissior est ea q̄ est aque fluuiatilis, tum solis calore lacus in ꝓfundum vsq; penetrante. tum terre vicinitate ⁊ sui mixtione cum luto. Recte itaq; Auer. lactuce frigiditatem silem prodit ei q̄ riuuloꝝ est: eaȝ ad laudati sanguinis gñationem q̄ntitate ⁊ qualitate cunctis oleribus preferūt Et qa natura oibus refrigeratrix est ideo greci eam eumechion dicunt: qm̄ hec maxime veneri refragetᷣ. estate grate a stomacho fastidiū auferre, cibiq; appetentiā facere. aluum neq; mollire neue astringere sed vrinā mouere. Isra elita scribit. rebus tū aluū mouentibus Celsus eam annu

merat. Plinius auctor est diuũ Augustũ lactuca conseruatum in egritudine prudẽtia Antonij Muse medici. Nõ lotam laudatiorem asseuerant. Jubet Celsus lactucã estiuam eligendam esse cuius cauliculus iam lacte repletus est vescendam esse cum eruca veneris concitatrice frigorumq̧ contemperatrice diuerse nature q̃ lactuca volunt vt nimio frigori par feruor imixtus temperamentũ equet. Ferunt nonnulli frequentiores lactucas in cibo claritati oculorum officere.

De Spinachia.

s Enib⁹ nature precipue calide ꝛ sicce verno aut estiuo tempe in regionibus calidis spinachiam vtilem prodũt. equalitati enim propinqua est. gutturi. pulmoni. stomacho, atq̧ iecori apta, aluum humectando mollit. melioris alimonie q̃ sicla cẽsetur aromatibus ꝯdiẽdas et muri frigendasq̧ iubent. sic enim earum nocumentum aufertur. nam digestioni aduersať.

De Asparago.

a Sparagus sic dicta est quia in aspero virgulto nascatur: cuius appellatione omnẽ stipitem tenerũ cũ adoleuerit ad fructũ siue seminis emissionẽ. Grecoꝝ periciores intellexeř sparago tñ: nõ autẽ spargo siue sparo qđ est genista senes nature precipue frigide ꝛ sicce in regionibus in quibus inuenitur hortense siue recente vesci volunt precipue cuius summitates decliues ad terrã vertuntur. elixo sale. aceto. ꝛ oleo condito. Sparagi naturã siccã cum equalitate in calido ꝛ frigido q̃uis a caliditate non plurimũ elongeť Auic. scribit. Etsi Jsaac Jsraelita eũ calidum ꝛ humidũ in primo graduarit: lꝫ hortensem temperatiorem asseueret. siluestrem enim asparagũ quem corrudam aliqui nuncupant. alij libycũ. Attici vͦ hominiũ efficaciorem scribunt domestico ꝛ calidiorẽ seu candidiorem

ꝛ adhuc maioris virtutis. Aſparagū abſterſiuum poſuere opilationū omniū viſcerū ꝛ proprie epatis ꝛ renum aperitiuū. diſſolutiuumq́ꝫ ꝛ magis campeſtre omnibus oleribus valentiorē magiſq́ꝫ alibilem hortenſeꝫ precipue. inter ſaxa aūt ortū quē ſaxatilē dicunt mūdificare abſq́ꝫ forti calefactione ꝛ refrigidatione aluo imperare. ideoq́ꝫ ꝛ rebus aluū mouentibus annumeratꝰ vrinā decoctū vtiliſſime mouere etſi ipſam veſicam exulcerat. venerem ſtimulare. lumborꝫ ꝛ renū dolores ſedare. q̄a tn̄ vilis ſtomachi noxiū habitū eſt rebuſq́ꝫ mali ſucci atq́ꝫ acris annumeratꝰ. eo elixato cū muri veſci iubent. Scribit Theodorus priſcianus ſparagū ventrē ꝛ vrinā procurare vrticā ſimiliter vt ſparagus: ſed calore ſuo nimis flegma diſſoluere. vnde ꝛ rebus aluum mouentibus vrticā annumerant.

De Lupulo.

Senibus quorꝫ natura calida ꝛ ſicca eſt cū tenuitate ſanguinis ꝛ ſpirituū inflāmabiliū lupulū idoneū ferunt in omni tempore quo inuenitur. eſt eniꝫ nature equalis cū declinatione ad frigidū inflāmationū omniū extinctiuus. ventris lenitiuus. educens de colera citrina rē aliquā vt ait Meſue. ſanguinē ab ea depurans atq́ꝫ eundeꝫ clarificans. ſedanſq́ꝫ eius inflāmationē. ſtomacho ꝛ iocineri excalfactis vtiliſſimū ſcribunt. in eius tn̄ cōditura obſeruandū eſt. nam Gal. in. iij. interiorꝫ libro auctor eſt lupulum aceto ꝛ ſale ꝯditū ſanguinem melācolicū dare. quod forte verum eſt nimio eius vſu.

De Cappare.

Naturā capparis ideo grece nuncupati q̄a in cauliculo rotundo hēt ſeminū capitula vt aiūt. calidā ꝛ ſiccam ad gradum vſq́ꝫ. ij. cū extenſione produnt. quod facile dinoſci poteſt amaritudine. ponticitate atq́ꝫ acumine in eo apparētibꝰ. Eius vſum in regimine reſumptiuo laudāt

virtutibus eius nō vulgarib⁹ ꝯm semitā medicine potius ꝙ̄ alimonie, minimū eniꝫ nutrimentū ꝓbet sicꝫ ꝛ alia queqꝫ tenuiū partiū: etsi viride ex eo ante saliturā valentioꝛ iudicet, per saliturā enim vim alimenti amittit, vtimur fructu plante illius vt laudatioꝛe ad dissoluendū, aperiendū absꝫtergendūue, transmarino vesci nolunt, nam arabicū pestilens censet, aphꝛicū gingiuis inimicū, marmaricum vulnis, apulum vomitus facit vt scribit Plinius, innocētius tamen italicū est, subsecuta vero etas nostra Alexandrinū in magnis laudibus habet, Eos qui quotidie capparum edunt paralysi nō periclitari neqꝫ lyenis doloꝛibus, stomachum quoqꝫ ꝛ ventrem flegmate oneratos per secessum purgari, angustie pectoꝛis mederi inter plurimos auctoꝝ cōuenit, ante cibum salitā insumptā cibi appetentiam facere, amissam siue sopitam aut quolibeat modo deiectā excitare, coleram nigram extenuare, aluum mouere: imo capparem eo modo salutarem lyeni pꝛodunt, nam euacuando humoꝛes crassos per vꝛinam splenem purgat: sicuti ab sinthio iecur purgatur, quoꝝ opilationes ꝛ duritias extermīnat aceto pꝛeparatus, illaudabilis tñ est alimenti: nam etsi melancoliā virtute ꝛ pꝛopꝛietate soluat: ex mō tñ sube ipsius alimentū dat melancolicū, estqꝫ in colericū nigrūqꝫ sanguinē ꝯuersiuus, scribunt qꝫ eius vsu frequentioꝛi neruos pcuti, ipmqꝫ stomacho iutilē esse int auctoꝛes ꝯuenit Eo itaqꝫ vescant senes ēt tpe pestilentie in eferuescēte aq̄ imposito, deinde ablato oleoqꝫ ꝛ aceto ꝯdito, neqꝫ absqꝫ coꝛiandro: nam eius natura capparis nocumento temperiē maxime ꝓstare affirmant.

De Oliua.

Etsi imbecillissima sit materia olee sicuti ꝛ capparis vt ait Celsus, sitqꝫ oliua digestiōis difficilis paꝝ alibilis humoꝛes dans crassos ꝛ stipticos, ei⁹ tamen esum si condita fuerit sale aut succo limonis ad cibi appetentiam

halitũq́ iocundiorem faciendũ. stomachũq́ corroborãdũ senib⁹ nãe frigide hyberuo tpe in regiõibus frigidis ↄcessere precipue in secũda mẽsa: etsi in vltima vapores ascẽdentes caput ↄpescat: eligendã docuere eã q̃ media est in ↄplemẽto sue maturitatis. transmarina italicis preferr̃ in cibis. ⁊ in ipa italia ceteris picenna vt auctor ẽ Plinius. Nõ minus tñ etate nr̃a laudat̃ ea oliua quã felsina studiorũ mater ducit: neq́ Tiburtine suus honor desit: nam ⁊si aliaꝝ relatiõe exigua sit: saporis tñ dulcedine atq́ suauitate alias antecedit. Albã oliuã stomacho vtiliorẽ: vẽtri võ minus. preclarũq́ hr̃e anteq́ ↄdiat̃ vsum Plinius tradit recentem p se cibi mõ deuoratã. arenose vrine mederi. itẽ dentibus attritis aut ↄuulsis. Nigrã oliuã quã iacinthinã vocãt stomacho. capiti. ⁊ oculis inutiliorẽ. vẽtri tñ faciliorẽ. scribit Gal. in. vi. suo sanatiue methodi oliuã q̃ ex hispania defert̃ aluo eũ emolliẽdo impare; ea pp ⁊ in regimine senectutis q̃maxime laudari.

¶De Leguminibus. ⁊ in primis de Cicere. Ca. xxxiiij.

l Egumina ↄprie appellãt peritiores grana illa q̃ ad esum veniũt que tñ panificia non sunt: sic nũcupata quia legunt̃ vt ait Plinius. vellunt̃ eniz e terra nõ subsecant̃. q̃ oĩa fere excepto tritici genere siue ex eis panis fiat siue non. alimenti tamen succiq́ mali. stomacho aliena eẽ precipue ea oĩa que inflare ↄsueuerũt: nã fere oĩa inflant: qm̃ celerius ex eis nocumentũ accidit magnũ: excepto tñ pane vt aiunt, ⁊ candarusio. i. sorbitione facta ex tritico: quibus duobus in regimine senectutis vti volunt addito etiam cicere cum alijs quibusdam paucis ; quibus vesci possunt senes nature precipue frigide et sicce in autumno ⁊ in regione septentrionali sicuti Albucbasis prodit naturam ciceris albi calidam et humidam in gradu primo

Alij siccam. rubeū calidius ꝛ fortius albo. ꝛ nigrū rubeo posuere plurimūq; alibile atq; aperitiuum. vocem splendidiorem efficere. pulmoniq; qualibeat alia re pluris alimonie. Ruffus auctor est cicer in carne operari sicuti operat̄ fermentū in pasta. ꝛ acetū in terra. eligendū est ex eis crassius nō corrosum. nigrū ex eis calculū ꝯminuit. albū vō abstersiuum est quo ꝛ renes. epar. ꝛ splen purgantur. in vtroq; aūt due sube reperiuntur. salsa per quā aluo impat ꝛ dulcis per quā vrinā mouet. qa tñ apostema adducit in renibus ꝛ vesica cū seminibus papaueris albi eo vesci volūt. qa vō inflationē efficit in secūdis mensis. i. iter duo fercula vescendū. Recente ꝛ viridi cicere senes nequaq; vesci p̄ceptū est. hūores eni crassos flegmaticos sicuti fere ꝛ recens faba adducit quibus nōnunq; tormina ꝛ dolor colicus halitus fetor fiunt.

De Orizia.

O Rizia lz calida ꝛ sicca sit ad gradum vsq;. ij. quia tñ laudate extat alimonie in regimine nō mō senectutis verūetiam cuiuslibet etatis in oī regione hyberno precipue tp̄e concessere. alimentū prebere equale ferunt si vt decet preparet̄ ꝛ laudatius ex eo est id qd̄ cum ꝑcoquit̄ crementū suscipit morsure stomachi ꝛ intestinoꝝ idoneam ferunt; ita vt rebus stomacho aptissimis etiā annumeret̄ oriziā elotā eiusq; succum paꝝ infundere. ventrem ꝯstringere. vires repare atq; nutrire Theodorus priscianꝰ scribit. nocere tamen patientibus colicam quia aluum instringit remoueriq; hoc ab eo nocumentum si cum lacte aut oleo amigdalino aut sisamino condiatur. licet autem cum lacte recēte opilatiōes adducat tamen auferet̄ eiusdem siccitas. pinguediniq; cōferre. addere in spermate minuereq; odores malos sudoris ꝛ vrine aiunt.

De Faseolis siue Faselis.

p Lacuit Albuchasi regimen resumptiuū senū nature precipue frigide et sicce hyberno tpe et in regionib⁹ frigidis nō carere dēre vsu faseoli, nā ipm pinguedini ꝯferre, vrinam ciere ꝓdit, rubeum precipue nō corrosum ceu calidiorem aliis substātie sicce pectori et pulmoni auxiliari Auic. scribit, alimentū tn̄ dat humidū, crassum, flegmaticū, vomitionē adducit et somnia tumultuosa, ideo ad horꝝ remotionē oleo muri et sinapi edendū iubet, alij cū aceto, melle, pipere, et origano, et super esum eius vinū epotare passum puꝝ sicqꝫ aduersari eius malicia.

De Lupino.

l Upinū grauē albū senes edere iubet Albuc. ꝑcipue eos q̄ nāe sunt flegmatice hyberno tpe et in regione septentrionali. Eius nā calida est in .i. sicca in .ij. nutritqꝫ sicuti est digestibilis, ventrē deducit vt Theodorus scribit propinqor tn̄ operi medicine q̄ꝫ alimonie: cui⁹ ꝯditura cū bonis laudatū ꝑbet alimentū, infusione eius nō oīo amaritudinē auferendā iubet, nam velotioris fit penetratiōis, ferūtqꝫ aceto id edendū esse eo ꝙ opilatōes apit iecoris ac lyenis et proprie dū ꝑcoquit̄ aceto ruta melle et pipe, si vō ꝑ infusionem amaritudo eius oīo abijcit̄ medicinā nutritiuam appellant. Lupino loto et salito atqꝫ eso ꝓpeculialiter ascribit̄ eū aciem visus corroborare sic Judeus affirmat.

De Farre adoreo.

h Uius aliment ū mediū est inter id qđ ex frumēto et hordeo fit; nāe ponit̄ equalis candarusiū apud plurimos scribentiū appellat̄ in regimine resumptiuo oīo nō damnatū, eius alimentū viscosum et opilatōes adducē fert cū zucaro tn̄ cui inest aptio et abstersio aufert̄ ei⁹ malicia.

De Sisamo.

h Oc semen pluris ceteris seminibus vnctuositatis si

nō fuerit rancidū aliq̄liter tñ torrefactū atq3 excorticatum nō plurimū ventrē ꝯstringere ꝟ inflare atq3 pinguedinem corpibus efficere Theodorus ꝓdit: calidū in medio gradus ꝑmi. humidū aūt in fine eiuſdē. ꝯferre ꝯstrictōi anhelitus. aſmati atq3 inteſtino colon Auic. ſcribit. ſtomacho tñ noxiū. nauſeā adducere. appetentiā celerius auferre. ideo cū melle edendū. ſicq3 eius maliciā remoueri eiuſdem digeſtionem tardari. uiſcera mollire: q̄bus virtutib⁹ neq3 ſenectuti oīo aduerſari creditum eſt.

De cōdimentis ſiue ꝯdituris ferculis aut ſtructōibus ſiue edulijs: τ verius pulmentarijs. Ca. xxxv.

p Plurimū ſeni homini eſt vtilitat3 τ voluptatis vſus tum olex. tum leguminū iam narratox q̄ illi cibum afferūt ex quibus ꝯditure fiunt regimini reſumptiuo apte nam oleribus nō modo τ granis verūetiā carnibus. oleo. butiro. melle. piſcibus concoctis τ oīo pulmentarijs alio indigentibus pulmentario mira quadā gule ſolertia veteri nouitioq3 inuento in regimine reſumptiuo vti preceptū eſt oī tñ cū lauticia nō indomite vallateq3 gule indulgēdi gratia ſed reſumende ſenectuti dūtaxat iuuātia adducent ſicuti gñatim imprimis ſunt ea q̄ ex reb⁹ fiūt lenibus: ſicuti ſorbitōes. pulticula. laganū. amilū. ptiſana. τ hmōi.

De albo pulmentario ex carne edito.

h Oc contuſum appellant q̄d ex pulpis precipue volatiliū aīalium componit ceu galline. caſtrati galli. faſiani τ ꝑdicis. cum horum decoctione quibus lac amigdalinū dulce τ recens veluti cōueniens valde. aligari. pulpas ex tranſuerſo minutim incidi deinde tundi precipiunt ſicq3 laudatiſſimum habetur in regimine ſenectutis: ita vt eius etiam quantitas modica plurimū nutriat. eo enim veluti optimo vtuntur in reſumptione conualeſcentiū quox τ ſenum eadem eſt ars. tum temperie ſua cū declinatione

ad calidū et humidum. Id vero notū sit natura eorum que ad illius compositionem ingrediunt: carnis vz cuius ex iam dictis natura nota est, et decoctionis precipue pullorum et volatiliuz animaliuz iam dictorum cuius est equare humores omnes; magis tamen que pullorum est lz ea iuscula que ex decoctione gallinarum fiunt alibilia magis sint complexionemque Judeo auctore adaptent, conferūtque corporis defecti augende pinguedini. Lac autem amigdalarum quod earum sauich siue succū dicunt, etsi graue sit suaque dulcedine colerā cōmoueat vt Auic. scribit in homine quippe natura atque etate calido, in senibus tamen id nō efficere putandū est, quorum natura frigida est relatione iuuentutis succus amigdalinus leuior est corpore amigdale laudatū prebens nutrimentū: lz modicū, cuius naturam equalem ad humiditatem parū decliuem produnt.

¶ De Pane cocto.

P Anem liquore aliquo senectuti conducente concoquendū siue infundendū esse iubent; decoctione precipue carnis alicuius laudatorum animalium, sicque resumēdos esse senes nature precipue frigide et sicce in autumno et in regione septentrionali, si enim condimentū hoc ex pane fuerit fermentato precipue tamen loto, sic enim ab eo auferunt fermenti qualitas, siccitas et viscositas, sanguinem fortem et bonū humidumque dare macillentis et gracilibus siue extenuatis eorum quoque pinguedini conferre, alere, et celerius descēdere ex stomacho, ventrem subducere, tussi et asperitati canne pulmonis mederi inter auctores conuenit, eique superaspergere aromata; quorum descriptionem paulo post dicemus. Hic est panis ille qui vt testatur Auer. post bonitatem cibi excepto pane est panata que in natura proxima est equalitati. Huic proxima panificia genera sunt que omnia lz firmissima sint auctore Cel. elota tamen quedā frumenti genera imbecillissimis annumerari possunt; vt alica, orizia, ptisana, vel ex hisdem facta sorbitio

vel pulticula. ꝛ aqua quoqꝫ madēs panis. ꝛ oīo ea potio q̄ ex frumēto ē firmioꝛ lꝫ aqua oīm imbecillissima sit.

¶ Sūma diuersaꝝ conditurarum.

Sunt p̄terea cū carne ꝯdimenta siue edulia pleraqꝫ in regimine resumptiuo laudata: sicuti in primis auctore Albuchasi eduliū ex carne fricta p̄parata cū aceto sale ꝛ aromatis ꝛ seminibus calidis digestioni ꝯducentibus senibus nature frigide et humide hyberno vernoqꝫ tempore conueniens. appetentiam enim cibi excitat. aufertqꝫ eructuationem. humores attenuat ꝛ pituitā scindit. Edulium quoqꝫ ex carne ꝛ ouis compositum. ꝛ quod ex carne ꝛ orizia lacte. zucaro. ꝛ pinguedine gallinacea cum aromatis earundem virium produnt. alimentum enim dāt temperatum omni etati conducens: precipue tamen naturam habentibus equalem hyberno tempore ꝛ in regione temperata. nā depurare intellectū. delectabiliaqꝫ somnia inducere scribit Albuc. Oriziā qꝫ ꝛ miliū cū lacte p̄parata p̄cipue caprino puro ꝯsimilis virtutis eē: nā alimentū prebet iuuātius valde oī nature tempate oīqꝫ etati precipue tn̄ verno tpe ꝛ in regionibus tempatis: q̄ etsi orizia ꝛ miliū sicca sint: eoꝝ tn̄ siccitati humoꝛ lactis aduersat̄: ita vt resultans ex eis ad mediocritatem tendat que cū zucaro esa celerit̄ ꝯcoquunt̄. ꝓhibent̄qꝫ opilatōēs adducere. Sūt preterea huius summe (vt scribit Albuc̄.) edulia ex carne cū aceto in vase fillem ꝯcocta: cuius orificiū creta siue pasta obstruit̄. q̄ senectuti estiuo tpe ꝛ in regionibus calidis vtilia esse affirmat: nam stomacho flegmatico subueniunt Ea nature tempate ponit in calido ꝛ frigido decliuia tn̄ ad siccitatem. flegmatisqꝫ scisiua sunt. Decoctio ciceꝝ senibus natnre frigide verno tempore ꝛ in regione septentrionali idonea est: nam aperit ꝛ mundificat venas capillares. epatꝭ meatusqꝫ vrine. preseruatqꝫ ab arenulis ꝛ cal-

culo quibus frequenter affligitur morbida senectus. De coctionē hanc sic facito: cicera ipsa ponderis libre vni⁹ in aq̄ dulci fluuiatili ponderis librarꝫ viginti ꝑ noctē remollito. ⁊ in eadē aq̄ in qua infusa steterint die sequēti incogto pluribus feruorib⁹ facili ⁊ lenta decoctōne. deinde collato: cuius collaturā ꝓcipue plurima nō precedente decoctione seni instāte hora refectiōis cū salis modico ⁊ aromatis esui dato. est quippe eduliū hoc cibus medicinalis senectuti plurimum conducens. humiditate enim cicerum bauracbia cum caliditate subtili expansa in superficie corticis eorꝫ per feruorem derelicta in aqua. redditur a qua illa abstersiua. lotiua. opilationū tam precordiorꝫ q̄ꝫ nutritiuorꝫ ⁊ meatuū vrine aperitiua. calculi ꝯminuitiua. viscerūqꝫ mundificatiua vt Johēs Nazarenus auctor est. q̄a tamen sitim non aufert cū seminibus papaueris corrigendam. Si autem aqua illa vlteriorem recipiat percoctiōeꝫ quoad acquirat mediocritatem inter tenue ⁊ iunctum fit cibus laudatus ad egritudines flegmaticas. verꝫ oportet vt collatus prebeat̄. ex ciceribus aūt a quibus iā expoliata fuerit nitrositas iuscula fiunt venerem concitātia q̄bus corpis pinguedo auget̄. carnis color viuidus efficit̄. eduliū aliud carnem aīalis alicuius in resnmptiuo regimine laudatā minutim precidito: in decoctiōeqꝫ carnis laudati chimi ꝑcoquito: qđ quia pinguedini confert. sanguinēqꝫ dat equalem. mirū in modū laxitudini ab exercitatiōibus superuacuis siue a ꝯcubitu frequentiore siue ab accidentibus aīe euenientibus. concoctōeꝫ quolibeat mō retardantibus: sicuti sunt langor. ⁊ timor. vtile est: nam maior pars sub̄e carnis illius eo mō ꝓparate decoctioni ꝯmiscetur in eāqꝫ ꝑmutat̄ ideo facile est virtuti imutatiue eā in sanguinē ꝯuertere ⁊ exinde corpus resumi. ꝑꝑ qđ senibus nā tēperatis in regiōib⁹ tempatis verno ꝓcipue tꝑe ꝯcessuꝫ ē.

eduliū ex carne fricta prius, deinde cū acetosis prepatum
⁊ dulcib⁹ q̄ subfrixa dicunt senes nāe frigide hyberno tpe
⁊ in regiōe septētrionali ꝯcessit: nā stomachū hn̄tibus hu
midū subuenit. virtutē memoratiuā repare affirmat, ideo
⁊ quibus accidit obliuio idoneū esse. eduliū suffrixū assa-
tū plurimū est alibile, inanitū senem replens, humorem in
sanguinem celerius ꝯuertens, atq₃ virtutē vitalē reparās
Eduliū ex carne cocta ⁊ ouis simul mixtis que ziburbegi
arabes appellant earundē viriū est. Cocetū q̄₃ ad somnū
preparandū senectuti restaurāde aliqn̄ ꝯducit, est eni₃ co-
cetū genus eduliȷ̄ ex melle ⁊ papauere factū. Sūt q̄₃ edu-
lia ex ouis ⁊ butiro facta siue per elixatiōem siue p̱ frictio-
nē in patellis ⁊ hoꝝ precipue que ex ouoꝝ vitellis absq₃
liquore, albo butiro, aromatis, ⁊ zucaro, alimenti laudati
calidi ⁊ humidi. Neq₃ silentio inuoluantur in regimine re
sumptiuo iuscula decoctione laudate carnis cum liquore
aliquo dulci vel austero condita. Sūt ⁊ alia generosa ob
sonia; sicuti mirtata, saluiata. Alia vulgaria; sicuti rapata,
alleata. Huius generis etiam est intrita, i, cibus de alleato
mortario factus. Et apud romanos nr̄e etat̄ gloriosa cau
lata, quoꝝ oīnm aliqua senes vt iuuantia vesci iubēt. Ad
ventris senioꝝ subductionem neq₃ preterire fas est edu-
lium ex oleribus ventrem leniētibus oleo siue butiro aut
quouis vnctuoso ⁊ sale compositū quo vescant senes in
primis mensis, olera autem ad hoc idonea sunt blitis, ane
tū, petroselinū, apiū, malua, mercurialis, ⁊ que hmōi hn̄t
vsus rationem.

¶ De Moreto cuius sapor ad intinctus senioꝝ cōmendatur.

h Orum vsum inuenit ingeniosa gula embamatibus
idoneū, i, imersiōibus ad intingendū panē in eis ap
tū excitāde appetentie vl' voluptat̄ grā, eis eni docemur

necessario.alimento delicias imiscere. quoꝝ vsum etsi in regimine sanoꝝ corpoꝝ Cel.dãnauerit tanꝗ inutilẽ sic ẽt condita omnia.tũ quia plus cibi propter dulcedinez assu- mit:tũ etiã ⁊ quod modo par est assumptum egrius cõco quit. attñ in regimine resumptiuo senioꝝ precipue quoꝝ appetentia fere mortua est perꝗ vtilia eẽ est res nõ igno- ta.quoꝝ varij sunt modi in regimine resumptiuo non re- pellẽdi:quos variari oportet iuxta tempoꝝ anni.senioꝝ naturaꝝ tã isequentiũ formã ꝙ materiã. regionũ ⁊ alioꝝ his que annectunt differentias:sicuti sunt que conficiunt saba siue defruto: quod eo valentius est quo magis inco ctum est.melle.zucaro.aut vino.hmõiqꝫ succis dulcedini attinentibus. aut ea que cõmiscent succo vuaꝝ acerbaꝝ. granatoꝝ.citranguli.citri. aut limonis.tartari.aut herbe acetose.seu cerasoꝝ paruoꝝ acriũ stipticoꝝ.siue ipo aceto ⁊ hmõi succis.austeritati.ponticitati.acredini.aut acetosi tati attestantibus.quibus etiã annecti volũt succos stipti cos sicuti est mirtatũ ipm. plerũqꝫ enim cõmendat sapor adintinctus additis mirtis:vt refert Plinius. His itaqꝫ liquoribus additis aromatis.amigdalis.vel asso pane.nu cleis.alleis.vel acrumine aliquo ⁊ oleribus ceu serpillo. menta.ozimo.pullegio.origano.saluia.sansuco.⁊ ꝯsimili- bus seorsum vel cõiunctim voluptas cibis affertur:quoꝝ esus laudat in regimine resumptiuo sic ⁊ obsonia pleraqꝫ.

¶Descriptio specieꝝ aromaticaꝝ regimini senioꝝ vtilium. Ca.xxxvi.

a Ugeri vires senectutis atqꝫ eiusdẽ calorẽ innatum excitatũ reparari scribũt peritiores vsu aromatũ. fieriqꝫ humiditatũ serosaꝝ ꝗ plurime sunt in senio ꝯsumptionem nec minus aduersari nõnullis accñtibus senectutis comi tibus.dicẽte Auic. ꝙ zinziber ⁊ aromata sunt ex eis ꝗ seni bus ꝯferũt:si tñ i eoꝝ vsu obseruet vt quãtitas ea sit qua

duntaxat calfaciant ꝛ concoctioni conducant:non aũt ea qua corpus desiccent.iã eniȝ ex determinatis innotuit ali menta senectutis humectãtia eẽ oportere. ab aromatꝫ q̃ȝ corpa senilia nõ ꝑpatianᷣ nisi virtute calefaciẽdi.ↄcoctio nẽqȝ reparandi.nõ aũt ꝭm semitã siccandi. Q̃ꝺ etsi plura sint aromata regimini senectutis accõmodata:attñ saluta rem hanc mixturã laudauere magis in hũc modũ: Cina momi accipito electi.boni.s.odoris.acuti saporꝫ.sine mor dicatiõe.coloris nõ ↄmixti.suo odore oẽm aliũ obumbrã tis.partem siue terciã mediã zinziberis.galãge.piperis añ drac.ij.croci drac.i.gariofali nucis muscate añ drac.§.zu cari albissimi vn.i.ꝛ semis.singula hec sepatiȝ subtilissime tũdito. deinde misceto. q̃ ꝓ cõdiendis senũ edulijs vtilia sunt.in quoꝝ tñ vsu hñda est rõ nature senis.regiõis.exer citij.artis.tp̃is anni.ꝛ alioꝝ q̃ istis ↄtinuanᷣ.q̃tum aũt cõ positio hec in regimine resumptiuo idonea sit inspecta na tura simplicis vniuscuiusqȝ eam ingredientis facile est co gnoscere.

¶De Cinamomo.

C Inamomũ calidũ in fine gradus secundi ad terciuȝ vsqȝ.siccũ vero in eodem hilaritatem inducere asse uerant.iuuari aũt ad hoc aromaticitate sua ꝛ fortitudine cum tenuitate Auic.scribit.ita vt conferat etiã iuuamen to tiriace.virtutis est attractiue atqȝ aꝑtiue.aduersari pu tredini.ꝛ corruptionem iam factam rectificare. corizeqȝ plurimũ ꝛ obscuritati visus mederi.pectus lenire. ꝛ a suꝑ uacuis purgare.tussim auferre.opilationes epatis aꝑire. stomacho subuenire.ita vt humorem in eo congestuȝ siue aliunde defluxum exficcat. ꝛ omnino vtriusqȝ stomachi vȝ ꝛ epatis concoctioni opitulari.dolores renũ inhibere. Scribit Auerrois ꝙ cũ cinamomũ ex medicinis sit in qui bus inueniunᷣ aromaticitas.stipticitas.ꝛ acumen (q̃ oĩa naturam illius insignem ostendunt) corroborat etiaȝ oĩa

membꝛa. neqꝫ emulatur alteri: tum aromaticitate: tū etiā virtute resistendi putredini ⁊ coꝛruptioni pꝛecipue stoma cho contingenti. Galienus quoqꝫ in libꝛo experimentoꝝ auctoꝛ est cinamomū rem vtilissimā esse ad stomachi frigi ditatem: quam cruditatem dicunt: ita vt purget humoꝛes in eo existentes mira quadam eius pꝛopꝛietate vt liceat fateri illud versificatoꝛis:

Non moꝛietur homo sepe comedens de cinamomo.

Ferunt q̊z ipm̄ venenis sua virtute tiriacali aduersari.

¶ De Zinzibere.

z Inzibber calidū graduarunt in fine gradus tertĳ: sic cum vͦo in secūdo. conferre obliuioni virtuti memo ratiue eius operotionem augendo subuenire. humoresqꝫ in partibus capitis ⁊ gutturis atqꝫ visus obscuritatem ab stergere. concoctioni opem pꝛebere inter auctoꝛes conue nit. Auicenna auctoꝛ est zinziber exsiccare humoꝛes sto- machi accidentes ex esu fructuū sicuti sunt melones ⁊ si- miles. stomachum excalfacere. opilationem epatis apire. aluo imperare Isaac affirmat. ⁊ omnino est de conferen- tibus in reparatione digestionis senectutis ⁊ venenosoꝝ moꝛsui. ¶ De Galanga.

e Am calide ⁊ sicce nature in gradu secundo ad ter- tiū vsqꝫ posuere. attenuatiuā. inflationū dissolutiuā. halitum iocundioꝛem efficere. in regimine senū idoneam. nature pꝛecipue frigide ⁊ humide hyberno tempoꝛe ⁊ in regione frigida. concoctioni stomachi mirū in modū auxi liari. eligenda est radix crassioꝛ.

¶ De Pipere.

h Oc calidum etiam ⁊ siccū ſm tria eius genera ad gradus vsqꝫ tercĳ finem scribunt. cibi appetentiā ex citare. inflatiōes crassas dissoluendo exterminare ſm oēs eius species. humoꝛes in stomacho congestos ⁊ in parti-

bus illi adiacentibus ad infima propellere Judeus refert Quare ꝛ senio non inutile; precipue quia etiam eius moderato vsu refrigeratis neruis. tussi antique. ventris torminibus medetur. vrinam citat. ꝛ omnino habentibus naturam frigidam vtile habetur.

¶De Croco a Corico oppido Cecilie nuncupato.

n Aturam croci calidam in secundo; siccam v̓o in p̓rimo scribunt. rebus cordi ꝛ spiritu vitali robur afferentibus annumerat̄; nam letificat. illuminat. dilatat, ꝛ solidat eoꝝ substantias vt Auicenna inquit. adiuuatur aūt ad hec omnia aromaticitate. stipticitate. dissolutione plurimū in eo dominantibus ad quas sequit̄ digestio. stomacho q̄ꝫ vtile ē: nā virtuti digestiue ꝯducit. stomachū incorriat vt ait filiꝰ Serapiōis. sua pūcticitate. ꝛ fortificat epar vrinam citat. venerem stimulat. colorem meliorem efficit. ꝓpterea ꝙ delet acetositatē stōachi illā p̄cipue q̄ facit appetitū. replet cerebꝛū: ita vt vino ꝯmixtū iebriet. visū obtenebrat ꝛ sensus. itaqꝫ regimini resumptiuo idoneuꝫ est. ga tn̄ appetitū cibi aufert cū alijs aromatis in pauca q̄ꝫtitate sit eius vsus. nā nimio vsu letificat donec faciat insaniam: imo frequēs eius esus dilatat spūm ꝛ mouet ad ex̄ donec occidat. eiꝰ dosim ad hoc Auic̄. nō ponit; veꝝ Johes Serapionis drac. iij. assignat.

¶De Gariosilo.

e Jus nām calidā ꝛ siccā ad gradū vsqꝫ. iij. posuere. iocundiorē odorē corꝑis efficit. visum abstergit. vomitui ꝛ nausee aduersat̄. stomacho ꝛ epati idoneū.

¶De Nuce Muscata.

h Anc q̄ꝫ calidā ꝛ siccā in fine grad'. ij. Musa ꝓdit balitū iocundiorē efficit. visuꝫ reparat. ori stomachi ꝑati lyeni idōea ē. vomitū ꝯpescit. appetētiā cibi suscitat.

De Fructibus. Cap. xxxvij

q Voniã fructibus plurimũ delectationis gratia vescimur a frumine appellati que est eminẽs pars gutturis qua alimentis fruimur; ideo eoꝝ naturas quibus cõmuni hominũ esu vti ꝯsuetũ est deinceps dicemus: vt eligantur hi quos in resumptiuo regimine laudarunt ab eorum horarijs exordiendo.

De fructibus horarijs ꝛ precipue de melonibus ꝛ Cucurbita.

g Alienus auctor est horarios fruct⁹ grecos appellare nõ eo solum quia fiant in hora anni quã greci dicunt tempus caniculare in quo oritur stella canicula. quod tempus est dieꝝ quadraginta cõi ꝯputatiõe descriptũ a.x. die.qntilis.ad.xx.vsqꝫ sextilis mẽsis; sed ideo horarios dictos vt qui reseruari diuturniori tꝑe eoꝝ natura nõ patitur distinguantur ab alijs fructib⁹ q ad reponendũ sunt idonei. Sunt aũt hi horarij fructus sic melo siue pepo.cucurbita citrullus.ꝛ battheca; qui oẽs etsi cõmuni medicoꝝ cõsensu humidi sint facile conuersiui in eum humorem quem in stomacho exuberantẽ inuenerint.rõe tñ nature eoꝝ in flegma facilis sit transitus. lꝫ rõne ebulitionis in coleram vt pleriqꝫ volũt; qui cũ nõ digeruntur stomacho sunt noxij.vomitũ.fluxum ventris.intestinoꝝ tormina.inflationẽ. ꝛ rugitum.cibiqꝫ abominationẽ adducũt; precipue alijs cõmixti alimentis ꝛ oĩo sunt putrescibiles. mãe imbecillissime vt ait Cel.facile ex corpore segregabiles.fm ventrẽ secedentes ꝛ hoꝝ ꝑcipue qui aliqd nitrositatis hñt ꝛ abstersionis; sicuti pepo cui⁹ gratia vrinã mouet. Sintqꝫ mali chimi propter qđ in regimine resumptiuo nõ oĩo cõcessi.melonẽ tñ dulcẽ senibus nãe flegmatice in autũno ꝛ in regione temperata Albuchasis concedi iubet.senib⁹ inquã precipue itinerib⁹ defessis vel quolibeat alio modo calfacti

nam septicam.i.refrigeratoriam vim habet cũ nature po-
natur frigide ꝛ humide ad gradũ vsqꝫ.ij.frigiditate humi-
ditati subdominãte.quare ꝛ lassitudinem. inflamationem
ꝛ calorem sedat. Post cuius esum vinum non conuenire
Auic.auctor est: sic neqꝫ post esum fructuũ humidoꝝ. cui
subsecuta etas alacriter vino meratio assueta congaudẽs
cõtradicit. Aut enim vinũ post melonis esum ad contem-
perandã eius frigiditatem cõuenit.aut si nõ conuenit me-
lo nature calide graduatur: sicuti de quadã melonis spe-
cie Albuchasis scribit.qui dulcis est valde. maturus . ce-
leriter ad venas penetrans . febres vrentes adducens
in regionibus galieni non compertus. Post cuius esum
sirupus acetosus aut oxizachara salutaris est. Preceptuꝫ
tamen est melonem stomacho ieiuno ab humoribus vi-
tiatis purgato edendũ esse. differendãqꝫ aliquanto tpe al
terius alimenti insumptionem ꝛ post eius esum deambula
tionem iuuare: quod si cũ seminibus ꝛ eius meditulio eda
tur magis abstergit.estqꝫ ad arenosos renes ꝛ vesicã va-
lentior. Melonis frequentem esum modũ excedentẽ dam
nauere.colicã enim adducere Rasis scribit neruisqꝫ sui hu
miditate inimicari confessum est. Cucurbitã Romanã nõ
ingredi in medicinis neqꝫ refrigerarẽ neue calfacere sed so-
lum delectatõis gratia administrari Auic.auctor est. Cri-
sippus vo medicus eam damnabat in cibis. stomacho tñ
excalfacto.precipue vtilissimã esse inter auctores conue-
nit percocta aut condita. Unde Celsus cucurbita elixa
stomacho idonea est ꝛ refrigerat.rebusqꝫ aluum mouenti
bus annumeratur. in regimine itaqꝫ resumptiuo aliqñ re-
cipienda est aromatibus condita.

¶ De fructibus nõ horarijs ꝛ imprimis de Ficu.

S Icuti fructus de quibus pauloante habitus est ser-
mo humidi chimi sunt: ita ecõtra qui nõ horarij sic-

cam cõmassationem habentes mansiuum solidum ⁊ terre stre alimentum dare ferunt. qui vero ex eisdem humidã. humidum. paucum. tenue. facile a corpore segregabile. Hos vero fructus surculorum appellat Celsus; quorum omniũ eius ⁊ peritiorum consensu. vue. fici. nuces. ⁊ palmule valentiores sunt id est plurimũ alentes his que poma ab opimo id est fertilitate dicta proprie nominantur. atq; ex his ipis firmiora que succosa q̃ꝫ q̃ frigida sunt. Ex qbus omnibus pre fructibus aliis fico in resumptiuo regimine per antbonomasiam senes vesci preceptum est. recenti quidem. siue viridi. complementum maturitatis habente. ⁊ horum precipue alba quam glubire id est corticem detrahere prestat. eo ꝙ cum eius temperie decliui tñ ad calidum in medio gradus primi ⁊ equalitate fere in humido ⁊ sicco cuꝫ tenuitate eius in modo substantie. celeritate maturitatis. ⁊ penetratiõe in pectore ⁊ stomacho imo i toto corꝑe cũ difficultate corruptionis eius in regimine senum nature frigide in autumno ⁊ in regione temperata apud medicorum peritiores in magnis laudibꝰ habetur. Cuius cutis siue cortex etsi concoctionis sit difficilis. grana quoq; siue semina nutrimenti nullius sint; caro tamen eius alibilis est aluoq; imperat. Diascorides auctor est ficuꝫ sitim auferre quod verum est de ea siti cuius causa est salsuꝫ flegma vt inquit Auicenna. sudorem prouocare. a veneno preseruare. ⁊ omnino pre cunctis fructibus cum sui bonitate proxima est ad hoc vt non noceat. ⁊ in nutriendo valentior. precipue ea que permatura est. proxima ad hoc ꝙ inarescat. Ficus rubea post albaꝫ magis laudata est. deinde nigra plurimum matura. ⁊ horum omniũ que duricoria nõ est. Sunt autem regiones nonnulle optimam ficum ferentes; sicuti agrum tusculanum ad victum optimam ficum ferre Marcus Varro scribit. Siccam autem ficum rotun

ditati attinentem quam tartarosam Albuchasis nūcupat
vt conducentem regimini resumptiuo recipiendam iubet,
eorum precipue senum quorum natura frigida est verno
tempore ⁊ in regione temperata. fici nanqꝫ sicci natura ca
lida est fere in principio gradus secūdi. sicca vero in medio
primi ceteris fructibus magis alibilis magisqꝫ inflationis
habens. aluo imperās. arida ⁊ viridis: sed magis viridis.
Scribit Auicenna ꝙ eius alimentum licꝫ nō existat in ro-
bore nutrimenti carnis ⁊ granorum: est tamen vehemen-
tioris roboris nutrimento omnium aliorum fructuum. Fi
cus sicce caryce a copia nuncupate eo ꝙ vt aiūt sunt. xx.
aut. xxx. in vna massa. pectori. dorso. renum extenuationi.
asperitati gutturis, opilationibus epatis ⁊ splenis, reni-
bus arenosis vtiles asseuerant. depurant enim ⁊ aperiūt
non tamen libere sunt ab inflatione ⁊ ventositate. Leuio
ris substantie omnibus alijs est ficus alba cuius chimū eo
laudatiorem Isaac Israelita affirmat quo cum nucibus
erit illius esus. deinde cum amigdalis. sic enim minus in-
flat. Veruntamen sanguis genitus ex fico: precipue sicca
non omnino bonus est. Propter quod vsu eius fiunt pe-
diculi in corpore. propellit enim nutrimentum ad superfi-
ciem corporis. excalfacit insuper. sitim inducit. noxia est sple-
ni. ⁊ epati duritia aut tumore incrassatis vt Albuchasis
refert. Hec nanqꝫ duo membra natura quadam appetunt
dulcia. eaqꝫ celerius debito attrahūt a stomacho ⁊ ab his
que sunt natura eis similia que attracta cum digestione in
completa opillant meatus eorum ⁊ ita crassities eorum
augescit. Signum autem huius esse aiunt ꝙ in epati-
bus animalium que ficis vescuntur apparet crassities que
dam cū bonitate saporis illorū animalium ⁊ pinguedine.
sunt enim aues ille plurimū alibiles quoꝝ esus venustatē
coloris affert. ficus eniꝫ dicta est quasi sicosi grece. i. quia

92

epar incrassat, primi fici apparentes in arbore quos grossos dicũt: & sunt fici flores oio repellendi, sunt. n. praui nutrimenti & humidi illaudata humiditate superuacua.

¶De Uua ita appellata q̃si vuida: qa intrinsecus est hũore, succo, & pinguedine plena.

i Nter fructus ficus & vuas ope quasi capitales magis oibus horarijs alibiles, minimeq; cacochimos eẽ Gal'. ꝓdit. Uuaꝝ autem cum multa sint genera, ex precoquis, purpureis, duracinis, dactileis, cerancis, cydonis, eam in regimine resumptiuo precipue senioꝝ nature frigide in autumno & in regione septentrionali cõmendat Albuchasis que alba & permatura est, magna, corticis tenuioris, aquosaq;, & precipue ea que postq̃ lecta est diebus aliquot corrugatis iam azimis ita vt flaccescat: nam alia que eadem hora qua legitur ad esum venit laudatior habita est, in primis mensis edenda est: nature calide in primo: humide vo in. ij. ponitur, laudatum alimentũ prebens, stomacho idonea: aluũ mouet precipue recens pinguis, alimentum eius simile est innocentiusq; non minus q̃ id qđ ficuũ est: excepto qđ vbi ficus dũtaxat in stomacho aut intestinis inflationem facit. Uua in omnibus digestionibus ventositatẽ adducit vt Auerrois scribit, vua etsi copiosi sit alimenti: minoris tñ q̃ ficus: ꝙ etsi celerius ex ea augescãt corpa, alimentũ tñ eius non est mansiuũ et compactũ sicuti id qđ ex carne fit imo laxum fere & vanũ siue imansiuũ, aliena est stomacho, inflatq; ꝑcipue recens sitim adducit, ideo cũ granatis acetosis edenda est. Scribit Auicenna eã noxiam esse vesice: quod de passulis nõ audiendum est.

¶De Passulis.

h Arum proportiões ad alias vuas sil'em scribit Gal'. ꝓportiõi ficus sicce ad virentẽ ficũ, sunt. n. i calore

temperate vt Rasis inquit: vel saltem nature calide ⁊ humide, digestionis celeris, si (vt decet) masticent̃ in regimine resumptiuo plurimū accōmodate senū precipue quorū natura frigida est hyberno tp̃e ⁊ in regione frigida. eligi volunt eas q̄ nigre sunt, parue, tenuioris corticis, carnose pingues, dulcedinis pure sine arilis. ⁊ corinthiarꝫ passularum sua gloria est. earum vires sunt plurimum alere. humiditates mūdificare. aluo imparare. stomacho sunt magis idonee, ficis, pectori, ⁊ pulmoni salutares eorum vitijs medentur, renibus, ⁊ vesice, vt est apud Auicennam; epati precipue peculiariter subueniunt. malam eius complexionem remouent. eidem dant alimentum laudatum. opilationem nequaq̄ inferentes quā adducunt dactili, ideo medent̃ fluxui epatico lotiuo difficili. Refert filius Serapionis passulas tardius recipere putrefactionē. ex totaq̄ eorꝫ substantia epati ꝯuenire operationesq̄ vini earū debiliores esse operationibꝰ aliorꝫ vinorꝫ ⁊ poni potest loco alterius vini, q̄a tn̄ sanguinem comburūt vt inq̄t Albuchasis; precipue cū earꝫ esus sit īmoderatus auctore Judeo, ideo cū citrullis recentibus eis vesci oportere.

¶ De Dactilo.

c Um dulcis fuerit dactilus maturitatem ꝯpletā attingēs quem cariothū Sal'. appellat senioribꝰ nature frigide ⁊ humide hyberno tp̃e atq̄ in regionibꝰ septentrionalibꝰ vtilis est. cuius natura calida est ⁊ humida ad gradū vsq̄. ij. magis digerit̃ siccis ficis, magisq̄ vrinā mouet. laudatior est cuius ortus est in regionibus calidis; nā dulcissimū ⁊ viscosum celerius digeri aluoq̄ imperare ꝓdunt, lꝫ parū sit eius alimentū. Galienus auctor est optimū eum esse q̄ nascit̃ fm palestinā siriam in ierico, humidꝰ sicco deterior putat̃. Scribit Theodorus priscianus dactilum esse alibilem, ventrem tn̄ astringere, ⁊ stomacho ad

uersari.epati opilatiões inferre.caput apostemare. maliq3 chimi esse. emoroydes insup ⁊ dolorē capitis adducere. crassi sanguinis gñatiuū.digestionisq3 difficilis Judeus af firmat.pp q̄ cū papauere ⁊ aq̄ rosacea vescendū iubēt. post cuius esum laudate sunt lactuce aceto condite.

¶ De malo q̄ grece Melum.i.dulce dicit̄

e Tsi pomoꝝ materia imbecillissima sit Cornelio cel so auctore ⁊ oīo pomū quodcunq3 acidū vel acer bum mali succi sit:malū tñ dulce in regimine senum natu re calide omni tempore ⁊ in omni regione laudatur. eius nanq3 naturam humidā esse in medio gradus primi cū ten dentia ad caliditatem inter auctores conuenit. cuius spe cies varie sunt ceu matianū sic nuncupatū ab Hispanie lo co vt inquit Jsidorus;cui peculiare est cor exhilarare.vi resq3 eiusdem reparare.adiuuant aūt ad hoc eorū aroma ticitas ⁊ dulcedo.estq3 in semita alimenti ⁊ medicine ideo confert spiritui ipsum.tum nutriendo temperando. tū etiā rectificando sua ꝓprietate vt est apud Auicennā.Est pre terea ⁊ huius generis pomoꝝ id q̄ Hierosolymitanum est;q̄ oībus alijs speciebus temperatius putauit Albuc. deinde quod lesbanū focanū ⁊ malcium.Auicē. tñ ex ma lis temperatius dixit ascaniū. cordi enim idoneū est preci pue redolens de seni.in climatib⁹ v̄o nostris ante hec no stra secula precipue stomacho idonea habita sunt sic malū orbiculatū vt Celsus ꝓdit.scandianū.amerinum.appianū ab appio e claudia gente appiana cognoīatum vt refert Plinius:q̄ ⁊ Paulus in maximis laudibus hēt. Sunt enim mala appia ꝑdulcia qbus abundat Roma cū adia centib⁹ locis.quoꝝ laus est cōiter vulgata:Oia mala ma la p̄ter mala appia. Odor est his citoneoꝝ magnitudoq3. Post illa accedūt ⁊ mala rosea qb⁹ Bononia ⁊ Roman diola abundat. Repellenda sunt calamana:qa nō ꝑdulcia

quecunq; tñ ex his vehementis sunt dulcedinis tempera mento accedentia si decocta fuerint sui aromaticitate sto- machũ precipue calidũ roborant. anime leticiã afferunt et cõtinentiã vt ait Albuchasis: decorãt. suiq; odore cordis cerebri virtutem totonitam habent .i. confortatiuam. sic enim appellat Cassius felix. Quia tñ quorũlibet malorũ alimentũ deterius est quolibet alio fructu Rabi Moyse auctore eo q sui proprietate ventositatem inducũt neruis et lacertis: cuius dissolutio difficilis est. propter quod do- lorem neruorũ inducunt et proprie ex eis vernalia vt Aui- cenna prodit: cum zucaro vel melle rosatis vescendos iu- bet Albuchasis.

De Piro.

PIri alimentũ senibus nõ modo imo etiã valentibus onerosum est: nisi dulce fuerit. aromaticũ. sapidũ. et fragile fere veluti aq̃ zucari coagulata aut ꝯgelata. nõ are nosum. laudati q̃si purpurei coloris. iocũde olens. corticis tenuioris. ꝑmaturũ. Pira. n. his dotibus decorata sunt in qbus nõ est nocumentũ vt Auic. scribit. stomacho idonea vt ait Celsus q̃le crustuminũ aut meuianũ est. Item pira q̃ reponunt tarentina atq; signina. nostro aũt seculo sicuti pira glaciala ꝑmatura: dequibus Poeta:

Et glaciale pirum sese cõmendat vbiq;

Deinde sunt musea et sementina. et pira ricarda Rome sic appellata plurimũ galacialibus similia. priscis tamen tem poribus in magnis laudibus habebantur pira dolobellia- na. crustumina. regia. veneria. volema. veniana. laterisia- na. decimiana. laurea. mirappia. nature frigide graduãtur in gradu primo sicce vero in secundo. etsi glatiala humidi- tate plurima exuberẽt. Scribit Judeus pirũ stomachũ cor roborare in vltimisq; mẽsis esum sitim sedare eius ꝓprietate neq; neruis inimicũ rõne stipticitatis et aromaticitatis eius

fungorum malitie peculiariter aduersat. Quia tñ colicam passionē et interanea tormina adducit post eius esuꝫ aleis vescendū esse Albuchasis iubet. in regimine resumptiuo damnauere pira nisi aut paruo esu aut decocta siue condi ta. post quoꝝ vsum zinzibere ꝯdito vescant senes.

¶ De malo Cottoneo: siue cydoneo.

C Ottoneū etsi nature sit frigide in fine gradus. i. sic ce vero in principio gradus. ij. in regimine tñ resumpti uo cū dactilis mellitis per matuꝝ esum senibus colericis in oībus tpibus et regionibus concessum est. humorem. n. dat eis frigidū. nām lenit. vrinā citat. per accidēs tñ sicuti testatur filius Serapionis eo q ventrem astringat in pri mis mēsis sumptū. neqꝫ in stomacho egro corrumpit q̄to minus in stomacho sano. colicā non facit. asmati. pectori. gutturi. et asperitati cāne medet et ꝓprie eius seminis mu cillago. sanguinis sputū cohibet. et oīo singulare est cotto neo preter alia mala stipticitatis esse amplioris. chimūqꝫ magis māsiuū dare. imaturū tñ cibi appetentiā et digestio nem facere. et oīo stomachi vires augere atqꝫ alere Theo odorus priscianus ꝓdit. eiusqꝫ succo stomacho euersiones procurare et nauseam cohibere. et oīo est stomachi tonati con. i. cōfortatiuū et corroboratiuū: precipue ne humores vitiatos aliunde recipiat. Scribit Auic. assata cottoneo rum laudatiora iuuantioraqꝫ: eo q in vltimis mēsis aluo imperant. in primis vero aluū astringunt. corporiqꝫ iocundi tatem afferre Judeus affirmat. Jubet Auic. eos in hunc modum assandos: cydonij meditulliū auferto. seminibusqꝫ abiectis melle et zucaro eorum concauo repleto luto vel q̊uis ꝯsimili sicuti stuppa infusa circūuoluito et ita sub cine ribꝰ ꝑcoquito. ¶ De Granato siue malo Punico.

G Ranato qđ et punicū malū circa Carthaginem no men sibi vendicat ex oī eius spē dulci qđ apyrenū

prisci medicorum appellarunt in regimine resumptiuo senis nãe equalis tpe autũni in regiõibus tpatis vti pceptũ est Eius nãqz nã calida ferẽ et hũida cũ tpamento: lz Auic. id frigide et humide graduarit in gradu. i. alimentũ pbet laudatũ lz modicũ spũ naturali in epate exñti vtile prodit: tũ bonitate cũ dulcedine sua: tũ etiã mira quadã pprietate. si cũ pane mandiẽ panis corruptiõez cohibere in stomacho. aspitati gutturis et tussi mederi. pectus lenire et corroborare Albuc. affirmat. Creditũ est dulce granatũ venerem excitare. laudatius est crassius facile excorticabile hispanũ et pprie valentianũ. gaietanũ. et quodcũqz circa Neapolim. Tiburtinũ. Florentinũ. Refert Theod. Pris. mala granata aphra ventrẽ astringere. oculisqz pdesse. dulce granatũ inflãmatiõem inducit pcipue in stomacho colerico: pp quod sepe numero nocet acuta captis febre. ideo cũ granatis acetosis edendũ iubent.

¶ De Malo Citreo. Arantio et Limone.

b Os fructus qñtum pposito attinet in regimine resumptiuo recipianẽ fm semitã alimẽti: nã in eo qr redolentia sunt senibus vtilia eẽ qñmaxie est res nõ ignota. flagrãt. n. odorẽ hũane nãe qñmaxime pformẽ. rectificantem etiã corruptiõem aeris et pestilentiã vt ait Auic. laudatissimũ itaqz habeẽ citrum in resumptiua seniorum nature frigide hyberno tpe et in regiõibus frigidis: si vt decet cõdiaẽ. eius naturã in toto resultantẽ ex ptiũ naturis equalem ponũt. corticem vo calidã in. i. siccã in. ij. etsi Auic. in libello de viribus cordis eã calidã eẽ et siccã in. iij. cui appropinquãt foliũ et flos: lz sint eo tenuiora. eiusdẽ carnem calidam et humidam in primo. acetositatez siue ipsius succũ frigide et sicce nature ad gradũ vsqz tertiũ. semen calidum et siccũ in secundo. id ex eo quo vescendum est in regimine resũptiuo sunt cortex et caro zucaro aut melle cõ

dita:nã ipsius cortex se sola sui duritia nõ digerit̃.carnem
ṽo eius stomacho aduersari.inflatiuã tarde ꝯcoctiõis fa-
cientẽ vtentẽ se possidere colicã ferũt.ideo cũ almuri siue
salsamento vesci iubẽt.scribit tñ Auic.ꝙ cũ melle ꝯdita sa
lubrior est:nã sui aromaticitate stomacho subuenit.virtu-
tiqꝫ digerenti opẽ p̃bet.gutturi ⁊ pulmoni salutarẽ dicũt
corticẽ citri halitũ iocundiorẽ efficere.cordi auxiliari.ani
mã exhilarare.tiriacali quadã ꝓprietate adiuta caliditate
a putrefactione p̃seruare ꝯfessum est.:semen citri venenis
mederi.folia stomachũ ⁊ viscera corroborar̃ postea flores
ipsius:citro vnice vescendum esse ita vt non cõmisceatur
cibo ante se neqꝫ post se Auicenna iubet. Cetromilũ ṽo
siue citrangulũ (qđ malũ arantiũ puto) fructus est cuius
acetositas int̃ ceteras eius ꝑtes fere sola in vsũ venit via
alimonie in regimine senũ nature calide ⁊ sicce estiuo tꝑe
⁊ in regionibus calidis laudata p̃cipue ex eo dulci. neqꝫ
tante frigiditatis credit̃ quãta ea q̃ citri ⁊ limonis.ei⁹ aũt
cortex similis fere nature in caliditate cũ cortice citri vel
forte calidioris ⁊ minus sicce imo humidioris. caro cali-
dior carne citri:quã rem amaritudo in ea sensata ostẽdit.
qualis non est in ea que est citri.vtraqꝫ zucaro ⁊ melle cõ
dita senioribus idonea sunt non minus q̃ꝫ que citri. Inter
auctores raro ꝯpertũ est de hoc malo fieri sermonem. nõ
eni est malũ medũ siue persicũ de q̊ Virgil.in geor.scribit
Felicis mali quo non prestantius vllum.
Neqꝫ est malũ assyriũ de quo Pliñ.sermonẽ fac̃.nã Ma
crobius auctor est de malo citreo eos intellexisse.ꝫ est ci-
trangulũ de q̊ Auic.in.iiij.canoñ.c.de cura variolaꝝ i de
scriptõe syrupi cuiusdã. Limonis iudiciũ i nã ⁊ ꝓ̃petate q̊
ad iuuãtia ⁊ nocẽtia fere ꝯsil'e est iudicio citri. de q̊ limo-
ne p̃ter Albuc.in baldach.⁊ Auic.in.i.fen.iiij.canoñ.c.de
cura febriũ acutaꝝ neminẽ ex ꝑitiorib⁹ determinãtẽ legi.

De Coccinelo siue Pruno.

a D ventris subductiõez prunũ ꝛ ꝯuenire senioribus Gal'. auctor est; lz eoꝝ colericis refrigerij grã etiam cõcedi liceat. frigida enĩ eoꝝ est natura in. ij. gradu. hũida aũt in. iij. facile intus viciat̃. eligi volũt pitiores ex ingẽti turba prunoꝝ. versicoloꝝ. nigroꝝ. cãdidãtiũ. atqꝫ hordearioꝝ ꝛ asininoꝝ: vt laudatiora nigra. ꝛ adhuc ꝯmẽdatio ra cerina. purpurea ue; q̃ damascena a syrie damasco cognoiata sunt. ꝛ hoꝝ q̃cunqꝫ ꝯplete maturitatꝫ sũt. eisqꝫ aũ cibũ vesci p̃ceptũ est. post quoꝝ esuꝫ humectatũ aquã mel lis epotare aut vinũ de passis seu dulce iubet Auicenna.

De Ceraso.

d Vlcis cerasi sicuti ꝛ pruni etsi frigide ꝛ humide nature sint vsqꝫ ad. ij. gradũ. ad ventris tñ subductõez moderatus vsus in regimine resumptiuo nõ illaudat̃. descendit enim e stomacho celerius. ideo aluo impat. si eniꝫ auctore Gal'. senioris ventrem subducere licet prunis. ꝛ caricis. oleribus ue. alijsqꝫ ꝯsilibus q̃ estate ꝛ autũno vegetant̃: ita ꝛ cerasis p̃cipue dulcibus ex oi eoꝝ specie quas rebus stomacho idoneis. aluũqꝫ mouentibus annumerãt Qđ etsi voluptatis grã duracinis principatus sit. sic in cãpania pliniana appellatis. teneriora tñ ex illis ad ventris subductiõez magꝫ eligenda sunt. qa tñ mali chimi sunt. stomacho ꝛ intestinis onerosa. putrefactiõi ꝛ vermiũ generationi idonea. febres putridas suscitãtia. ideo puus coruꝫ esus ꝛ nõ nisi in primis mensis eoꝝ nocumentis resistunt. Acetosis vo p̃cipue puis vesci exsiccãdi. scidẽdiqꝫ iterdũ grã: sic stõacho flegmatico supuacuis repleto ꝯducẽtibus nõnunqꝫ vo sitim sedãdi. ꝯpescẽdiqꝫ colerã. appetitũ ꝯcitãdi. fili⁹ Serapiõis iubet. neqꝫ. n. in putredinẽ ꝯuersiua sũt sicut dulcia. meliora sunt ea que sicca reseruãtur. Acetosa magna omnino repellenda sunt.

De Persico. & Crisomalo.

q Uod pmaturũ est ventrem lenit. stomacho pcipue calido & sicco idoneũ ẽ. appetẽtiã cibi excitat. i regimine resumptiuo senũ pcipue calide & sicce nature in primis mensis pcessuz. frigida est eius natura in gradu. ij. humida vo in. i. vini potũ cũ persico admisceri phibent: parũ tñ eius vinosi Isaac israelita concessit vt resistat frigiditati illius ne etiam interius facile vitiet. neqz post esum alterius cibi eo vesci volunt nã corrumpit vt aiũt: cibũqz corrumpit. & oĩo facile interius vitiat. cuius rei signũ est nihil persico fugacius esse. longissima nanqz decerpto bidui mora est vt ait Plinius. cogitqz se venundari. ex oĩbus vo spẽbus duracinis palma dat plurimũqz laudatis veluti cariorbus nuci persicis. de qbus Martialis:

Uilia maternis fueramus precoqua ramis
Nunc in adoptiuis persica cara sumus.

Crisomalũ quod malũ aureũ interpretat psimile in natura est persico. senectuti nõ idoneũ nisi aliqñ in primis mensis addito aneso. mastice. aut meraceo. passulis. zucaro vl' melle.

De Amigdala & in primis Edili.

a Migdala grece: longa nux latine. si dulcis fuerit q̃ ppꝛie esui apta est regimini resumptiuo idonea est. cui⁹ natura calida est & humida in primo gradu cũ equalitate aut in gradu medio vt Israelita auctor est: cũ aliqli declinatõe ad humidũ. laudati est alimẽti lz pauci. pinguedini corpis pferre atqz corpulentie pfessum est. ideo extenuatis plurimũ puenire. eaqz cerebri subam augescere. vigilijs aduersari. suauẽ somnũ adducere. mẽbroꝝ humidũ naturale pseruare. aliene & extranee humiditatis in eisdez gñatiõez cohibere int auctores puenit. cũ zucaro pdita celerius descẽdere. sale vo toracẽ mũdificare. aluoqz impar. apire. abstergẽ. rõne cui⁹ colice pfert Auic. pdit. Succus

siue lac eius & oleũ si recentia fuerint earundẽ corpulẽtia leuiora sunt, nã eius corpulẽtia difficilis ꝯcoctõis ꝓhibet̃ ꝑ accidensq; inflatiua. Fert̃ q̃z eã vrinã citare, ardorẽ ei⁹ cohibere, sordes renum purgare, morsui quoq; rabidi canis esam aut appositã mederi. Virentis amigdale alimẽtũ etiã laudat̃, putat̃q; tenuioris eẽ sub̃e ꝑꝑ eius aquositatem, cui nõ virẽs amigdala aqua calida pelle eius exuta nocte vna infusa proxima sit nãe virẽtis, nõ excoriata aũt si q̃s vescat̃ ꝯcoctõis esse difficilis, et si ea stomachus humectat⁹ nimiũ mũdificet̃; magꝭ tñ si zucaro & melle ꝯdiat̃.

De Amigdala non edili siue amara.

b Anc via medicine in vsum senectutis recipiendam preceptũ est, & idcirco nõ edilẽ appellari; senioribus nature frigide hyberno tꝑe & in regiõe septentrionali idonea est. cuius natura calida est & sicca in gradu. ij. abstersiua, mundificatiua, aperitiua. q̃bus ꝓprietatib⁹ edilẽ vincit, neq; oĩo aluũ astringit, eã vulpiũ interemptiuã scribũt Et oĩo est medicina sine alimẽto cũ humorẽ crudũ adducat, peculiare est ei aperire opilationes, iecoris, lyenis, renũ, & vesice, imo & eas que fiũt in extremitatibus venarũ paruaꝝ. vrinã citat, que quanto vehementioris amaritudinis tanto in his opatiõibus fortiorẽ predicãt. q̃a tñ nocet intestinis cũ amigdala edili edendã Albuc. iubet.

De Nuce iuglande.

b Anc iuglandem appellari; siue q̃a iuuet; seu q̃a ioui dicata sit eius arbor auctor ẽ Macrobi⁹; ip̃az itaq; p̃cipue virentẽ; q̃a siccis minus calida & ob imperfectã humiditatẽ hũidior in resumptiuo regimine recipi preceptũ est. p̃cipue senũ q̃ loca incolũt mõtana, quoꝝq; stomach⁹ vel nã eq̃lis sit vl' saltẽ tantũ frigiditatis hñs quantũ caliditati nucis aduersari valeat sicuti Isaac iubet; sic eni plurimũ senibus idoneã scribit Auer. alimentũ eis laudatum

prebet, celeriusq; digerit amigdala etsi promptius in coleram sit conuersiua, ideoq; et rebus stomacho alienis annumeratur, laudatior est ea que zucaro aut melle recens seu viridis condita est. Siccam vero nucem non edant senes, est enim calida ad gradum vsq; .iij. sicca autem in principio gradus .ij. vnctuosior amigdala, cuius causa celerius rancidatur, vomitum solicitat, vsuq; immoderato paralesim lingue. Scribit Judeus alimentum nucis verborum retentionem efficere, ideoq; ea pueros vesci prohibitum esse, imbibitur namq; eius substantia in musculis lingue, siquando tamen nux dum sicca est in esum venerit eam eligendam esse volunt que celerius enucleatur; queq; nocte vna in aqua calida fuerit infusa ita vt humiditate illa ad naturam virentis reducatur, temporibus frigidis edenda est; quia calidis natura noxia putatur; cum oxi melle precipue. qui vero imbecillis sunt stomachi cum muri et aceto ea vesci iubet Auic. neq; hoc in loco meminisse inutile arbitror eius quod Plin. refert. Gneum vz Pompeium in sanctuarijs mithridatis maximi regis deuicti inuenisse in peculiari commentario ipsius manu compositionem Antidoti e duabus nucibus siccis, item ficis totidem et rute folijs .xx. simul tritis addito salis grano: et qui hoc ieiunus sumat nullum venenum nociturum illo die. Nux indica recens senibus nature frigide et sicce in autunno et in regionibus meridianis auctore Albuc. vtilis est, cuius natura calida est in gradu .ij. humida vero in primo, acuens vt aiunt intellectum pinguedini et corpulentie idonea cum penidijs zucarinis edenda est quia tardius descendit.

¶De Auelana.

e Am minus calidam nuce asseuerant magis tamen alibilem: licet solidioris terrestriorisq; alimenti minusq; nuce vnctuosa sit, ideoq; tardioris digestionis et egressionis e corpore. neq; vomitum citat veluti nux. ventris tamen inflatiuam ponunt in regimine resumptiuo non repellendam: seniorum precipue nature frigide hyberno tempore et in regionibus septentrionalibus, cali-

de nature ꝓpe gradũ.iij.humide tñ in.ij.ponũt. Id tñ qđ verũ est eã calidã ⁊ siccã in principio gradus.i.putat̃ cuꝫ aliquali stipticitate eã in cerebro addere Auic̃ auctor est. ita vt etiã assatã modico cũ pipe insumptã corize ⁊ capitꝫ reumati mederi ꝓdant eã tonanticã esse.ieiuni intestini ⁊ eius maliciã expellere Judeus scribit.puncture scorpiõis ⁊ ꝓprie si cũ ficu ⁊ ruta insumat̃ aut ab extra ponat̃ optimũ adiutoriũ esse ferũt.ex ea crassiorẽ humorosiorẽqꝫ eligere prestat: quia tñ stomacho noxia est cũ penidijs eam edisse ꝯuenit.exuta ṽo cortice iuteraneo vim inflatiuã vł' amittit vel saltem in ea remittitur.

De Nucleis Pineis.

f Ructũ pinee ex camerula extirpare ⁊ aqua calida infundere vt eius acuitas siue adustio deleatur preceptũ est.senibusqꝫ ꝯuenire.calidus eni est in fine gradus secũdi.sicce ṽo in principio eiusdem. etsi Auic̃.eũ nature equalis cum parua caliditate affirmet.alimentuꝫ eius est forte nõ malũ imo laudatũ.non inflatiuũ: cum tamen inflare cõmunis sit omniũ aliaꝝ nucũ accusatio.propter qđ nucleus pineus rebus leuibꝰ annumerat̃. Js preparatus fit in vltima virtute nutriendi vt aiũt.ita ꝙ paruũ in quo nõ est nutrimentũ peruenit ad nutrimentũ quod est a medicinis.pinguedini augende confert. humiditates corruptas in intestinis rectificare.abstergere.excreatũ facilem efficere.tussi.doloribus pectoris.⁊ renũ.mederi inter auctores cõuenit.humores enim viscosos in eis ⁊ in vesica mundificat.ideoqꝫ ⁊ rebus vrinam mouentibus annumerat̃.calefactũ ex eo cũ ꝫucaro edisse.ĩfrigidatũ ṽo cũ melle postqꝫ infusus est in aqua calida filiꝰ Serapiõis iubet.

De Pistachia.

i Nt̃ peculiares arbores syria in nucũ gñe hꝫ pistachiã cuius fructu etiaꝫ in regime resũptiuo vesci ꝑceptũ est.

effectus ꝓprietatesq̧ nuclei pinei h̄re. ꝛ preter hec ad serpentū ictus siue epotet̄ siue edat̄ valere cōfessum est. idoneā senibus nāe frigide hyberno tp̄e ꝛ in regione frigida scribit Albuc. Calide nāe ponit̄ in medio gradus. ij. cum aliq̄li humiditate. nōnulli aūt calidiorē graduāt pistachiā amigdala ꝛ nuce. Refert Auic. eā caliditatis esse vehemētis: etsi Judeus caliditatē ꝛ siccitatē eq̄les dicat laudatū prebet alimentū lȝ paruū. vires h̄re letificandi ꝛ repandi cor. annumerariq̧ int̄ medicinas tiriacales affirmāt. inest enim eidem aromaticitas cū viscositate. iecur ea depurari viresq̧ eiusdē augeri a tota sub̄a eiusdē. opilationem meatusq̧ alimenti apire fert̄. auxiliat̄ aūt ei aromaticitas ꝛ stipticitas eiusdē q̄bus etiā ad oris stomachi ꝛ totius reparationē. ad nauseā q̄ȝ ꝛ subuersionē cohibendā salutar̄ remediū est. aluū neq̧ mollit neq̧ astringit. Scribit Jude⁹ fisticū. i. pistachiā p̄stantiorē eē ex fructib⁹ oībus: cuius ꝓprietas est corroborare stomachū ꝛ epar. eiusq̧ oleū earūdeȝ viriū stomacho eo illito. Utilis est pistachia in p̄mis sic in postremis mēsis solo eius esu siue cū passulis aut cū zucaro oib⁹ etatib⁹ idonea ꝛ oīo est ex reb⁹ h̄ntibus multa iuuamēta ꝛ magna vt inquit Auer. eligēda est magna ꝛ vt aiūt antiq̄ cū crisomalis siccis vescēda ē auctore Albuc. sic enim inocentior putat̄ neq̧ vertiginē adducit.

¶ De Castanea.

ET castaneā (quanq̧ accōmodatior sit glandiū generi) nucē vocari auctor est Pliū. q̄ etsi vilissima sit occultata tn̄ est tanta cura nāe ꝙ ꝛ mirū est. Eā castanon greci appellāt eo ꝙ fructus gignat in modū testiculoꝝ. in regimine resumptiuo senioꝝ nāe calide hyberno tp̄e ꝛ in regionib⁹ montanis ea vesci p̄ceptū est. Calide. n. nāe in p̄ gradu ponit̄. quā rem eius dulcedo testat̄: lȝ sicca sit in gradu. ij. cui inest abstersio. vehementerq̧ sistit stomachi

⁊ ventris fluctiões. aluũ citat. sanguinẽ excreantib⁹ est salutaris. carnes alit. laudatũ eni3 dat alimentũ. laudatiusq3 si cũ zucaro edatur ea ieiunũ intestinũ roborari auctor est Israelita. Scribit q3 Judeus in oĩ arbor℞ fructu aliquã eẽ maliciã preterq3 in castanea: qm̃ ipsa cũ sui crassitie si bene digerit̃ non dat chimũ malũ. Ea assata vescendũ est vt eius substantia rarificet̃. Que si tepida aqua infundat̃ pectoris ⁊ corporis siccitatem equat. vrineq3 difficultatem tollit. Tali eni infusione ⁊ mollitie ⁊ humiditate aque sua tpatur ꝯplexio. ꝑꝑ qḋ boni chimi est castanea: l3 tarde ⁊ difficilis sit digestionis. ideo aliqñ cerebro est onerosa. Eã ventrem astrictum purgare sed inflationes facere l3 cocta minus Theodorus Priscianus prodit.

¶ De cõmoditatibus somni in regimine resumptiuo. Ca. xxxviij.

Eget senectus humiditatis substantifice nõ mõ ꝯseruatiõe q̃ in ea pauca est. verũetiã illa q̃ ꝯtinuo dissoluit̃ amplioris alterius regñatione. id vo oẽ somno ꝯuenientissime pfici notũ est: quo ad hoc nihil accõmodatius. Cõtendit enim somnus in humectando cũ potu ⁊ cibo. ideo ⁊ somnus causis humectantibus annumerat̃. Efficit aũt id moderato illius vsu. virtuti senior℞ ꝯcoquenti ope3 ꝑbendo. nam somnũ digestionẽ adiuuare. laborẽ ⁊ lassitudinẽ auferre. corpis interanea excalfacet̃. pinguedini. atq3 corpulentie ꝯferre. mentẽ exhilarare. virtutibus oĩb⁹ opitulari. eoq3 augeri. atq3 excitari calidum naturale. rectificariq3 exinde humores alios. aieq3 cogitatiões si natura nõ reluctãte euenerit int̃ auctores ꝯuenit. Signũ laudati in senibus somni esse aiũt vt eis a somno excitatis accidat leuitas. alacritas. ⁊ magnanimitas. nõ enim fit somnus nisi ꝑꝑ impotentiã vigilandi. q̃ vt plurimũ sequit̃ resolutõe3 spũs ⁊ caloris in operibus sensus ⁊ motus.

¶ De somni mensura, tempore, ꝛ modo obseruandis in regimine seniorum.

S Omnũ igit̃ ꝓlixiorem atq̃ pleniorẽ nõ tñ nimis longum maiorẽq̃ in lecto morã senioribus oĩ tpe ꝛ in oĩbus regiõibus q̃ sanis ꝛ iuuenibus ad eoꝝ humiditat̃ restauratõem veluti rem iuuantiorẽ indicũt. conquiescunt enim eo virtutes oẽs aiales motiue ꝛ sensitiue: q tanto in senioribus ꝓtelandus est q̃to in eoꝝ stomachis vel crudus vel saltẽ vitiatus humor remãserit. ꝯcoctõem refugiens. nã ꝑ somnũ ꝓlixiorem ꝯcoctiõe reiterata. rectificatur atq̃ corrigit̃ corruptũ in eo ex marcore seu muscidiitate sic ait Auer. Erit q̃ somnus in senib⁹ tanto iuuãtior q̃to eo tpe dormierint senes quo dormire ꝯsueuerũt. Tp̃s aũt inceptionis somni sit finis ꝑotẽtie vigilãdi q vt in pluribus opportunior cẽset̃ post assumptũ alimentũ coadiuuãte casu solis. tunc eniz nox humida celo precipitat. suadẽtq̃ cadentia sidera somnũ: precipue sene eo egente. Ideo somnus noctu mag̃ q̃ interdiu laudatior habet̃ p̃cedẽte cibi ad insima stomachi descensu. qͦd fiet leui aliquo exercitio somnũ p̃cedente: p̃cipue aiali: sicuti ꝯfabulatiõe qua plurimũ demulceri solita est senectus. diurnus vͦo retinet vt ferunt expiratõem solitã exalare a corpore ad reumatismos preparãs hoiem: qui ꝯcedendus nõ est nisi necessitate ad id vrgente. aut ꝯsuetudine exposcente: p̃cipue estiuo tpe. Preceptũq̃ est vt in diurno somno senes accũbẽdo dormiant cũ eleuatõe ceruicalis eo q̃ digestione ꝑficiẽde magis ꝯducit. in nocturno aũt sic ꝛ i diurno senib⁹ vestibus exutis decalciatisq̃ caput ꝛ extrema eoꝝ ꝓut decet cooperiri pannis oportere auctor est Aristot̃. extremoꝝ enim frigiditas in somno maximũ cerebro cõicat nocumentum. Obseruandũq̃ est vt cubent in loco obscuro quẽ radij lunares nequaq̃ ingrediant̃. ꝯflexe iacẽdo ꝛ nõ extense. cru

ribus paulū reductis, nequaquam vero supine, hic enim sani ho
minis iacētis habitus est q in somno incubū adducit et cat
tarros, licet supini cubitus auctore Pliń. plurimū somniari
circa autumnū et vernū faciāt, oculis cōducant, pro nimio tus
sibus, imo somnus sup alterū laterū iuuantior censet, aiūt
enim cubitū in latera aduersus distillatōes cōducere, decū
bant itaque imprimis somno aliqualiter profundiore nō interru
pto cū declinatōe ad inferius sup latus dextrū, eo quod cele
rius cōcoquit cibus dextri lateris in cubitu sic Theophra
stus affirmat, celerius enim descēdit cibus in sumptus ad
fundū stomachi q est locus digestionis, deinde fiat reuolu
tio supra sinistrū, sic enim est iuuamēti plurimi virtuti sto
machi cōcoquenti, nā eo mō coincidit epar ad amplexū sto
machi quod adiuuat ad digestionē, vltimo aūt fiat reditus su
per dextrū, sic nāque preparat descēsus cibi ad intestina vt
Auic. scribit, q̄ oīa adhuc magis proficiunt si senior imbecil
lis stomachi in amplexu cōtinuo habuerit puellā pollutiōi
propinquā, aut puluinar penniceū. Diligens tū obseruatio
hñda est vt in senioribus quibus vt plurimū vigilie supuacue
eueniūt somnus inducat cū hymnoticis, i. cū his q̄ somnū
vel soporē faciūt, somno vero apta sunt sic ex multis papauer,
lactuca, maxime q̄ estiua est cuius cauliculus iam lacte re
pletus est sic precipit Celsus, precipue cū cinamomo, siliter
morū et porrū somno apta sunt, et coriandrū humidū, ami
gdala edilis, precipueque vinū aliquantisper magis debito epo
tū nec minus cōfabulatiōes, he inquā presertim que senis
dormire volentis nature cōueniūt eisdem gratiores, expe
rimur enim eis siue sint vere siue false somnū adduci, cuius
cām hac in parte interserere non inutile arbitramur, siquidē
auditus obiecta sibi propria absque motu reali quia spiritua
liter vt ferunt recipit et maiori cum delicia magis dele
ctabilia. Ea autem percepta imaginationi transmittit.

ipa vo roni, ro aut saltez pticularis de repntatis admirat est eni admiratio suspensio in caz, ex admiratioe aut defatigat, ptinuata autem in rone admiratione eoz quibus intenta est virtus auditiua eidem audibilia no representat, conquiescit eniz organu auditus a sensibiliu apprehesioe: sicuti et alioz sensuu exterioz organa, quibus coquiescentibus superuenit somnus, ratione tn cotinuo discernente inter sensibilia eidem representata. Et hanc assignat causam ppter qua plurimis dormientiu in somnijs apparent que ab eisdem tpe vigilie fuerunt sensata. Est qz preceptu confabulatoris sermone verboz ornatu insignitu ee oportere: tu vt magis delectet: tu vt somnus plixior fiat: tu etia ne dormienti seni somnia representent mala, tumultuosa enim somnia sensum, spiritus, et sanguinem pturbantia digestionis perfectionem prepediunt. Adduci et somnu alio ingenio proditu est: sicuti nauiculis aut cunis et oio motu veluti infantibus: nam eo humiditatum vapores ascendetes petunt cerebrum meatus eius claudentes; et exinde somnus adducitur.

De Comoditatibus Vigilie. Ca. xxxix.

Cum vigilare finis sit aialis quia sentire et sapere oibus est finis. hec autem in vigilia fiut: nam vigil dicitur quasi ad videndu agilis. finis vo expetitur vt optimu: ideo magis desideriu est ad vigilia qz ad somnu sicut ad viuere et esse. finis aut somni vigilia est: dormimus eni vt melius vigilemus. vigilia aut quedam sensuu exercitatio dicitur. eam itaqz vigilia in resumptiuo regimine quorucunqz senu in quolibeat tempore et habitata regioe laudarut qua mediate calor dilatatur, pori aperiunt, ad eoz q supuacua sunt exclusioez auxiliu pstans, quaqz digestio pficitur, et eadem fit acquisitio eoz que ad vite regimen sunt necessaria. Hec vero est vigilia modu non excedens:

qua sensus excitant disponuntq; vires vt in solitas exeãt operatões. vniuersum q̃z corp⁹ a supuacuis purgat eo q motus euacuat ꝛ absumit. ideo melioꝛ fit cibi appetẽtia vigilia q̃z somno. nõ siqdem qa vigilia pficiatur magis digestio q̃z somno: cũ pculdubio melioꝛ fiat ꝯcoctio somno mediante q̃z vigilia: ß qa vigilijs dissoluunt supuacua virtutis expulsiue vires augescũt. sicut itaq; senectus pro eius resumptiõe exigit sibi ꝯcedi q̃titatem amplioꝛẽ somni quã eligit ad restaurationem depditi: multo foꝛtius ad perfectionẽ sanitatis exposcit q̃titatem vigilie qua inducit indigentia nõ amplius restaurandi. Tũc enim nõ egent somno amplioꝛi qa restauratio dissoluti iam facta est p cibi cõcoctionẽ quo fit vt caloꝛe ꝛ virtute q̃ pter impotentiã intus refugerant foꝛis pꝛodeuntibus expgiscantur senes.

¶De vigiliaꝝ mensura in resumptiua senectutis.

Somnus ꝛ vigilia auctoꝛe Hypocrate vtraq; modo magis facta nocẽt. hic qdem virtutes aĩales eneruãdo ꝛ dissoluendo. coꝛdis meatus laxãdo. flegma augẽdo. caloꝛẽ nãlem imbecillẽ efficiendo. coloꝛẽ coꝛrumpẽdo. motũq; hebetãdo. asma plerũq; adducendo. ꝛ ad vltimũ caloꝛẽ innatũ extinguendo: sic extinguit ignis cinerib⁹ multũ cooptus. Vigilia võ supuacua coꝛpis robur minuit. sensuũ oꝛgana destruunt. eoꝛũq; caloꝛ refrigerat sicut caloꝛ ignis supuacuo motu refrigerat vt Auer. pdit. Preceptũ itaq; est vigiliã supuacuã nõ minus q̃z somnũ modũ excedentẽ senioꝛib⁹ phibere. supfluit nanq; in senioꝛib⁹ vigilia tum dñio siccitatis: sicuti somnus in pueris dñio humiditatis. quanq; humiditas salsa ꝛ nitrosa vt est apud Gal. in senib⁹ faciat insomnietatẽ. tũ etiã pp tristiciã quã affert ei senectus. a q̃cunq; tñ cã fiat a senectute repellenda est dum supfluit. Nõ solũ enim senibus tediũ affert imo eadẽ inaret coꝛp⁹. coꝛrumpit habitudo. noxia est cerebro. fit sen

suum p̄mixtio. indeqꝫ acute suscitant̄ egritudines, eacqꝫ ꝓ-
lixiore oculi ꝯcauant̄, ꝛ oīo corporis sequit̄ imbecillitas, digestionis infirmitas, caloris inati exacuitio, inflāmatio, dissolutio. increscit colera rubea: in extenuatis p̄cipue corporib⁹. Cū ḡ supuacua est ad illius remotionē incumbendū est. tum somni inductōe. tū etiā cautela ab his q̄ sensus excitant. Ea autē sunt vt Celsus tradit, nepeta, thimum, satureia, hysopum, precipueqꝫ pulegium, ruta, ꝛ cepe.

De aere itaqꝫ labor̄ seu exercitio, ꝛ q̄ete, cibo ꝛ potu, somno ꝛ vigilia, resumptioni senectutis ꝯducentibus q̄ etiam omni etati cōia sunt dicta sint tanta. Nihil aūt de venereorum vsu, ea enim soli adolescentie propria esse auctor est Gal. Anteriores eniꝫ ꝛ posteriores etates vel nō emittūt sperma vel infecundū aut male fecundū existens emittunt De concubitu tū aliqua in sequentibus adducent̄.

¶De euacuatione corporis obseruanda in regimine resumptiuo. Ca. xl.

i Nanitia quā iedia efficit qūo senectuti resumēde aduersef suo visum est loco. c. iij. nunc v̄o de euacuatione q̄ etiā sub inanitione deprendit̄ simulqꝫ de purgatione agendū est, deinceps de retentōe q̄ illi ꝓprie opponit̄. Est enim hoꝝ ꝯsideratio in hac gerentocomia plurimū nccia: cū obseruari preceptū sit ne supuacua retineant̄ in corpe: imo euacuent̄. si enim q̄ replebunt̄ euacuant̄ membra supuacuaqꝫ intus nō remanebūt ꝛ sanus erit homo ꝛ multo tp̄e iuuenis: sicuti recte Gal. ait. Hanc aūt intentionem cōpleri flobotomia, nonnunqꝫ v̄o euacuatione cū solutiuis ꝛ diureticis sudoremqꝫ cientibus. sputuꝫ promouentib⁹ ꝛ ꝯsilibus p manifestos corporis meatus expurgantibus.

¶De Sanguinis detractione per venas.

e Vacuationem qui precipit in regimine resumptiuo que proprie est eductio sanguinis vel humoris alte

rius sanguini ꝯmixtus humoribus solũ q̄ztitate peccanti-
bus ꝯueniens incisione vene quã flobotomiã appellãt se-
nioꝝ virtutis ⁊ roboris. naturalisq̄ꝫ ꝯplexiõis sit diligentis
simus mensor. Interest enim nõ q̄ etas sit sed q̄ vires sint
eius q̄ flobotomari debet. Septuagenariuꝫ. n. plurimi san
guinis cũ virtutis robore flobotomarĩ posse auctor ẽ Gal.
neq̄ꝫ annoꝝ numero solũ intendendũ est ꝫ in corpis etiaꝫ
habitudine. nam sexagenarij quidã flobotomiã nõ tolerãt
septuagenarij vͦo sic. ⁊ oĩo minutionẽ sanguinis vereri in
seniorib⁹ (quoad fieri põt) nisi i figura ꝯsisus fueris Auic.
iubet. soliditateq̄ꝫ musculoꝝ. venaꝝ amplitudine. ⁊ eaꝝ re
pletiõe. colorisq̄ꝫ rubedine. Q̄ꝺ si oĩa hec flobotomie faci-
unde nõ ꝯsenserint ad senioꝝ corpoꝝ euacuatõem cũ me-
dicinis magis intendendũ q̄ꝫ cũ flobotomia. eoꝝ enĩ aluũ
soluere est eis iuuantius. Si vͦo q̄ dicta sunt vna cũ ꝯsue-
tudine ꝯsentiant sexagenariũ etiã flobotomari bis in anno
si corpulentus ⁊ carnosus fuerit ꝯcessum est. flobotomiaꝫ
tñ ex cephalica eisdẽ ꝓhibuit Auic. nã senũ capita sunt de
bilia ⁊ frigida. septuagesimũ vͦo annũ ꝑtingenteꝫ semel in
anno minui posse. neq̄ꝫ in eodẽ q̄ꝫtumcũq̄ꝫ corpulẽto eam
reiterari. neue medianã venã scindi p̄ceptũ est. componiẗ
enim ex cephalica q̄ in altiori pte brachij sita est. cũ vͦo de
uentũ est ad etatẽ annoꝝ quinq̄ꝫ ⁊ septuaginta bis in duo
bus annis ex basilica eũdẽ flobotomari. Maxime aũt cir-
ca hec ꝯtingit error: q̄a fere minus roboris est in senio. ac
cipiẽda sunt oĩa iam dicta in regimine senioꝝ curatiuo si
morbo ꝯtingente flobotomia nccĩa esset. verũ in regimine
resumptiuo ⁊ ꝯseruatiuo flobotomia senib⁹ simpliciẗ cohi
bẽda est: nam q̄a in senioribus est exuberãtia flegmatꝭ. rei
aq̄se ⁊ hũide p vene aptionẽ fieret sanguinis subtractio ⁊
caloris. res q̄dẽ illis plurimũ noxia. In oĩb⁹ aũt his sic ⁊
generati in administratiõe reꝝ sex nõ nãlium obseruanda

est differentia regionū siue climatum: nam ex hoꝝ dña variari ꝯplexiones. vitia. naturas. alimenta. ⁊ medicinas auctoꝛ est Damascenus; ita vt ea q̄ fiunt in. ij. climate dissentiant his q̄ in. iiij. Quintiq; aut sexti climatis incole sanguinis magis tolerent minutione; his qui septimū. pꝛimū. secundum. ⁊ tertium incolunt clima.

¶De purgādis coꝛpibus senū ⁊ impꝛimis p secessum.

e Ductionem triū humoꝝ a sanguine differētiū qualitate coꝛpus ꝯtristantiū purgatōem siue mundificationē appellant; cuius etiā obseruationē hn̄dam esse in regimine senectutis pꝛeceptū est. Eā itaq; mundificationē siue purgationē senibus indicūt cuius libeat nāe. oiq; tp̄e ⁊ regione q̄ supuacua dūtaxat expelluntᷣ. cū eni in eoꝝ coꝛpoꝛibus frequētius coacerventᷣ supuacua; nec sufficiat exercitatio sola ad eoꝝ absūmptionē; ideo eos vesci alimentis medicinalibus volunt ne aluus eoꝝ ex toto suppressa remaneat. tutius tn̄ est cibo medicinali aut medicina cibali senes purgare q̄ȝ farmacia; ita tn̄ aluus senioꝛis seruāda est q̄ȝ tenerrima vt exinde nō supuacua sit. aluus enim senioꝛis ea tuta est q̄ exto quotidie coacta ea q̄ ꝯuenientia ijs q̄ assumuntᷣ reddit. nam in senibus timeri ex ventris solutione nocumentum auctoꝛ est Auic. Obseruandū tn̄ est quoad fieri pōt vt quo vteris ad ventris subductōem delectabile sit nō pigrū. i. amaꝝ; dūmō tn̄ subductiui virt⁹ delectatōis g͞ra nō dissoluatᷣ. Senis itaq; die pꝛeter diem sicca aluus nihil reddens multifariā ducenda est. tum simplicibus quibusdā. tum etiā ꝯpositis eligmatibus. Ex simplicibus qdem sicuti ex assidua soꝛbitione iurulenta. vnctuosa ⁊ pingui; sic̄ olei aut alterius vnctuosi; p̄cipue cū ȝucaro humiditate ⁊ lubꝛicitate abstersioneq; aluo senioꝝ imperantiū. celeriterq; descendentiū in pꝛimis p̄cipue mensis. necnō olerosis oibus garo. i. salmuria ⁊ oleo cōditis. nam

cibus ab his salsamentis ⁊ olerib⁹ silibusq; rebus melius incipit, ficis q̊z ⁊ coccimalis siue prunis ⁊ passulis q̄ vt ait Gal', estate ⁊ autūno vegetant̄ edēdū est, hyberno v̊o tp̄e aluus subducat̄ caricis siue ficis siccis pinguibus a quib⁹ q̄ circūiacet exterius cutim auferre iubēt ⁊ coccimalis damascenis vel simpl'r vel mellicrato; plus tn̄ mellis hn̄te infusis, ⁊ oliuis salmuria ꝯditis, qꝛ si he oliue fuerint que ex Hispania deferunt̄ eas magis q̄z damascena aluo impare Gal'. auctoꝛ est, radices q̊z polipodij qᵭ feliculā Mar. cato appellat in decoctiōe galline cōcocta, ⁊ decoctio ficle caulium ⁊ mercurialis folia ex aqua pota ad idez idonea sunt; lz mercurialē appetitus eē ꝓstratiuā, stomachiq; impedituam Cōciliatoꝛ expiētia ductus affirmet, volubilis aqua ex sale aluū soluit; q̄ vt sapoꝛis suauis fiat cū almuri id est liquoꝛe salso ⁊ oleo ꝯdita eā inquā volubilē q̄ plurimū vsuali volubili silis est; dissilis illi dūtaxat in folijs sub albidioꝛibus cū lactis emissione, ⁊ est herba vt aiūt de cuius radice scamonea fit Antiochie, medullam seminis carthami tusam cū sauic hoꝛdei ꝯpositā ⁊ terbentinā ad quātitatē auelane vnius aut duaꝝ ⁊ vt ad multū triū, ad ventris subductiōem inter salutaria remedia ponunt̄, terbentina eniz sui ꝓpꝛietate aluo imperat, ⁊ eā emollit cū interaneoꝝ sine lesione abstersione et mundificatione, epar, lyenem, renes, pulmonē, ⁊ vesicā, purgat vt Judeus scribit Ex ꝯpositis laudatū est a Gal'. ad ventris subductiōez antidotū qᵭ recipit carthami medullā, cū declupo ipsius caricaꝝ ad quantitatē nucis insumptū. Aliud ad idē efficacius qᵭ recipit cinamomi vnciā vnā ⁊ semis, tartari, foliculoꝝ sene an̄ drac, vi, carthami drac, ij, nitri drac, i, anisi zinziberis an̄ drac, vnā ⁊ semis, turbit, reubarbari an̄ scropulos duos cū zucaro aut melle electuariū fit aut in puluere cum decoctiōe carniū senibus dari potest. Aliud co-

lericis senibus perq̃ʒutile recipit. tamarindoꝝ drac. x. dis solutorum in aqua calida. reubarbari non vetusti contusi drac. vnã. quod permixtum ⁊ infusum reseruetur die vna ⁊ media: deinde coletur totum: cui addẽda est vncia vna syrupi de corticibus citri. Aliud senibus melãcolicis idoneum. ex sene. polipodij. epitbimi. tartari. cinamomi. sticados arabici. partibus equalibus fit mixtura addito zucaro aut melle sufficienti. his itaqꝫ tã simplicibus q̃ꝫ ꝯpositꝭ ad leniandã senioꝝ aluũ aliq̃n vti ꝯcessũʒ est: tũ eligmatis mõ: tuʒ electuarij aut pilulari vel quolibeat alio mõ. neqꝫ in vno eoꝝ duntaxat persistendũ est. assuefacta enim eis tempore procedente accipientis natura ꝯtemnit farmaci virtutem. Subalterare igiť farmaca opepretiũ est vt Gal' precipit. sicuti aũt ea q̃ dicta sunt ad senũ leniendas naturas efficaciora hẽntur. ita sicca exñte senioris aluo ⁊ astricta vsum oĩo ꝓhibuere. quo tñ nõnulli auctore Gal'. repꝛ̃hẽsibiles vtunť cũ succo cauliũ aut cũ aromatis. pillulas inde ꝯponentes. Alij v̉o humido aliquo solũ ꝯmiscentes ceu aqua vel mellicrato. Alij v̉o diuites faciũt pigrã quã q̃dem hñt siccã ⁊ aspergũt dãtqꝫ potui: q̃dã aũt ꝯficiũt cũ melle moderate cocto. sed nullo hoꝝ seniores vti nisi magna cogente necessitate preceptũ est. uã etsi regimini conseruatiuo eoꝝ vsus forte ꝯducat. ꝓ tutela tamen senectutis nequaq̃ꝫ. copioso enim vti farmaco senẽ illaudať. idq̃ꝫ in memoria semꝑ hñdum est ꝙ etsi plurimi dũ euacuanť letenť: attamen quo magis euacuantur eo venter eorum in his que deinceps sunt diebus ꝯtinebiť. quo fit ꝙ purgatiões vt interdũ nc̃cie sunt: sic vbi frequentes sunt periculũ afferãt. assuescit eniʒ nõ ali corpus ⁊ ob hoc infirmũ erit. Qua de re iubet Auicenna senes mundificandos eẽ frictiõe ⁊ sudore: eisq̃ꝫ ꝑ interualla caricas dandas esse ⁊ alimẽta mollificãtia. destructõeʒ v̉o eoꝝ cũ medicinis oĩo

probibendā. dico aūt vsum caricaꝝ ꝑ interualla laudari: ne eaꝝ supuacuus vsus ptedescat: in senibusq3 opilatiōes faciat sic tradit Auer. auctē Gal. vsu3 tñ eoꝝ ꝑ interualla etiā cū semine vrtice ꝛ croci ꝛ ꝯsilibus senib⁹ ꝯcedi posse.

De Clisteri.

e Clnema qḋ Auicē. medicamen nobile appellat ex oleo aut quouis dulci vnctuoso senib⁹ veluti iuuātius imponendū est. eius effectus sunt cū euacuatiōe mollificari intestina ꝛ ꝓprie si ex oleo fuerit oliuaꝝ dulciū aut amigdalino iurulento vnctuoso ꝛ pingui quopiā additis zucaro aut melle ꝛ salis modico ꝛ ēt vitell' ouoꝝ. Scribit Auerrois clistere lenitiuū vltimū est in regimine senectutꝫ consimile iudicandū est de suppositorijs lenitiuis. repellēda vō oīo clisteria acuta cum senioꝝ venter aliquot diebus astrictus fuerit. ꝛ omnino superuacuam euacuatōnē3 eoꝝ cauere eo ꝙ corpus infrigidat qm̄ innati caloris materiam destruit quia resolutiōem spirituū ꝛ opilationes q̄ sunt ex superuacuis eā sequūtur vt ait Auicenna.

De purgandis senibus per vrinam.

a Ssidua vrine prouocatio q̄maxime laudata est in regimine senū q bñ valēt cui innitimur in hac gerentocomia eo ꝙ in eis supfluitates flegmatice ꝛ serose siue aquose ꝯgregant. increscūtq3. quaꝝ eductio ad meat⁹ vrinales ceu ꝑ ꝯuenientē regionē dirigēda ē. Cū aūt pluria sint vrinā citātia medicinalia antidota oīo postponēda sēt ħ appio. melle. ꝛ vino diuretico ꝛ subtili. vt ait Gal. ꝛ his q̄cunq3 ī horto nata odoris sunt boni vtēdū. sic ꝑter apiū rutā. ꝛ hisopū. nō tñ vsu ꝯtinuo: eo ꝙ sensus excitāt vt celsus auctor ē. anetū. o3imū. mēta. anesū. coriādrū. nasturtiū eruca. feniculū. ꝑter ħ. aspag⁹. capparis. nepeta. thimū. satureia. lapsanū. pastinacha mag⁹q3 agrestis. radicula. siser. cepa. ħ qdē ꝛ potio diluta adeo vrinā ciēt vti ipe mireris

❡De Vomitu resumptiuo senectutis regimini conducente.

v Omitũ etsi motus sit laboriosus vie cibi cõtrarius: qua de cã merito vomitiões supra modũ frequẽtes dãnauit Asclipiades: in regimine tñ resumptiuo simplr nõ ꝓhibet. si. n. facilis fuerit vtilis est senib⁹ ⁊ senioribus plenis ⁊ bilosis oĩb⁹ latoꝝ pectoꝝ. nõ tñ plurimũ gracilibus neqꝫ imbecillũ stomachũ hñtibus. vtilis etiã est senib⁹ cõplexionis flegmatice in regione calida. estqꝫ eisdẽ facilior in ortu stelle simul orientis cũ sole circa. xx. iunij dicte halobor: imo estiuo toto fere tpe vt Hypocrates ⁊ Gal. docuere. vtiliorem tamen esse hyeme q̃ȝ estate Celsus affirmat. nã tunc ⁊ pituite plus. ⁊ capitis grauitas maior sub est. hic siqdem humoris flegmatici exuberantiã accidenti umqꝫ inde euenientium maliciã dũtaxat considerans. illi vo colere superuacuitatem. calorem. leuitatem. mobilitatem. aptitudinemqꝫ illius vt vomitus estiuo tempore cõcitata expellatur. Eliguntqꝫ horam meridiei vt laudatiorem. per vomitũ nanqꝫ fit exitus crassioris ⁊ puri in ventre cõtenti precipue flegmatis ⁊ colere qbus stomachus mundificat. auferẽqꝫ abominatio ab vnctuosis eueniens: qua destruit desideriũ stomachi atqꝫ grauedo q̃ capiti accidit. eũ tñ nõ eẽ frequentandũ. neqꝫ reuolutiões citã fiendã. neue dieꝝ numerũ obseruandũ preceptũ est: ne fiat iñ nãe ꝯsuetus. Affert quippe plerũqꝫ suis etiã cum auxilijs lãguores corpis plerosqꝫ: ꝑcipue surditatẽ. ⁊ dentiũ ꝯgelationem. naso noxiũ. qua in re ꝑclare Celsus iubet vt ne quis q valere aut senescere volet vomitũ quotidianũ habeat. Luxurie cã fieri non oportere; interdũ valitudinis causa recte fieri experimentis credendũ. Modũ aũt qno vomitu vti oportet dũ nccius est talem produnt. fiat obseruatio temporis ⁊ hore laudatioꝝ: precedãtqꝫ exercitiũ.

balneum. ꝛ potus syrupi acetosi facti cum seminibus. atq; esus salitoꝝ pisciū cū sinapi. melonū. ꝛ radicule. potu vini diuersoꝝ modoꝝ. dulcis. s. ꝛ austeri siue acetosi multotiēs post horas. ij. aquā aneti aut mellis tepidā siue calidā cū oleo epotando pinnaq; oleo madefacta gutturi imposita pcipue sisamino vomitio citeꝛ ligatis oculis eiusdez. pilis duabus bombicinis superpositis vētreq; leui fascia vt decet ligato. quo quidem expleto os colui vino ꝛ aqua rosacea ydromelle vel syrupo acetoso paruq; syrupi de pomis lābendo deglutiri; vel paꝝ masticis aque matianoꝝ adiecti; faciēq; illius qui euomit rodostomate elui vel aceto aqua permixto vt grauitas que qnq; capiti p vomitū euenit sopiaꝛ, cauereq; eundē a potu aque simplicis. quietem eidē iniūgere. hypocūdria eiusdē illiniri. balneū ingredi. ablutūq; celerius egredi. hora refectiōis alimento suauis saporis. bone sube. celeris digestōnis. eundem resumi pceptū ē. quasdā q̄z obseruatiōes bnidas in vomitu Theodorus Priscianus adducit; nā vomitus corpa aliqñ infundit ꝛ relaxat. aliqñ astringit ꝛ desiccat. si quis itaq; relaxare corpus ꝛ mollire ventrez voluerit post cibos vni⁹ aut duaꝝ horaꝝ interstitio dimittaꝛ vt oē infundat corp⁹ ac ceptis dulcibus ꝛ hūidioribus cibis, deinde ꝯpetēter vomitū exerceat. Si qs vō desiccare. corpus ꝛ ventrem astringere voluerit statim post cibos iactare se nō differat priusq̄z eoꝝ succus ad ad interanea ventris descendat ita vt tūc viscidiores. i. mordicatiuos linguamq; pungentes. acuti saporis. ꝛ salsiores cibos prius coganꝛ accipere.

¶ De Sternutamento.

b Oc in senioribus bone valitudinis de qbus sermo est nequaq̄z excitādū ē; imo quoad fieri pōt fm ei⁹ cām tanq̄z senectuti difficilē cohibendū. sunt eni seniores imbecilles nec sine difficultate sternutare queūt vt scribit

Aristot. cuius cā est quia eleuare partes capitis supiores eoꝝ pondere nequeūt cū cerebrū in hoīe ponderosum sit ⁊ magnū quas tū eleuare in sternutamento oportet. Hūt q̄z senes musculos ad motū sternutamenti nccios imbeciles satis sicuti sūt musculi pectoris, gule, ⁊ faciei, coadiuuātibus etiā his q̄ vētris sunt ad diafragmatis sustētaculū.

Ⅽ De Dentiscalpio ⁊ Dentisrictione.

b Is instrumentis qm̄ pallatum gingiue ⁊ dentes expurgant in regimine senectutis aliquibus horis vti iubent. eligendūq; ad hoc lignū veluti accōmodatius cuius natura stiptica sit amaritudine participans: sicuti est cortex radicum nucis. ramusculi. dactilorum cupressi. aut mirti. Locus aūt corrosiōis dentis mundificari cū fustibꝰ ramuloꝝ p̄sici aut cū lentisco vel cū pēna sicuti poeta ait:

Lentiscum melius sed si tibi frondea cuspis
Defuerit: dentes penna leuare potes.

Dentes abstergere pāno lineo aqua rosacea vel vino nō dulci p̄humectato, defricariq; eosdem puluere dentiū vires reparante: sicuti ex squinanto, zinzibere, rosis, rasura, eboris, pumice, ⁊ carbonibus nouissime factis ex lignis ⁊ puluere terreo vasoꝝ quorundam fictiliū preceptuz est. Usum tū frequentiorem hoꝝ damnauere. den tes eniz deturpant vt aiunt: ⁊ gingiuas excoriant. Refert Rasis defricatiōem cum corticibus nucum dentes abstergere, rigidosq; efficere si temperate fiat. gingiuas corroborare, pinguedini conferre, ꝯcauitates in eis fieri cohibere, oris halitum iocundiorem prestare. caput atq; os stomachi licet perpaꝝ subleuare. quā cum corticibus arboꝝ stipticitatez habentiū ⁊ amaritudinem fieri prestat. Plurima autez si hmōi fiat defrictio dentiū auferri splendorez. quapropter consultum est ne sepius: nam ea celerius fit multitudo sordium. dentesq; ꝯquassari. gingiuas attenuari imbecillesq;

fieri.ferunt quoqꝫ dentes circumscalptos stafylino.i.pasti nacha erratica dolore liberari.

¶Dentifrictiū dentiū incolumitatē efficiēs in senibus.

a Ccipe cornuceruini adusti cipi rosaꝝ spice añ drac. vnaꝫ salis gēme drac.sex.tusa omnia hec cribellato eisqꝫ cōmixtis dentes defricato. His itaqꝫ cōsimilibusqꝫ modis cuiuscunqꝫ senioris membroꝝ superuacua insueta expurganda quoad fieri poterit incumbendū iubent:nam per insensibilia loca non modo superuacuoꝝ purgatiōem imo ꝛ per sensibilia fieri debere preceptum est.tum ꝓpter membri principatum. tum propter densitatem cōtinentis ea corporis vt cerebrum quod domū rōnalis anime Galienus appellat. quod ab osse ꝯtinetur depressum.ideoqꝫ per nares.palatū.aures.ꝛ ꝑ suturas caluarie.eius purgātur superuacua. tum propter certitudinem actiōis vt oculus quem purū esse oportet.quod enim in ipsū ex cerebro effluit ꝑ nares ꝛ palpebras expurgat̄.insensibiles vͦo euacuatiōes alias q̄ ꝑ exteriores cutis poros fiunt:a nāli calore agente vsus exercitij quātitate tempatus efficit.vnū eni iuuamētoꝝ exercitij vt suo dictū est loco est supuacua in corpe aggregata ad quoꝝ expulsiōem natura est impotens.attenuare.dissoluere.in fumūqꝫ ꝯuertere. ꝛ hoc mō insensibilr̄ ꝛ occulte euacuare. Initiū vͦo vniuscuiusqꝫ supuacuoꝝ euacuatiōis eē dicūt post ꝯplementū digestionis illius a q̄ resecat̄.tūc eniꝫ segregatū est purū ab impuro:q̄ fit vt corpus egeat ipuri expulsiōe ne in corpe ꝑsistēs perturbans tristiciā afferat:imo supuacuoꝝ in corpe dū eoꝝ expulsio instat nulluꝫ est retinendū ꝑcipue inquā eoꝝ q̄ ꝑ vrinā ꝛ secessuꝫ expellēda sūt.ex retentiōe.n. vrine mingēdi fit difficultas.egritudies q̄ꝫ vesice ꝛ ꝑtib⁹ adiacētibus euenire insuete.retēta vͦo egestio ventositatē.tenasmonē. colicā.appetētie destructionē.stōachiqꝫ fastidiū adducit.

De retentione euacuationi opposita. Ca. xli.

c. Onstipatio. ebrietas. opilatioq̄ ex eis sunt q̄ retentõem includentes siue repletõem p̄supponētes euacuatõi opponunt quar̄ obseruatio i regimine resumptiuo b̄nda est. Eā itaq̄ ꝯstipatõem senibus indicūt sic ꝛ ceteris etatibus cuiuslibeat ꝯplexionis ꝛ in oībus regionib⁹; hyberno p̄cipue tp̄e qua vtit̄ retētiua virtus dūtaxat quoad corpi eiusq̄ incolumitati in ꝯseruando corpis humiditatū radices auxiliat̄. ipsam nāq̄ nihil aliud esse q̄ victoriam virtutis retentiue ꝑdunt. Attn̄ qa interdū ꝯstipatio noxia est eo q̄ superuacua retinet cū cibis aut medicinis aluo aut vesice impantibus quor̄ notio iam p̄cessit ꝯstipatiōis nocumēto resistendū est. nam vt inqt Auerrois res q̄ nota biliores sunt in vsu senectut̄ ille sunt in qbus virtus stiptica nō repit̄ eo q̄ ambab⁹ q̄litatib⁹ resistūt ei qd̄ q̄rit̄ i eis.

De Ebrietate.

e Brietatem q̄ȝ qua sit agitatio quedā instror̄ sensuū eam nōnunq̄ senioribus nāe frigide tp̄ibus frigidis ꝛ in regione septentrionali Albuc. ꝯcedit. q̄ delectatiōem nō aufert. nā dolorib⁹ grauibus opem p̄bet. nō tn̄ ea qua oīo rōnalis amittit̄ opatio. q̄ si crebra fuerit; mala est ꝛ noxia senib⁹. corpus. n. reddit imbecillius neruosq̄ emollit. de qua sufficient̄ sermo hitus ē dū de vino agebat̄. c. xvij.

De Opilatione.

r Eliquū est vt ad cobibendā opilatõem regimini resumptiuo plurimū aduersantē accedam⁹. siue ea sit quā crassities humor̄ efficit. siue ea quā viscositas. aut ea quā multitudo. n etsi q̄ a vino euenit opilatio moderata sit ꝛ leuis; illa tn̄ q̄ ab alimentis viscosum ꝛ crassum humorē dantibus nō facile est sanare. Senes itaq̄ auctore Ga l. ꝓhibeant̄ ab esu condri qd̄ est frumēti gen⁹ satis alibi le; viscosuȝ tn̄ dans alimentū; casei q̄ȝ ꝛ ouor̄. p̄c ipue nō recen

tiū trementiūue.coclea℞.bulborūq;.lenticule ⁊ suille car
nis alimēto:multoq; magis anguilla℞ atq; ostreo℞.⁊ oio
eo℞ q̄ durā ⁊ indigestibilē hn̄t carnē. ideoq; dure carnis
piscib⁹.ceruina.bouina.caprina.bubala.carne non vesci se
nes p̄ceptū est⁊ oio abstineri ab opilātib⁹ alimētis.aduer
sariq; opilatōi siq̄ est in senib⁹ ab humorib⁹ crassis eueni-
ente vsu eo℞ q̄ dissoluūt atq; attenuāt: vt eo℞ expulsionē
facilē efficiāt ⁊ huic dispositōi epithimū admodū idoneū
est.egritudines.n.opilationū aufert. ꝯsistentibus ⁊ senib⁹
vtile vt ait Auic.estq; attenuatiuū.dissolutiuū.hētq; visce
rū virtutē totonitā siue ꝯfortatiuā. opilationi v̄o q̄ ex te-
nuioribus viscosis tn̄ p̄scindētia. nā talia inter humores
viscosos ⁊ mēbrum cui adheserūt penetrātia scindūt ⁊ int̄
illa sepatōem faciūt secātq; ipsa ad p̄tes vsq; p̄uas. visco-
sum.n.opillat pp̄ ea q̄ adheret vt ait Auic.⁊ h̄ ob suarū
partiū ꝯtinuitatē.differt enim crassum ⁊ viscosum sic glu-
tem liq̄dū ⁊ lutū. viscositati tn̄ ⁊ crassitiei senectutꝫ vnice
aduersandū est frequentiori vsu aceti sq̄litici aut oximel-
lis sq̄litici ceu gustui gratioris.opilatōi v̄o ab humo℞ mul
titudine venienti p̄cipue cū alia nō fuerit causa cōplicata
resistendū est remotione multitudinis illius. flobotomia.
ventris fluxu.vel alia ꝯsimili singulari euacuatiōe. Quia
tn̄ opilatio in sua rōne formali clausionē vie includēs suo
ꝯtrario est amouenda ideo aperientia huic ꝓposito pluri-
mū inseruiūt p̄cipue q̄ eā passionem senes facile incurrūt
q̄ stranguria appellat̄.⁊ fit cū guttatim micturiunt. Lau-
darūt.itaq; talia sicut diacalamentū.diatrion pipeon.⁊ pi
per tusum vino adiectū vt Auic.tradit.alei ⁊ cepe mode-
ratū esum.si ho℞ comedendi fuerit ꝯsuetudo. tiriacā q̄z se
nioribus vtilē ꝓprie cū in eis opilatōes euenerint.athāna
siā.ꝯsiliter ⁊ homorusiā. Post vsū v̄o ho℞ enū corpa le-
nire balnei imissione oleo ⁊ alimentis sic aqua carnis in

farre ꝛ hordeo. Refert tñ Auic. vsuȝ hydromellis senibus perq̃utile. eo enim tuenť a casu in opilatõem. si ṽo opila-tio in aliquo singulari fuerit mẽbro remouendã iubent cũ eis que vnice illi appropriant: sicuti opilationes meatuuȝ vrine. semine ꝛ radice apij. aut cũ fortioribus si fuerit pe-trosa sicuti cũ petrosilino. si ṽo in pulmone: cũ aliquo qđ sit sicuti hysopus. capillus veneris. cassia lignea ꝛ silia his sicuti est rob quod sapã siue dulcorem aut carenũ ꝛ veriꝰ defrutũ appellant. iuuat enim ad spuendũ vt Auic. tradit. Qua in re meminisse ꝯtinuo oportet ꝙ seni bñ valẽti neqȝ q̃ruloso attenuatiua dũtaxat dieta vt frequẽtiꝰ sufficiẽs ẽ.

¶ De anime passionibus in regimine resum ptiuo obseruandis. Ca. xlij.

n

On debet gerentocomus corpi senili dũtaxat subue nire: ꝟ ꝛ menti atqȝ aĩe vt Cicero inqt. nã hec q̃ȝ ni si tanq̃ȝ lumini oleũ instilles extinguunť. senioꝝ enim cor-pora exercitationũ defatigatõe ingrauescunt. animi ṽo se exercendo leuanť. Quinimo tanto magis aĩe q̃ȝ corporis exercitio in regimine resumptiuo incumbendũ est q̃ȝto aĩa ꝑfectior est corpe illiqȝ dñať. affertqȝ illius exercitiũ vires q̃ȝtitate adeo vt pleriqȝ solo gaudio a lãgoribꝰ sanati sunt. Sic itaqȝ pro tuenda eoꝝ salute ꝛ vita ꝓlongãda volũta-rie q̃ȝtum ad ea q̃ corpori attinẽt medico senes obediunt: ita ꝛ quo ad ea q̃ sunt aĩe passiones itidẽ faciant eo magis qa corpis ꝯpositio ꝛ natura q̃ oĩa medicus nitiť ꝯseruare aut rectificare aĩe actiones imutant sicuti auctor est Gal. Qđ si passiones ille acquisitũ aĩe moreȝ comitenť difficile erit seni in illis medico obedire. ideo legibus. castigatõibꝰ aut philosophia ad ꝯ̃rium eum ducẽte (nõ facile tñ) coer-cendũ esse ꝑcipiũt. Et qa intem̃pantia haꝝ passionũ quas medici aĩe dicunt eo ꝙ lȝ primo sint totius ꝯpositi: princi palius tñ aĩe q̃ȝ corpori attribuunť vt tradit Auic. ꝛ eius

precipue partis aie q̄ dicitur appetitus: sicuti sunt ira. tri-
sticia. gaudiū. furor. timor. inuidia. et sollicitudines extermi
nant et mutāt corpora ab ea que est s̄m naturā cōsistentia
vt Gal'. scribit. Ideo temꝑantiā siue qualitatē hoꝝ in regi
mine resumptiuo eligendā senibusqꝫ indicendā ꝓceptū est.
cum aūt haꝝ passionū genera gaudiū sint et tristicia qui-
bus associant᷑ aut comitantur spirituū motiones intro fo-
rasue. gaudiū illud senibus vtile affirmāt. q̄d animi et cor-
poris angore siue cruciatu quocunqꝫ repulso ad hilarita
tem ducit. pigritantibus et tristibus iuuamentū prestat se-
nioribus proprie nature frigide tempore frigido et in regi
one frigida sicuti Albuc. tradit. Tali nāqꝫ gaudio spūs vi
talis et caloris successiue fit ordinatus exitus amplitudine
illius et caloris dilatatione a corde ad singula mēbra: qui-
bus mēbra repleta extendunt᷑. Corpis pinguedo atqꝫ cor
pulentia increscunt. precipue extenuati ob tristiciā. senilis
corpis equant᷑ humores propellitur dilataturqꝫ calor ad
extima vsqꝫ corporis. Propter q̄d precepit Rasis senes
exercendos esse in his q̄ delectatiōem inferūt. nā quecūqꝫ
cogitationū aie gaudiū infert eadem robur viribus tribuit
atqꝫ nām excitat. estqꝫ illi adiumento in oī eius actiōe oī-
bus sanis prestans. collocatur quoqꝫ in eaꝝ rerum nume-
ro quibus exhumectat᷑ corpus. digestionem bonā efficit:
sicuti ecōtrario tristicia concoctionē corrumpit et destruit
propellit quoqꝫ gaudiū sanguinem ad cutim cū dilatatio-
ne et sparsione. ideoqꝫ causis colori splendorem cū rubore
afferentibus annumeratur ab Auic. Equale tū̄ et tempera
tum gaudiū senibus iniungendū preceptū est. si enim mo-
dū excedet eo ꝯtingēs est seniores corde ībecilles paucīqꝫ
caloris et spūs emori ex nimio gaudio subito enūtiato quā
rem plura exempla iam diu notā fecere. Euenit autem id
auctore Gal'. propter exalationez spūs fere totius a corde

vsq; ad extima corporis protinus impulsus. Alias autem aïe passiones que spiritus & calorem ꝯsimilit' gaudio mouent motu leni & paulatim senes allici: sicuti sunt spes. et amor. modũ nõ excedentes. aiũt eniз senem deducere ad dispositiõem adolescentie quo siquidem nihil prestantius in regimine resumptiuo. sicut nãq; adolescens in quo seni le aliquid sic senex in quo aliquid adolescentis probat' vt inqt Cicero. id. n. q sequet' corpe senex erit: aïo nunq; erit Spei aũt & amori animi securitatẽ quoq; addendã iubẽt. implet enim corpus animi securitas vt inquit Cel. mẽsq; quieta ex eis rebus est que vitã beatiorem faciunt vt auctor est Martialis. Spem aũt dico moderatã: nã imoderata spe corpus inaret. amorẽ quoq; superuacuũ rẽ quandam preter naturã esse senectutem celerius debito adducentem suo visum est loco cap. tertio. Iram consimiliter ex anime omnibus passionibus gaudio cum suis complicibus excepto que sub genere tristitie collocatur eam senioribus nature frigide hyberno tempore & in regiõibus frigidis regimini senectutis accõmodari ꝑcipit Albucbasis. qua increscit pinguedo & transmutatus restituitur color naturali continentia compescenda. eam vero que superfluit abdicauit: precipueq; & omnem post cibum ꝯtentionem animiq; agitationem veluti senibus inutilem non modo imo & noxiam: nam his incenditur senex. fit color citrinus. tremor. anxietas. febris perniciosa. Si vero ira moderata fuerit timidis complexiones frigidas habentibus confert: nam sanguinem ad extrema impellit. ruboreз efficit. venas opplet. sudorem adducit. In temperamento itaq; harum passionum quod equalitatem morum appellant animi & corporis simul tutela & resumptio ꝯsistũt. sumitur autem temperamentum tale a causis extrinsecis has passiones adducẽtibus: penes quaꝝ dñiam in corpe

109

senili effectus variari ꝯtingit ⁊ in hunc modum ea passio eq̄litati erit attinēs q̄ resumendū senez nō alterabit altera tione exterminante ꝫ potius reficiente seu resumente.

¶ De quibusdā accidentibus sensibilibus passi onibus anime annexis quoꝝ effectus obseruan di sunt in regimine resumptiuo.

g Audiū nō mō, spes, ⁊ amor, cū equalia fuerint sene ctutis molestias abstergunt, verūetiā eandem mol lem ⁊ iocundā efficiūt qꝺ ⁊ operanᷣ pleraqꝫ alia eoꝝ apti tudine ⁊ ꝯuenientia idem significantia. De quoꝝ summa suaues apprehensiones ſm vnūquenqꝫ sensum obiectoꝝ sensibiliū iocunditatem sensibus afferentiū esse ꝓhibent eo ꝙ motū suauem spirituum inseruientiū virtutibus sensiti uis adducentia gaudiū imprimūt.

¶ De afferentibus delectationem auditui senioꝝ.

n Ecqꝫ musica armonia regimen senectutis carere vo luere. q̄ quidē ꝯsistit in modulatione cantus ⁊ soni seniles aīos allicientium seni cuilibet quocūqꝫ tempe ⁊ in quaqꝫ regione accōmodata delectari siqdez mulceriqꝫ ea aures senū, veꝝ et aīam ferūt. hēt nanqꝫ musica vim gran dem nō mō aīam rōnalem imutandi imo ⁊ sensitiuā q̄ bru toꝝ est, ⁊ corpa humana. ideoqꝫ ad inducendos aīos ad salubres mores auctore Albuc. olim ars musica adinuēta est. aīam enim nā delectari musicis armonijs ꝓdit Aristoṫ pꝑ qꝺ in ritbimo ⁊ cantu ⁊ oio ꝯsonantijs gaudēt oēs eo ꝙ in motibus q sunt ſm nām gaudemus ſm nām. Causaz aūt huius dicunt esse armoniā q̄ꝺdam nobis ꝯnaturalem ad silitudinē numeri ꝯsoni ꝯstructā auctore Platone. quā sniam sequens Aug. religionis nr̄e exemplar singulare, q Platoni pro virib⁹ adhesit (excepta fide) inqt: Nō est ar monice ꝯpositus q armonijs nō delectat. Signū aūt eius qꝺ est nā gaudere hoiez armonijs esse aiūt, qa infantibus

Armonia ⁊ delectatio

de Armonia

mox cum nati fuerint contingit cantu gaudere demulcentibus nutricibus infantiū aīos ad somnūq̃ eos allicientibus triplici instr̄o vt Gal'.tradit: ꝓpositionis vz mamillarū ad os.melodia vocis.ꝛ motu.Amplius ꝛ aīe langores armonia curari inter auctores ꝯuenit:vt liceat illud Platonis in thimeo: Potentissima artiū musica est.ꝛ mirificam habet virtutem armonia ad mitigandos dolores animarū humanarū ꝛ ad letificandas ipsas:imo ad oēs passiōes ingerendas eisdem:ita vt dici possit sic se hr̄e tonos siue cātus ad langores animi sicuti medicinas ad egritudines corporis.Gaudēt quoq̃ cameli ꝛ muli onerati ꝛ confortantur ductorū ꝛ mulionum cantu sicuti Albuchasis refert.ꝛ sicut aīam imutat musica armonia ita ꝛ corpa.tradit enim Auic.q̄ de operatiōibus sanguinē ad summā cutē mouentib⁹ sunt sicuti cantilena cū instr̄is. fert̄ q̄z Asclipiadē medicū freneticū quendā p̄ symphoniā p̄stine sanitati restituisse.ꝛ Dauid a sp̄ū imundo. Saulē arte modulationis eripuisse.

¶De ꝯmoditate ꝯfabulationū ī regimine resumptiuo.

c Onfabulatōibus nō mō ad somnū senes induci verū etiā eisdē sp̄ūs ꝛ sanguinem augeri.concoctōem p̄fici precipue assumpto cibo ante horā cubitus senilez aīam exhilarari.eamq̃ diuerti a tristantibus cogitatōibus confessum est:quo in gn̄e regem ꝛ ludum assignāt que(vt ait Aristot̄.) in vita sunt nec̄cia. Fiet aūt id oē si earū rerū erit ꝯfabulatio q̄ senior aīum demulceant.cum enim fm pluri mū p̄teritorū sit ꝯfabulatio si de operibus bene acte vite senis extiterint ita vt ei⁹ laudent̄ opera senibus nulla cōfabulatio neq̃ gratior neq̃ accōmodatior excogitanda est. mos eniz senū est de seipsis gloriari vt ait Cicero:placida q̄z ac lenis senectus est qete ꝛ pure ac legant̄ acte etatis. Qm̄ aūt q̄t sunt hoīes tot(vt aiūt) sn̄ie ꝛ opiniones atq̃

cupidines: ideo variande sunt ꝯfabulationes in regimine resumptiuo iuxta appetentiā senis illius cuius inquirit̃ re sumptio. alios enī senes delectāt alia ꝛ alia studia. quosdā qdem agricultura q nulla (vt fert̃) impediunt̃ senectute. alios historie. amantiū passiones. pugnantiū rixe. castroꝝ expurgatões ꝛ hmōi. quoꝝ recitatores siue cantores bar dos gallice appellant: q vꝫ viroꝝ fortiū laudes canunt. in his ēt oibus gaudet magis loquēdo q̄ꝫ audiendo. senect⁹ enī est nā loq̄tior vt liceat fateri illud poeticū: O sola for tes garrulitate senes. Et oio ex varia senū nā euenit vt eo rū sit inclinatōis diuersitas in eo qđ est delectari ꝛ gaudē alijs ꝛ alijs nō ꝯfabulatōibus mō ħ ꝛ enigmatib⁹ qbusdā oblectatorijs scibilibusqꝫ īterdū phisicis. aliqñ theologicis nōnunq̄ꝫ vō rethoricis. senioꝝ enī qdā bonū nāe sequētes magis ꝛ studiū vt Albert⁹ refert quoꝝ ꝯplexio spūs ꝛ ca loris subtilis ē ꝛ humoris luminosi nō ꝯstant̃ p frigidū cō gelās. neqꝫ turbata p calidū ꝯmiscēs. diuinis ꝛ subtiliori b⁹ reb⁹ delectant̃. quoꝝ vō imaginatiōis organū optie p̄ paratū ē ad figās tenendas p tpate siccū ꝛ ꝯplexiōale nō ꝯgelās frigidū ꝛ intellect⁹ ad imaginatōeꝫ reflexus est. hi doctrinalib⁹ ꝛ mathematicis gaudēt studijs ꝛ hmōi. quoꝝ aūt medullosū ꝛ bñ plenū ē organū sensus cū spū lucido ñ ꝯmixto neqꝫ pigro pcōgelans frigidū ꝛ organū imagina tōis eꝫ. nō erit figās bñ retinēs ꝛ intellectus erit reflexus ad sensū. hi gratas hñt speculatōes nāles circa nālia ꝛ mo bilia p̄cipue qa in q̄libet nāli q̄ꝫtūcunqꝫ mobili ē aliqđ diui nū ꝛ mirabile. quoꝝ aūt ꝯgelati sunt spūs ꝛ nō bñ clari pp frigus inspissans occupant̃ circa signa rethorica ꝛ in ipis hñtur neqꝫ pfundant̃ in aliq̄ veri speculatōe. Cōfabulatio aūt tāto senib⁹ erit gratior q̄ꝫto fabulator seu recitator illi us pspicacis erit īgenij. in rithimis ꝛ versib⁹ ꝛ oio in gene rib⁹ caꝝ ꝯfabulationū qbus delectari ꝯsueuit resumēdus

senex plurimũ eruditus, sitq̃ cautus in prolongãdo ꝛ abbreuiando, ꝯtinuando, ornando, ordinandoq̃ s̃nias iuxta oportunitatẽ; ita tñ ne ꝓlixitate sermonis varietur ꝯfabulatõis intentio. Sit corculus. i. solers in ꝯperiẽdo ea q̃ risuȝ adducunt, scrutator historiarum atq̃ sermonũ delectabiliũ, sitq̃ obseruator modorum recitãdi absq̃ vultus aut effigiei mutatõe, sit facetus, vrbanus, articus. i. bonis instructus artibus, curialis, euitet blacterã. i. stultã aut ꝑcupidã elocutionẽ, nõ atticiscat neq̃ sicilissat. i. simul loquatur: vtatur tñ aliqñ verbis blanditelis, aliqñ cauillatione. i. iocosa calũniatione, sitq̃ potens sustinere vigilias vt his oĩbus ꝯcurrentibus res assumat plenitudinẽ gaudij. q̃d equidẽ ꝑpulchre fiet si senex vt nature delicatior est, ita patientius toleret ꝯfabulatorem secum morantem.

¶ De Confortanticis. i. confortantibus seniorum visum.

Spiritus visui inseruiẽtes moderata luce veluti suo sili gaudere inter auctores ꝯuenit eo q̃ ipsi vel sunt lux aut saltem effigieȝ lucis gerentes. imoderata ṽo sicuti ꝛ splendore nimio ledi. dissolui. disgregari. seniorum ꝑcipue visum quorum iam minor est. ipsa caligant lumina ita vt vix visu noscere certa queant. Egent itaq̃ seniores ad visus reparatõnem siue custodiã alio euelpide q̃ olim maximus fuit ocularius medicus. egent q̃ȝ intuitu quorundã colorum luci mediocri ꝑticipantiũ visumq̃ reꝑantiũ: sicut ex multis est color grane tinctorum quẽ coccũ dicunt. arabice ṽo kermẽ. qui q̃dẽ color in rosis micat. gratius nihil tradit aspectu vt inquit Pliñ. siliter color ametisti q̃ est color gẽme preciose coloris violacei. ꝛ color florum malue. color q̃ȝ luteus ꝛ est color florum genestre seu vitelli oui. huic enim colori honorẽ antiquissimũ in nuptialibus flãmeis totũ feminis cõcessum fuit. colore tñ smaragdino ad spũum visui inseruientiũ disgregatorum ꝯgregatõeȝ. siliter ꝛ colore ciane o

is est medius inter viride ⁊ nigrū. senioꝝ visum roborari inter omnes auctores ꝯuenit, ledi aūt albedine ⁊ oio splē dore nimio, senectutiqꝫ ꝯducere intueri frequentius obiecta visibilia venustate speciosa. Refert enim Auic. ꝙ ex rebus colorem bonū faciētibus cū splendore sanguinem ad cutem mouēdo cū sparsione est aspicere qđ delectat, ⁊ sedere cū pulchris decenter indutis ⁊ aspicere ad spēs litigantiū de pignoribus in victoria ⁊ iurgiū ⁊ alia.

¶ De Conanticis Olfatum senioꝝ.

r Es odoratissimas quas aromaticas dicūt senectuti salutares p̄dicāt, eaꝝqꝫ iuuamētū ⁊ ꝯuenientia nāe hūane eē nō vulgaria eo ꝙ cordis icolumitatē p̄stāt ita vt solo odore aiaȝ siue virtutē reparari affirmēt: eo ꝙ ipi spiritibus q virtutū sunt latores alimentū prebeāt, quoꝝ proportiōem ad virtutes ipas esse sicuti ꝓportiōeȝ aeris preparati ad recipiendū lumen ꝓdūt, inclinariqꝫ spūs ad aromatizitatem, repari, refocillariqꝫ ex ea, et inde ꝓculdubio virtutū vires increscere, propterea prestans eē seniores q etate iā ꝓcesserūt vti rob odoratissimis faciē ⁊ caput insicientibus atqꝫ suffumigationibus Rasis iubet. Neqꝫ existimandū est odoreȝ bonū in regimine resumptiuo recipi luxus dūtaxat inducendi gr̄a: q ꝓfecto supuacuus eēt nisi iuuamentū notū pre se ferret ad resumendos senes, eteniȝ odorē q gerit ipse nō sentit imo alienā potius ꝙ̄ȝ gerentis voluptatē facit vt Plinius auctor est. Aromaticū auctores appellare ꝯsueuerūt oē qđ ex gn̄ibus floꝝ odoratissimū est, cuius nām calidā eē Gal. scribit: lȝ oio hoc veꝝ nō sit: sicuti apparet de rosa, viola, mirto, nenufare, amplius et de cāphora, ⁊ sandalo, videnť aromata nomen traxisse vt est apud Diascoridem vel ꝙ aris imposita diuinis innocationibus apta videantur, seu quia aeri inseri ⁊ imiscerí probantur. Nam quid est odor nisi aeris contractus.

Ex simplicibus aũt odore suo senio opẽ ferẽtibus ex mul tis sunt in p̃mis. xiloaloes. q̃d lignũ aloes dr̃. calide ꝛ sic ce nãe ad gradũ vsq̃. ij. senibus p̃cipue nãe frigide hyber no tp̃e ꝛ in regionibus septẽtrionalibus plurimũ auxiliari ita vt eo etiã increscãt ꝛ multiplicent̃ sp̃us vitales Albu. tradit. est siquidem sub̃e tenuioris. opilationũ aperitiuũ. vẽ tositatũ discussiuũ. sup̃uacuitatis hũide ↄsumptiuũ. viscer̃ p̃cipue iocineris. stomachi. ꝛ cerebri. atq̃ neruor̃ viriũ re paratiuũ. fetorem oris emẽdat. eligendũ est ex eo nigrum põderosum. Et musco est sua gl'a cũ ꝛ ip̃m laudatissimi sit odoris calide ꝛ sicce nãe ad gradũ vsq̃. ij. quo cerebri et cordis augescũt vires. seniorib⁹ p̃cipue nãe frigide hyber no tp̃e ꝛ in regiõibus septentrionalibus plurimũ salutare affirmãt. Ambrã ↄsimilit̃ cuius naturã calidã in gradu. ij. siccã aũt in p̃. cuius tenuitate ꝛ calefactiõe cerebro ꝛ sen sibus adiutoriũ optimũ eẽ predicãt. audaciã excitar̃. sp̃us multiplicare. ideoq̃ ea resumi seniores nature p̃cipue fri gide ꝛ hũide hyberno tp̃e ꝛ in regiõe septentrionali. His oibus liliũ eẽ annumerandũ auctor est Albuc. cũ hoc eni q̃ rose nobilitate proximũ est. sui etiã caliditate ꝛ siccitate adiunctaq̃ aromaticitate p̃cipue celeste ꝛ eiusdem ꝓprie radix cerebri sup̃uacua dissoluit. eisdẽ senioribus salutare scribũt. cui ꝛ pleraq̃ alia odore iocundo flagrãtia veluti cortex citri annumerari p̃ceptũ est. Et oio q̃a senilia cor pora vt'inq̃t Aly Rodoã sanguine ꝛ sp̃u sunt diminuta in digẽt senes illor̃ refectiõe. gaudio. ituitu rer̃ delectabiliũ sicuti. celi. stellar̃. aque. ꝛ coloris boni. strato albo. ꝛ vasi bus p̃tiosis aureis aut argenteis p̃cipue q̃bus porrigit̃ ci bus ꝛ potus. nõ aũt vasibus eneis: oportet enim auctore Auic. caueri ab vsu dimittendi esculenta queq̃ in quibus est salsedo. aut amaritudo. aut pinguedo. sic̃ sunt olera et carnes. aut acetositas. aut dulcedo. in vasibus eneis. aut

bibendi ex eis. ipsa enim proculdubio efficiūt ziniariam ꝛ ziniar venenū est. Indigent q̄z senes eis que aie delectatiōem afferūt ex narratiōibus ad risum ꝛ leticiā adducentibus. ex suffumigatiōibus ꝛ odoribus iocundioribus. vt nullo penitus genere hilaritatis abstineāt. in q̄bus oībus senilē animū interstitiōe aliqua negocioꝝ data laxari. indulgeriq̄ȝ prestat, ea tñ rōne ne ſm passiōes viuentes senes perpetrando turpia aliqua labant̄ ita vt verecūdi habeant̄, nam etsi iuuenem verecundū laudemus senem tñ nequaq̄ȝ. ethicoꝝ. iiij.

De admittendo ꝛ ꝓhibēdo venereoꝝ vsu in regimine resumptiuo. Ca. xliij.

a Venereoꝝ vsu seniores simpliciter arcēdos iubēt. eosq̄ȝ celibem. i. dignā celi vitā agere prestat. cū eni in eis vt peritiores dicūt ex orificijs venaꝝ ꝛ arteriaꝝ minutaꝝ existentiū in ambitu totius corꝑis ad testiculos et vasa seminaria nō resudet suꝑuacuū aliq̄d de quo sit curā dū ꝓpter senes multo minus restaurari q̄ȝ dissolui, sicuti etiā euenit in multū abstinentibus cibo si seniores coeant. accidet ex seminis effusiōe qualecūq̄ȝ sit in testiculis eoꝝ. testes superflue euacuari ꝛ exinde attrahere a toto corꝑe id q̄d suꝑuacuū nō est sicuti ventosa. cui rei plurimū adiutoria est partiū genitaliū frictio superuacua eoꝝq̄ȝ excalfactio per frequentiā coitus acquisita. Ablato itaq̄ȝ imo verius rapto alimēto a mēbris senioris ꝓximo coagulationi q̄d iā fere stat loco deperditi; cū ip̄m semen sit suꝑfluitas vltimi alimēti vtilis accidit inde mēbroꝝ sub̄am minui de siccariq̄ȝ ꝛ vniuersum corpus senile imbecillius fieri q̄ȝ ex effusiōe cuiuscūq̄ȝ alteri⁹ suꝑuacui; imo magꝫ q̄ȝ ex flobotomia. rapit̄ siq̄dē vt dicebat̄ a mēbris ꝓximū coagulatōl alimentū. Q̄d quia in coitu fit etiā exuberans euacuatio spirituum virtutum latorum qui ex coitus multiplicata

delitia foras eijciūtur cū semine ꝛ ꝑ oēs corꝑis poros si-
cuti in gaudio accidit virtutes deficere que spiritibus in-
digebant veluti proprio instrō: imo euacuato calido ꝛ hu
mido quibus consistit vita seniorum accidit inde festina
mors. Constitutis vō in pma senectute ꝯcubitū nō oio sic
senioribus interdici preceptū est. pp virtutes primoꝝ se-
nū nō eē ita imbecillas neue cū tāta frigiditate ꝛ siccitate
corporis. rarius tū eius vsus eisdez est iuuātior. pp qd ꝛ
cū nō mediocri cautela eisdem iniūgendus. Id vō oē cō-
firmat Halyabatis snīa li. 8. sue theorice. cuius verba sūt
hec: Grandiores minuant a coitu q̄tuz possunt: senio res
q̄z caueant coitū oio. nō eniz ex dictis imanifestū est etate
iuuentutis ꝛ adolescētie exceptis coitū alijs etatibus plu
rimū noxiū esse. pueros qdem impediens ad augmentum
senes vō trahens in decrementū. qd si quouis mō ꝯcubi-
tus senibus ꝑmissus sit ex tanto interuallo actus ille exer
cendus est quo vtens senex in illius vsu virtutis imbecil-
litatis aduentū nō sentiat. his eniz nō inutilis est quē cor-
poris neq3 langor neq3 dolor sequit. idem interdiu peior
est: nocte tutior. dūmodo neq3 illū cibus neq3 hūc cū vigi
lia labor sequat. neq3 estate neq3 autumno vtilis: tolerabi
lior tū ꝑ autumnū. estate in totū si fieri pōt abstinendū: dif
ficile tū est in senibus sicuti ꝛ in alijs etatibus concubitus
vsum metiri nā freno (vt aiunt) sobrietas absorto ad eius
actū pp delectatiōem maximā ꝑuenit. ideo circa ipm mul
tifariā peccare ꝯtingit. virtus enim ꝯcupiscibilis auctore
Aristotele alijs virtutibus ratiōi minus obedit. cuius cā
etiam euenit ꝙ plus rationi obediens est iratus q̄ concu
piscens.

¶ De flegmatis superuacui in senio habundantis cura. Ca. xliij.

q Voniā humiditates flegmatice ꝛ extranee seniori

bus congeste exterius adherētes membris eoꝝ que rōne etatis iā inaruerunt eaqꝫ remoliētes frigus mortis ⁊ caloris naturalis suffocatiōem inducētes vitā breuē faciūt. ideo eaꝝ generationem ꝓ virili cohibendā eē ꝑceptū est. easdēqꝫ iā genitas quoad fieri pōt expellerꝫ. ꝓhiberꝫ siqdez eaꝝ aggregatio in primis adequatione regiminis resumptiui in sex reꝝ nō naturaliū generibus. de qbus iā suis dictū ē locis. ⁊ cautela eaꝝ reꝝ quaꝝ administratio eas humiditates adducit: sicuti vsum eē eoꝝ affirmāt q̄ opilatōnem efficiūt: sicuti leguminū. fructuū aquosoꝝ. recentium oleꝝ. pisciū. lacticinioꝝ. tritici cocti. ⁊ hoꝝ precipue imoderatus vsus. potus aque frigide crassioris ꝑsertim sube vsus reꝝ frigidaꝝ etiā crebroq ꝯtractaꝝ tactu: veluti sunt aqua rosea. camphora. cuius vsum accelerare canitiez auctor est Auic. opium. mandragora. nenufar. cicuta. His q̊ꝫ addunt somnū imoderatū. post cibū ⁊ adhuc magis interdiu q̄ꝫ noctu. ⁊ inebriari. crapulariqꝫ. cōcubitus superuacuus. oīa hec frequētiori vsu. Humiditati aūt extranee iā in eis aggregate aduersandū est eam vel rectificādo. aut absumendo cū equantibꝰ eā rebus digerētibus ⁊ euacuātibus q̄ vt opponanꝫ discrasie frequentius calida esse volunt. quo in gn̄e vsus mirobalanoꝝ kebuloꝝ ad intentōez hāc in magnis laudibus habitus est. quoꝝ vires sunt supuacua in stomacho ꝯtenta absumere. inarere sui stipticitate. stomacho tonātica sunt. sanguinē ab humore melancolico depurāt. ideo ⁊ melācolicis vtiles sunt. illumināt. carnis ⁊ cutis splendorē adducūt. ⁊ oīo calidis ⁊ frigidis nā senioribus mira quadā vi vt aiūt bezoartica auxiliari inꝫ oēs auctores ꝯuenit. ita vt ꝯtinuata quotidiana eorundē masticatio annua numero supueniēte adolescentiā cōseruet ad finē vsqꝫ vite vt auctor est Auic. ꝙ si haꝝ humiditatū ꝯgeries in senioꝝ pectore aut pulmone vt consueuit

extiterit. qui tussi quadã anhela quodã cũ sonitu tussiunt
fere senes oẽs salutare remediũ eẽ ferũt syrupũ de prassio
quẽ senibus ⁊ oĩo nã frigidis asmaticꝗ̃ senibus maxĩe fa-
miliari. mederi ꝑcipue flegmate crasso putrido auctor est
Mesue. Isopum q̃ꝫ pectori ⁊ pulmoni dĩsnia ⁊ tussi antĩ-
quis afflictis ꝯferre Auic. tradit. si vͦo cacochimia hec in
stomacho senioꝝ fuerit ꝯgesta siue aliũde defluxa: nã de-
scẽsus flegmati a capite ad stomachũ pluribꝰ accidit hõi-
bus ⁊ ꝑcipue Rome auctore Gal. ⁊ ĩ regiõibus q̃ ẜm dis-
positiõeꝫ eius humide sunt optimũ adiutoriũ eẽ ferũt vsũ
quorundã simpliciũ calidoꝝ ex aromatis digestiõeꝫ iuuã-
tibus: sicuti gariofili ligni. aloes. nucis muscate. galange.
cubebe. zinziberis. cinamomi. pipis. triũ geneꝝ calami aro
matici granoꝝ paradixi ⁊ hmõi. Ex ꝯpositis q̃ꝫ huic inser
uientibus negotio efficaciora habita sunt in primis zinzi-
ber zucaro ꝯditũ ⁊ cortex citri pari mõ ꝑparata ⁊ diãtos
flegma ⁊ melancoliã in cerebro ꝯtentã absumit. laudaue-
rũtꝗ̃ h̃ oĩa in vino dissoluta. deinde colatũ epotũ. sic eniꝫ
laudatiorẽ ꝯmixtionẽ putãt atꝗ̃ ad mẽbra singula pene-
trãdo facilĩꝰ vehi ⁊ in eisdẽ trãsmutari vt tandẽ humiduꝫ
flegmaticũ extraneũ in mẽbroꝝ foraminibus reptũ absu-
mat. digestiõis vires increscãt. ⁊ sanguis reparet. metiri
tñ iubẽt hoꝝ vsum ne seniores nãe ⁊ epatis calidioris sic
cioris ne magis incendantur ⁊ fere adurantur: quibus ali
quando gariofilum vino granatoꝝ acetosoꝝ vel muzoꝝ
ꝯmixtũ deuorandum est. puluis flegma putridũ crudũ in
senioribus absumens. virtutum mineram atꝗ̃ vires cor-
poris precipuas ⁊ stomachi corroborans. calidos natu-
ra non ledens. recipit margaritaꝝ auri. cubebaꝝ. musci. ci
peri. spice nardi. ozimi. liquiritie aã. croci paruꝫ zucari ad
pondus omniũ. Nihil postremo ad earum humiditatum
euacuationem accõmodatius agarico putant; precipue

vbi opus fuerit. flegma enim ꝛ melancoliã contenta in cerebro ꝛ pectore educit. Prestat preterea cerebrũ seniorꝫ tueri ne reumatizans cattarros branchos ꝛ corizas adducat, q̄ oĩa in valde senibus auctore Hypocrate nõ maturant̄ cui ꝓposito salutare remediũ est rebus quibusdaꝫ vti odore suo cerebro peculiaribus: tũ etiã positiõe pulueris gariofiloꝝ aut laudani siue macis super cõmisura coronali. illinimento capitis cum oleo de beẽ. cuꝫ aromatis hyberno p̄cipue tp̄e, estiuo v̄o aquam roseã imisso in ea mace tuso laudatissimã predicant.

¶ De cura Rugaꝝ defedatiõis forme ꝛ decolorationis senioꝝ ꝯuersiõisq̄ eoꝝ ad pallorẽ ꝛ liuorem. Ca. xlv.

r Ugas ꝛ canos sicuti in antehabitis determinatum est nõ min⁹ q̄ꝫ senectutis aduentũ cohibere impossibile est: hoĩe p̄ oẽs etatis gradus vsq̄ꝫ ad mortẽ decurrẽte. p̄nt tñ vtcũq̄ꝫ retardari etsi difficult̄. difficultatis auteꝫ cãm assignant precipue quia hec accidentia eueniunt ob errorẽ virtutis digestiue tertie quẽ corrigere difficile est. eo q̄ ipsa virtus digestiua tertia in membris est sita plurimũ apparentibus in quibus non est basis nec robur nature. sunt nanq̄ꝫ membra illa vilia respectu principalium, ꝛ hec est causa propter quam error digestionis secũde corrigi non potest per digestiõem tertiã sicuti error prime vtcũq̄ꝫ per secundam emandatur. Hinc quoq̄ꝫ euenit difficultas corrigendi dispositiones et accidentia ex virtute digestiua tertia errãte euenientia: cuiusmodi sunt hec quorum cure insistimus. Ad retardanda itaq̄ꝫ accidentia hec preter necessariam adequationem rerum sex non naturaliũ (obseruata etiã consuetudine) precipue ꝓ viribus vacandũ est vt fiant oĩa cum quantitate digestiõis. est enim hec radix intentionis huius vt tradit Auicenna. nam ex

coꝛrupta digestione sanguis generat̃ coꝛruptus ⁊ exinde
humoꝛes fiunt nõ puri.pꝛecipueq; intendendũ est in recti
ficando virtutẽ digestiuã ingenijs quibusdã que tñ rarissi
ma sunt.longe tñ plura quibus erroꝛi virtutis digestiue se
cunde.plurima v̂o quibus erroꝛi digestiue pꝛime.ea autẽ
sunt nõnulla corũ ꝓpꝛietate vim digestionis tertie repan
tia:sicuti ex appositis extrinsecus impꝛimis est vnguentũ
ex succo tapsie.⁊ celidonie. calamẽti.apij. radicis lapacij
acuti. Pꝛecipue tñ atq; vnice assiduo esu carniũ viperaꝝ
pꝛeparataꝝ eo mõ quo suo dicet̃ loco.eis quoq; tardant̃
ruge imo ⁊ auferunt̃.nam cum cutis coꝛrugata his egeat
que ipsam inouent depurando cum ruboꝛe ⁊ splendoꝛe vt
quoad fieri potest cutis antiquetur.i. ad pꝛistinũ modum
vt ad iuuente venustatem reducatur. Id pꝛopꝛie fieri ha-
bet his medijs que cutem ipsam extendant ⁊ sanguinẽ de
purent.detegitur v̂o cutis ⁊ extenditur quando ab ea q̃d
moꝛtuum est amouetur tenui extensione cutisq; molli abs-
tersione subtiliatur.quod aptissime fit esu frequentioꝛi car
nium viperaꝝ.ea siquidem cutis repata excoꝛiatur ⁊ ino
uatur mira quadam(vt aiunt)virtute ad cutem vsq; coꝛ-
poꝛis perueniente expellens inde superuacua que sunt in
coꝛpoꝛe. Pꝛopter quod experimento cõpꝛobatur ab eis
qui vescunt̃ viperis in quoꝝ coꝛpoꝛibus sunt humoꝛes vi
tiati exire superuacua quedã squãmis similia ab humoꝛibꝰ
illis decisa:quod totũ euenit mira earum carniũ pꝛopꝛieta
te qua humoꝛibus adherent ⁊ ad cutem vsq; eos addu-
cunt.pꝛecipue quod ex eis crassum est ⁊ terreũ.scabiem ⁊
egritudines alias natum inducere.quibꝰ cutis eleuat̃. tu-
mescit inficiturq;. Fert̃ quoq; ethiopes quosdã q athon
montem incolunt quia viginis carnibus alant̃ nec capiti
nec vestibus eoꝝ noxia coꝛpoꝛi inesse animalia.quarũ car
nium pꝛeparandi modũ laudatioꝛẽ suo ponemus loco in

sequentibus. Neq; preterire fas est quod magna auctorum asseueratione laudatum est, ferunt nanq; aurũ ad vite humane longiora spacia proficere vt paulo inferius dicetur. Preter hec autem que cutim corrugatam reparãt cũ innouatione est spiritus et sanguinem mouere partes cutaneas versus, nam id mundificationem et ruborem et oio si malachrum speciei et venustatis iuuenilis adducit. faciũt autem id quecunq; cutem abstergunt leui abstersione eaz attenuantia vt quod in ea fedum et mortuũ existit detegatur tenui detectione. Sunt enim plurima eorũ que sanguinem mouent ad exteriora huic proposito inseruientia si obseruetur cutis a calore, frigore, vento, et hmői. et sunt talia quecunq; tenuiorem dant sanguinẽ, de quorum summa sunt cicera, oua sorbilia,, recentia, aqua carnis, vinũq; odoriferum et ficus ipse generãt sanguinem subtilem expulsum ad cutem, et propter hoc faciũt pediculos sicuti Auic. prodit Refert Plinius ficus senibus meliorem valitudinẽ facere minusq; rugarum, propellunt siqdem nutrimentũ ad cutem, valentq; vnice in aptione viarum nutrimenti si ieiuno stomaco edantur et proprie cum nuce et amigdala. Decoctionem siliter ex ficis et dactilis imperfecte maturis sepenumero epotam calidam in aurora vt iuuantem ad idem laudarũt, nec minus caprinũ lac ad quattuor vsq; vncias adiectis duabus vini odoriferi albi eadem hora diebus continuatis, addunt enim duo hec in sanguinẽ tenuiorẽ et caliditatem inatam. Esum consimiliter amigdale non edilis seu amare cui peculiare est opilationes in extremitatibus venarum accidentes aperire, eius quoq; oleũ efficatius ad oia hec Plinius tradit, nam cutem erugat nitorẽq; commẽdat. Sunt preterea et ad idẽ excogitata remedia quecũq; sanguinẽ mouent ad cutim cũ dilatatione et sparsione veluti piper, cipus, gariofilus, et crocus, licz sanguinem tingat et

proprie in vino cocto. ꝛ acorus colorem bonum prestat. Necq̄ in vniuerso resumptiuo regimine pretermitti volũt esum laudatorum alimentorũ. afferunt enim auxilium non mediocre ad simulachra iuuentutis in senioribꝰ adducenda: imo ꝛ ad coloris plumbei rectificationē laudat Auic. esum granatorum. d. cicerum. vini odoriferi vitelli oui sorbilis. iurulente potionis carnis galline. perdicis turturis saginatarum. ꝛ omnino esum eorũ que calorem cordis in sua cōseruant temperie ne suos egrediatur terminos. quo modo ꝛ sanitas conseruatur vitaq̄ ꝛ senectus extenduntur. Laudarunt precipue quattuor hec cunctis efficatiora: quorũ duo excalfaciunt senectutem caliditate illi etati accōmodata: vinum videlicet aromaticum. cuius vires in resumenda senectute suo posite sunt loco. cinamomũ similiter: precipue nō antiquum. i. annum citra tertiũ. est nāq̄ excalfactiuum. nutritiuũ. leticiam adducēs. a putrefactione preseruatiuũ. calorisq̄ naturalis excitatiuum. Sunt ꝛ duo ad idem humectantia calidum cordis inatum in sua custodientes temperie. oua videlicet sorbilia recentia laudatorum animaliũ cum zucaro. alterum vero est iurulēta potio iuuenis pulle gallinacee. aut aqua carnis que consimiliter fere operantur calefaciendo ꝛ humectando cũ equalitate. His quoq̄ addi iubent lac muliebre humanũ quod cunq̄ ceu maxime alibile. Postremo vero aiũt cuncta alia ad idem excellere solem potabilem cuius notio quinquagesimotertio capite inquirenda est. Preparare insuper senem ad sudorem preceptum est: ita vt eius cutis detergatur et a superuacuis depuretur: deinde alimentis laudatioribus eos nutrire sicq̄ dispositionem iuuente similem eisdem acquiri. Apponuntur quoq̄ ꝛ localia quedā que adiutoria topica cassius felix appellat cuti apposita: virtute quorum rugis imperant: sicuti peritiores laudarunt hu

morem capitum egredientium ex arbore dirdar id est vl-
mi. abstergit enim vt fertur seniorum faciem. Lilium albū
hortense ꝛ proprie radicem eius faciem mundare eluen-
do tersam efficiendo ꝛ contractionem eius retinendo au-
ctor est Auicenna. Oleum sisaminum filio Serapionis au
ctore extendit rugas cutis ꝛ eam mollit. Amara amigda-
la tusa faciei circumplasmata applanat eius contractionē
vt est apud Auicen. veri modo simile est eiusdē oleum ea
rundem virium esse. scribit enim Plinius oleum amigda
linum purgare, mollire corpora, cutem erugare, nitores
cōmendare, varos id est lenticulas in facie apparentes:
plus tñ feminis cum melle a facie tollere vt ait Celsus. le-
onis adipem cum rosaceo cutem in facie custodire a vitijs
candoremq; seruare. Oleū tartari rugas delere inter mu-
lieres ꝯuenit. Radicē fessere ex qua fiunt trocisci ad faciē
clarificandam. ꝛ succum radicis dragontee, aquam radi-
cum leuistici. ꝛ aquam hordei ꝛ florum fabarum. Cutem
preterea in facie erugari ꝛ tenerescere eiusq; candorē cu
stodiri lacte asinino putant vt scribit Plinius. aiunt enī
Popeam Domitij Neronis coniugem quingentas per
omnia secū fetas asinas trahentem balnearum etiā solio
totum corpus illo lacte macerabat extendi quoq; cutim
credens. Talum candidi iuuenci quadraginta diebus no
ctibusq; donec resoluatur in liquorem decoctum ꝛ illitum
linteolo, candorē cutisq; erugationem prestare. Ex fama-
teuticon. i. ex permixtis siue ꝯpositis laudatū est antidotū
qđ recipit aque casei ꝛ vini partes equales q̄ ꝑcoquanť
in cortice granati ad medias vsq; partes eoq; faciem illi-
tā erugari aiūt. Diascorides antidotū cutē a vitijs deter-
gēs ꝛ rugas delēs ex oleo amigdalaꝝ nō ediliū ꝛ radice
lilij minutissime tusi cribratiq; oleo rosaceo atq; cera adie
cꝫ vnguētū ꝯfice. qdā adijciūt eisđ mel ac radicē yreos. q̄

116

⁊ eo mō rugas extendūt. Radicē cucumeris agrestis sic-
cā. tusam. cribratā. aq̄ infusam ex q̄ facies eluat̄. Glutē pi-
sciū dissolutū in aqua ex qua facies diluat̄. Litergiriū de
albatū cū oleo hyrino. vnguentū de litargirio rugis pecu-
liariter medet̄ qd̄ recipit litargiriū dealbatū qd̄ prius ruf
fum fuerit cū pinguedine asini succo radicis cāne ⁊ oleo
phisticino aut de semine lini adiecto. Clarificare faciem
eamq̄ȝ mundare epitbima ex amilo dragaganto cū lacte
die tota illita facie Auicenna auctor est. Accidunt ⁊ ruge
senioribus iam factis plerūq̄ȝ in oculis precipue in cornea
tunica quibus salutare remedium produnt frequentiorez
oculi fomentatiōem cū aqua decoctiōe bordei. rosarū. vio
larū. nenufaris. ⁊ similium. assiduam etiam instillationē la-
ctis muliebris in oculum.

¶ De retardantibus Canitiē. Ca. xlvi.

Canitiem consimiliter cohibendam iussere regimine in primis decenti rerū sex nō naturaliū. deinde eorū que ad capillos perueniūt. intentionemq̄ȝ primam adim-
pleri vsu eorū q̄bus flegma aquosum. putridū. supuacuū.
frequētius euacuant. absumūt aut prohibent. ⁊ ꝓprie cū
vomitu sup cibū sicuti Auic. tradit. ⁊ cū clisteribus ⁊ qui-
ete euacuantiū. deinde interpollādo cū reiteratiōe eorūdē
tū etiā cū exhibitiōe alimētorū laudati chimi cū equalitate
ex genere eorū que sanguinem dant laudatū ⁊ spissum ve-
luti sunt frixa ⁊ ea que in patellis preparant̄. ⁊ quecunq̄ȝ
coopta coquunt̄ sine aqua. ⁊ assata absq̄ȝ iure. fieri āt oia
h cū quātitate digestiōis p̄ceptū est. qm̄ hanc esse hui⁹ dis
positiōis cure radicem affirmant. nā digestiōis corruptio
sanguinem alterat in putredinem. condita ⁊ species mate
riam flegmatis abscindentia tardare canitiē atq̄ȝ adolescē
tiam conseruare confessum est. sicuti tiriacam ⁊ mitridatū
de quibus suo dicetur loco. Quorū vsum eē anno integro

expectandūq; post eaꝝ assumptionē ad meridiem vsq;. deinde vescendū iubent. precipue tñ masticatōem frequētiorem mirobalanoꝝ kebuloꝝ mirū in modū canitiei resistere asseuerāt. Qꝺ si senis natura humida fuerit valde eisdem calida administrari: sicut sinapim. piper. aromata. almuri. ꝛ siclam cū sinapi. moderatūq; vsuz vini puri cuius parū epotent senes. Precessit aūt iam sermo eoꝝ quoꝝ vsus canitiem facit cap. v. cū quibus addendū est flobotomiā plurimā. euulsionem capilloꝝ. ebrietatem. inordinatū ꝯcubitū. eorundē tactū cū eis q̄ sunt sicuti camphora ꝛ aqua rosea oleū sambacinū ꝛ multitudinē vsus aque dulcis plurie ħ vt noxia repelli debere. Apposita v̊o extrinsecus capillos corroborātia canitiēq; cohibētia in hūc modū administrāda sunt vt primo abluanẗ capilli nō tñ cū aqua dulci plurimo vsu. qꝺ si ꝯtingit protinus exsiccenẗ. sed capillorūz ablutio cū lauacris appropriatis eoꝝ virtutē ꝯseruat ex simplicibus iam laudarunt in lauacris pulpā colloquintide. nigelā. baurac. ꝛ fel tauri. Illimenta v̊o ad idem accōmodata sunt olea calida vires reparantia vt Auic. tradit ꝛ illis similia in natura sunt nām capilloꝝ custodientia super calorem innatū. ꝛ qñ nō rigatur. qꝺ penetrat in eis de nutrimento ꝛ ea sunt sicuti alchitrā. ꝛ pix humida currēs tenuis. oleū de costo efficax est oleū de beē. oleum de nigella. oleum de sinapi. Fertur q̊z q̄ cortex porri decoctus illitusq; canos inficit. Oleū onfatiū. i. ex oliuis nō maturis aut siluestribus canis eo crebro illitis. oleū liliaceum. Ex oleo q̊z sambacino decocto in pomo collоq̄ntide a semine ꝛ carnibus prius euacuato pasta tñ inuoluto. sup prunas tribus aut quattuor ebulitiōibus cocto ꝯficitur epithima qꝺ illitos capillos canos inficit. cohibetq; canitiei celeritatem. si tñ obseruet̃ vt prius diluanẗ capilli lauacro decoctōis fustiū. caulīū. ꝛ aluminis. addūt pleriq; huic antido-

to grana cataputie tusa ꝛ mūda. Alij in vsū vertere aquā gallaꝝ cū decoctōne saluie ꝛ betonice ex ea capillos sepe numero abluēdo. Lotis capillis aqua in qua dissolutū sit alumen plūme ꝛ alumen tinctoꝝ desiccatisq́ illiniēdi sunt succo nucū viridiū neq́ prohibere exsiccationem illius in eis preceptū est, acgrunt enim nigredinem etiā si cani sunt Nec pretermitti volunt bonis odoribus senis canos suffiendos esse: eis precipue q̄ cerebri ꝛ instroꝝ sensuū opilationes aperiunt, hoc enim mō vires principaliū mēbroꝝ reparari, humiditates cutaneas qbus cani fiunt ꝛ ruge absumi, eisdemq́ faciem splendidiorē effici ꝛ ita canos ꝛ rugas tardari, auxiliariq́ plurimū huic intentōi lauacrū temperatum si eo cutis a sordibus aggregatis abstergat̄ pori aperiunt̄ per quos fit supuacuoꝝ humoꝝ expulsio.

¶ De rebus tardantibus caluitiū. Ca. xlvij.

Caluitij curatio difficilis est vt Auic. scribit: illius precipue q̄ ex via nature est veluti senioꝝ: imo quibus etate caput nudat̄ succurri nullo modo posse Celsus auctor est, q̄uis possibile sit minitanti capilloꝝ fluxui resistere anteq̄ incipiat aut eundem incohoatū tardare. Aduentui itaq́ eius aduersandū est rebus capillos conseruantibus succurrentibusq́ capillis cadentibus: sicuti ex simplicibus sunt myrtus ꝛ eius grana, laudanū, emblici, ꝛ mirobalani kebuli, mirra, aloes, capillꝰ veneris, ꝛ galle pp earum stipticitatē. Ex famateuticon. i. pmixtis siue ꝯpositis vo laudata est cōpositio granoꝝ myrti gallarū emblicoꝝ añ ꝯcoctis bis in oleo rosaceo aut myrtino, ꝛ id qđ recipit vini stiptici lib. i. ꝛ semis laudani. vn. i. corticū pini adustoꝝ vn. ij. capilloꝝ veneris adustorum vn. iij. adipis vrsini que melior est adipe anseris libram. i. succi solatri vn. iiij. decoquat̄ laudanū in vino cocto donec inspisset̄ ꝛ sup ipz ꝓijciant̄ medicine misceto, reponitoq́. eiꝰ vsus ē vt aliqd

eius dissoluat in oleo nardino et illiniat. qa tn̄ caluitiū seni oribus accn̄s siccitate cōplexiōis et paucitate sanguinis eorum euenit regimie resūptiuo digeri pceptū ē sic delitiis foueri bis q̄ alimēti sunt laudati nutriri: q̄rum sermo iā pcessit. sic sūt pinguia decliuia ad caliditatē tenuē. salsa vo atq; acetosa q̄q;. et pōtica. ceu noxia repellere venereorum vsū. vini antiq sarcocole euitare. potus nāq; eius frequēs caluitiū adducit et pprie senibus vt Auic. pdit. laudarunt tn̄ ceu salutarē frequētiorē balneatōez in aqs dulcibus neq; approximari capiti ea q̄ sēt sic sapo nitrū vsnee. sz farinā fabarum semina melonis cretā psiliū admitti. cinere q̄z genitalis asini spissari capillū. et e canitie vindicari si rasis capillis illinat vt Pliū. scribit. vrsinū adipē raritatē supciliorum emēdare cū ladano nec minus fungis lucernarum ac fuligine q̄ ē i rostris carū. nasturtiū capillos cadētes retinē e potū et illitū Auic. scribit.

¶De rebus Sanguinem purgantibus regimini resumptiuo idoneis. Ca. xlviij.

e Gent seniores bis q̄ sanguinē mundificāt q pculdubio nō paucus mō in eis est verūetiā infectus serose humiditatis atq; fecalis cōmixtione. Depurāt aūt sanguinē ex simplicibus margarite. succus fūmiterre crudi facta residētia. cāphora decētiori mō administrata mirobalani et pprie kebuli et trifera minor vt auctor ē Auic. et sanguinē lauātia sic sunt medicine. leniētes sic cassia fistule. tamarindi. viole. pruna. reubarbari infusio. serū caprinum. borago vtraq;. et lupuli. et medicine purgātes humorē peccantez.

¶Sermo de his q̄ spūs reparant. Ca. xlix.

Ebet gerentocomus pro viribus incūbere spūum regnationi et repatōi cū cor et spūs auctore Auic. vite sint pncipia. Cōplet vo hec intentio vsu eorum q̄ spūs reficiūt. sicuti ex multis vinū album tenue aromaticū salutare produnt. nec minus oua sorbilia trementia recentiaq;

⁊ proprie vitellus. Aquã carnis, cerebella laudatoꝝ aïa-
lium ⁊ ꝓprie volatiliũ. efficatiora tñ sunt elisiar. ⁊ sol pota
bilis. de qbus suis dicet̃ locis. Utilia q̃ȝ sunt ea que spũs
splendore quodã illustrãt: sicuti sunt margarite. idonea ẽt
sunt ea q̃ eosdem disgregatos ꝯgregant resolutõnem eoꝝ
prohibentia: sicuti sunt karabe ⁊ emblici. Optima q̃ȝ adiu
toria sunt ea q̃ spirituũ cõplexionem lapsam corrigunt qui
quidem lapsus si fuerit ad frigidam cum calidis erit emen
dandus sicuti sunt melissã, doronici, muscus, ambra. Si
v͠o ad calidũ cũ frigidis corrigendus veluti sunt rosa ace
tosa camphora. Sunt ⁊ pleraqȝ alia regenerationi spũum
⁊ repationi conducentia q̃ proprietate quadã peculiari id
efficiũt sicuti sunt hyacintus, smaragdus ⁊ hmõi. Sunt ⁊
quedã id operantia sepando a suba spũum ea q̃ eisdem ad
uersant̃ sicuti est buglossa q̃ melancolicos vapores siue fu
mos a spiritibus ⁊ atrã bilem a sanguine ꝓprietate sua se-
parãt. Sunt ⁊ ea q̃ sanguinem clarificãt ⁊ purgando illu-
strant ceu ex multis, capillum veneris, lupulum, ⁊ succum
fũmiterre affirmant. Sunt ⁊ quedam q̃ moderato ⁊ suaui
motu senectuti ꝓportionato exercẽt spũs veluti cogitatio
nes iocunde, reꝝ optataꝝ aspectus, ⁊ auditus, cantus, so-
niqȝ armonici ⁊ ꝯsilia. Quedã q̃ȝ sunt q̃ robur prestant ⁊
custodiunt innatũ spirituũ calorem veluti sunt aromatica
quedã tenuioris sube spũs ꝯformis veluti muscus, ambra
crocus ⁊ hmõi. Sunt ⁊ alia q̃ spũs a qualitate venenosa
ꝓtegunt ⁊ ab alijs eisdem aduersantibus occulta eius ꝓ-
prietate siue manifesta sicuti ex multis laudarũt zedoariã
lapidẽ bezoar ⁊ tiriacã. Ad spũum q̃ȝ custodiã ⁊ reparatio
neȝ ⁊ oĩo virtutis regitiue totius apposita nõnulla extrin-
secus ꝯducer̃ inter auctores ꝯsueuit: queãdmodũ sunt em
plastra, illimenta, epithimata, sacellatões reꝝ stipticaꝝ io-
cundi odoris resistentia resolutioni caloris cordis. Inter

tot aũt salutaria auxilia neqȝ preterire fas est in regimine resumptiuo illinire spinam dorsi ad virtutis custodiam in magnis laudibus habitũ est. eo eniȝ parens natura virtutem totius regitiuã ꝓprie reparat. estqȝ cã ꝓtectiõis imo longitudinis humane vite ⁊ tutela spiritus vitalis. occurrit ad hoc absqȝ dilatiõe oleũ camomellinũ terbentina adiecta ad ꝑtes equales. Refert Conciliator illimẽti spine dorsi antiquos ⁊ ꝑitos traditõnem ⁊ memoriã laudemqȝ tãti beneficij occultasse cũ eiꝰ vestigiũ in eoꝝ tractatibus sit abscisum. ⁊ est de elegantioribus iuuamẽtis vite subiectũ ꝯseruãs. nã principiũ ossiũ ⁊ neruoꝝ existit e nuca genita a cerebro ⁊ spina que est platea publica arteriaꝝ neruoꝝ spirituũ ⁊ virtutũ ⁊ lectus spũaliũ mẽbroꝝ. cõtinetqȝ medullã vere humiditatis. sic eteniȝ plurima aggregãtur vtilia. reparaꝰ siqnidẽ sub͠a velatiua ⁊ spiritalis. prestaꝰqȝ iuuamentũ manifestum neruis aduerse valentibus. saltui cordis tremori ⁊ lassitudini. Frequentẽ frictionem supra spinã ex oleo amigdalaꝝ esse tutelã incuruatiõis que accidit senibus Judeus experientia ductus auctor est.

¶ De virtutibus carnis vipere ⁊ de mõ preparandi eam. Ca. l.

b Ec peculiarem virtutẽ hȝ in corroborãdo virtutem digestiuã tertiã q̃ in mẽbris ꝑficiꝰ. eiusqȝ esum extendere vitã. custodire sensus. ⁊ iuuentã virtutẽqȝ reparare Auic. ꝓdit. Deniqȝ qꝺ maxime mirũ videri põt senectuti etiã hec caro sepe ꝓsidio est. Modus aũt quo id efficiat suo positus est loco in antehabitis. Cũ itaqȝ via alimonie quidã viꝑis vtanꝰ sic nũcupatꝫ qa intrinseca vi pariãt: eo ꝙ catuli in vtero viꝑe nõ expectãtes ꝯpletã nãe solutiõeȝ corrosis lateribus matris vi erũpunt. eligi docent viꝑas in fine verni tꝑis incohoãte estate. qꝺ si fuerit ver hyemale repellende quoad peruenerit principiũ estus montanas

nõ aqueis aut infusis reptas colore
ex eis in locis siccis nõ aqueis aut infusis reptas colore
flauas. ꝛ ꝓprie vẽtre albo dorso vero nigro. nã albe ex eis
imbecillis sunt virtutis. nigre vero vehementioris. feminas
masculis laudatiores affirmãt quia virtutis nõ exuberan-
tis. dinosci aũt eaꝝ sexuz pluralitate dentiũ in oĩ latere in
mulieribus repertoꝝ vbi in masculis vnus tm̃. placidas
earũ feris meliores: quaꝝ habitudo sit capite plano. lato
ꝓprie apud ꝓpinquitatẽ colli minuti. tenuis valde. vẽtre
stricto. solido. cauda arcta siue curta. incessus sit eleuato
capite. motu veloci. cum strepitu magno. aspectu audaci.
quẽ ꝓsumptuosum appellant. quarũq3 secũ egressio ex po
stremo caude eaꝝ fiat. Haꝝ itaq3 sic electaꝝ mortẽ nõ dif
ferendã plurimũ postq3 capte sunt iussere. Modus aũt in
terficiendi est vt simul abscindant caput ꝛ cauda ex trans
uerso ſm longitudinẽ digitoꝝ quattuor i vtroq3 extremo
Qꝫ si post illoꝝ abscisiõem vipera diu viuat ꝛ moueatur
multa cum agitatione plurimaq3 cum sanguinis effusione
eam proprie electam aiunt. Euiscerãda est per medium
ſm longũ. perfecte mundificanda. ꝛ proprie cũ extractõe
fellis. deinde excorianda. abluendaq3 aqua ꝛ sale aut vi-
no. atq3 in os eius occise statim sal addi debere donec li-
quescat humor Plinius ꝓdit. mensura vtriq3 precisa ex-
emptisq3 interaneis discoqui in aqua aut oleo sale aneto
ꝛ oĩbus aut statim vescunt aut a pane colligunt vt sepius
vtant. Ius preter supradicta pediculos e toto corpe ex-
pellit. Alij eas discoqui iubent in pte vna aque duab9 vero
vini ad carniũ eaꝝ vsq3 ab ossibus dissolutiõez. In vsu tñ
senioꝝ delicatioꝝ eaꝝ potio iurulẽta aromatis ꝯdita car-
nibus abiectꝭ laudatior phibet. Scribit Jude9 in coctiõe
tyriaꝝ: caue ne sub olla ponant nisi igniti carbones ꝛ i ho
ra dissolutiõis ossiũ a carnib9 sal apponat nouũ et anetũ
viride nõ siccũ. Est ꝛ alter ꝑparandi modus: carnes vipe

in furno non plurime caliditatis ponito pane prius extra
cto sicqz eas exsiccato ea tñ forma vt in puluerē ꝯteri pos
sint quem electuarijs siue antidotis alijs regimini resum-
ptiuo ꝯducentibus adiectū senioribus dato.prestātior tñ
eaꝝ vsus est si ex vipinis carnib⁹ ita preparatis nutriant
galline.cappones.siue pulli.vl'saltē ex frumēto ⁊ hordeo
aut alijs granis in eaꝝ decoctiōe decoctis quaꝝ decocti
onem etiā epotarēt tanto tpe quo deplumari inciperent.
hisqz auib⁹ sic enutritis vesci senes per interualla ꝯuenit.
nam inter cetera salutaria iuuamēta sanitatē etiā oculi cō
seruare vltime ait Auicenna.

¶ De virtutibus aque carnis ⁊ de modo ipsam efficiendi. Ca.li.

v Elox fit virtutis refectio q̄tumcūqz imbecillis vsu
aque carnis cū mira etiā virtutū trium principaliuȝ
reparatiōe.⁊ oio eā rē vltimā i remouēdo cordis ibecilli-
tatē sicuti ⁊ oua sorbilia ꝓdūt.estqz de laudatiorib⁹ rebus
decrepitis iāiam extinctiōis caloris innati atqz mortis ia-
nuā pulsantibus plurimū ꝯducentibus. Modus eā faci-
endi talis est carnem laudati aīalis in resumptiua senioꝝ
sicuti lactantis eduli aut bidentis ouis aut iuuenis arietꝭ
deligito vbi refectiōi imbecilliū spūuȝ dūtaxat fit intentio.
defectis vo senibus crassitie.turbulentia. ⁊ paucitate spi-
rituū eāqz ex leuiorib⁹ sic volatilib⁹ aīalibus quā frustra-
tim cedito decoqtoqz q̄ad resudādo succus ab ea emanet
neqz in hac ꝯpositōe omittas mixtionē aromatū principa
tui mēbroꝝ opem ferentiū:sicuti cinamomi. gariofili. ma-
cis.margariteqz.folioꝝ auri.coralloꝝ.siue p sublimatiōeȝ
conficetur aut quo libeat alio modo.

De virtutibus sanguinis hūani sublimati.⁊ de modo sublimandi eum. Ca.lij.

i Nter efficacissima senectutis auxilia Sanguinem

etiã humanũ sublimatũ quem elisir vocant in magnis lau dibus habuere; ita vt plerics in spiritu ũ gñatiõe ob simili tudinẽ quandã humane nãe quecunqz alia excellere puta rint: ita vt in tota rex nã nondũ ꝯperierint rem illi similez precipue si sanguis hois fuerit iuuenis nãe sanguinee aut sani simpliciter siue vt multum laudatioribus alimẽtis in aere bono regimine ꝯueniẽti vsi. Modus aũt eũ sublimã di talis est: clibanũ seu fornellũ parato in cuius medio ka cabũ eneã aqua plenã ponito ad cuius aque caliditatem sanguinez qui in lateribus fornelli ꝯtentus erit sublimato prius tñ vase sanguinem continente elambico aut capello calicibus coopito. ignẽ ꝯtinuo sub dicta kacabo ꝯseruato sicqz vehementi illius virtute p sublimatiõez aquã primã albã mirũ in modũ ꝯuenientẽ (vt aiũt) corpibus ⁊ passio nibus colericis extrahito. postea vo aquã secũdã aliqua liter coloratã colligito prima efficaciorẽ flegmatis passio nibus ⁊ corpibus flegmaticis vtilem vt ferũt. Quas oẽs in vase vitreo pfecte velato recõdito. Aiũt q si fm exigẽ tiã hic sanguis sublimet eius opatio ineternũ nõ corrũpit pcipue si eax aquax quelibz in vasib⁹ diuersis seorsuz re seruet. ⁊ iã vsi st plerics hispanox suillo sanguie. sue alimẽ tis laudatis enutrito pcipue q in aere bono. hoc sicuti pe culiare ⁊ secretũ nemini cõicare volentes.

¶ De virtutibus auri potabilis: deqz mõ parandi illud. Ca. liij.

n On est satis mirari curã diligentiãqz priscox q oia scrutati nihil qd saluti hũane ꝯducat intentatũ reli quere. Aurũ eniz cuius vt exptũ est rex vni nihil igne de perit ad vite lõgiora spatia mirũ in modũ ei⁹ vsu ceu ma xime singulare ⁊ vere vnicũ nature humane solamen pro ficere inuenerunt. Habet nanqz aurum sicuti ⁊ post ipsum argentũ sui ꝓprietate peculiare iuuamentũ ad ꝯplexiõem

humanã iuuandã ꝯsolandãq̃ȝ. cuius cã cardiaci etiã passioni ꝛ melãcolie q̃ facit tristẽ ꝛ p̃cipue q̃ facit hoiem apud seip̃m loqui ꝛ malicie animi ꝛ oio timidis ꝛ pusillanimis valitudinẽ bonã atq̃ȝ audaciã ꝯfricatũ siue ꝯtritũ prestare inter auctores ꝯuenit. vnde aurũ sic dici voluere qa mentes hoim auertat vt Festus auctor est. Ad cuius vsum in regimine resumptiuo ita iussere in decoctioib⁹ qbus cõdimẽta ꝛ fercula senioꝝ paranẽ virgã auri crebro cõfricato quoad rubori cuidã attineat, est quippe aurũ illud tenue ꝛ equale cuius etiã limaturã medicinas ingredi melancoliã emendantes. ipsumq̃ȝ ore retentũ fetorẽ oris remoueẽ affirmãt. Refert Judeus colliriũ factũ ex auro corroborare visum conditurãq̃ȝ factã in vase aureo vel aurũ ip̃m eidem ꝯmixtũ oio corpus corroborare. Qꝺ si ea q̃ scribunẽ vera sint vehementius ad hec oia operabiẽ aqua solis. i. aurũ potabile. ascribunt enim alchimiste aurũ soli ip̃m dignificare volentes sicuti ꝛ vnicuiq̃ȝ metallo planetã vnice appropriãt eoꝝq̃ȝ sciam velantes platonicoꝝ more metaphoris vti gaudẽt. valȝ ãt ꝛ ad alopetias ꝛ tyrias. cutẽ corporis abstergendo purgat a sordibus ꝛ oio senioribus ꝛ defectis meliorem valitudinẽ facit. minusq̃ȝ rugaꝝ eius in hac opatione virtutẽ inter suprema nãe mirabilia ꝯnumerandã esse putant siqdeȝ in eo vt aiũt quattuor nõ corrumpunẽ elementa. estq̃ȝ hũane nãe adeo ꝯforme vt eam neq̃ȝ calefaciat. refrigeret. exsiccet. neq̃ȝ humectet. qnimo tempatã eius nãm equalitate oẽm aliã excedente; ita vt simile equalitati ponderali iudicatũ sit. cui vni nihil in rerũ nã silẽ putaẽ qꝺ vires eius hẽat eius naturã in eadẽ graduali mensura qua ꝛ complexio humana reponitur situari volunt. Juuantius v̾o ad hec omnia dicũt qꝺ natura productũ magis q̃ȝ id quod arte si tñ id arte ꝯflari possit vt peritiores existimauere. Est aũt mirãdus artis modus

aurum ipsum preparare vt sit potui aptũ cuius laudatio-
res precipiũt. Auri optimi vnciā vnā. argenti viui vncias
duas accipito. dimittitoq; quousq; aurũ dissoluaẗ. deinde
in elambico ponito sub quo ignem lentũ accendito. dimit
titoq; quoad exeat argentũ viuũ per orificiũ elambici. de
inde aurũ denigratũ in fundo vasis colligito cōmiscetoq;
libris quattuor aque buglosse ⁊ oīa insimul in elambico
vitreo bene obturato fundito ita vt non respiret ⁊ sub eo
ponatur ignis bene proportionatus diebus ⁊ noctib9 tri
bus ꝯtinuis in fine cuius tpis si ars fuerit nota aquā non
consumptā inuenies. aurũq; ipm liquefactũ quod potabi-
le dicunt. Pōt q̊z dissolui aurũ vt ferũt in aqua clara cuz
armoniaco. deinde poni in instro ⁊ dissoluere sine sale.

¶ De Gēmis resumptioni senectutis conducentibus. Ca. liiij.

Sunt ⁊ ex gēmis pleraq; peculiariẗ resumptiōi sene
ctutis opē ferentia quarũ ꝓprietate senis nā equaẗ.
leticia ⁊ hilaritas aie adducunẗ. sicuti in primis est carbũ
culus quē eo mō se hēe ad alios p̄ciosos lapides sicut au
rũ ad reliqua metalla plus oī alia gēma virtutē habētem
confessum est. Calcedoneũ q̊z lapidē corpis vires cōser-
uare gēmarũ affirmāt. crisolitum spiritualia membra cor-
roborare. Eliotrophiam lapidem viridem smaragdo fere
similē guttis quibusdam respersuz sanguineis cũ aliis ei9
viribus nō vulgaribus hoiez incolumē longeq; vite atq;
melioris fame efficere. Granatũ etiā lapidē q de gñe car-
bũculi existit. cor exhilarare. ⁊ tristiciā fugare. Jacinctum
corpa repare. somnũ adducere. cordi leticiā ⁊ robur p̄sta
re. Margaritas spūs plurimũ illuminare. ꝯsolidare. reficē
Lapidē medũ ꝓprietate sua fessos laxos ibecillesq; refo
uere. Smaragdo inest ꝓprietas virtutē visus reparandi.
roborādiq;. Corallus sui ꝓprietate adiuta illuminatiōi et

abstersioni ⁊ solidatiōe cū stipticitate cor exhilarat ⁊ corroborat. His aūt gēmis auro infixis anulos digitos seniorum induere plurimū prestat.

De Syrupis qbus senes vti ꝯuenit ⁊ in primis de syrupo acetoso. Ca.lv.

s Yrupū acetosum oībus seniorib⁹ in oī tpe atq; in oī habitata regiōe idoneū eē Albuc. auctor est. nāe est equalis in calido ⁊ frigido. sui tenuitate apire. mūdificare attenuare. siniq; excellētia virtutis cōis eē aduersant' humorib⁹. calidis. frigidis. tenuibus crassis. viscosis. siue ad herentibus Mesue ꝓdit. cuius vsum dēre eē cū iuleb ne tussim disinteriāq; ꝯcitet preceptū est. Si cum zucaro fiat oībus sanis ꝯferre cuiuslibet nāe in oī etate. factū vo cum melle tpatum in caliditate ⁊ frigiditate. factū vo cū radicibus caliditati attinere. opilatiōes aperire. humoꝝ viscositates scindere. minus tn̄ sitim extinguere. minorisq; caloris q̄ʒ syrupus acetosus sine radicibus quē simplicem vocant. Cū plurime acetositat' in regimine resumptiuo damnauere. Scribit Judeus syrupoꝝ acetoso vehementis acetositat' in corpib⁹ virtut' ībecillis. hūores inarent. viscositas increscit. frequētioriq; vsu in intestinis plerūq; is disinteriā adducit. pulmoni tussim. membris neruosis nocumentum.

De Syrupo Cidonioꝝ.

h Unc q̄ʒ syrupum qa virtuti stomachi digerenti vtilis est in regimie resumptiuo receperūt p̄cipue senū nature calide ⁊ hūide estiuo tpe aliisq; tpibus estati cōtinuatis. in meridianis regiōib⁹ nāe frigide ponit' in tertio sicce in .ij. sitimq; sedare. Jn exhibitiōe syrupoꝝ horā eligendā esse qua luna ꝯiuncta sit veneri ⁊ ioui in signis aereis ⁊ aqueis preceptū est Albuchasis.

De Syrupo de corticibus Citri.

i N sūma q̄ʒ syrupoꝝ neq; p̄termitti volūt frequētiorē

vsum syrupi de corticibus citri veluti idoneum stomacho nauseanti ꝛ cordi seniōis: precipue nature frigide hyberno tempore ꝛ in regionibus frigidis.

¶De Syrupo radicis zinziberis viridis ꝛ melle ro.co.

I Dem sentiendū est de syrupo radicis zinziberis viridis ꝛ mellis ro.co. ipsum nāq3 esse abstersiuū mundificatiuū ꝛ stomachi roboratiuū auctor est Mesue. Syrupū q̊3 de prassio senioribus vnice idoneū ad absumēda supuacua flegmatica crassa suo visum est loco.

¶De Aceto Squilitico.

S Enem carnosum ꝛ pinguem frequentiori vsu parū aceti sqlitici insumere iusserunt. nā crassitiei humoꝝ sui tenuitate aduersat̄ māsq3 crassas ꝛ viscosas scindendo ad expulsionem faciles parat. interdū etiā easdē educēdo imo ꝛ nōnunq3 colerā nigrā. corp⁹ a putrefactōe p̄seruat. bonā valitudinē facit. stomachū corroborat cui accidit laxitas ꝛ mollificatio. colorem efficit splendidiorē. ꝛ oīo iuuentā est reseruās. senectā retardans. Refert Judeus plures se vidisse quoꝝ vite regimen illaudatius erat: ꝯseruabant̄ tñ icolumes vsu aceti sqlitici. vtile siqdē est egēti plurima subtiliatōe ꝛ īscissiōe supfluitatis crasse atq3 viscose

¶De Electuarijs. Ca. lvi.

P Recipua obseruatio resumptiui regiminis est inniti cordis repatiōi vnicuiq3 virtutū quas regitiuas totius corpis appellant. Gal. nāq3 virtutē totius regitiuam oīum virtutū corpis ꝯgeriem nominauit. Ablatiōi q̊3 lassitudinis eaꝝ virtutū vsu reꝝ aromaticitati attinētiū ꝛ aliarū reꝝ qbus ꝓpriū est ꝯferre rei vite: qbusq3 gaudet natura humana. ꝛ has pitiores cordi vires ꝛ robur p̄stare ꝓdūt ꝓpterea ꝙ cor est fons viteq3 p̄ncipiū. decor aīe. rex nāe. moderator corpis. diuina ꝯceptū sapia. int̄ saluberria

auxilia itaq₃ senectutē reficientia est vires cordis coadu-
nare, reficere ⁊ reperare. nō syrupis mō sed ⁊ electuarijs
⁊ reb⁹ alijs. ¶De electuario Gal'. ad corpis matiē.

e X potissime tñ huic negocio conducētibus electua-
riū quoddā describit Gal'. in libello suo de secretis
qđ ad matiem corpis ⁊ ad dispositōem senectutis vtile ꝓ
dit. est nāq₃ opilationū aperitiuū. calorem inatū reficit. dis
soluitq₃ humores corruptos. ꝯcoctioni optimū adiutoriū
est. inflatiões discutit. flegma a stomacho ⁊ frigoris nocu
menta a iūcturis repellit. vrinā citat ⁊ oio corporis vires
vndequaq₃ repat. Qđ recipit pipis. macro pipis. cinamo-
mi calidi. i. acuti floris sqnanti. spice inde. galange. ameos
cimini. carui. añ. ʒ. ij. masticis. seminis feniculi. anisi. zinzibe
ris sicci. calamenti fluuialis sicci. añ. aureos decem. folij in
di. cipi. croci. assari. cassie lignee. costi dulcis. seminis apij
hortensis. omniū añ. aureos tres. gariofiloꝝ. cardamomi
minoris. cubebaꝝ. nucis muscate. macis. carpobalsami. xi-
lobal sami. piretri foliati asportati. accori. oīum añ. aureos
duos; tusa hec oia ⁊ cribellata cum zucaro ad partem ter
tiam cum melle dispumato ꝟo ad triplū sui ꝯficito vsuiq₃
reseruato. Eius assumptio sit ab aureo vno vsq₃ ad duos
ante ⁊ post cibum.

¶De confectione Philosophoꝝ Auicenne.

e St ⁊ ad hanc intentōnem antidotū Auic. in quinto
canonis ꝯfectio philosophoꝝ appellata: quā mate-
riā vite nuncupat. ad supuacua flegmatis absumenda plu
rimū idonea. necnō ad exhilarandā aiam. ad digestionē re
ficiendā. ad inflationemq₃ stomachi ⁊ ad metus discutien
dos mederi tradit. ⁊ oio esse sicuti viaticum adolescentie
eaq₃ seruationem ⁊ memoriā increscere. rationem bonam
efficere. frigori deniq₃ aduersari. Eius descriptionem ibi-
dem ponit Auic.

¶De electuario ambre ꝛ regum Auic.

e Lectuariū ambre eiusdem generis habitū est ꝛ simi li modo electuariū regum ꝓprietatibus nō vulgari bus insignitum: quā Auic. medicinā anni appellat sumendam anno integro continuo. Eius vsum rectificare suscipientem se ad finem vsqꝫ vite sue precepto dei. cuius frequentiorem vsum vitis corporis mederi. canos cohibere ꝛ oīo eam esse medicinā regum nec abstinendū super eam scribit.

¶De Tripbera Hali rodoā.

b Ali rodoā ad senectutis velocitatē ꝓhibendā id antidotū scripsit qđ tripberā appellat. i. iocundam. seu laudatā. aut victoriā succū siue fructū afferentē. digestioni opitulari. colorē bonū efficere. iuuentutē spacio lōgo ꝯseruare aduersariqꝫ calori ꝛ frigori ꝛ oīo per eam hoīs vitā extendi si ꝯuenientia obseruet. eā appellat medicinā indā.

¶De electuario letificante Rasis ꝛ Alkaph. ꝛ de mirobalanis.

r Asis electuariū letificās inter senectutis remedia salutaria ponit. Attñ qa plurimū exsiccatiuū est cū decoctione aliqua humectante senioribus dari: vel saltem id aliquo humectante rectificari. leticiā adducer. coloris venustatem. digestionē meliorē. canos retardare ferūt. Huic qꝫ intentioni vnice deseruit electuariū alkaph iuuentutē ꝯseruans ꝛ canos retardans. Et electuariū de mirobalanis canitiem retardans Rasis tertio almansoris.

¶De Diamusco ꝛ diambra ꝛ electuario de gemmis Mesue.

m Esue electuariū diamascū. electuariū de gēmis ꝛ diambra q̄ sublimitate sua cerebri ꝛ cordis virtutes reficit stomachum ꝛ oīa mēbra digestionem ꝓcurat. vtentē eo letificat. mēbra nutritiōis excalfacit senibus ꝛ frigidis natura auxiliari Mesue auctor est. His qa spirituū vires

incrementum suscipiunt seniores vti preceptū est.

¶ De Mithridato ꝛ Tiriacha.

n Obilissimū inter cetera habetur mithridatis antidotum quod quotidie sumēdo rex ille aduersus q̄z venenoꝝ pericula tutum corpus suū reddidisse dicit̄. similit̄ ꝛ tiriace quibus nullā alterā medicinā compositam equiperandā esse auctor est Auic̄. precipue ad equandā humanam ꝯplexionem ꝛ magis cordis: cui optimū adiutorium esse nemo peritioꝝ dubitat. Eis siquidem cordi hilaritas cū ablatione tristicie adducitur: venenis ꝛ morbis venenosis iuuamento magno valde medent̄. sanitatem custodiūt cū cautela a pestilentialib⁹ accidentib⁹ ꝛ a prauis humoꝝ motibus. corpus repletū deplent. ꝛ depletū replent. ꝛ oīo cunctis virtutibus robur p̄stando ad vite longiora spacia plurimū ꝯducunt. precipue tū tiriaca. Ideoq̄ senibus nō tpatis modo imo ꝛ his qui frigidiam ꝛ humidam habent nām hyberno tp̄e atq̄ oportuno in regionib⁹ frigidis ꝓut res exigit mirū in modū ꝓficere affirmant. tiriace q̄ātitatem paruā senibus dari Damasceni preceptū est nā ei⁹ caliditate vigilias adducit. ideo cū his q̄ refrigerāt atq̄ humectāt sicuti cū aqua hordei ꝛ hmōi eis vti oportere Albuchasis auctor est. Etsi Iudei ꝯsilium sit auctoritate Gal̄. imbecilles ꝛ senes cū tiriacam assumūt vino nō aūt aqua. completa cibi digestione. ꝛ postq̄ cibus a stomacho egressus erit vti debere. cuius q̄ātitas sit ad modū fabe egyptiace cum duobus vini coclearijs nō tū estate. Inter reliquas tiriace vires insignes vltra id qđ notū est in ea rōne qualitatū primaꝝ. precipue post simplicium miscibilium in ea ꝯpositionem atq̄ fermentatiōem quid diuinū ꝛ ignotū aduenire formā vz suam artificialem de foris aduenientem potius q̄ ab intra cuius gratia cuicunq̄ opponitur veneno inter auctores conuenit.

¶ De Electuario Conciliatoris nobili.

v Bi op⁹ sit virtutē senis celerius repare: electuariū qđ oī cordi passioni ɔducit nobilius tempatius effi caciusqꝫ quouis alio subsequens etas inuenit: eius portiū culā vino creto muscatellino vl' quouis alio meraceo dis solui iubent ꝛ ita insumi. hoc enim mō imbecilliores faci lius vtunť celeriusqꝫ penetrat: nōnunqꝫ tñ admisceri zuca ro rosaceo aut boraginato ad ptes duas aliqñ ad medie tatē virtute nō exñte plurimū defecta. in seniore eni latoꝝ poroꝝ tenuioris spūs si frequētior eēt vsus spūs cogeret exalare. cuius signū esse aiūt ꝙ corpus euodesteꝝ. i. odo riferū facit. risūqꝫ ꝛ aīe exhilaratiōem adducit. fistole atqꝫ diastole partiū faciei crebrioribus vita etiā recedente. est aūt electuariū eupocriston. i. bona inuentio diuino quodā spū a Cōciliatore excogitata in differentia magni sui con cilij. c. xcvi. ¶ De Electuario modernoꝝ.

s Uperiori aūt paulo ante nr̄o seculo antidotū regi mini resumptiuo idoneū ɔpertū est qđ recipit mar garitaꝝ electaꝝ. ʒ. vnaʒ. iacinctoꝝ. smaragdoꝝ. sapbiroꝝ. doronici. coralloꝝ alboꝝ ꝛ rubeoꝝ añ. scrup. i. cinamomi. macis. galange. nucis muscate. añ. drac. §. gariofiloꝝ. pipe ris lōgi. cubebe. ligni aloes. storacis calamite. seminis ba siliconis añ. scrup. §. croci. ʒ. §. musci. ambre añ. grana qnqꝫ corticū citri conditaꝝ drac. mediā. ligritie rase ad bume ctandū. candi. passulaꝝ añ vnc. i. cōserue boraginis ꝛ bu glosse añ. ʒ. iij. succi pomoꝝ dulciū depurati drac. ij. aque rosee vnc. i. zucari albi lib. i. electuariū fiat quod mirabile dicunt.

¶ De Mirobalanis ɔditis. kebulis. ꝛ Belliricis.

v Sum mirobalanorum kebulorum conditorum in magnis laudibus in regimine resumptiuo habuere. nam hoiem iuuenescere faciunt cū meliori colore. halitus

sudorisq3 iocundiori odore cū hilaritate cordis ⁊ aīe epa-
tis ac stomachi reparatione Joannes Mesue auctor est.
visum quoq3 belliricoꝝ ad reficiendos senes cōstantinus.

De Musco.

r Efert Diascorides muscū epotum siue appositum
cor ⁊ interanea omnia membra veluti dans vigorē
omnibus solatium fortitudinis. incrementū reparare. ideo
aiunt grana quattuor ex eo electo epota diebus aliqbus
cum vntijs duabus aque sublimatiōis florum croci imbe-
cilliores senes mirū in modum releuare.

De Zedoaria.

p Uluis zedoarie q̄ȝtitate dracme vnius adiectis vn
tijs duabus vini aromatici ⁊ tantundem aque mel
lis cordi refectionem gaudiū ⁊ robur vt fertur prestat.

De medicina aliquantisper etiā extendente vi tam iamiam morituri decrepiti.

a D extendendam etiā vitam iam decrepiti (vt fieri
potest) priusq3 senex effleat aiam: proprie cū decre-
pitus adeo imbecillis est vt induratis membris anbelitus
balbutiendo loquat: ita vt eum palpitare potius q̄ȝ viuere
dicas legisq3 iam sacramenta suscipiat in promptissimis re
medijs antidotū excogitatū est: qd auctore cōciliatore re
cipit castorei. macis. ⁊ croci tusoꝝ aā. partes equales cum
laudatissimo vino vi etiā ore iamiam morituri senis aper-
to in ipm̄q3 impulso. Poterit siquidem hoc a minitāte im
petu mortis iam in foribus exītis hoīeȝ decrepitū aliq̄ȝ tu
lo tp̄e tueri vitā extendendo. Qd auxilium etsi anceps sit
debet tn̄ gerentocomus pro suo officio eo tunc experiri.
multa eni in p̄cipiti p̄iculo fiunt alias omittenda: ita tn̄ oīa
hec exeq par est vt semper ante finis faciendis est q̄ȝ vita
deficiat. ne vt ait Theodorus Prisciauus parēs natura
querula dicat: Occidit eger ⁊ mihi fragilitas imputat.

¶De morte naturali nec lugenda, metuendaue neq₃ optanda. Ca. lvij.

b Ac igitur gerentocomia directi senes: terminũ vite naturalem qui preteriri nõ potest cõsequent: ⁊ hoc erit reddere debitum nature per q̃d fiet sine tristicia ⁊ oĩo absq₃ vlla violenta passione ꝑcepta aĩe ablatio insensibilis, aĩam enim senilem mollis exoluit sopor vt inq̃t Seneca. Que mors rõnali iudicio nõ lugenda non modo: imo neq₃ metuẽda, neq₃ expetenda est. lʒ virtus ꝯcupiscibilis mortẽ refugiat veluti terribiliũ vltimũ vt est apud Aristot. Lugenda siq̃dem nõ est eo q̄ oĩa que ẜm naturam fiunt auctore Cicerone hñda sunt in bonis. nihil aũt est tã ẜm nãm q̃ʒ senibꝰ emori. ideo moriẽs senior ille Enius dixit: Nemo me lachrymis decoret neq₃ funera fletu Faxit. Metuendam quoq₃ non esse neq₃ exoptandam verisimile est: cũ inter ea que vitã beatiorem faciunt etiã preceptũ sit: q̄ summũ nec metuamus diem neq₃ optemus vt Martialis ait. fieri tñ difficile est quin subinde in celum aspiciẽs mens sibi conscia recti confiteatur mortem hanc exoptandam esse; nequaq̃ʒ v̄o metuendã si eo deducit hoĩem vbi felix futurus sit eternus. q̃d quidem proculdubio efficit: vt orthodoxe credere religio est. hec enim ad eternã gloriam est via: nam ad eam melioribus operibus medijs sequitur cum beatitudine imortalitas. ⁊ hec est ea vita que vnice vita nominanda est: ad quaʒ vtinã aliquando de ea benemeriti perueniamus. Finis.

Impressum Rome per Euchari um Silber alias Franck: Anno domini. M.cccc.lxxxix. die v̄o veneris. xxvij. mẽsis Nouembris.

¶ Registrum.

¶ De senectute
Infirmitates.
¶ Nihil ab
Cerebri non.
¶ Quos auritos
Cessitate nature.
¶ Superextendit
Angustius.
¶ In que
Agrorum fructibus.
¶ Oculi tradit
Calida ꝛc.
¶ Nectusq; tardatur
Obest narrat.
¶ Indeq; euenit
Damnantur.
¶ Humide nature
Romanos.
¶ Cibus esset
Fuerit tremuli.
¶ Duatur caliditati
Senes quorum.
¶ Uel pulticula
Duntaxat.
¶ Prisci medicorum
Siue lac.
¶ Cibus ab his.
Balneum. ꝛc.
¶ Is est medius
Bus congeste.
¶ Tot autem
Humanam iuuandam.

Finis.